

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

NÂFİ' DİVÂNİ
-İnceleme, Transkripsiyonlu Metin-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. ALİ YILDIRIM**

**HAZIRLAYAN
VAHİT ÖZEN**

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NÂFİ' DİVÂNİ
-İnceleme, Transkripsiyonlu Metin-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy
çokluğu ile kabul edilmiştir.

Danışman
Prof. Dr. Ali YILDIRIM

Üye

Üye

**Bu tezin kabulü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / /
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.**

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Nâfi‘ Divânı

-İnceleme, Transkripsiyonlu Metin-

Vahit ÖZEN

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

ELAZIĞ – 2010, Sayfa: IX + 386

Bu çalışma 19. yüzyıl şairlerinden Nâfi‘’nin hayatı, sanatı, divanının transkripsiyonlu metni ve tahlilinden meydana gelmiştir. Nâfi‘, diğer şairler gibi kendi üslubu ve alemi algılayış farkıyla, edebiyatımızı renklendirmiştir.

Nâfi‘ Divânı üzerine yaptığımız bu çalışma şairin kullandığı kelimeler, üslubu ve edebi sanatları kullanışı doğrultusunda, geçmişimize Nâfi‘ gözüyle bakmak için bir perde aralayacaktır.

Sonuç olarak yaptığımız bu çalışmayla Eski Türk Edebiyatının önemli şahsiyetlerinden biri olan Nâfi‘’nin edebi kişiliğini ve eserini edebiyat dünyasına kazandırmış olduk.

Anahtar Kelimeler: 19. yüzyıl, Nâfi‘, Divân, Transkripsiyonlu Metin, Tahlil

SUMMARY

Master Thesis

Nâfi‘ Divânı

The Transcribed Text, the Analysis

Vahit ÖZEN

The University Of Fırat

The Institute Of Social Science

The Department Of Language and Literature

ELAZIĞ – 2010, Page: IX + 386

This study consists of the life of Nafi - one of the 19th century Turkish literature writers – his art, the transcript of his collected poems and its analysis. Nafi has colored our literature through his own peculiar style and his different aspect of comprehension of the world.

The study about Nafi’s collected poems will help us to look back from the Nafie’ s point of view in accordance with the words he used, his style and the use of literary arts.

In conclusion, with this study, we have brought the literary personality and work of Nafie who is one of the most important poets of the Old Turkish Literature.

Key Words: 19th century, Nafie, Collected Poems, the Transcribed Text, the Analysis

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONAY.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÖN SÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	IX

GİRİŞ

NÂFİ'NİN YAŞADIĞI DEVRİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A) SİYASİ VE SOSYAL DURUM.....	1
B) KÜLTÜREL VE EDEBİ DURUM.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

NÂFİ' ARAB TÂHİR EFENDİ-ZÂDE

A) HAYATI.....	6
B) EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	7
C) NÂFİ' DİVÂNİ HAKKINDA.....	13
D) MAHLASI.....	13
E) ŞİİRLERİNİN MUHTEVÂSİ.....	13
1) Sevgili ve aşk Kahramanları.....	13
2) Sosyal Hayat.....	15
3) Mevsimler.....	16
4) Şahıslar ve Beldeler.....	17
5) Din ve Tasavvuf.....	19
6) Deyimler.....	21
F) NÂFİ' DİVANI'NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	22
1. Nazım Şekilleri.....	22

1. 1. Gazel.....	22
1. 2. Kaside.....	24
1. 3. Kıt'a.....	25
1. 4. Rubâ'i.....	25
1. 5. Müfred.....	26
1.6 Tarih.....	26
1.7. Tahmis.....	26
1.8. Manzum Mektup.....	28
1.9. Müseddes.....	28
2.0. Tercî-i Bend.....	28
2.1 Lugaz.....	29
2.2. Mesnevî.....	29
2. Vezin.....	30
3. Kafiye ve Redif.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

A) METİN TESPİTİNDE GÖZETİLEN ESASLAR.....	32
B) NÜSHA TANITIMI.....	32
C) TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	34
D) NÂFİ' DİVÂNİ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	35
E) SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	371
F) KAYNAKÇA.....	372
G) OSMANLICA METİNDEN ÖRNEKLER.....	374
H) DİZİN.....	378
I) ÖZGEÇMİŞ.....	386

ÖN SÖZ

İslamiyet'in kabulüyle, Türk milletinin hayatının her kademesinde birçok değişiklikler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Yerleştiği yeni coğrafyada bu dinin ilhamı ile büyük bir medeniyet vücuda getiren atalarımızın söz alanında yani edebiyattaki bütün dünyayı şaşırtan dehasına ve ustalığına zaman, yüzlerce yıl şahitlik etmiştir. Anadolu topraklarında İslâmiyet'in etkisiyle gelişen Divan edebiyatı en güzel eserlerini usta şairlerin dilinden ve kaleminden vermiştir. Belagatı ile Arap şairlerini lal eden Kuran'ın ışığında ortaya çıkan bu edebiyatın şairlerinde söz, bütün gönülleri hayran bırakan, dimağları alt üst eden bir elbise giyiyordu. Ne var ki doğan ve gelişen her şeyin yok olacağını beyan eden ilahî kanun gereğince bu edebiyatın da on dokuzuncu yüzyılda son günlerini yaşadığına şahit oluyoruz. Şeyh Galip ve Nedim'den sonra Divan edebiyatına yeni ufuklar açacak şairler gelmedi. Bu son dönemdeki şairleri okudukça biz sadece Fuzûlîleri ve Bâkîleri yâd edebildik. O manayı ve ahengi bir daha bulamadık. Ancak bizim için aynı kaynaktan beslenmiş bu dönem şairleri bile çok kıymetliydi ve onların eserleri bize şaşıla bir maziye hatırlatıyordu.

İşte biz de bu çalışmamızda on dokuzuncu yüzyıl şairi Nâfi' 'nin şiirlerini günümüz alfabesine aktardık.

Nâfi' Divanı'ndaki şiirler verilirken, klasik divân tertibine göre değil; Nâfi' Divanı'ndaki şiirlerin sırasına uyduk.

Üzerinde çalışma yaptığımız Nâfi' Divanı'nın 192 varaktan oluşan tek yazma nüshası Millet Genel Kütüphanesi, Fahri Bilge Manzum kısmında 305 numara ile kayıtlıdır.

Nâfi' Divanında gazeller ve tarihler ağırlıktadır. Her harfe bir gazel yazmak niyetinde olan şair bazı harflerin olduğu yerleri daha sonra yazmak üzere boş bırakmıştır. Buradan da anladığımız kadarıyla eserini kendisi düzenlemiştir. Divanında ayrıca kasideler, mehdiye, sakinâme, müseddesler, tahmisler, manzum mektup, müfred, lugaz, terci-i bend, yer almaktadır. Şiirlerinde klâsik şiirin en çok kullanılan aruz kalıplarını tercih ettiği görülmektedir.

Ŗu ana kadar edebiyat âleminde gizli kalmış bu şairi tanıtmaq ve şiirlerini okuyuculara ulaştırmak bizim için ayrıca bir zevk ve onurdur. Bu onura ulaşmamızda bize görev vererek yardımlarını esirgemeyen ve her konuda rehberlik eden, başta çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Ali YILDIRIM'a, ve fedakar eşim Saygı Suna ÖZEN'e teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Vahit ÖZEN

Elazığ-2010

KISALTMALAR

Ank.	: Ankara
a.s.	: Aleyhisselam
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
F.Ü.	: Fırat Üniversitesi
G.	: Gazel
Hızl.	: Hazırlayan
Hız.	: Hazret-i
H.	: Hicri
İst.	: İstanbul
Kas.	: Kaside
M.	: Miladi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Muk.	: Mukattaat
Mur.	: Murabba
Müs.	: Müseddes
Öl.	: Ölüm
Rub.	: Rubai
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfa sayısı
Sad.	: Sadeleştiren
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay.	: Yayın

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ¹

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

¹ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Osmanlı Türkçesi Grameri III, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1997, s. 37

GİRİŞ

NÂFİ‘İN YAŞADIĞI DEVRİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A) SİYASİ VE SOSYAL DURUM

Nâfi, Osmanlı Devleti’nin yenileşme yani Batılılaşma hareketlerinin yoğun olarak yer aldığı bir döneminde yaşamıştır. Artık Osmanlı aydını asırlarca içinde yaşadığı medeniyet dairesinden çıkıp yüzlerce yıl mücadele halinde bulunduğu yeni bir medeniyetin, Batı medeniyetinin, dairesine girmek istemektedir. Türk edebiyatı birçok ilkle bu dönemde tanımıştır. Yeni yeni edebi türler Batıdan gelerek ağırlığını hissettirirken yeni düşünceyi savunan ve eskiye pek rağbet etmeyen kuvvetli edipler de yetişmektedir. Artık edebiyatta Divan şairleri değil bu yeni anlayışın ediplerinin ağırlığı hissedilmektedir.

On sekizinci yüzyılın sonlarında tahta çıkan III. Selim, Nizâm-ı Cedid denen bir dizi yenilik yapmıştır ki bu yenilikler sadece askerî alanda değil sosyal hayatın birçok yönünü de kapsamaktadır. Ayrıca ülkedeki yüksek kademedeki yöneticileri ve devlet adamlarını toplayarak Sened-i ittifak adıyla onlarla bir senet imzalamış ve bununla padişahın yetkileri ilk defa olarak kısıtlamıştı. Ancak Yeniçerilerin karşı çıkmaları ve isyanı üzerine III. Selim düşüncelerini gerçekleştirememiştir.²

Ondan sonra gelen II. Mahmud Yeniçeri Ocağı’nı kaldırmadıkça hiçbir yeniliği hayata geçiremeyeceğini anladığından 1826 tarihinde kanlı bir şekilde bu ocağı ortadan kaldırmış ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla yeni bir ordu kurmuştur. Artık yeniliklerin önü açılmıştır. Padişah önce bir kılık-kıyafet düzenlemesi getirmiş ve memurların giyecekleri kıyafeti kanunla tespit etmiştir. Fes giyilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Devlet görevlileri görünüş olarak daha Avrupaî bir tarza bürünmüştür. Eğitimden posta teşkilatının kurulmasına kadar birçok alanda yenilikler yapılmıştır. 1831 tarihinde ilk resmi gazetenin çıkarılması emrini vermiştir. Arkasından 1840’ta Ceride-i Havadis yarı resmi bir gazete olarak İngiliz tüccar ve muhabir William Churchill tarafından yayınlanmıştır. Gazetecilik düşünce hayatında ve edebiyatımızda

² Zeki ARSLANTÜRK, Naima’ya Göre XVIII. Yüzyılda Osmanlı Toplum Yapısı, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 1997, s. 95-195

bu şekilde yer bulmaya çalışırken siyasi ve sosyal hayatı temelinden değişikliğe uğratabilecek olan Tanzimat Fermanı olarak bilinen Gülhane Hatt-ı Hümayunu yayınlandı. II. Mahmud tarafından tasarlanan fakat ölümü üzerine oğlu Sultan Abdülmecid ve Londra’da elçilik yapmış olan Mustafa Reşid Paşa’nın birlikte hazırladıkları ve Reşid Paşa’nın Gülhane’de padişah adına okuduğu düzenlemeler metni artık devlet için her alanda yeni bir dönemin başlangıcı oluyordu. Bu fermanın sonra artık batı etkisi kendisini daha kuvvetli olarak hissettirecek ve yakın zamanda her alanda batı örnek alınmaya başlanacaktır. Ancak Nafi’nin şiirlerine baktığımızda memleket dâhilinde meydana gelen bu olaylardan bahsetmediğini görmekteyiz. O, yine klâsik anlayışla Divan şiiri geleneğini sürdürmüştür. Gerek gazetecilikten gerekse Tanzimat Fermanı’ndan olumlu veya olumsuz herhangi bir söz etmiyor.³

B) KÜLTÜREL VE EDEBİ DURUM

On dokuzuncu yüzyıldaki şairler yaşanan hayata, çevreye ve insana daha yakından bakmış ve dönemin şiirinde aranan değişiklik ihtiyacını karşılamaya çalışmışlardır. Bu amaçla şiirlerine mahallî renk katmışlar, halk şiiri ve sanatçılarıyla ilgilenmişler, zaman zaman hece veznini kullanarak türküler yazmışlar; böylece Divan şiirinin geleneksel yapısını sarsmışlardır. Bu tarz girişimlerin bazı eserlerde başarılı olduğu dikkate alındığında bu dönemin Divan şairleri aslında yeni edebiyatın da ilk müjdecilerinden sayılabilirler. Özellikle Ziya Paşa’nın önce halk şiirine yönelip sonra tamamen Klâsik şiire yönelmesi bu duruma en güzel örnektir. Dönemin şair ve yazarları Divan edebiyatının nazım şekilleri ile yeni konulan denemeler böylece edebiyatta bir zihniyet değişimi başlamıştır. Dönemin edipleri aslında Divan edebiyatının hem son temsilcileri hem de Divan edebiyatını yıkarak yeni edebiyatın kurucuları olmuşlardır.⁴

On dokuzuncu yüzyılda Divan edebiyatı şairler yetiştirmeye devam etmiştir. Fakat önceki dönemlerde olduğu gibi ses getirememişlerdir. Bu asır, Divan edebiyatı geleneğinin önemini yitirerek çöküşe geçtiği ve yerini yeni bir edebiyata bırakmaya başladığı bir dönemdir. Böyle bir edebiyat ortamı içinde, dönemin şairleri on yedi ve on

³ Nuri YÜCE, Osmanlı Medeniyeti Tarihi, C.I, Feza Gazetecilik A.S., İstanbul, 1999, s. 1-19

⁴ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, Büyük Osmanlı Tarihi, C.VI, XVIII. Yüzyıl, Türk Tarihi Kurumu Yay., 7. Baskı, s. 513-551

sekizinci yüzyıl ustalarının yollarını izlemiştir. Bu dönemin başlıca kayda değer isimleri şunlardır:

Aynî; Gaziantep doğumludur. Asıl adı Hasan'dır. 1790 yılında İstanbul'a gelerek şairler arasında kendini göstermiş ve Nakşibendi tarikatına girmiştir. Çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş olan Aynî İstanbul'da ölmüştür. Aynî, edebiyat tarihindeki yerini manzum tarihleriyle yapmıştır. Manzum tarih söylemede edebiyatımızda Sürûri'den sonra en önde gelen şairlerdendir. Ancak şairliği güçlü değildir. şiirlerinde Şeyh Gâlib'in büyük etkisi görülür. Nefî ve Nâbî'den de etkilenmiştir. On sekiz ve on dokuzuncu yüzyıl şairlerinden bazılarının gazellerine nazireler yazmış, Fıtnat'ın bir gazelini tahmis etmiş, bir gazelini de müstezad haline getirmiştir. izzet Molla ile birlikte yazdığı yirmi gazeli bulunmaktadır.

Enderunlu Vâsıf; İstanbullu olan Vâsıf, Enderun'da yetiştiği için Enderunlu ya da Enderunî lakabıyla tanınmıştır. III. Selim döneminin son yıllarından başlayarak saray çevresinde önemli görevlerde bulunmuş, en son hâcegânlık rütbesiyle saraydan ayrılmıştır. Şair, İstanbul'da 1824 yılında ölmüştür. O, Divan edebiyatının son döneminde yetişmiş, Nedim'in yolunda yürümüş ancak, orijinal olmak için bayağılaşmayı bile göze almış, edebiyatımız yönünden çok Türk dili, özellikle folkloru açısından önemli bir şair olarak kabul edilmiştir.

Keçecizade izzet Molla; İstanbul'da doğmuş, çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra Osmanlı-Rus Savaşı aleyhtarı olduğu için sürgüne gönderildiği Sivas'ta ölmüştür. Divan şiiri geleneğini sürdürmekten öteye giderek, sahip olduğu şairlik yeteneği, ince zevki, sağlam ve zarif üslubuyla diğer şairlerden kolayca ayırt edilebilecek bir edebî değer ve ustalık göstermiştir. İzzet Molla'nın mizahî yanı güçlü olup eserlerinde yer yer olay ve şahısları mizahla karışık bir üslûpla anlatmayı başarmıştır. İzzet Molla zeki, nüktedan, sözünü esirgemeyen, mizaha ve latifeye düşkün, zevk ve eğlenceyi seven kişiliğiyle divan şiirinin son şairleri arasında en dikkate değer şahsiyettir.

Leyla Hanım; İstanbul'da doğmuştur. İyi bir aileden gelen Leylâ Hanım, 19. yüzyılın usta şairlerinden Keçecizâde İzzet Molla'nın akrabasıdır ve İzzet Molla'dan etkilenmiştir. Leylâ Hanım, bazı şiirlerinde dayısı İzzet Molla'yı üstat olarak anar. Mevlevîliği benimsediği söylenen Leylâ Hanım İstanbul'da ölmüştür. Aslında güçlü bir şair olmayan Leyla Hanım Divan edebiyatındaki yerini kadın şair olmasına borçludur. Şiirlerinde bir Mevlevî şeyhi olan Şeyh Gâlib'in etkisi görülür. Divan şiiri gazellerinin

ana teması olan aşkı Leylâ Hanım da gazellerinde işlemiştir. Bazı gazellerinin sonunda Mevlâna'yı anmış olsa bile daha çok beşerî aşkı işlemiştir. Hem dayısı hem de hocası olan İzzet Molla'dan birkaç şiirinde söz eden Leylâ Hanım, onun bazı beyitlerini tazmin ve bir gazelini tahmis etmiştir. Ayrıca Divan şiirinin Baki gibi eski usta şairlerinden bazılarına nazire yazan Leylâ Hanım, döneminin şairlerinden bazılarının şiirlerini de tanzir etmiştir.

Yenişehirli Avnî; Yenişehir'de doğmuştur. Asıl adı Hüseyin'dir. İstanbul'a geldikten sonra çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş; bir ara divan kâtibi olarak Bağdat'a gitmiştir. İstanbul'a döndükten sonra eşini ve oğlunu arka arkaya kaybeden şair ömrünün geri kalan kısmını derbeder ve maddî sıkıntı içerisinde geçirmiştir. Avnî; Mevlevîliği benimsemiş, derviş yaradılışlı bir şairdir. Eski geleneğe bağlı kalmakla birlikte, Divan şiirinin 19. yüzyılda yeni bir görünüm kazanması için eskinin çağın gerekleri doğrultusunda değiştirilmesi gerektiğine inanan, bu nedenle de yeni bir söyleyiş arayışında olan bir şairdir. Ancak, alçakgönüllü, iddiasız bir şair olması ve yazdıklarına fazla özen göstermemesi sebebiyle Osmanlı şairleri arasında lâıyk olduğu yeri alamamıştır. Ayrıca döneminin birçok şairi gibi o da şiirlerinde laubaliliğe düşmekten, zaman zaman sıradan bir şair olmaktan kurtulamamıştır. Bu duruma rağmen gerek kendi döneminde gerekse sonraki dönemlerde iyi şair olarak itibar görmüştür.

Şeref Hanım; İstanbul'da doğmuştur. Padişah II. Mahmud'a ve Valide Sultan'a övgüler yazmıştır. Şeref Hanım dindar ve Mevlevî tarikatına mensup bir kişidir. Onun şiirlerinde yenilik bulunmamakla birlikte, eskinin başarıyla tekrar edildiği görülmektedir. O da dönemin modasına uyarak eski ve yeni birçok şaire nazire yazmıştır. Şeref Hanım'ın dönemindeki şairlerin çoğundan başarılı olduğu, özellikle, aruza hâkimiyeti, kusursuz söyleyişi, duygu ve hayal inceliğiyle döneminin öteki hanım şairi Leylâ Hanım'dan daha üstün olduğu söylenebilir.

On dokuzuncu asrın genel görünümü; Divan edebiyatı devam etmekle birlikte eski gücünü kaybetmiştir. Ancak eskinin taklidi sayılacak bazı eserler verilmiştir. Düşünce hayatına katkısı olmayan bu edebiyat özellikle gazetenin yaygınlaşması buna bağlı olarak da batıdan yeni türlerin gelmesiyle Divan şiirine olan ilgi azalmış ve insanlar artık Batılı tarzdaki eserlere iltifat eder olmuşlardır. Bu dönemin yenileşmede önde giden isimleri bile eski gelenekle yetişmelerine rağmen yeni edebî türlere yönelmişlerdir. Hatta Divan edebiyatının nazım şekillerini kullandıklarında bile yeni

konuları işlemişler, bir müddet sonra eski şiir şekillerini değiştirerek yeni şekiller oluşturmuşlar ve nihayet klâsik edebiyatın hem konu hem de şekil olarak son bulur.⁵

⁵ Rıfat UÇAROL, “Küçük Kaynarca Antlaşmasından 1839’a ‘Kadar Osmanlı İmp.’” Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Çağ Yay., C.XI, İstanbul, 1993, s.246-350.

1. BÖLÜM

NÂFİ' (ARAB TÂHİR EFENDİ-ZÂDE)

A) HAYATI

Nâfi' (öl: H. 1266 / M. 1849-1850)

Nâfi' hakkında bilgi veren kaynaklar hem kısıtlı ve hem de birbirinden farklı değildir. Doğum tarihi, ailesi ve yakınları hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Çocukluk yılları ve nerelerde öğrenim gördüğü de bilinmemektedir.

Fatin Tezkiresi'nde Nâfi' hakkında kısıtlı da olsa birtakım bilgiler verilmiştir. Nâfi', Anteplidir. Antep ulemasından Arap Tahir Efendi'nin oğludur.⁶ Doğum tarihi bilinmemektedir. Yaşı, eğitim çağına gelince Kur'an-ı Kerim'i Kıraat-ı Seb'a (Yedi vecih üzerine okuma) ezberlemiş, Arapça ve Farsça öğrenmiş, kavaid-i şiir ve inşâyı tamamlayarak emsali arasında üstün bir seviyeye yükselmiştir.

Şiirlerinden Arapça ve Farsça'yı çok iyi bildiği anlaşılmaktadır. Epey bir süre Antep'te ilim öğrenmekle meşgul olmuştur:

Kâr-ı 'âlem 'ilmile hâll olmada her devrde
'Âlim olsañ kâr-ı 'âlemde saña ma' lûm olur (G:63/4)

1250/1834'te Mısır'a giderek İbrahim Paşa'nın oğullarına Farsça okutmuş ve on beş sene kadar burada kalmıştır:

Efendim Mışra Nâfi' iktisâb-ı kâim için geldi
Dil-i miñnet-güzâra bir nefes ârâm için geldi (T:66/1)

Şîrîn mezâkı iken Şehbâ-yı şâm Rûm'uhn
Mışr'uhn şeker-lebânıyla şimdi telh-kâmuz (G:104/3)

Divânında Mısır'a yaptığı yolculuk ve Mısır'daki yaşamıyla ilgili bilgiler fazla yer tutmaktadır. 1266/1849-1850 yılında memleketine döndükten kısa bir süre sonra vefat etmiştir.

⁶ Fatîn DAVUD, Hâtimetü'l-Eş'âr, (Hızl: Yrd. Doç. Dr. Ömer ÇİFTÇİ), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.392-393

B) EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Nâfi‘’nin edebî kişiliği hakkında tezkirelerde ve edebiyat tarihlerinde pek bilgi bulunmamaktadır. Fatin Tezkiresi’nde Nâfi‘ hakkında yaşı eğitim çağına gelince Kur’an-ı Kerim’i ezberlediğini, Arapça ve Farsça öğrendiğini, şiir ve inşayı tamamlayarak emsalleri arasında üstün bir seviyeye yükseldiğini söyler.⁷

Nağd-i ‘ilmi şarf kıldumsa ne deñlü ‘âleme
Kîse-i çarh içre Nâfi‘ hîç dirhem bulmadum (G: 156/7)

Nâfi‘, divânının hemen başında bu eseri niçin yazdığını açıklar. Bu dünyada adının hayır ile hatırlanması için, bu eseri yazdığını söyler:

Nüşha-i ‘âlemde zıkr-i hıyır ile yâd olmadur
Bunca eş‘ârı yazup dîvâna virmek intihâ

Divan şairleri, sahip oldukları geleneksel yazım biçeminden ayrılmadıkları için sahip oldukları sanat gücüne, yazdıkları şiirlerde değinmişlerdir. Şairlerin kendilerini övdükleri alanların başında şairlikteki yetenekleri gelir. Bu yeteneklerini ya telmih yoluyla ya da doğrudan okuyucularına iletmişlerdir. Nâfi‘ de bu geleneğe uyarak, özellikle gazellerinin kimi beyitlerinde zaman zaman kendini över:

Nâfi‘ â her âdemüñ kârı degül
Söylemek böyle bu nazm-ı dil-keşi (G: 213/7)

Âsitân-ı yâre kulluk hûbdur şâh olmadan
Hoşca ta‘bir eylemiş Nâfi‘ bu kavluñ kâ’ili (G: 200/5)

Nâfi‘ güm ola bir gün ola nâm u nişânuñ
Bu nev-gazelüñ yâd ola yârân arasında (G: 185/7)

⁷ Fatîn DAVUD, Hâtimetü’l-Eş‘âr, (Hzl: Yrd. Doç. Dr. Ömer ÇİFTÇİ) , Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.392-393

Nāfi‘, özellikle kimi gazellerinin makta beytinde şiirleri ve şairliği hakkında düşüncelerini açıklamıştır. Şair kendisinin hünerli bir şair olduğunu söyler. Şiirlerinde de yeni söyleyiş tarzları bulunduğunu ifade eder:

Kimse baķmazdı kelām-ı Nāfi‘ -i dil-zāra hīç
Nazm u eş‘ārında cüz’ice kemāli olmasa (G: 166/15)

Vaşf-ı dendānuñ yazan şā‘ir müdām
Silk-i ma‘nāya çeker nazmü’l-le’āl (G: 148/7)

Yazdı Nāfi‘ bir ğazel vaşf-ı leb-i dildārda
N’ola şimden girü olsa şā‘ir-i şīrīn-maķāl G: 147/12)

Şeker-güftārlar vaşfında Nāfi‘ bir ğazel yazmış
Ne lezzetler bulursın oķu ey rūḥ-ı revānum gel (G: 144/7)

Bu şi‘r-i dil-güşāsını tanzīre Fātīḥ’üñ
Nāfi‘ gibi bu dehrde bir nüktedān gerek (G: 130/6)

Nāfi‘, şiirini bir inciye benzetir. Şiirleriyle övünür. Şiirini denizde bulunan inciye benzetir:

Der-kenār olmuş bu ‘ummān-ı ṭabī‘atdan yine
Nazm-ı şi‘rūñ gibi Nāfi‘ dehre lü’lū gelmemiş (G: 114/5)

Nāfi‘, kudretini ve başarısını anlatırken; şiir alanında güzel gazeller yazdığını ve ilhamın hemen geldiğini ifade eder:

Bu vā[d]īde ne mümkün Nāfi‘ -i zāra ğazel ṭarḥı
‘İnān-ı esb-i ṭab‘ını hemān ilhāma uydurmuş (G: 112/9)

Nāfi‘, sevgilinin güzelliğini herkesten daha iyi anlattığını ifade eder:

Dendān-ı vaşf-ı yārde bu kilki Nāfi‘ üñ
Silk-i ma‘āniye niçe dürr ü güher çeker (G: 56/6)

Ṭarāvetyāb olur mı her zamānda Nāfi‘ ā nazmuñ
Nihāl-i şi‘ri ṭarḥa böyle bir tāze zemīn ister (G: 39/7)

Nâfî‘, şiire yeni bir soluk getirdiğini söyler. İyi şairin şiire yeni mazmunlar kazandırması gerektiğini söyler:

Kâtib-i inşâ kalem-zenlikle olursa faḥûr
Şâ‘irüñ merdâne fikr-i bîkr-i nev-mâzmûnı var (G: 43/7)

XIX. yüzyılda eskiye oranla büyük şairler yetişmez. Türk şairler, bu yüzyılda kendilerinden önce yetişmiş olan Fuzûlî, Bâkî, Nef‘î gibi şairleri kendilerine örnek alırken, yazmış oldukları şiirlerle övmekten de geri kalmazlar. Nâfî‘, şiirde kendisine Nef‘î’yi örnek aldığını, onun yolundan gittiğini ve kendisine üstad olarak Nef‘î’yi seçtiğini söyler:

Nâfî‘ olunca Nef‘î-i üstâd pey-revi
Şihri düketdi şi‘rde i‘câza başladı (G: 198/7)

Divan şairlerimizin dünyaya ve yaşama bakışı genellikle karamsardır. İnsan bu dünyada yaşadığı sürece eziyet ve sıkıntı görür. İnsanın bu sıkıntıların önüne geçmesi olanaksızdır. Çünkü bu dünyaya gönderilmeden önce burada yaşayacakları, alınyazısı olarak belirlenmiştir. Kaderlerindeki bu olumsuzlukların önüne geçemeyen şairlerimiz, sık sık felekten ve talihten şikâyet ederek yaşama karşı teslimiyetçi ve karamsar bir yaklaşım içine girmişlerdir. Yaşama karşı takınılan bu karamsar yaklaşım, Nâfî‘’nin yazmış olduğu şiirlerde de kendini gösterir. Nâfî‘ de talihinden şikâyetçi olmuştur:

Görmedüm bu çarḥ-ı bed-girdârdan zerre vefâ
Günde yüz biñ başuma atmaḳdadur seng-i cefâ (G: 9/1)

Sâḳî-i devrândan cām-ı şarâb itsek ümîd
Saña işrâb itdiği şahrâ-yı ḥayretde serâb (G: 11/4)

Bu bî-vefâ cihândan ummaḳ vefâ‘ abeş
Mâtem-serâdan istemek ey dil şafâ‘ abeş (G: 24/1)

İnsanlar bu dünyaya sıkıntı çekmeye gelmişlerdir. İnsanlar bu dünyada rahat etmezler. Bu yüzden bu dünyada rahatı ve mutluluğu aramak boşunadır:

Āsitān-ı pīrden her kim ki olmuş pāk-şīd
‘Ālem içre Nāfi‘ ā görmüş degül rûy-ı felâh (G: 29/5)

Divan şairlerinin en çok şikâyet ettikleri kavramlardan birisi de bahtlarına yönelik olan şikâyetleridir. Bahttan yapılan şikâyetlerin tamamına yakını, gerçek nitelikli şikâyetler kısmında değerlendirmek daha doğru olacaktır. Bu konudaki şikâyetleri zahirî olarak değerlendirmek mümkün değildir; çünkü Divan şairleri sıkıntı duydukları bir durum karşısında ne kadarı, ne Yaratıcı’yı, ne de böyle kutsiyet arz eden başka bir varlığı sorumlu tutup onu eleştirirler. Zira böyle bir davranış, hem Divan şiirinin yapısıyla, hem de toplumun inanç ve telakkileriyle bağdaşmayacaktır. Geriye bir tek “talih/baht” faktörü kalmaktadır. Bu durumda da sıkıntılarının başlıca faili olarak gördükleri bahtlarını mahkum ederek ondan şikâyet etmektedirler. Nāfi‘ de karamsar bir ruh hali çizer ve bahtından, talihinden, ömründen şikayet eder.

Olmadı bu hâtır-ı nâ-şādımız bir kerre şād
Derd [ü] ğam fīkr ü elem gün günden olmağda ziyād (G: 35/1)

Pāk-bāzān cīfe-i dünyānuñ olmaz t̄alibi
Merd olan bu ‘ālem içre istemez hergiz murād (G: 35/2)

Görmemiş kimse şalāhından eşer bu dehrde
Böyle cārīdür bu cūy-ı ‘ālem-i kevn ü fesād (G: 35/3)

‘Ömrlerdür kim gūzār itmekdedür ‘ömr-i ‘azīz
Kānķı şāhib-tācdan görmüş gözüm bir ‘adl [ü] dād (G: 35/4)

Görmedük bir cāy-ı rāhāt şeş cihetde Nāfi‘ ā
Başımız üstine devr ideli bu seb‘ şidād (G: 35/5)

Devirden yakınan Nāfi‘, dünyayı ve bu devri fani olarak ifade eder. Dünya kurulduğundan beri kimsenin rahat etmediğini söyler:

Kim  turur N fi  s k n üzre bu F n  devrde
Devr idelden ba ımız üstine  ar -ı b -direng (G: 137/5)

Her şairde olduğu gibi N fi  de sonunda Tanrı'nın cömertliğine ve ba ı layıcılı ına inanır, onun yardımına sığınır. Tanrı'nın yardımının her an gelebileceğini  mit ederek sıkıntılarının geçeceğini düşünür. N fi , diğer şairler gibi dünyada sıkıntı  ekip talihinden  ik yet i olsa da; teselliyi kaderine boyun e mekte ve tanrısal a hta bulmuştur:

 avb-ı taşır-i H d 'dan her ne kim seng-i  az 
Atılursa ba  u c n ile a a  m dey m (G: 149:2)

Z r [ ] b l sın tem    eyledüm bu   lem  
Görmedüm N fi  tevekkül gibi bir   l   i  r (G: 179/5)

Geh keder g    s r r ile gider bu r zg r
Bir  ar r üzre  uran anca  H d -yı Girdg r (G: 61/1)

N fi  nin gerek kullandığı kelime sayısı, gerek istidlallerde bulunduğu kavramların çokluğu ve gerekse aktarım şekli bakımından değerlendirildiğinde güçlü bir şair olduğu ortaya çıkmaktadır. Dili akıcıdır:

Lib s-ı      sen c n  alup  l  p bi enden  or
O bir od p rehend r anı başından geçenden  or (G: 85/1)

Bu b -ve   cih ndan umma  vef    abeş
M tem-ser dan istemek ey dil  af    abeş (G: 24/1)

N fi  de sevgili Divan  iirinin klasik kalıplarındaki sevgilidir. Divan  iirinin en önemli kişisi olması dolayısıyla şiirde en çok sözü edilen, sevgilidir. Sevgili, Divan  iirinde ince, ayrıntılı, sanatk rane ve soyut bir şekilde tasvir edilir. Sevgili için çizilen ortak bir fiziki portre vardır. Sevgilinin bu bilinen fiziksel durumunun dışındaki davranışları da bellidir. Sevgili, hercai-me reptir, hem rakibe hem a   a yönelir. Cevir ve sitem onun sanatıdır. Vefasızdır, sevgisine güvenilmez. Rakiple bul ur, a ıktan

sevgisini saklar. Âşık kul, sevgili sultandır. Sevgilinin özellikleri arasında acı ve ıstırap verici olması önde gelir, cana kast eder. Âşığa yar olmaz, taş yüreklidir. Sözünde durmaz, âşığın ağlayıp inlemesi, acıdan, üzüntüden ölecek duruma gelmesi onu etkilemez. Sevgili aşığa sebepsiz yere eziyet eder:

Dil-i Nâfi‘ esîr oldu yine bir çeşm-i cādūya
Çi cādū cādū-yı fitne çi fitne fitne-i eşar (G: 45/5)

Cân nakdın eyledüm reh-i cānāneye telef
Şāyed o rāhdan diyü cānān gelür geçer (G: 74/3)

Dilinde rahmden varsa eşer andan cefā gelmez
Cihānda bedmeniş bed-hūylardan hiç vefā gelmez (G: 92/1)

Dehre çeşmün gibi bir şehhār cādū gelmemiş
Bāğa zülfün gibi bir hoş-reng şeb-bū gelmemiş (G: 114/1)

Nâfi‘ bir gazelinde sevgili ve sevgilinin güzellikleri tasvir edilmiştir:

Güzeller yüzlerin tenvîr iderler
O yüzden özlerin teşhîr iderler (G: 40:1)

Cefā taşıyla çok evler yıkarlar
Dönerler luţfile ta‘ mîr iderler

Ruĥuñ nûrî n’ola tutsa cihānı
Tutılsa mâh ĥalk tekbrîr iderler

Ėolına kuvvet ol merdān-ı rāha
Kemān-ı saĥt-ı pîri tîr iderler

Bilenler resm ü rāh-ı dest-gîrî
Himem dāmānını teşmîr iderler

Ėarîb olup raĥîbe hūblar hep
Uzaĥdan ‘âşıkı dil-gîr iderler

Mey-i şāfî çeküp rind-i ĥarābāt
Dil-i zühhādı hep tekdîr iderler

Oĥurlar ehl-i ‘ilm āyāt-ı ĥaţţuñ
Sevād-ı şun‘ ile tefsîr iderler

Şaçup b̄y-ı ḡl̄i ḡl̄ yüzlerine
Dimāğ-ı ‘ālemi ta‘ ĩr iderler

Görenler ç̄in-i z̄ülf-i yāri Nāfi‘
Haṭ-ı müşğ̄in ile ta‘ b̄r iderler (G: 40/10)

C) NÂFİ DİVANI HAKKINDA

Nāfi‘nin bilinen tek eseri incelemeye çalıştığımız Divân’ıdır. Taradığımız kaynaklarda ve kütüphane kataloglarında şairin başka bir eserinin olduğuna dair bilgiye rastlayamadık. Divânı, Millet Kütüphanesi, Fahri Bilge Manzum Eserler bölümünde 305 numarada kayıtlıdır. Eserin şekil ve muhteva özellikleri ilgili bölümlerde incelenecektir.

D) MAHLASI

Nāfi‘ kendi adını mahlası olarak da kullanmıştır. Nāfi‘ (nefy’den), İslam’da bir kavram olan ve Kur’an’da geçen Allah’ın doksan dokuz adından biridir. Nāfi‘, menfaatli, faydalı, karlı,⁸ hayır ve menfaat verecek şeyleri yaratan, faydalandıran demektir.

Yād-ı lebūnle kanķı devā nūş eylesem
Nāfi‘ gelür o ĥūb devādan şifā baña (G:1/7)

E) ŞİİRLERİNİN MUHTEVASI

1) Sevgili ve Aşk Kahramanları

Nāfi‘ Divanı’nda sevgili güzelliği, boyu ; vefasızlığı ve rakiple olan ilişkisiyle ön plana çıkmaktadır.

⁸ Ferit DEVELLİOĞLU, Osmanlıca- Tiirkçe Ansiklopedik Lügât, Ankara, 1970, s. 796

Melâhat gülşeni içre şalın serv-i revānum gel
Leṭâfet gülsitânında açıl gonçe-dehānum gel (G: 144/1)

Sevgiliyi aklından çıkarmaz. Her zaman onun aşkı ve güzellikleri ile mest olur.
Bu aşka tasavvufi yön de eşlik eder. Nâfi'deki aşk hem beşeri, hem tasavvufi yönüyle
karşımıza çıkar:

Niçe demdür ki gitmez kākülün sevdâsı başumdan
Niyâz ehlinün ekşer kaşdı ferruḥ-fâledür cānâ (G: 4/8)

Yalıñuz ben degülem ‘âşık u ser-gerdānı
Kûy-ı yârün niçe biñ ben gibi âvâresi var (G: 43/3)

Aşık, maşukuna esiridir. Cadı gözlü sevgili kendisine aşık eder ve aşığın başına
türlü haller getirir. Sevgili aşıkın aklını başından alır. Aşıkı perişan eder:

Dil-i Nâfi‘ esîr oldı yine bir çeşm-i cādūya
Çi cādū cādū-yı fitne çi fitne fitne-i eşhar (G: 45/5)

Tār-ı zülfin mārveş ol şāh idince âşikār
Aldı ‘aqlum ol perî-rû hūşum itdi tārūmār (G: 60/2)

Nâfi‘ nin tek bir isteği vardır. Sevgiliye kavuşmaktır. Sevgili onun için vazgeçilmez
bir varlıktır. Sevgili için Nâfi‘ canını seve seve feda etmektedir:

Vādî-i ğurbetde nār-ı firḳate yanmış gönül
Gice gündüz ârzū-yı vuşlat-ı cānân ider (G: 62/3)

Yolına sevdiginün cānını saçmağ güzel işdür
Kazanç itmiş olur ol kim eliyle borcını sağlar (G: 73/3)

Sevgilinin gelip geçtiği yolda canını telef eder, ömrünü harcar. Sevgilinin gittiği
yerden geçtiği yoldan geçmek ister:

Cān naḳdin eyledüm reh-i cānāneye telef
Şāyed o rāhdan diyü cānân gelür geçer (G: 74/3)

Men‘ iden kimdür bizi semt-i rızā-yı yārdan
Biz o rāha gitmege her vechile âmādeyüz (G: 95/4)

Aşk kahramanlarından Mecnun, Ferhat, Hz. Yusuf ve sevgilileri Leyla, Şirin,
Züleyha geçer. Şair kimi zaman onları ve aşklarını yüceltir, kimi zaman da kendini

onlara benzetir. Kendini Mecnun yerine sevgilisini de Leyla yerine koyar. Mecnun, aşkın büyüklüğünü ve sadık âşıkı göstermek için kullanılmışken; Leyla, siyahlık yönüyle saç ve geceyle birlikte kullanılmıştır. Aynı zamanda vefasızdır. Yusuf peygamber yüz güzelliğiyle, Ferhat aşka sadıklığıyla yad edilmiştir:

Mecnûn-ı melâmet-zede mihri gibi cânâ
Biz gûşe-ber-i hâtır-ı Leylâ'da nihânuz (G: 91/2)
Râh-ı 'aşk içre niçe Ferhâd u Mecnûn var idi
Ser virürler idi sırr-ı 'aşkı itmezlerdi fâş (G: 109/2)

Olmasaydı dil-i şad-çâk Züleyhâ'da eger
Yûsuf'ûn dâmenin itmezdi o da derdile çâk (G: 139:2)

Ol ğazâl-i çeşm-i fettânuñ niçe meftûnı var
Leylî-i zülfine bend olmuş niçe Mecnûn'ı var (G: 42/1)

2) Sosyal Hayat

Nâfi' Divânı'nda özellikle Mısır'da ikamet ettiği zamanlarla ilgili izlenimlerini dile getirmiştir. Nâfi' nin şiirinde az da olsa içinde yaşadığı toplumun izleri vardır. Şair Mısır'da yaşamaktan sıkıldığını sık sık dile getirir:

Mısır'dan haylî şıkıldı dil-i hûn-âşâmum
Bağmasam Şâm'a gidüp ben n'ola şubh u şâma (G: 175/2)

Çok görürsin Mısır'a sultânlığum ey kûtâh-bîn
Görmedün mi bu kadar der-bend-i zindân olduğum (G: 150/5)

Şair, halkın ilim ve irfan sahibi kimselere itibar etmediğini, halkın maddi unsurlara rağbet ettiğini söyleyerek insanlardan şikayetçi olur. Kadir ve kıymetinin bilinmediğini söyler:

Kemâl ü ma' rifet erbâbına yok kıl kadar rağbet
Anuñ'çün Nâfi' â hep meyli halkuñ mâledür cânâ (G: 47/9)

İnsanların düşüncelerinin farklı farklı olduğunu belirten şair, kiminin cenneti düşündüğünü; kiminin aşkı düşündüğünü ifade etmiştir:

Yek-nesak üzre degül matlûbı cümle ‘âlemüñ
Zâhidüñ maqşûdı cennet ‘âşıkun didârdur (G: 48/4)

3) Mevsimler

Her ne kadar şiirlerinde karamsar bir ruh hali ve yakınma, şikayet bulunsa da Nâfi‘nin mevsimi bahardır. Bahar mevsimi âşıkların mevsimidir. Âşıklar sevgilisini ve tabiatı seyre çıkacaklardır:

Haft-ı sebz-i çâr-ebrûya n’ola akmışsa dil
Hûbdur faşl-ı bahâr oldukça seyr-i çâr-bâğ (G: 120/6)

‘Uşşâka rûh-bahşâdur cûş-ı sebz-i haftı
Mürde zemîn hayâtı vaqt-i bahâra mahşûş (G: 115/2)

Şair bahar mevsiminde çiçeklerin üstünde oluşan nemle gözyaşları arasında bir bağlantı kurar:

Hayâl-i ‘ârızunla dîdeden her şeb nem eksilmez
Bahâr eyyâmıdur nergisler içre şeb-nem eksilmez (G: 99/1)

Âşık bahar kış mevsiminde uyusuktur, bahar gelince hareketlenecektir. Bahar insan ömrünün gençlik kısmının benzetilenidir. Şair, baharla ilgili beyitlerde nev-bahar, bahar faslı, gül mevsimi gibi ifadeleri kullanmıştır:

Vaqt-i sermâ içre bakma ‘âşıkun ahvâline
Gülşen-i ‘âlemde faşl-ı nev-bahâr olsun da gör (G: 81/5)

Baharın gelişiyle gül bahçesi adeta cennete dönmüştür. Gül bahçesinin en değerli varlığı, gül yanaklı sevgili, bahçeye davet edilir. Daha sonra meclisler kurulmaya başlar. Zira bahar, iştret vakti, gül ve fırsat zamanıdır. Bir an bile olsa badeyi elden bırakmamak gerekir. Bahar mevsiminde gülün açılmasıyla bülbüller de feryada başlar. Bülbülün feryadı güle olan aşkı içindir:

Çehre-i sâķi-i gül-rûyân olupdur nev-bahâr
Kul-kul-i minâ-yı mey feryâd-ı bülbüldür baña (G: 2/2)

Bahar mevsimi gül devri gibi kısa süren bir mevsimdir. Şair bu zamanı yakalayamamaktan şikayet eder:

Devlet-i eyyām-ı gül geçdi bahārı bilmedük
Leyl-i pür-veyl irdi biz kıadr-i nehārı bilmedük (G: 136/1)

Nāfi‘nin şiirinde bir akşam ve gece motifi vardır. Akşam genellikle hicran ile yan yana anılır:

Niçe biñ rûzlarum geçdi yine şām oldı
İrmedüm menzil-i maşşûdîma aḥşām oldı (G: 207/1)

4) Şahıslar ve Beldeler

Nāfi‘ Divânı’nda en çok Cem ve içki kadehi, İskender ve ayinesi, Yusuf ve Yakup peygamberlerin ismi geçmektedir. Belde olarak da en çok Mısır ve Şam’ın adları geçmektedir.

Cem, şarabı keşfettiğine inanılan kişidir. Câm-ı Cem, Cem’in kadehi anlamına gelir. Bu kadehte âb-ı hayat vardır. Âb-ı hayatla Kevser havuzu yakın anlamlı kullanılır. İçen ölümsüzlük hayatına adım atmış olur:

Biz kim bu bezm-i Cem’de meftûn-ı zevḳ-ı cāmuz
Elde bizi tatarlar maḳbûl-i ḥāş u ‘āmuz (G: 104/1)

Rüstem, İran millî kahramanlık anlatılarının en ünlü karakteri. Bazen adıyla birlikte bir nitelemesi ya da lakabı olarak kullanılan “Teheḡten” ile de adlandırılır. “Rüstem” sözcüğü, “cesur” ve “kahraman” anlamındadır. Rüstem, altı yüz yıl yaşamıştır:

Niçe biñ Ḍaḥḥāk Efrîdûn Rüstem Cem gibi
Zâl-i gerdûn eylemiş anları ḡamla zâr zâr (G: 49/3)

Hz. Süleyman, Hz. Davut’un oğludur. Kendisine verilen saltanat ile ünlüdür. Bütün hayvanların dilini bilmektedir. Cinlerle beraber ilk defa Kudüs Şehrini kurandır. Zamanın Yemen hükümdarı olan Belkıs’ı İslam’a davet etse de önce buna ayak direyip

sonra Hz. Süleyman'ın peygamber olduğunu öğrenince İslam'ı kabul eder. Divanda taht sahibi oluşuyla anlatılır:

Yalıñuz taht-ı Süleymân mı giden bād üzre
Kanda bir taht ki var olsa gerekdür ber-bād (G: 36/3)

Hz. Musa, İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Kendisine olan taarruz ve yalanlamalar neticesinde kavmini Allah'ın yoluna getirebilmek için bazı mucizeler göstermiştir. Peygamberliğini kanıtlamak için âsâsını yere atıp onu büyük bir yılanı çevirmiştir:

Olur encâmında bir Mūsî 'aşâsıyla qadîd
Kim ki kârı naḥvet-i 'işyândur mânend-i 'üc (G: 27/3)

Hz. Yakup, kardeşleri, babasının Hz. Yusuf'a daha fazla değer verdiğini düşünerek onu bir kuyuya atarlar. Hz. Yakub da Hz. Yusuf'tan uzak kalmanın acısıyla yaşar ve iki gözüne ak düşer. Daha sonra Hz. Yusuf Mısır'a sultan olur. Hz. Yusuf, babasına gönderdiği gömleğiyle babasının gözleri açılır:

Felek Ya' kûbveş koydı bizi bir beyt-i aḥzâna
Cemâl-i Yûsufî'den dūr idüp ehl-i ğumûm itdi (G: 214/2)

Felâton (Eflatun), Eski Yunan filozofu olan Eflâtun (Platon) M.Ö. 427 senesinde doğdu. Sokrates'in talebesi ve Aristoteles'in hocasıdır. Varlığın tabiatında şerr varsa, yanında da hayrın olduğu inancındadır. Felâtun adıyla da zikredilmektedir:

Çeken cām-ı şabûḥı şubḥ olan şâm içre dürd-âşâm
O bir rind-i Felâtûn'dur ki fark-ı şubḥ u şâm itmez (G: 98/4)

Mısır, şair İbrahim Paşa'nın oğullarına Farsça öğretmek için Mısır'a gitmiş ve on sene burada kalmıştır:

Efendim Mışra Nâfi' iktisâb-ı kām içün geldi
Dil-i miḥnet-güzâra bir nefes ârâm içün geldi (T:66/1)

Rûm, Anadolu toprakları için kullanılmıştır:

Mülk-i Rûm'a mâlik olsañ da eger ârâmile

Olmasa rahmüñ eger dâruñ o dem mehdûm olur (G: 63/2)

5) Din ve Tasavvuf

Hiçbir düşünce, akım, kültür vb. kendine has, onu “O” yapan değişmez muhkem unsurlar dışında- safiyetini muhafaza edemez. Sosyal, siyasi ve kültürel alanda değişikliğe uğrar, gelişir. Hitap ettiği çevre genişledikçe muhatabı artar, belki de etkilediğinden çok etkilenir. Varlığın özünde olan bu tavır, biraz önce de bahsedildiği gibi kendine has unsurları koruyabildiği ölçüde geçerlilik sahibidir.

Allah, eserde Rahman, Rahim, Kırdgâr, Mâlik-i mülk, Zât, Dost (dü-est: İki yok), Hallâk, Alâm, Vâhid, Yektâ, Kâdir, Kayyûm, Hayy, Dânâ, Kerîm, Âdil, Rahmet, Hudâ, Fâil-i Mutlak, Mevlâ, Zü'l-Celâl, Te'âl, Mescûd... gibi farklı şekillerde anılır.

Nâfi⁹, Allah'tan hiçbir zaman ümidini kesmez:

Kim ki bu gülzârda Nâfi⁹ olursa giryenâk

Gülşen-i ' âlemde Mevlâ verd-i ħandânın virür (G: 65/5)

Eserde geçen ayetlerin bir bölümü aşağıdaki şekildedir:

Zulm ile hep oldu bu ma' mûre-i ' âlem ħarâb

N'ola zâlimler dise *yâ leytenî küntü türâb*⁹ (G: 11/1)

Esfel-i süflîde vâķi⁹ dâr-ı erbâb-ı ħurûr

Olsa cây-ı ' izzet ile *ve's-semâ zâtü'l-bürûc*¹⁰ (G: 27/2)

Ki niçün mürde-dil ħalmağdasın ey mürde-dil ħâfil

Zemîne *keyfe yuħyi'l-arzi ba' de mevtiĥâ*¹¹ yazmış (G: 113/5)

İtmesün sırr-ı derûnuñ tâ ki dü lebden zuhûr

Çün dimişler *küllü sırrın câveze'l-isneyni şâ*¹² (G:119/4)

⁹ Kur'ân-ı Kerîm, Nebe Suresi 40:70 (Ak keşke toprak olsaydım.)

¹⁰ Kur'an-ı Kerim, Âlî İmrân Suresi (Burçlar sahibidir.)

¹¹ Kur'ân-ı Kerîm, Rûm Suresi 57:17 (Allah'ın rahmetinin eserlerine bak, ölümünden sonra Arz'ı nasıl diriltiyor?..)

¹² Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi 6:20 (İkiye ulaşan sır yok olur.)

Mekr-i erbāb-ı nifāka Nāfi‘ ā ta‘ vīzdür
Hasbunallāhu te‘ālā vaḥdehu ni‘me’l-vekīl¹³(G: 143/9)

Bütün mevcudat yokluk âlemi ve varlık âlemi olmak üzere ikiye ayrılır. Mutasavvıflar yokluk âlemini tercih ederler, çünkü orada kesret, yani kişiye Allah’ı unutturacak herhangi bir şey yoktur:

Verā-yı perde-i vaḥdetde Nāfi‘
Baḫan bu keşrete pinhān gönüldür (G: 71/7)

Can ile birlikte nakd kelimesi de zikredilir. Nakd, para demektir. Âşık, sevgiliye nakd olarak canını verir. Gönül, canı vererek o sevgilinin lal gibi dudaklarından söz çekmek ister ve böylece bir can pazarı yaşanır. Eninde sonunda can nakdi sevgiliye teslim olacaktır. Can sevgiliye saçılacak, onun yolunda verilecek bir nakittir. Bu yüzden âşığın canı yoktur. O yüzlerce canı olup da sevgilinin yoluna feda etmek ister. Can aslında sevgilinin bir emanetidir. Bir gün onu alacaktır. Âşık da zaten onu taşımaktan usanmıştır. Sevgilinin gelip emanetini alması için saklamaktadır:

Bir busecik iḥsān deminde didi ol şūḥ
Cān naḫdini ḫṣār idenūñ bu bedelidür (G: 70/2)

Naḫd-i cānı virmeyince çārsū-yı dehrde
Mülk-i ‘aşḫuñ bulamaz mülkiyyeti hergiz şübūt (G: 19/4)

Cān naḫdin eyledüm reh-i cānāneye telef
Şāyed o rāhdan diyü cānān gelür geçer (G: 73/4)

Tecellî, görünmeyenin kalplerde görünür hale gelmesi, Hak nurunun makbul kulların gönlünde ayan olmasıdır. Şiirlerde mum ile tamlama halinde kullanılmış, sevgilinin yüzü şem-i tecellî olarak tasavvur edilmiştir. Cezbe ve hal dervişin kendinden geçme hali, coşkunluğudur. Âşık sevgili karşısında cezbe halindedir buna kimse mani olamaz:

Tecellā-yı cemāl-i yārdan bi’l-cümle maḫv olmuş
Egerçi niçe āṣār-ı ḫikem çok idi ezberde (G: 169/4)

¹³ Kur’an-ı Kerim, Al-i İmran Suresi 3:173 (Allah bize yeter. O ne güzel vekildir.)

Tevekkül, gerekeni yapıp ardını Allah'a havâle etmesidir. Nâfi', tevekkül ve teslimiyetin sırrına varır:

Zîr ü bālâsın temâşâ eyledüm bu 'âlemüñ
Görmedüm Nâfi' tevekkül gibi bir rengin hışâr (G: 49/5)

Nâfi', şiirlerinde yeri geldikçe tasavvuftan faydalanmıştır. Nâfi' şiirlerinde tasavvufi ıstılahlara yer vermektedir. Tasavvuf derinliği olan şair, tasavvufi tabirleri ustaca kullanmıştır.

6) Deyimler

Divân'da çok sayıda deyim vardır. Bunlardan birkaçı aşağıda verilmiştir.

- Ayağa düşmek: (G: 184/8)
- Ayak basmak: (G:108/6)
- Bâde virmek: (K:3/19)
- Başa çıkmak: (G: 129/2)
- Can virmek: (G: 53/2)
- Cefa çekmek: (G:57/3)
- Devr eylemek: (G:7/6)
- Dil vermek: (G: 38/1)
- El çekmek: (G:51/7)
- Harap eylemek: (G: 131/6)
- Hayâl itmek: (G:97/3)
- Hikmet virmek: (G: 139/4)
- Kadir bilmek: (G: 170/4)
- Kara yazı yazmak: (G: 171/4)
- Kudret odıyla yanmak: (G: 115/3)
- Layık olmak: (G: 130/4)
- Meftûn olmak: (G:8/5)
- Nazar virmek: (K:2/33)
- Şâd eylemek: (G: 197/2)
- Yâd idmek: (G:101/5)
- Yanıp kül olmak: (G: 142/5)
- Yirlere batmak: (G:42/10)
- Yüz göstermek: (G: 146/8)

Yüz sürmek: (G:7/6)

Yüz virmek: (G: 46/6)

Zevk almak: (G: 64/2)

Zuhûr eylemek: (G:30/2)

F) NÂFİ‘ DİVANI’NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Nazım Şekilleri

Nâfi‘ Divânı’ndaki şiirlerin nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir.

Nazım Şekilleri	Türkçe	Farsça	Arapça	Toplam
Gazel	218	3	2	223
Kaside	27	-	-	27
Mesnevi	1	-	-	1
Tarih	71	-	1	72
Rubâ’i	29	-	-	29
Kıt’a	5	-	-	5
Müseddes	16	-	-	16
Tahmis	19	-	-	19
Manzum Mektup	2	-	-	2
Lûgaz	2	-	-	2
Müfred	1	-	-	1
Terci-i Bend	4	-	-	4
Toplam	395	3	3	401

1. 1. Gazel

Gazel, divan şiiri nazım biçimlerindenendir. Beyitlerle kurulan tek kafiyeli kısa bir biçimdir. Başka türlerde bir tek beyti bile bulunmayan kimi şairler, âşıkâne duyguların anlatılmasına uygunluğu dolayısıyla gazel türünde pek çok şiir söylemişlerdir. Bu

nedenle gazel, Türk edebiyatının her sınıf şairince en çok sevilen ve öteki nazım biçimlerinin yanında en çok tutulan bir nazım biçimi olmuştur.¹⁴

Nâfi‘nin en çok kullandığı nazım şekli gazeldir. Divân’da 223 tane gazel mevcuttur. Şair Arap alfabesinde yer bütün harflerle gazel yazmıştır. En çok “ra”, “elif”, “ze” harfleriyle yazdığı gazelleri fazladır.

Nâfi‘ Divânı’nda yer alan gazellerin beyit sayıları en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru şöyledir:

Beyit Sayısı	Gazel Sayısı
5	68
7	66
9	30
10	13
6	12
8	11
11	5
15	5
12	3
13	3
2	1
3	1

Nâfi‘ gazellerinde okuyucuyu yormayan, anlaşılır, akıcı bir dil kullanır. Divan edebiyatına alaka duyan herkesin çok rahatça okuyabileceği, anlayabileceği, üstelik zevk alacağı bir usluba sahiptir Nâfi‘. Nâfi‘’nin gazellerini genel olarak aşk, ayrılık, muhabbet temaları üzerine kurmuştur. Tasavvufi yönü ağır basan gazeller de Nâfi‘’nin divanında önemli bir yer tutmaktadır.

Nâfi‘, Divânı’na ayrıca Hevâyî’den 3 tane gazel almıştır. Herhalde bu gazelleri beğendiği için divânına almayı tercih etmiştir:

¹⁴ Cem DİLÇİN,, “Divan Şiirinde Gazel”, **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)**, c.LII, Sayı 415, 416, 417, TDK Yay., 1986, s. 78

Bu h̄aristān-ı ‘ālemde Hevāyī k̄or̄kusız gezmek
K̄ayış t̄onile ḡüleşci gibi dāmānsızlıgumdandır

1. 2. Kaside

Kasideler, genellikle birini övmek ve yermek amacıyla yazılan şiirler, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılan divan edebiyatı şiirlerdir.

Nāfi‘ Divānı’nda tespit edebildiğimiz 27 adet kaside vardır. Birinci kaside 15 beyitten oluşan, Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün kalıbıyla yazılan Ākif Pařa’nın haccederek Mısır’a uğradığı zaman için Kudūmiyye’dir. řu beyitle başlamaktadır:

Riyāz-ı h̄atıra feyz-i nesīm-i cān-fezā geldi
Dimāğ-ı cāna bāğ-ı lūtfdan būy-ı vefā geldi

Divāndaki diğerkasideler şöyledir: Adanalı Hattat Nuri Efendi’nin hattını övmek için yazılan kaside, Kaside-i Zibā, Sākī-nāme, Hasırcızade Hafız Muhammed Ağa için yazılan medhiyye, Sünbülzade Vehbi’nin Tuhfe-i Vehbi adlı eseri için yazılan kaside, Sami Bey’in Mısır’ı ziyareti için yazılan medhiyye, Na’t-ı şerif, Muhammed şerif Bey için yazılan kaside, Adanalı Hattat Nuri efendi için yazılan kaside, Mısır Valisi Muhammed Ali Paşa için yazılan kaside, Ser-asker İbrahim Paşa’nın Antakya’ya gelmesi için yazılan kaside, Reşit isimli kölenin azadı için yazılan kaside, Kilis Müftüsü Muhammed Necip Efendi’nin Akka’ya gidişlerinin tesellisi için yazılan kaside, Abbas Paşa’nın Hümayün-name adlı eseri için yazılan kaside, Bin Nefer Süvari’nin devlet tarafından affedilmesi için yazılan kaside, şam Valisi Ali Paşa’nın göreve başlaması için yazılan kaside, Halep Valisi Hurşid Paşa’nın Antep’e su getirmesi üzere yazılan kaside, Ashab-ı Kehf için yazılan kaside, atları için yazdığı Rahşiyye, İbrahim Paşa’nın oğlunun memur olması üzere yazılan teslimiyetname, İbrahim Paşa ile İskenderiye’ye gitmesi üzerine yazdığı kaside, Zülfikar Efendi için yazdığı kaside, Na’t-ı şerif, şeb-i Yelda diye başlayan beyit için yazdığı Tazmin, Köse Muhammed Paşa’nın Maraş Valisi

olması üzerine yazdığı kaside, Bağdatlı İbrahim Efendi'nin hattını övmek için yazdığı Methiye.

1. 3. Kıt'a

Divanda kıt'a nazım şekliyle yazılmış 5 manzume vardır. Bunlardan iki tanesi Fatin Tezkiresi'nden nakil olarak alınmıştır. Bu kıt'alarda divanı niçin yazdığını ifade etmektedir:

1

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 İsm-i pāk-i Hāḡla ben dīvāne itdüm ibtidā
Eyledüm naẓm-āverānuñ işrine tā iktidā
- 2 Nüşḡa-i 'ālemde zıkr-i ḡayr ile yād olmadur
Bunca eş'ārı yazup dīvāna virmek intihā

2

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilün Fa'

- 1 Dīvān-ı ma'ārifde çün itdüm da'vā
Oldı sözümüñ lafzları bī-ma'nā
- 2 Dīvāneligüm eyle kıyās andan kim
Bīhūde biraz sözleri itdüm imlā

Diğer kıt'alar ise; Kıt'a-i Şerriye, Kıt'a-i Zibande, Kıt'a-i Dilkeş isimlerini taşımaktadır.

1. 4. Rubâ'i

Türk Edebiyatı'na İran Edebiyatı'ndan girmiş olan rubâ'iler özel bir vezinle yazılırlar. Bunlar Hecez Bahri'nin her biri 12'şerden toplam 24 kalıptan oluşan; mefûlü ile başlayanlarına Ahreb, mefûlün ile başlayanlarına da Ahrem adı verilen şekillerdir. Rubâ'ilerde mahlâs olmaz.

Divân'da 29 rubâ'i vardır. "Hurûf-ı teheccî üzerine yigirmi to uz kıt'a rubâ'ıyyât tahhrîr olunmışdur." şeklinde rubâ'ilerin başladığı bölüm belirtilir. Rubâ'ilerden 16'sı Ahreb, 13'  Ahrem kalıbıyla yazılmıştır.

Mef' l  Mef ' l  Mef ' l  Fa' l n

Bu dehrde dil görmedi bir h t r-ı h rrem
Gördüm ise de derd ile hem ęam ile m dęam
Bir s d virür çalmamış ecz sı bu  ar u n
Dil-r şelere sürmege yok zerrece merhem

1. 5. Müfred

N fi' Div nı'nda 1 adet müfred bulunmaktadır.

M l   evl da H   didi düşmen m 'il olmaz 'ad sına '  il
Her ne de nl  hay ta zehre ise zehr n olur  ab ' atı   til

1.6 Tarih

N fi' Div nı'nda tarihlerin sayısı bir hayli fazladır. 72 tane tarih manzumesi vardır. Bunlardan 1 tanesi Arapça yazılmıştır. N fi' tarih düşürmede son derece başarılıdır. Tarihlerin büyük bir bölümü vefat tarihleridir. Tarihlerde Mısır ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan antlaşmalara da tarih düşürülmüştür.

N fi'   bir müjde-ber didi anu  tarihini
Mışr ile Sult n Mec d itdi eşa   şul -ı ced d

Mısrası ebcedle 1256 tarihini vermektedir.

1.7. Tahmis

N fi' Div nı'nda 19 adet tahmis vardır. şair bu tahmisleri Namık, Leyla Hanım, Fuz l , Erzurumlu Sadık, S nb lz de Vehb , Nab , Ulv , şems-i Sivas , Fed y  , Emr , Fıtnat Hanım, Sultan Selim, Raşid, Nef'i'nin gazellerine yazmıştır. N fi' bu tahmisleri, bu şairlerden aldığı şiirlerin beyitlerinin önüne    dize ekleyerek yapmıştır.

ĠAZEL-İ FUZÜLİ-İ MERHÛM TAĤMİS-İ NĀFİ‘-İ MEKRÛB U MAĠMÛM

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Efendim Ĥaķ seni maĥfûz ide her dem ĥaĥālardan
Ĥudā noķşānlıġuñ göstermesün bezm-i şafālardan
Ġaraż ĥāl-i dil-i rindāna şefķatdūr recālardan
Kerem kıl kesme sākī iltifātuñ bī-nevālardan
Elüñden geldigi ĥayrı dirīġ itme gedālardan
- 2 Ser-i kūyuñdan özge dilberā dārū’ş-şifāmuz yok
Cihānda göz yaşından ġayrı aķar mācerāmuz yok
Temāşā kılmaġa āfāķa ķeşm-i rūşenāmuz yok
Esīr-i ġurbetüz biz senden özge āşināmuz yok
Ayaġuñ kesme başuñ’ķün bizüm miĥnet-serālardan
- 3 Hemīşe yād idüp ol kākül-i ĥōş-büy perķemini
Dem-ā-dem ĥün-ı dildūr merdümān-ı dīde ta‘ yīni
Su’āl eyler iseñ derd-i dil-i bīmār-ı miskīni
Ṭabībā ĥāk-i kūy-ı yārdendūr eşķ tesķīni
Bize arturma zaĥmet göz yaşardur tūtyālardan
- 4 Bu meydān içre bīm-i vaĥşet-i ĥayl ü sipāh itmem
Cihānuñ cümle-i varına bir nīm nigāh itmem
Ġubār olsam felekden şekve-i baĥt-ı siyāh itmem
Vücūdum ney gibi sūrāĥ sūrāĥ olsa āh itmem
Maĥabbetden dem urduķ incimeķ olmaz belālardan
- 5 Bu şaĥrā-yı fenāda mezra‘-ı ümmīd bī-ĥāşıl
Ne mümkin bu revīşle ola dil maķşūdına vāşıl
İdüp ben gibi baĥtından şikāyet didi bir kāmīl
Felekdūr mihr zā’il yār ġāfil ‘ömr müsta‘cīl
Nedūr tedbīr bilmen cāna yetdüm bī-vefālardan
- 6 Ġam-ı derd ü belā-yı dehrden ĥiķ olmayup ĥālī
Semend-i nāzuñ olmışlar niyāz erbābı pāmāli
Kerem kıl itme ‘āşık ĥātırın şormaķda ihmāli
Şabā kūyında dildāruñ nedūr üftādeler ĥālī
Bizüm yirden gelürsin bir ĥaber vir āşinālardan
- 7 Vefā ümmīdini bu bī-vefā dünyādan az eyle
Gice tā şubĥ olunca şem‘ veş sūz u ġüdāz eyle
Yapış zeyl-i recāya Nāfi‘ ā ibrāz-ı rāz eyle

Fuzûlî nâzenînler görseñ ızhâr-ı niyâz eyle
Teraḥḥum umsa ‘ ayb olmaz gedâlar pâdişâlardan

1.8. Manzum Mektup

Nâfi‘ Divânı’nda, 2 adet manzum mektup vardır. Bunlardan ilki Maraşlı Mesud Efendiye Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün kalıbıyla yazılan ve 66 beyitten oluşan mektuptur. Bu mektup mesnevi nazım şekli şeklinde yazılmıştır.

Ey benüm zât-ı mekârim-kârum
Ma‘ denü’l-faẓl efendim cânım

İkincisi, Çegem-zâde Hüseyin Efendi’ye yazılmıştır. Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Fa‘ ülün kalıyla yazılan mektup, 86 beyitten oluşur ve mesnevi şeklinde kafiyeleşmiştir.

‘ İnâyetlü gözüm nûrı efendim
Eyâ feyz-i Ḥudâ’dan behremendüm

1.9. Müseddes

Her bendi altışar mısradan oluşan nazım şeklidir. Divân’da 16 tane müseddes vardır. Gülşeni, Namık ve İbrahim Paşa’nın oğlu için yazılan müseddesler vardır.

Tîr-i âhum geçmez oldu âh ol sengîn-dile
Bir yanarum yok ki dest-i luṭfile yaşum sile
Var mı bir nabẓ-âşinâ derd-i dil-i zârum bile
‘ Âlem içre gelmesün bu derd merd-i muḳbile
Âh kim derd-i derûnum kışşası gelmez dile
Uḡradum fâriḡ gezerken bir devâsız müşkile

2.0. Tercî-i Bend

Her bendi 8 ile 20 mısra (4-10 beyit) arasında yazılan nazım şeklidir. Terkiib-i bendle aynı yapıya sahiptir fakat aralarındaki tek fark bendlerin sonundaki vasıta beyitlerinin terci-i bend’de tekrarlanmasıdır. Divân’da 4 adet tercî-i bend vardır. Tercî-i Bendlerin 3 tanesi 5 bentten, 1 tanesi 7 bentten oluşur.

Çün be-taḳdîr-i Ḥudâ-yı ḥazret-i Ḥayy-i Ḳadîr

Akdemā olmuş iken ben kayd-ı mektebde esîr
Kârimuz çekmek iken her demde endüh-ı vefîr
Söylesem derdimi ta' dâd idemem yüz biñde bir
Haste-hâne içre şimdi hâlimüz oldu 'asîr
Şimdi bu cāy olmuş ise bize tā bi'se'l-maşîr
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşîr
Tā ki bu derd-i dil-i zârum ola şıhhat-pezîr

2.1 Lugaz

Divân edebiyatında herhangi bir nesnenin ya da varlığın özellikleri anlatılarak yazılan manzum bilmedir. Nâfi' Divânı'nda 1 tane Lugaz vardır, ama aynı lugaz divânda başka bir yer de aynen tekrar edilmiştir. Lugaz, Lugaz-ı Sâ'at olarak verilmiştir. Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün kalıbıyla yazılmış ve 13 beyitten oluşmaktadır.

Ol nedür kim bir kamer-çal' at civân
Mâh-rûlarla ider ülfet her ân

2.2. Mesnevî

Mesnevî, kendi arasında kafiye beyitlerden oluşmuş bir nazım şeklidir. (aa/bb/cc...) Beyit sayısı bakımından hiçbir kısıtlayıcı kurala bağlı değildir; iki ile on binlerce beyit arasında değişen bir genişliktedir. Gerek beyitler arasında kafiye bağlantısı bulunmaması gerek beyit sayısının sınırlı olmaması, şairlerin işledikleri konuyu istedikleri kadar genişletmelerine imkân sağlamıştır.

Nâfi' Divânı'nda "Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün" kalıbıyla yazılan ve 86 beyitten oluşan bir tane mesnevî mevcuttur. Bu mesnevi İbrahim Paşa'nın oğlu Murat için yazılmıştır.

Ey gözüm nûrî ' inâyetlû Murâd
Eylesün ' ömriñi Allâh ziyâd

2. Vezin

Nâfi' Divânı'nı şekil bakımından incelediğimizde onun aruz veznini başarıyla uyguladığını görürüz. Genellikle aruzun sık kullanılan vezinlerini tercih etmiş ve şiirlerinde veznin sağladığı hareket unsurunu kullanmıştır. Nâfi' Divânı'nda en çok Hecez ve Remel bahirlerini kullanmıştır. Divanda kullanılan kalıplar şöyledir:

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün	= 121
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	= 113
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	= 28
Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ülün	= 22
Mef' ülü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün	= 19
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	= 14
Mefā' ilün Mefā' ilün Fa' ülün	= 8
Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	= 7
Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	= 5
Mef' ülü Fā' ilātün Mef' ülü Fā' ilātün	= 4
Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün	= 3
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	= 3
Müstef' ilün Müstef' ilün Fa' ülün	= 2
Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilün Fa'	= 1
Mef' ülü Mefā' ilün Fa' ülün	= 1

3. Kafiye ve Redif

Şiirlerde bir mûsikî unsuru gibi kullanılan kafiye ve redif, Nâfi' 'nin şiirlerinde de âhengi sağlayan önemli unsurlardır. Nâfi' , şiirlerinde konu bütünlüğünü sağlamak ve anlamı zenginleştirmek için redifi bir araç olarak görmüş ve çokça redife yer vermiştir.

Ek halinde redifler ve kelime halinde redifler vardır. Kelime halinde redif ek halindekine göre daha çoktur.

Dilinde raḥımden varsa eşer andan cefā gelmez
Cihānda bedmeniş bed-ḥūylardan hiç vefā gelmez (G: 92/1)

Nāfi‘ Divānı’nda daha çok tam ve zengin kafiye kullanmıştır.

Bu gülzāruñ güli yanında şanma hiç ḥār olmaz
Hezārını anuñ zann eyleme bir laḥza zār olmaz (G: 94/1)

İKİNCİ BÖLÜM

A) METİN TESPİTİNDE GÖZETİLEN ESASLAR

Nâfi‘ Dîvânı’nın transkripsiyonlu metni hazırlanırken yazarın dil ve üslup özellikleri, dönemin kelime kadrosunun kullanım şekli, veznin düzgünlüğü veya kelimelerin anlamının beyte uygunluğu gibi esaslar dikkate alınmıştır. Divanda nokta veya harf eksikliğinden kaynaklanan hataları köşeli parantez içerisinde gösterdik. Eserde geçen ayetler yine dipnot olarak gösterilmiştir. Tarih kıtaları çokça mevcut idi. Bir kısmının tarihi yanlarında yazıyordu. Bir kısmı kurşunkalemle eklenmişti. Bunlar belirtildi. Ayrıca, tarihleri belirtilmeyip tarih mısraları belli olan şiirlerdeki ebced tarihlerini de bulup dipnotta belirtilmiştir.

B) NÜSHA TANITIMI

Nâfi‘ Dîvânı’nın tek nüshası, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, Arşiv Numarası: 06 Mil Yz FB 305, Dvd Numarası: 931.

Nâfi‘ Dîvânı’nın tek nüshası Fahri Bilge manzum kitaplığına kayıtlıdır ve 189 varaktan ibarettir. Eser, 213x144-152x108 mm ölçülerindedir. Ta’lik yazı ile Cedid kağıt türü üzerine, her sayfada 15 satır olarak yazılmıştır. Söz başları ve cetveller kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Kahverengi meşin sırtlı, desenli, kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisinde yer almaktadır.

Baş: İsm-i pâk-i Hâkla ben dîvâne itdüm ibtidâ

Eyledüm nazm-âverânuñ işrine tâ iktidâ

Sonu: Çıkdı âfâka ser-i âhum didüm târihîni

Küçük İbrâhîm Paşa oldu ‘adn içre revân

1 a’da Fatin tezkeresinden bir nakil, 1b-81 b’de gazeller ve bir medhiye, 81 b-98 a, 110 a-119 b, 126 a-127 a, 144 a-149 b’de tarihler, 89 b-100 b’de Kaside-i ziba, 100 b-102 a’da Sakinâme, 102 b-105 a’da rubailer, 105 b-108 a’da üç kıta ve bir tarih, 108 a-109 b’de müseddesler, 120 a-121 a, 150 a-189 b’de tahmisler, 127 b-130 a’da Na’t-ı

şerif, 130a-141 a'da kasideler, 141 a-143 b'de Maraş valisi, Mesud Efendiye yazılan manzum, 150 a-189 b'de tahmisler, müfred, lügaz, Hevâî'den birkaç gazel, müsemmen, terci-i bend, naat-ı şerif, manzum mektup ve kasideler yer almaktadır.

C) TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ¹⁵

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṡ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

¹⁵ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Osmanlı Türkçesi Grameri III, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1997, s. 37

D) NÂFİ' DİVÂNI'NIN

TRANSKRİPSİYONLU

METNİ

[KİT' A]

1

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 2 a 3 İsm-i pāk-i Hākla ben dīvāne itdüm ibtidā
Eyledüm nazm-āverānuñ işrine tā iktidā
- 4 Nüşa-i 'ālemde zıkr-i hayr ile yād olmadur
Bunca eş'arı yazup dīvāna virmek intihā

2

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilün Fa'

- 3 Dīvān-ı ma'ārifde çün itdüm da'vā
Oldı sözümüñ lafzları bī-ma' nā
- 4 Dīvāneligüm eyle kıyās andan kim
Bihūde biraz sözleri itdüm imlā

[ĠAZELİYYĀT]

1

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Yā Rab kemāl-i lütfuñı kıl āşinā baña
Çeşm-i ümmidüm ile her ān rūşenā baña
- 2 Redd eyle anı dest-i kader birle luṭf idüp
Mübrem olup ne dem ki gelürse kazā baña
- 3 Dād u vefā şüretini görmesün gözi
Her kim iderse zulmile cevır ü cefā baña
- 4 Bir bülbulüm ki nāle-i pür-āteşin ile
Hengām-ı şubḥda şafırüm şafā baña
- 5 Kadrüm egerçi kâst ise bir berg-i kâhdan
Pes-pāyelikledür heme 'izz ü 'alā baña
- 6 Dâğ-ı cigerle lāle gibi kûhsārda
Ṭurmağ ayağ üzre gelür dil-güşā baña

- 7 Yād-ı lebūñle ẓanķı devā nūş eylesem
Nāfi‘ gelür o ħūb devādan şifā baña

2

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nakş-ı dāğ-ı şu‘le-i pür-süz-ı dil güldür baña
Dūd-ı āh-ı ħasretüm bir deste sünbüldür baña
- 2 Çehre-i sākī-i gül-rüyān olupdur nev-bahār
Kulķul-i mīnā-yı mey feryād-ı bülbüldür baña
- 3 Vaż‘ı nā-hemvāra itmēm ilticā çarķ olsa da
Ser-fürü kılmaķ her ednā-meşrebe züldür baña
- 2 b 4 Mū-miyānuñ vaşfi her dem ħātır-ı mehcūrda
Fikr-i bārīk üzre bir cāy-ı taĥayyüldür baña
- 5 N’ola teşķīr-i ma‘ānī mülkin itsem Nāfi‘ ā
Eşheb-i çāpük-‘inān-ı ħāme düldüldür baña

3

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Yanupdur āteş-i ğurbet ile bağrum kebābāsā
Cigerden ħūn-ı dil pür-cüşdur her dem şarābāsā
- 2 İden hem-sāyesini dil-ĥırāş cevriile mecrūĥ
Leked-ĥ‘ārī-i pāmāl-i cihān olur rikābāsā
- 3 Bu ser-gerdānī-i ħasret baña kendümden olmışdur
Uyup dolāb-ı çarķ üzre döner dil āsiyābāsā
- 4 Yine rüy-ı ħabībüm görmege oldur sebeb ancaķ
‘Aceb var mı baña bir yüz viren ‘ālemde ĥ‘ābāsā
- 5 Girüp āteşlere tā geçmeyince kendi kışrından
Cihānda Nāfi‘ ā bir kimse yüz bulmaz kilābāsā

4

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dilümde ' aks-i hālün dāğ-ber-dil lāledür cānā
Gözüm yaşı o lāle içre düşmüş jāledür cānā
- 2 Dü çeşm-i haşretüm bir meh-liķānuñ kalmış ardınca
Döner sür' atle şanur bir şu' le-i cevvēledür cānā
- 3 Dükeli eylemiş dil-teşnegān-ı fırkate te'şir
Şarāb-ı la' l-fāmuñ āteş-i seyyāledür cānā
- 4 Firākuñ şiddeti tāb u tevānı kesdi cānumdan
Çıkan cism-i nizārumdan hemān bir nāledür cānā
- 5 N'ola ol sāde-rūyuñ rüyı olsa hālden hālī
Leb-i la' line şimdi fer viren tebhāledür cānā
- 6 Olur mı hiç bezm-i vaşl-ı yār ağyārdan hālī
Çeken āgūşa tenhā mähı ancak hāledür cānā
- 3 a 7 N'ola zülf-i bedī' -i pīç-i yāre düşse ' aşıklar
Nazar erbābınuñ hep bahşı kıl ü kaledür cānā
- 8 Niçe demdür ki gitmez kākülün sevdası başumdan
Niyāz ehlinüñ ekşer kaşdı ferruḥ-fāledür cānā
- 9 Kemāl ü ma' rifet erbābına yok kıl kadar rağbet
Anuñ' çün Nāfi' ā hep meyli ḥalkuñ māledür cānā

5

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bülbülāsā bir gül-i bī-hārdan oldum cüdā
Bir yüzi gül saçı sünbül yārdan oldum cüdā
- 2 Dil virüp olmuş idüm būs-ı lebinden kāmıyāb
Bir leb-i şirīn-dehen dildārdan oldum cüdā
- 3 Farṭ-ı hayretten ümīdüm şūreti nā-būd olup
Pür-gubār āyīneveş dīdārdan oldum cüdā

- 4 Serd-i eyyāmda şan şāhsār-ı bāğveş
Bî-ser ü pālîkla berg ü bārdan oldum cüdā
- 5 Şiddet-i firķat zebān-ı nuṭkum itmiş lāl kim
Ṭūṭî-i gūyā idüm güftārdan oldum cüdā
- 6 Çekmemişken ḥāṭırum ḥār-ı ğam hicrānını
Gül temennā eyledüm gülzārdan oldum cüdā
- 7 Baḥr-i ğamda niçe demler mihrini ketm itdigüm
Dür-i dilde bir dür-i şehvārdan oldum cüdā
- 8 Telḥ-kām oldum dehānı açmasam Nāfi‘ n’ola
Bir süḥanver la‘l-i şekker-bārdan oldum cüdā

6

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bî-vefālar pādişāhı yār imişsin dilberā
Mā‘il-i aġyār-ı bed-girdār imişsin dilberā
- 3 b 2 Yoġimiş ṭab‘ uñda hîç bûy-ı ḥaḳîķatden eşer
Bāġ-ı dehre bir gül-i pür-ḥār imişsin dilberā
- 3 Ḥ‘āb-ı nāz içre şafālarla yatur dirdüm seni
Ḥ‘āb-ı ḥargüşı virür bîdār imişsin dilberā
- 4 Burc-ı ‘akreb içre ṭoġmış kevkeb-i raḥşānsın
Naḥs-ı ekber necm-i ġisūdār imişsin dilberā
- 5 Nāfi‘ ā ol şūḥdan dūr olması evlā imiş
Ḥāşılı ḥalk üstine bir bār imişsin dilberā

7

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Şeb-i hicrān-ı yāre rûz-ı vaşl olmaķda nā-peydā
‘Aceb şebdür ki yok anda ümîd-i şûret-i ferdā

- 2 Ğam-ı düşmen beterdür ‘ âlem içre baña her ğamdan
Ğam-ı hicr-i ahibbâlar degüldür baña çün tenhâ
- 3 Tûlû‘ itmez baña sūy-ı ufukdan şubḥ-ı ümmîdüm
Gice sūz u güdâz ile eger yansam da mûmāsâ
- 4 ‘ Aceb kim şerm kılmaz mâhı çekmiş hâle âġûşa
Ser-â-ser aña nâzırken nücûm-ı kûbbe-i mînâ
- 5 Hâṭâdur müşge teşbîhi o çîn-i zûlf-i hoş-büyı
Revâ mı servile hem-pâlık itmek ol kâd-i bâlâ
- 6 Felek devr eylemişdür âsitân-ı yârdan rûyum
‘ Aceb ol âsitâna yüz sürer mi bu dil-i şeydâ
- 7 İkâmet mümteni‘dür Nâfi‘ â bu cây-ı fânide
Kimi gördüñ bu ferş-i ‘ âriyetde ola pâ-ber-câ

8

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Sîne-i şâfuñ egerçi pür-şafâdur dilberâ
Lîk kalb-i ‘ âşıka kârûñ cefâdur dilberâ
- 2 Ğonçe-i la‘ l-i dehânuñ hoşka-i yâkûtdur
Sîneñüz âyîne-i ‘ âlem-nü[mâ]dur dilberâ
- 4 a 3 Dil-rübâlar zümresinde ser-firâz olsañ n’ola
Kâmet-i zîbâ ile kâddüñ ‘ alâdur dilberâ
- 4 Var mı bir göz kim senüñ ḥüsnüñe meftûn olmaya
Dergehüñ erbâb-ı ‘ aşka mültecâdur dilberâ
- 5 Şît-i ḥüsnüñ çarḥa da çıkmışsa da ey şâh-ı ḥüsn
Yoluña ḥâk olsa da Nâfi‘ sezâdur dilberâ

9

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Görmedüm bu çarḥ-ı bed-girdârdan zerre vefâ

Günde yüz biñ başuma atmağdadur seng-i cefā

- 2 Dil küdürāt-ı cihāndan nice muğber olmasun
Kalmamış āyīne-i devrānda reng-i şafā
- 3 Rūzgāruñ ehl-i derde virdigi hep nişdür
Hoğkasında kimse görmiş mi ‘aceb şürb-i şifā
- 4 Neng ü ‘ār ile vücūdın zeyn iden ehl-i hıred
Eylemişdür perde-i nāmūs içre ihtifā
- 5 Nāfi‘ ā sulṭān-ı ‘ālemdür o kim devrānda
Nān-ı huşk [ü] hırқа-i peşmine itmiş iktifā

10

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Gözümde ḥasret-i la‘l-i lebünle āb olur peydā
O āb-ı bī-kerāndan lücce-i gird-āb olur peydā
- 2 Ḥayāl-i ebruvānı ile her şeb ḥāba varsam da
Ser-ā-pā cāmī‘ -i ḥāṭırda şad mihrāb olur peydā
- 3 Yüzün üzre egerçi bir kapuyı bend iderse Ḥağ
Verāsında güşād olmuş niçe ebvāb olur peydā
- 4 Ḥuşūlin ḥazret-i Ḥağ itse bir emrūñ murād el-ḥağ
Aña şeh-rāh-ı ğaybından hezār esbāb olur peydā
- 5 Kitāb-ı kā’inātuñ nükte-i sırrın beyān itsem
Anuñ her nev‘ ü faşlından niçe biñ bāb olur peydā
- 4 b 6 Olursa nūr-ı ḥüsnūñ āsumān üstine ‘aks-endāz
Muḥāğğ-ı şebse de ol cāyda meh-tāb olur peydā
- 7 Ḥumār-ı çeşm-i mestinden o deñlü olmuşum medhūş
Gözümde Nāfi‘ ā maḥşer de olsa ḥāb olur peydā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 5 b 1 Zūlm ile hep oldu bu ma' müre-i ' âlem harāb
N'ola zālimler dise *yā leytenī küntü türāb*¹⁶
- 2 Güm-sürāğ olmuş bakılsa cümle ehli ' âlemün
Var mıdur bir şāh-rāh üzre giden bir şeyh ü şāb
- 3 Tūṭī-i gūyā da olsa yok ğarībe i' tibār
Görseler anı ğarābet bunda şanurlar ğurāb
- 4 Sāḳī-i devrāndan cām-ı şarāb itsek ümīd
Saña işrāb itdiği şahrā-yı hayretde serāb
- 5 Sāyeveş bir gün cüdā olduklarını görmedüm
Eyledüm çok cānib-i aġyārlardan ictināb
- 6 Ser-fürū itmez şehān-ı ' âleme tā rüz-ı haşr
Nāfi' ā her kim ki eyler bāb-ı Haḳḳ'a intisāb

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Kūlūb-ı hāne-i şeb-zinde[yi] tenvīr ider meh-tāb
Bu şöhret ile nūr-ı zātını teşhīr ider meh-tāb
- 2 Girince hāle-i āġūş-ı Ya' kūb içre Yūsufveş
Muḳaddem gördiği rü'yāların ta' bīr ider meh-tāb
- 3 Fezā-yı şāmuñ aḳkām-ı kazāsın itmege tenfīz
Beyāz-ı hüccet-i şer' iyyesin temhīr ider meh-tāb
- 4 Çıkup encüm sipāh-ı haşmetile sūy-ı hāverden
Sevād-ı mülk-i şāmı sū-be-sū teşhīr ider meh-tāb
- 5 Alup destine zerrīn hāmesini şevḳ-ı hātırla
Kitāb-ı çarḥda nūr āyetin tefsīr ider meh-tāb

¹⁶ Kur'ân-ı Kerīm, Nebe Suresi 40:17 (Ah keşke toprak olsaydım.)

- 6 Sevād-ı leyl pervīlik idince ref'-i āşūbın
Diküp çarḥa livā-yı devletin tekbīr ider meh-tāb
- 7 Zālām-ı hemm-i deycūrı idüp āfākdan mehcūr
Cihān ehline nūr-ı Aḥmed'i tezkīr ider meh-tāb
- 8 Mühendis-ḥāne-i hikmetde dest-i sun' u kudretle
Felekde her gice bir ḥānesin ta' mīr ider meh-tāb
- 6 a 9 Dem-ā-dem itdigiyçün kesb-i feyz-i şemsden nūrın
Bu devrānda rūsūm-ı Mevlevī tasvīr ider meh-tāb
- 10 Dem-i şakḳu'l-ḳamerde mu' cizāt-ı Faḥr-i kevneyni
Bütün dehre lisān-ı ḥālile taḳrīr ider meh-tāb
- 11 Kūdūrāt-ı felekden ḳoymaz ol āyīne-i dilde
Şabāḥü'l-ḥayr resmin Nāfi' ā tebsīr ider meh-tāb

13

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Sāḳī-i dehrūn elinden nūş idüp cām-ı şarāb
Olmışum mey-ḥāne-i dehr içre bir mest-i ḥarāb
- 2 Ḥūn-ı dil nūş eyleyüp şām u seḥerde derd ile
Āteş-i ḥasret ile sūz-ı cigerdendür kebāb
- 3 ' Ārız-ı dildārumı zūlf-i siyāh içre gören
Ḳaplamışdur zann ider ḥūrşīd-i raḥşānı seḥāb
- 4 Niçe biñ ' uşşāḳı eyler pāymāl-i esb-i nāz
Şubḥ-dem seyrāna çıḳdukda hemān ol āfītāb
- 5 Sāḳin ol künc-i tevekkülde idüp ārām-ı dil
Nāfi' ā virme dil-i bīzāra hergiz ıztırāb

14

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 ' Āşıḳuñ göñlin yaḳar her dem şadā-yı ' andelīb

- Öyle bir dil-sûz pür-âteşdür edâ-yı ‘ andelîb
- 2 Şıdkîle itmiş tarîk-ı Gülşenî’ye intisâb
‘ Âleme te’sîr kılmışdur nidâ-yı ‘ andelîb
- 3 Hadden efzûn ârzû-yı gülde çekmişdür cefâ
Lîk olmuş bu cefâ ‘ ayn-ı şafâ-yı ‘ andelîb
- 4 Hâr elinden yidigi tîğ-ı cefâ-yı ‘ âkıbet
Görmemişdür gülşen-i ‘ âlemde kâr-ı ‘ andelîb
- 5 Eşk-i çeşmi şeb-nemdür aña nûş-ı şarâb
Sûziş-i laht-ı cigerdendür gıdâ-yı ‘ andelîb
- 6 b 6 Bir gül açılmış görüp ‘ âlemde hergiz gülmemiş
Böyle geçmiş derdile şubh u mesâ-yı ‘ andelîb
- 7 Ders-i gamdan Nâfi‘ â kurtulmak için ‘ âşıkân
Faşl-ı gülden bir haberdür mübtedâ-yı ‘ andelîb

15

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 İşigi taşın ne deñlü öpmege oldum karîb
Koymadı bir gün beni ol devleti bulam rakîb
- 2 Gamzede tîrûn temennâsı için her câyda
Şaf-be-şaf ‘ âşıklarun eyler nidâ-yı yâ naşîb
- 3 ‘ Ârız-ı dildâr üzre hâl-i müşğînin gören
Dir ki nakş olmuş yed-i kudretle bir şun‘ -ı garîb
- 4 Zerre bulsam hâk-i pâyünden virürdüm cân aña
Çün dirîğ itmez imiş bir şey habîbinden habîb
- 5 Cevr-i yâr ta‘ ne-i ağıyar gadr-i rûzgâr
Kandadur dilde taḥammül kandadur şabr u şekîb
- 6 Sûziş-i râz-ı dil-i zârın beyândur hep güle
Gülsitân içre degül bîhûde âh-ı ‘ andelîb

- 7 Žāyi‘ oldı naḳd-i vaḳtüm geḗdi eyyām-ı şebāb
Hāzır ol vaḳtiñe Nāfi‘ geldi çün eyyām-ı şīb

16

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gerçi çarḥ üzre çıkar her gice feryād-ı ġarīb
Bu ġarīb işdür ki gelmez kimseye yād-ı ġarīb
- 2 Şubḥ-dem añuñ kebāb-ı bezmidür laḥt-ı ciger
Ḥün-ı ġamdur her gice nūş itdigi zād-ı ġarīb
- 3 Bezm-i ‘ālem cām-ı şādī ile olsa pür-şafā
Kim bu mātemgāhda mümkün mi dīl-şād-ı ġarīb
- 4 Raġbeti olmazdı şarf-ı ġurbete bir kimsenüñ
Olmasaydı vādī-i miḥnetde mu‘tād-ı ġarīb
- 7 a 5 Hiç vüçüdından eşer ḳor mı anuñ sūz-ı vaṭan
Başḳa şeydür āb u ḥāk ü āteş ü bād-ı ġarīb
- 6 Çün Süleymān nā’il-i ‘izzet mi olurdı o kim
İtmese dīl ḥānesin miḥnetile berbād-ı ġarīb
- 7 Kim baḳar cins-i beşerden rüy-ı ġurbet-dīdeye
Ancaḳ elṭāf-ı Ḥudā’dan olur imdād-ı ġarīb
- 8 Ya niçü[n] yek ḳatre seyl-i eşkile olmaz ḥarāb
Vaz‘ olunmış tā ezel āb üzre bünyād-ı ġarīb
- 9 Tīr-i āhum geḗmez oldı Nāfi‘ ol sengīn-dile
Taşa te’sīr eyler iken zıkr ü evrād-ı ġarīb

17

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 1 Dāmānumı ālūde[-i] ḥün eyleme yā Rab
Ruḥsārımı hem-reng-i cünün eyleme yā Rab

- 2 Mānend-i elif kāmētümi rāst-nümā kıl
Pîşân-ı edānīde çü nūn eyleme yâ Rab
- 3 Cām-ı mey-i ümmīdimi serşār-ı neşât it
Mānende-i gerdūn-ı nigūn eyleme yâ Rab
- 4 Maḡrūn idüp ārām-ı derūnıma vücūdum
Cān u dili bî-şabr u sūkūn eyleme yâ Rab
- 5 Esb-i emelūm eyle murādātuma vāşıl
Ser-keşlik ile baña ḡarūn eyleme yâ Rab
- 6 Gül gibi gūşād eyle murādum gülini hep
Lāle gibi pür-dāğ-ı derūn eyleme yâ Rab
- 7 Kıl keştī-i iḡbālını sāḡil-res-i iclāl
Bu Nāfi‘ ’i müstaḡraḡ-ı deryā-yı düyūn eyleme yâ Rab

18

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 7 b 1 Ol kadar pā-der-rikāb-ı şevkile itdi şitāb
Berḡ-ı ḡaṭīf gibi başdan geçdi eyyām-ı şebāb
- 2 ‘Ömr āḡir oldı gitdi geldi eyyām-ı meşīb
Dest-i bî-dādumla itdüm ḡāne-i ‘ömri ḡarāb
- 3 Niçe dem nūş itdigüm dehrūn şarāb-ı zevḡı hep
Pīrlık vaḡtinde oldı dīdeme ‘ayn-ı serāb
- 4 Fitnehā-yı nev-civānīye duḡār olmış bu dil
Olmadı bir zīb-i gūşum pendhā-yı şeyḡ ü şāb
- 5 Bir ‘ibādet itmedüm kim lāyık-ı ‘izzet olup
Bārgāh-ı nezd-i ḡufrānīde ola müstecāb
- 6 Perdelendi zūlmet-i ḡafletle çeşm-i ‘ibretüm
Olmadı bu dīde-i ḡam-dīdeden ref‘ -i niḡāb
- 7 Olmadı sīr-āb bir kez kiştzār-ı maḡşadum
Her ne deñlü göz yaşın dōkdümse mānend-i seḡāb

8 Yazsalar metn-i derūnum üzre şerh-i hālūmi
Hāşıl olur her hurūfından anuñ yüz biñ kitāb

9 Hırmen-i ‘ömri şavurdu Nāfi‘ ā bād-ı ecel
Bu vücūdum ‘ākıbet olsa gerek zîr-i türāb

19

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 9 a 1 Olmasun mı ol bütüñ la‘l-i lebi yāķūta ķūt
Nüş iden bir ķatre-i nāķiz̄in anuñ lā-yemūt
- 2 Hall ü ‘aķd-i rişte-i mūy-miyānı hōş velī
Güft ü gū-yı noķta-i femminde evlādur sūkūt
- 3 Kārgāh-ı ķudret ile bāb-ı ğāra nesc olan
Sen ‘abeş mi zann eylersin o evtār-ı ‘ankebūt
- 4 Naķd-i cānı virmeyince çārsū-yı dehrde
Mülk-i ‘aşķuñ bulamaz mülkiyyeti hergiz şübūt
- 5 Ğayruñ ebyātına Nāfi‘ itme hergiz kec-nigāh
Cāyı vaķf olur ise çāpūk harāb olur büyūt

20

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fa‘ulün

- 9 b 1 Der-īn cāy-ı dīl-cū hoş-güvārest
Eger telhest nefi‘ ş sad-hezārest
- 2 Ğarīb-i gūşe-ġirān-ı cihān-rā
Enis ū hem-nişin ū yār-ı gārest
- 3 Nümāyed berg-i sebz-i der-nazār hā
Velīķin hürmet ū bī-şümārest
- 4 Zi-mir’āt-ı ṭabi‘ at jeng-i şüyed

8 a , 8 b ‘de yazı yoktur.

Zi-ma[‘] kbulân her mülk-i diyârest

- 5 Alursa deste her kim çây-ı cûşı
Cihânda Nâfi[‘] â ol kâmkârest

21

Mef[‘]ülü Mefâ[‘]ilü Mefâ[‘]ilü Fa[‘]ülün
Mef[‘]ülü Fa[‘]ülün

- 1 Ol şüh alıcağ destine şemşîr-i şecâ[‘] at
Bâ[‘] izz ü sa[‘] âdet
2 ‘Uşşâkına ol göstericek nâz ile kâmet
Kopardı kıyâmet
3 Ol kâkül-i pür-çîn çıkıcağ zîr-i fesinden
Hep pîş ü pesinden
4 Dil mülketini ‘asker-i Çîn eyledi gâret
Çok itdi hasâret
5 Eṭvâr-ı pesendîde dilîrâne revişle
Şâhâne gelişle
6 İtdi dili pâmâl-i reh-i nâz ile naḥvet
Mevlâ’ya emânet
7 Tâbûr-ı melâḥatde olunca o ser-efrâz
Ġâyet ile mümtâz
8 Çok sağ u sol emrine itâ[‘] at
Baş cânile raġbet
9 Her rûz çıkup emr-i ḥükûmet idüp icrâ
‘Uşşâka ser-â-pâ
10 Nâfi[‘] niçün itmez o şeh-i ḥüsne itâ[‘] at
Hep ehl-i vilâyet

22

Fâ[‘]ilâtün Fâ[‘]ilâtün Fâ[‘]ilâtün Fâ[‘]ilün

- 1 Kim ki kibr ile şatar ḥalk üstine bād-ı bürût
Çün verâ-yı ehl-i fazl aña degül cây-ı sükût

- 2 Baña tevcih olmış idi kişver-i dil-cū-yı ‘aşk
Yok iken Kays üstine mülk-i melāmetden şübūt
- 3 Sehv iden halkuñ du‘āsın tiz olur pāmāl-i hāk
Secde lāzımdur aña her kim ki terk eyler kunūt
- 10 a 4 Seyr kıl kim niçe cebbār u ‘anīdūñ cāyınuñ
Būmlar nevbet-zenidür perdedārı ‘ankebūt
- 5 Beytler yapmağdadur mi‘mārlar emşārda
Nāfi‘ā şāyān saña eş‘ārdan yapmağ büyüť

23

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ulün

- 1 Mest itdi beni neşve-i şahbā-yı maḥabbet
Dāğ urdı dile sāğar-ı minā-yı maḥabbet
- 2 Rāz-ı dilümi itmiş idüm gerçi ki pinhān
Ammā yine itdi beni rüsvā-yı maḥabbet
- 3 Ma‘mūr ider iqlīm-i vücūdını ser-ā-pā
Her kıanda kıadem başsa eger pāy-ı maḥabbet
- 4 Faşl olmaz imiş rüz-ı cezāya daḥi varsa
‘Uşşāklarun itdigi da‘vā-yı maḥabbet
- 5 Ser-defter-i ‘uşşāğda nāmuñ bulamazsın
Nāfi‘ eger eyler iseñ ifşā-yı maḥabbet

24

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Bu bī-vefā cihāndan ummağ vefā ‘abeş
Mātem-serādan istemek ey dil şafā ‘abeş
- 2 Bir kerre düşmesün o ki deryā-yı fırkıate
Urmağ kenāra vuşlat için dest ü pā ‘abeş

- 3 Şabr u şekīb eylemeden özge dehrde
Derd-i derūn-ı ‘āşık-ı zāra devā ‘abeş
- 4 Pürdür hikemle nīk ü bed cümle kā’ināt
Halk itmemiş cihānda bir şey Hudā ‘abeş
- 5 İhsān olursa ancak olur feyz-i Hakk’dan
Bāb-ı digerden itmek ümīd [ü] recā ‘abeş
- 6 Bulmuş ğubār-ı ğurbet ile hātır iğbirār
Gözler yaşından özge aña mācerā ‘abeş
- 10 b 7 Nakd-i hulūş ile alınur gevher-i ümmīd
Nāfi‘ metā‘-ı kāsīd ile iştirā ‘abeş

25

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Dil-i pür-süzıma ol şu‘le-i ruhsārdur bā‘ış
Diyār u dārdan dūr olmağa ol yārdur bā‘ış
- 2 Gül-i ruhsārlardan çekdigüm cevr ü cefāya hep
Gice tā şubh olunca dīde-i bīdārdur bā‘ış
- 3 Bu deñlü pīç ü tāb u dil-şikenlik kalb-i mehcūra
Şikenc-i turre-i tarrāz-ı zūlf-i mārdu bā‘ış
- 4 Alup ‘aql u hayālüm bizi itmek bunca ser-gerdān
Dem-ā-dem içdigüm ol sāğar-ı serşārdur bā‘ış
- 5 Hārīm-i şāh-ı gülden olmamuz hem dūr hem mehcūr
Feķāretle tūran eķrāfda ol hārdur bā‘ış
- 6 Bu deñlü nāle vū feryād kılmaķ bñlbñl-i zāra
Bu gülşende aña maķrñmī-i dīdārdur bā‘ış
- 7 Bu deñlü ğurbet-i pür-kñrbetññ hep ķaķrını ķekmek
Vaķan dārında Nāfi‘ oldıķı bī-dārdur bā‘ış

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 T̄inetinde her kimūñ merkūzduṛ sū'-i mizāc
Def' i mümkin mi eṭibbā-yı zamān itse ' ilāc
- 2 Bed-niṣle n̄ik-ḥūnuñ ülfeti emr-i muḥāl
Āb āteṣle ne mümkindür ki eyler imtizāc
- 3 Mürde olmaḵ merde āsāndur bu lu' betgāhda
İtmeden ' ālemde bir nā-merde ' arz-ı iḥtiyāc
- 4 Ġālibā hep böyle kāsiddür metā'-ı ma' rifet
Bu metā' a görmedüm bu devrde hergiz revāc
- 5 Şu' le-i āhum n'ola olsa felekde cāygır
Ḥōṣ gelürmiṣ Nāfi' ā derd ehline yakmaḵ sirāc

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 11 a 1 Kim veliyyü'n-ni' meti emrinden eylerse ḥurūc
Ol şaḳī bī-şübhe dār-ı dūzaḥa eyler vülūc
- 2 Esfel-i süflīde vāḳi' dār-ı erbāb-ı ğurūr
Olsa cāy-ı ' izzet ile *ve's-semā zātü'l¹⁷-bürūc*
- 3 Olur encāmında bir Mūsī ' aşāsıyla ḳadīd
Kim ki kārı naḥvet-i ' işyāndur mānend-i ' ūc
- 4 Vā' ızı kürsīde gör kim n̄ik ü bed bilmezmiṣ ol
Ya anuñ ḥāli n'olurdu ' arşa itseydi ' urūc
- 5 Nāfi' ā bu gevher-i elfāzı silk-i naẓm ile
Zīb-i ' ıḳd-ı sem' -i aḥbābān içün itdüm dūrūc

¹⁷ Kur'an-ı Kerim, Buruḥ Suresi, 85:1 (Burçlar sahibidir.)

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 11 b 1 Her gönülde cāy-gîr olsun mı hîç feyz ü fütûh
Olmadukca cevher-i cism-i laţîfî hem-çü rûh
- 2 Keştî-i iķbâli kim bir kimsenüñ bergeştedür
Bir necât olmaz müyesser olsa da mellâhı Nûh
- 3 Bir şabîhü’l-vech sâķînün yedinden şubh-dem
Şevķile nûş itse bir ‘âşık eger cām-ı şabûh
- 4 Żav’ u mışbâhuñ ma‘ânî-i raķîķı ķalbine
Keşf olur miftâh aña hem açılur rûh-ı şürûh
- 5 Nâfi‘ â böyle ma‘ânî-i bedî‘-âşârlar
Ķalbe itmiş ģalibâ bir feyz-i aķdesden sünûh

29

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ol muţalsam genc-i vaşl-ı yâri itsem iftitâh
Dest-i şādîde bulurdı şadr-ı maķşad inşirâh
- 2 Ārzûmuz ‘ârız-ı dildâr-ı zülf-i yârdur
Bu ümîd ile ģüzâr eyler bize şâm u şabâh
- 3 Ey hōş günler ki ģül-rûlar hevâsıyla bu dil
Bûlbûlâsâ ģülşen-i ‘âlemde eylerdi şıyâh
- 4 ‘Ālem-i kevn ü fesâdı mesken itmiş çün vücûd
Ķandadur rüşd ü sedâd ķandadur zühd ü şalâh
- 5 Āsitân-ı pîrden her kim ki olmuş pāk-şîd
‘Ālem içre Nâfi‘ â görmiş degül rûy-ı felâh

30

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün

- 12 b 1 Gelseydi bize maķdem-i meymûnile ol şûh

Olurdu raķībānuñ o dem yüzleri memsūh

- 2 Haţtı ki zuhūr eyleyicek şafha-i rūya
Ebrūları seyfinūñ olup āyeti mensūh
- 3 Olmamış idi māh-ı nev āfākda peydā
Tīg-ı sitemi olmuş iken sinede mersūh
- 4 Nāyuñ giricek gūşumuza şit ü şadāsı
Şan nefha-i şadr oldu o dem gūşuma meftūh
- 5 Laht-ı cigerūñ Nāfi‘ olur mıydı naşībūñ
Kānūn-ı maħabbetde eger olmasa maţbūh

31

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Zād-ı uhrā cem‘ kılmakdur bu dünyādan murād
Her şeyūñ ihķākıdur haķķını ‘ukbādan murād
- 2 İrtifā‘ naşb[ıy]ile hem iktisāb-ı cezmdür
Bu kitāb-ı kā’ināta resm-i heycādan murād
- 3 Tekye-i ‘aşķ içre olmakdur mürīd-i şeyh-i cām
Rind-i mey-h‘ārāna nūş-ı cām-ı şahbādan murād
- 4 Sīm ü zer taşşıl idüp ifnāsıdur zevķ ādeme
İktisāb-ı zevķ şanma anı ibķādan murād
- 5 Hālīkuñ şun‘-ı bedi‘ in fikr itmekdür ğaraż
Nefs lezzātı degüldür bu temāşādan murād
- 6 Niçe yüz biñ kimseden def‘-i ‘iţāş itmekdedür
Nīm-şeblerde o çeşmūñ yaşın icrādan murād
- 7 Ğālibā birbirinūñ kesmek imiş hep yaşını
Bilmedüm ‘ālemde n’eymiş kırı ğavĝādan murād
- 8 İctinā-yı mīve-i dildür bu bāĝ-ı dehrde
Şanma kim şuĝl-i hebādur şi‘r ü inşādan murād

- 13 a 9 Yād kıl ismin ferāmūş itme Nāfi‘ şāhibin
Çün müsemmādur bu ‘ālem içre esmādan murād

32

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Merā-der ğurbet ez sūz-i ciger bŷy-ı kebāb-āyed
Zi çeşm ü ħun-feşānem cūşış-i cūy-ı şarāb-āyed
- 2 Zi-maĥmŷr-i çeşmeş ‘āşıkān-rā şevk-i digeş-şod
Belī der-dīde ez pāyān-ı mestī zevk-i hevāb-āyed
- 3 Ne-bāşed seyri-i dil ehl-i dŷnyā raz-i ser mesti
Der-ān-dem seyr-i mī-bāşed kī der-çeşmeş tŷrāb-āyed
- 4 Der-ān-dem ĥŷsn ü raĥşān bŷd reftened
Heme encŷm nihān tāz-meşriķ-i āfitāb-āyed
- 5 Be-ĥŷn-ı dil nŷviştem ez su’al-ı ĥātır-ı dil-dār
Nemidānem kŷcā ez sŷy-ı dil cŷ-yes cevāb- āyed
- 6 Dil-i ‘uşşakā vīrān-şod be-seng-i cevri-i bi-dād
Ĥarābī mi-kuned her cāke ān ĥāne ĥarāb-āyed
- 7 Dil-i tārik-i men ez-tīre baĥti Nāfi‘ a tā-çend
Der-ān-dem nŷr-şod īn ĥāne-rā ān māh-tāb-āyed

33

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Zi-rāh-ı gŷlistān ān serv-ķād der-dīde peydā-şod
Şafā vŷ zevķ-i men ez ķāmet-i tŷba dŷ-bālā-şod
- 2 Zi-bes sırr-ı muĥabbet ān ķadr-i mī-hŷned tıfl-ı dil
Be-mekteb-hāne-i ‘uşşāk der-encām-ı dānā-şod
- 3 Kuşed ankes ki der dāmen-i ser-pāy-ı tevekkŷl-rā
Verāy-ı kŷh bām-ı ķāf-ı istiĥnāy-ı ‘ankā-şod

- 4 Heme eşk dürr-i ğaltân derd-i tir-i pâ üfted
Çü-nem bâ ‘ aks-ı şeb-nem mebin meczûb-ı bālâ-şod
- 5 Zi-bâğ-ı dehr çün kâni‘ şevem yek-gonca-râ Nâfi‘
Hezārân ‘ ukde-i kām-ı dem be-rây-ı hod-ra şod

34

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 13 b 1 Dilem ez devr-i rûy-ı şumâ ez be-sek-i nālân-şod
Dü-çeşmem hem-çü ebr-i nev-bahârı zar-ı ğiryân-şod
- 2 Hezārân bār-ı sevdâ der-serem şod ân zamân-ı peydâ
Sevâd-ı müşk-sahâ-yı vaţân ez dide pinhân-şod
- 3 Be-ümidi ki reften der-ġarîb-i yâftem raġbet
Der evvel-i berg ü bar itibârem bûd tâlân-şod
- 4 Ne-mîbâşed pezirâyı ħitâm-ı ser-güzeşt-i men
Egerçi kışsa-ı Feryâd ü Mecnûn reft-pâyân şod
- 5 Zi-çeşm-i ħasretem cûşîde-bûd eşk-i nedâmed-hâ
Ez-ân pes kaţre ebr-ı mî-cûyeşed ‘ummân-şod
- 6 Dû ebrû dared çün ġarrâ-yı ġurrâ-yı mâh-ı nev
Resed-ân-ı çarh-de sâlî der ebhâ mâh-ı tâbân-şod
- 7 Tabibân-ı zamâne der-çünin mâ-nedend der-ĥayret
Ne-mîdanem ki ĩn derd-i dil-merākist der-mân-şod
- 8 Ser-i tâc-ı merâ ez serv-i bālâ be-güzâred Nâfi‘
Der-in gül-zâr-ı yek-dem yâr eger bâ-mahırâmân şod

35

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Olmadı bu ħâtır-ı nâ-şādımız bir kerre şād
Derd [ü] ġam fikr ü elem gün günden olmağda ziyâd

- 2 Pāk-bāzān cīfe-i dünyānuñ olmaz t̄alibi
Merd olan bu ‘ālem içre istemez hergiz murād
- 3 Görmemiş kimse şalāhından eşer bu dehrde
Böyle cārīdūr bu cūy-ı ‘ālem-i kevn ü fesād
- 4 ‘Ömrlerdür kim güzār itmekdedür ‘ömr-i ‘azīz
Kaṅkī şāhib-tācdan görmüş gözüm bir ‘adl [ü] dād
- 5 Görmedük bir cāy-ı rāḥat şeş cihetde Nāfi‘ ā
Başımız üstine devr ideli bu seb‘ şidād

36

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 14 a 1 Olalı dehrde bu günbed-i nüh-tāḳ ābād
Kaṅkī dil var k’ola ālām-ı cihāndan āzād
- 2 Tā ki bu günbed-i nüh-tāḳ-ı felek zīrinde
Ādemūñ ṭīneti hemmile olınmış bünyād
- 3 Yalıñuz taḥt-ı Süleymān mı giden bād üzre
Kaṅda bir taḥt ki var olsa gerekdür ber-bād
- 4 Bī-vefā oldıḡınuñ dehre dü-şāhid lāzım
Tā fenāsını anuñla idesin istiṣhād
- 5 Birisi mevt anuñ birisi fevt-i ‘ālem
Bundan özge saña ben kaṅkısın idem ta‘ dād
- 6 Kaṅı bir mürşid-i kāmīl gözede semt-i beḳā
Ādemi eyleye bir nīm-nigehle irşād
- 7 Rūy-ı rāḥat mı görür dā’ire-i maḥşerde
Rāḥatuñ selbine olan bu cihānda mu‘ tād
- 8 Kaşr-ı iḳbālī olur bir gün anuñ zīr ü zeber
Zīr-i destānına ol kes k’ide ḡulm ü bīdād
- 9 Nāfi‘ olmaz ne kadar gūşış iderseñ bisyār
Kār-ı nā-sāz ile bir kesde ki bed ola nihād

Mef'ulü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün

- 1 Dilber ki olur cev̄ ü cefādan mütelezziz
‘Uşşāklar ol deñlü recādan mütelezziz
- 2 İdbā[r]laruñ hazzı olur ise verādan
İkbāli olan kimse likādan mütelezziz
- 3 Sağlar ne kadar dār-ı şifādan ider i‘ rāz
Bimārlar ol deñlü şifādan mütelezziz
- 4 Tūṭī ne kadar bend-i kafesden çeker āzār
Seyr iden aña hūsn-i edādan mütelezziz
- 5 Gül nāle-i bülbul ile ğamgīn ola mı hīç
Cūd ehli olur şavt-ı gedādan mütelezziz
- 14 b 6 Efyūnile bengīler olur ise şafā-yāb
Mestāne mey-i hūş-rübādan mütelezziz
- 7 Ğam şāhibi mu‘ tād ise feryād u figāna
Zevk ehli olur tā ki şafādan mütelezziz
- 8 Herkes şaķınur cānını Nāfi‘ bu cihānda
Pervāne daḡi cānı fedādan mütelezziz

Mef'ulü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün

- 1 Bir dilbere dil virdüm anuñ adı ‘Alī’dür
Esrār-ı Hudā çīn-i cebīninde celīdür
- 2 Bir busecik ihsān deminde didi ol şūh
Cān naķdini işār idenüñ bu bedelidür
- 3 Benden beter olmuş yine bir āfete meftūn
Çekdicegi elbette cezā-yı ‘amelidür
- 4 Mümkün mi gide mihr-i ḡaṭı levḡ-i dilümden
Yazan anı başımuza kilik-i ezelīdür

- 5 Yārāna olan Nāfi‘ -i zāruñ tuḥafāne
Nev-bāve-i ṭab‘ indan anuñ bu ğazelidür

39

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 İcābāt-ı du‘ā-yı ḥazret-i Ḥaḳḳ’a enīn ister
İṭā‘ at ḥāke zillet birle sāyide cebīn ister
- 2 Reḥāvetden emīn itsün bu demde himmeti bābın
Binā-yı ārzūsın kim ki ḥālümde metīn ister
- 3 Mu‘īn-i ‘ācizān olmaḳda itmez yek ḳadem taḳṣīr
Şedā’id günlerinde kendüye her kim mu‘īn ister
- 4 Olur mı ḥiç kim her sāde-rüyān üzre dil-bendi
Aña mihr ü maḥabbet şalmağa bir meh-cebīn ister
- 5 Oturmaz her nişīmen üstine şāheyn-i maḳṣūm
Belī şāh-ı cihān elbette ḳaşr-ı dil-nişīn ister
- 15 a 6 Vişāl-i Yūsuf’ını bulmaḳ için pīr-i Ken‘ānveş
Oturmuş beytü’l-aḫzān içre bir ḳalb-i ḥazīn ister
- 7 Tarāvetyāb olur mı her zamānda Nāfi‘ ā naẓmuñ
Nihāl-i şī’ri tarḥa böyle bir tāze zemīn ister

40

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fa‘ūlün

- 1 Güzeller yüzlerin tenvīr iderler
O yüzden özlerin teşhīr iderler
- 2 Cefā taşıyla çok evler yıkarlar
Dönerler luṭfile ta‘mīr iderler
- 3 Ruḥuñ nūrı n’ola tutsa cihānı
Tutılsa māh ḥaḳḳ tekbīr iderler

- 4 K l na kuvvet ol merd n-ı r ha
Kem n-ı saht-ı p ri t r iderler
- 5 Bilenler resm   r h-ı dest-g ri
Himem d m n n  te m r iderler
- 6 K rib olup rak be h blar hep
Uza dan   a ı ı dil-g r iderler
- 7 Mey-i  afi çeküp rind-i har bat
Dil-i z hh d  hep tekd r iderler
- 8 O urlar ehl-i   ilm  y t-ı ha tu n
Sev d-ı  un  ile tefs r iderler
- 9  a up b y-ı güli g l yüzlerine
Dim  -ı    lemi ta  t r iderler
- 10 Görenler   n-i zülf-i y ri N fi 
Ha -ı m   n ile ta  b r iderler

41

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

- 1 Cem l  n  sum n-ı hüsne bir mihr-i m cell dur
Ru u ndan i tib s-ı n r iden t r-ı tecell dur
- 15 b 2  ekilmi   r o gül ru s r üzre ha -ı dil-c lar
O men  r-ı   ad let içre  an tu r -y  g rr dur
- 3 Bu tıfl-ı dil sev d-ı ha -ı mazm n n bilür ancak
Vu  li mebh  e erb b-ı har  n v kt-i heyc dur
- 4  der ol   h-b zum evc-i istign da  ok perv z
Anu  edn   ik r  y  h m  ya m rg-ı   an  dur
- 5 G   l kim kesr ola bir kerre olmaz k bil-i ta  m r
O c y-ı bi  eb tu n   n es s  c m-ı m n dur
- 6 Ru u n  zre ceb n  n n kte-i n run   al  n r 
Gören   a ı lara bu  ev  bir özge tem   dur

- 7 Sipendāsā n'ola odlara düşmişse dil-i Nāfi'
Murādı bed-naẓarlardan o şāh-ı hüsni ibrādur

42

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ol ğazāl-i çeşm-i fettānuñ niçe meftūnı var
Leylī-i zülfine bend olmuş niçe Mecnūn'ı var
- 2 Cāna kuvvet olsa da la' l-i leb-i yākūt-ı yār
Dağı bir dürc-i dehān dirler güher meşhūnı var
- 3 Dā' iremden çıkmasun kimse diyü dil-sāz olur
Muṭrib-i bezm-i ḥarābātuñ güzel kânūnı var
- 4 Rāst gelmez ser-nüvişti herkesün ber-vefk-ı dil
Niçe ḥātem pāk-gevher naqşınuñ vārūnı var
- 5 Şüst ü şüy-ı dāmen-i çirk-āb-ı ' işyān itme ki
' Afv-ı ğufrān-ı Ḥudā dirler anuñ şābūnı var
- 6 Vüs' at-i irād deñlü şarf lāzım ādeme
Çün binā-yı devletün de vezni var mevzūnı var
- 7 Kātib-i inşā qalem-zenlikle olursa faḥūr
Şā' irūñ merdāne fıkı-i bıkı-i nev-māzmūnı var
- 8 Şadr-ı ' aşkuñ zir ü bālāsı ber-ā-ber ' āşıka
Dime kim Ferhād u Qays' uñ kühı var hāmūnı var
- 16 a 9 İktirān-ı naḥsile olmaz nuḥūset müstemir
Sa' da maḥrūn idici bir kādır-i bī-çūnı var
- 10 Yirlere batmış menāl ü mālile çıkmaz sesi
Her ḳurūnın söylenür dillerde bir Qārūn'ı var
- 11 Dāğlar üzre bitüp āsūde-dil şandum anı
Lālenün de ben gibi bir dāğ-ı dil pür-ḥūnı var
- 12 Müşteri bu ' ıkd-ı Pervin nazmı almazsa eger

Dürr-i nazımuñ bende şimdi böyle gûn-â-gûnı var

- 13 Muhlîş-i ehl-i kemâle pey-rev ol sen Nâfî' â
Koy disünler ol me' âlî-gevherüñ mādūnı var

43

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Felegüñ her ne kadar sâbit ü seyyâresi var
Ol kadar sînede hicrân okınuñ yâresi var
- 2 Çâresin bulmayan ancak dil-i bî-tâbumdur
Herkesüñ derd-i dil-i zârına bir çâresi var
- 3 Yalıñuz ben degülem ' âşık u ser-gerdâni
Kûy-ı yârüñ niçe biñ ben gibi âvâresi var
- 4 Kalmamış âyîne[-i] çarhda bir nağş-ı cemâl
Dehr-i senginden anuñ da dil-i şad-pâresi var
- 5 Hañt-ı yâr oldığıçün mâni' -i dil-seyr-i cemâl
Mañv iderler anı çok anda o yüz karası var
- 6 Kâm-zen olsun o sür' atle verâ-yı kâfa
Hânesi içre kimüñ bir zen-i mekkâresi var
- 7 Nâfî' â bu güher-i nazmuma kılsun tev'em
Gûş-ı hûşında kimüñ bir dür-i şehvâresi var

44

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 O şüh-ı serv-i nâzum turmağa zîr-i hicâb ister
Dü çeşmi üzre çün şâhın bir zerrin niğâb ister
- 16 b 2 Leb-i la' li şikest eyler dem-â-dem kadr-i yâkûtı
Bu şüretle gül-i ruhsârına çün âb ü tâb ister
- 3 Şarâbum göz yaşıdur sūz-ı dil olmuşdurur kūtum

Bu bezm-i dil-keş-i rinde şarāb ister kebāb ister

- 4 Dil-i ‘āşıkda sūziş olmaduḡca giryenāk olmaz
Bahār eyyāmlar neşr-i bārāna seḡāb ister
- 5 Enīs-i ḡücre-i ḡam olmayan nā-sūḡte diller
Muşāḡib olmaḡa destinde bir zībā kitāb ister
- 6 Gice āḡūş-ı vaşla çekmege mānende-i hāle
Bu ‘ālī bezm-i çarḡ üzre güzel bir māh-tāb ister
- 7 Ne ḡam çıkmazsa ‘uşşāḡuñ dilinden şüret-i āḡyār
Cihānda Nāfi‘ ā büm u ḡurāba cā ḡarāb ister

45

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Yine sevdi ḡoñül bir ḡāmet-i mevzūn-ı nev-dilber
Çi dilber dilber-i ra‘ nā çi ra‘ nā ḡüb-ı sīmīn-ber
- 2 Tolaşdı mürḡ-ı ḡāṡır dām-ı mūy-ı zūlf-i cānāna
Çi zūlf zūlf-i zencīr çi zencīr-i cūnūn-ḡüster
- 3 ḡüzār itmişdür ol serv-i revānum bāḡ-ı nāz içre
Çi serv serv-i bālā-ḡad çi ḡadd ḡadd-i gerdūn-ser
- 4 Ne ḡoşdur al ruḡsār üzre ḡāl-i ‘anber-efşānı
Çi ḡāl ü dāne-i fūlfül çi fūlfül dārū-yı ḡoş-ter
- 5 Dil-i Nāfi‘ esīr oldı yine bir çeşm-i cādūya
Çi cādū cādū-yı fitne çi fitne fitne-i eşar

46

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn

- 1 Böyle cārīdūr gider her demde kār-ı rūzgār
K’olmamış ‘ālemde var mı dil-fiḡār-ı rūzgār
- 2 Gitse tedbīr ile her cāya ḡaṡār-ı rūzgār

- Dest-i taḳdīre muḳayyeddür mehār-ı rûzgār
- 17 a 3 Çok hevâlarda gezüp itdüm cihânı cüst-cû
Görmedüm kendüm gibi bir ḥâksâr-ı rûzgār
- 4 Gâh ceng gâh şulḥ ile ider vaḳti güzer
Böyledür aḥvâl-i sırr-ı kârzâr-ı rûzgār
- 5 Zâl-i çarḥuñ pençesinden zâr olursın ‘âḳıbet
Zûr ile olsañ eger İsfendiyâr-ı rûzgār
- 6 Pîç-i zülfe yüz virüp başdan çıkarduñ dilberâ
Şanma kim olmaz o bir gün târumâr-ı rûzgār
- 7 Gevher-i nazm-ı le’âlûñ kim yaḳardı rûyına
Olsa da mânend-i dürr-i şâhvâr-ı rûzgār
- 8 Baksa nûr-ı dîde-i ‘irfân ile lâyıḳ aña
Şevḳile bir dâver-i ḥikmet-şi’âr-ı rûzgār
- 9 Luṭf u iḥsânına ğâyet nâ-resâdur nitekim
Şaḥn-ı ‘âlem içre olmazmı şümâr-ı rûzgār
- 10 Ya’ nî kim şîr-i Hudâ hem-nâm-ı pâşâ-yı dilîr
Tîğ-ı bürrânı anuñ şan Zü’l-feḳâr-ı rûzgār
- 11 Burc-ı âmâle du’â gûyın atup Nâfi’ müdâm
Ḳala te’şîr ile senden yâdigâr-ı rûzgār
- 12 Ḥ’âb-ı râḥat görmesün hiç çeşm-i baḥt-ı düşmeni
Başlarından gitmesün tâ gîrüdâr-ı rûzgār
- 13 Kâḥ-ı iclâlin bülend ü üstüvâr itsün Hudâ
Ḳâ’im oldukça bu ṭâḳ-ı zer-nigâr-ı rûzgār

47

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

- 1 Cemâl-i nûrını ol meh niçün bizden nihân eyler
Bu şûretle hemân nokşanlığın ḥalkâ beyân eyler

- 2 Toğarsa maṭla‘ından dehre ol ḥürşīd-i raḥṣānum
Fūrūḡ-ı ḥüsnini gün gibi āfāka ‘ayān eyler
- 3 Eger ol kākül-i ferḥunde-fāl-i mūy-ı cānānuñ
Hümā destine düşse başı üzre sāyebān eyler
- 17 b 4 Degülken vāḳıf-ı sırr-ı dehān-ı yārdan bülbul
Bu bağ içre özin biḥūde rüsvā-yı cihān eyler
- 5 N’ola dūr olmuş iseñ Nāfi‘ ā rūy-ı aḥibbādan
Ḥudā bir gün liḳā-yı ḳurbile dil-şā[d]mān eyler

48

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bülbulāsā cāygāhum gerçi kim gülzārdur
N’eyleyüm bir gül-ruḥuñ hicriyle ḥāṭır zārdur
- 2 Gerçi ḡayr-i yārdan göz yumışam ‘ālemde kim
Līk her şeb-tā-seḥer çeşm-i terüm bīdārdur
- 3 Kūy-ı yār olur mı ḥiç aḡyārdan bir dem ḥalāş
Kim görür bu ‘ālem içre bir güli bī-ḥārdur
- 4 Yek-nesaḳ üzre degül maṭlūbı cümle ‘ālemüñ
Zāhidüñ maḳşūdı cennet ‘āşıḳuñ dīdārdur
- 5 Devlet-i vaşlile bir gün şād-kām olsañ n’ola
Luṭf-ı tevḫīḳ-ı Ḥudā Nāfi‘ saña ger yārdur

49

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Āh-ı mazlūm almaḡa her dem idenler ictisār
Olur elbette siḥām-ı çarḥ-ı gerdūna duçār
- 2 ‘İzzet-i iḳbāl degmez zillet ü idbārına
Çün degüldür mātem ü sūrı cihānuñ ber-ḳarār

- 3 Niçe biñ Ɖaḥḥāk Efrīdūn Rüstem Cem gibi
Zāl-i gerdūn eylemiş anları ğamla zār zār
- 4 Kaşr-ı iḳbāl olsa da eflākile hem-seyrine
Bir gün ol seng-i ḥavādişden olurmuş tarmār
- 5 Zīr ü bālāsın temāşā eyledüm bu ‘ālemüñ
Görmedüm Nāfi‘ tevekkül gibi bir rengin ḥişār

50

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 18 a 1 Ol büt-i la‘l-i lebūñ sırr-ı dehānın kim bilür
Zūlf-i siḥr-āmizinūñ rāz-ı nihānın kim bilür
- 2 Bir nigeħde biñ dili şayd eyleyüp nā-būd olur
Şāhbāz-ı evc-i istiġnā mekānın kim bilür
- 3 Şūretin ızhār ider ol meh yine pinhān ider
Mürġ-ı sīmürġ u hümānuñ āşiyānın kim bilür
- 4 Rāh-ı cānāna ider işār gāh eyler nihān
Var mı yok mı ‘āşık-ı bīmār cānın kim bilür
- 5 Virmiş iken kā’ināta biñ nişān her zerresi
Vaḥdet-i zātuñ yine nām u nişānın kim bilür
- 6 Okudum Nāfi‘ muvāfiḳ olmadum vāḳıf aña
Ma‘nī-i biġāne-i müy-miyānın kim bilür

51

Mef‘ulū Fā‘ilātūn Mef‘ulū Fā‘ilātūn

- 1 Devr-i zamānuñ ey dil encāmı bī-vefādur
Fānī cihānuñ el-ḥaḳ iḳbālī lā-beḳādur
- 2 Āyīne-i cihāna çeşm-i ‘iberle baḳsañ
Bir şekl-i nā-hüveydā bir sūret-i fenādur
- 3 İhsān-ı feyz-i Ḥaḳḳ’a müstaġraḳ iken āyā

Sen anı nisbet itmek buhl üzre nā-revādur

- 4 Olsañ qarīn-i Qārūn cem‘ -i menāl birle
Qahr-ı Hudā’ya maqrūn olunca hep hebādur
- 5 Ahlā iken şekerden şükr-i Hudā-yı Yezdān
Niçün lisānuñ āher sözlerle āşinādur
- 6 Olsañ da şāh-ı devrān şād olsa dil firāvān
Hengāmı bulsa pāyān bi’l-cümle hep hebādur
- 7 Evzā‘ı dehr-i dūnuñ bir nev‘ idür cūnūnuñ
Kim el çekerse andan Nāfi‘ o zū-nehādur

52

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 18 b 1 Yem-i fenāda heves cezr ü med degül de nedür
Hübüb-ı riḥ-i şabā lā-yu‘ ad degül de nedür
- 2 Dilünde söyledigün şi‘r-i hūb u hoş inşā
Mişāl-i mīve-i ter ser-seped degül de nedür
- 3 Firār eyleyen emr-i rızā-yı Bārī’den
Aña iḳāmet-i dūzaḥ ebed degül de nedür
- 4 Nuḳūd-ı ‘ömr-i ‘azīzin iden hebāya şurūf
Bu bīmgāhda ol bī-ḥired degül de nedür
- 5 Ḥayāl-i yār ile her şebde ḥāba varsam da
Gözümde cilveger ol serv-ḳad degül de nedür
- 6 Esās-ı muḥkem-i dīn üzre i‘timād kılan
Ṭavā’if-i ümeme mu‘temed degül de nedür
- 7 Kibār sözlerini gūş kılmamaḳ Nāfi‘
Şunūf-ı ehl-i şıḡār üzre bed degül de nedür

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 19 a 1 Ne dem kim halka-i rindānda peymāne dā'irdür
O bezm-i dil-güşā da 'ahdile peymāna dā'irdür
- 2 N'ola cān virseler 'uşşâklar ol bezm-i hâş içre
Hemîşe şöhet ü ülfetleri cānāna dā'irdür
- 3 Dil-i dīvāneye sevdā-yı zülf-i yārdan şordum
Didi kayd itme bu zencir-i ğam dīvāne dā'irdür
- 4 Tabībān-ı zamāndan her ne deñlü çāre-cū olsa
Mariz-i derd-i 'aşkuñ şöhetleri dermāna dā'irdür
- 5 'Aceb bir gün kenāre-gir olur mı merdüm-i çeşmüm
Bu gird-āb-ı felāket Nāfi' ā 'ummāna dā'irdür

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dile bu feyz-i şahbā tā zamān-ı cām-ı Cem'dendür
Dönüp bunca ne demler bezm-i rindāne o demdendür
- 2 Gözüm nūri hayāl-i hātır it bir kez o hulyāyı
Saña ol piç ü táb-ı dehrden ol zülf-i hamdandur
- 3 Ne mümkündür toyurmak bu bütün-ı pür-harişānı
Bu deñlü derd-i ser serverlere derd-i şikemdendür
- 4 Şavulmaz kul başından bu felāket tā dem-i maḥşer
Şikest-i fülk-i hātır cūş-i deryā-yı ğamdandur
- 5 Harāb-ābādıg Nāfi' vüçūd-ı nā-tüvān içre
Hücüm eyler pey-ā-pey her taraf ceş-i elemendendür

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Nüh şadefde olalı dürr-i vüçūdun şāhvār

- 1 Kıymet-i hüsnüñ bilenlerden ‘aceb mi ola var
- 2 Çarḥ-peymādur gezer bu seb‘a-i seyyāreler
Sen meh-i evc-i leṭāfet yirde itdükde qarār
- 3 Bir gülüñ seyri içündür gülsitān-ı dehrde
Yoksa biḥūde degül feryād u efgān-ı hezār
- 19 b 4 Māh-rūlar nağme-i mähūr ile evce çıḡup
Eyledükce tā ki terfī‘-i maḡāmātın ḥiṣār
- 5 Çārgāha beste-i kākül ṣabādan meyl idüp
Būselikden çağırup ṣehnāzda eyle qarār
- 6 Ḥasbiḥālüm yazmada birkaç sözüm vardur benüm
Cümlesinden līk iki sözle kıldum iḥtiṣār
- 7 Āfitāb-ı dehrsın nūruñla rūṣen kıl dili
Daḡı zıll-ı raḡmsın ol başum üzre sāyedār
- 8 Ney gibi feryād u efgān itdigümdendür benüm
Bu vücūdum olması Nāfi‘ bu devr içre nizār

56

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Her kim ki rāh-ı ‘aşḡda āh-ı seḡer çeker
Şu‘le fūrüz-ı dār-ı beḡāya fener çeker
- 2 Seyr eyle nīm-ṣebde olan āh-ı ‘āṣıḡı
Ḥasret-keṣān-ı gūṣe-güzînân neler çeker
- 3 Reṣḡ ü ḡased o rinde ki her gice tā seḡer
Zerrīn kemerle sīneye bir sīm-ber neler çeker
- 4 Bu maṭbah-ı cihānda civān-merd olan kiṣi
Pīṣ-i müsāfirāna hemān mā-ḡazar çeker
- 5 Ādem olan çeker mi ḡam-ı dehr şıkletin
Ancak bu bār-ı miḡnet-i dünyāyı ḡar çeker

- 6 Dendân-ı vaşf-ı yârde bu kilki Nâfi' üñ
Silk-i ma' âniye niçe dürr ü güher çeker

57

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Şevkile gitdükce ol ebrû-hilâlüm mâh olur
Mülket-i hüsn içr[e] ol serv-i bülendüm şâh olur
- 2 Ravza-i rıdvândan itmez temennâ-yı ümîd
Mîve-i bâğ-ı cemâlünden o kim dil-ıh'âh olur
- 20 a 3 Çok cefâlar çekmeden çâh-ı belâya düşmeden
Kim dimiş Yûsuf gibi bir kimse şâhib-câh olur
- 4 İtmesün teng-dehân içre dırâzî-i sühan
Ceyb-i cûda varmağa desti anuñ kûtâh olur
- 5 Teng-destiden hâlâş olmaz bu füşat-gâhda
Nâfi' â her kim tarîkından çıkar güm-râh olur

58

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Gönül künc-i ferâgatde ne zer ister ne sîm ister
Hemân birkaç ahibbâlar ile şemm-i nesîm ister
- 2 Gönül bizâr olmuş nev-resân-ı 'aşrdan şimdi
Ma' ârif-âşinâ bir nüktedân yâr-i kadîm ister
- 3 Nice meyl eylesün dil bî-hîred har-tab' -ı nâdâna
Sühan-perver ma' âni-âşinâ yâr-i kadîm ister
- 4 Bahâr eyyâmı hâş u 'âmlar çıkmış temâşâya
Mizâc-ı 'âşıkân gülzârdan verd-i şemîm ister
- 5 'Îlâc-ı istikâmet arasun sū'-i mizâcına
Bu hikmet-hânede her kim mizâc-ı müstaķim ister

- 6 Sivādan at ılıııdır hemān ümmīdini ancak
Göñöl lutf-ı Hūdā-yı azret-i ayy-i Alīm ister
- 7 Ne bilsün lezzet-i eş ar-ı pāk nazmı her nādān
Anı fehm itmege ālemde bir ab -ı selīm ister
- 8 Meger bir dāver-i devlet-niān kim fehm ider anı
Hemīe ab -ı pāki böyle bir dürr-i nazīm ister
- 9 Hūdā ibāl-i ömr ü devletin ol merd-i zī-ānuñ
Dil-i Nāfi 'de her dem zıkr-i pākini adīm ister

59

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Göñöl āyīnesin jeng-i sivādan kim ki pāk eyler
Derūnın marık-ı hūridāsā tābnāk eyler
- 20 b 2 Felek bir rütbe-i izzet virince merd-i [d]ānāya
O deñlü dāmenin dest-i sitemle āk āk eyler
- 3 Nie biñ mürde[i] iyā ider geldükce bir nua
Baarsa bir nigāhı günde biñ cānı helāk eyler
- 4 Bulur bir rütbe-i a lā-yı illiyyīn anuñ cānı
Reh-i cānānede himmetle her kim cismi āk eyler
- 5 Bu saf-ı āsumān zīrine Nāfi ıgmayan serler
Olur bir gün zarūrī cāyın ol zır fuāk eyler

60

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Cūya asam yāduma gelmekde sīmīn-sā-ı yār
Serve basam yāddan ıkmaz temennā-yı kenār
- 2 Tār-ı zülfin mārve ol āh idince āikār
Aldı alum ol perī-rū hūum itdi tārumār

- 3 Dāne-i hālın görince cennet-ı ruhsārda
İhtiyārum gitdi elden kendüm itdüm bî-ķarār
- 4 Haṭṭ-ı nev-ḥızın idince zīb-i āgūş-ı nigāh
Şekk-i ħīn buldı sevād-ı çeşmüm içre iştiḥār
- 5 Dehri pür-āşüb idüp eyler kıyāmetden nişān
Nāz ile reftāra geldükde o şūḥ-ı şīve-kār
- 6 Zīr-i pāyında niçe ‘uşşāķlar bî-cān olur
Ol şeh-i ḥüsnüm olunca esb-i nāz üzre süvār
- 7 Ol gül-i ruhsārımuñ bir ben degül üftādesi
Şebnemāsā yüz göz açmışdur aña Nāfi‘ hezār

61

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Geh keder gāhī sürür ile gider bu rüzgār
Bir ķarār üzre ṭuran ancak Hudā-yı Girdgār
- 2 Sūra ḥurremlık idüp ḥusrāna mātem eylemez
‘Āķil olan merd-i mümtāza budur her demde kār
- 21 a 3 Zevķ u şādīye irüp hicrān ḥavfın çekmeden
Baña yeg ğama düşüp çekmek sürūra intizār
- 4 Merd odur bed-kārlıķdan eyleye zātın cüdā
Nīk-nāmīlikle ola dehrde şöḥret-şī‘ār
- 5 Birdür erbāb-ı sedād üzre ğam u şād-ı felek
Fikr-i şādiyle olur bî-fıkrler hep dil-fiğār
- 6 Her kişinüñ şemsveş ṭutsa cihānı şöḥreti
Zerreveş itmez anuñla ‘āķil olan iftiḥār
- 7 Sīne-i şabrı siḥām-ı çarḥa germekden murād
Nāfi‘ ā faşş-ı nigīnveş olmadur dil nāmdār

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ol perî-rû ‘ âşıka her dem özin pinhân ider
Şan riyâzet gösterüp derd-i dile dermân ider
- 2 Ârzû-yı dürr-i dendânile bu ğavvâş-ı dil
Dîdeden her dem akan göz yaşını ‘ ummân ider
- 3 Vâdî-i ğurbetde nâr-ı fırkate yanmış gönül
Gice gündüz ârzû-yı vuşlat-ı cânân ider
- 4 ‘ Aşk vâdisinde göstereşün maḥabbetden şebât
Yâr için aġyâr ile kânûn itmez kan ider
- 5 Kanda bir hûrşîdveş görseydi çeşm-i ‘ âşıkân
Zerreves cânâne yolunda nişâr-ı cân ider
- 6 Ol güneş ruḥsâruñ almış mäh-rûlar çevresin
Cümlesi andan gelüp taḥşîl-i ‘ izz ü şân ider
- 7 Nâfi‘ â kilik-i dür-efşânuñ bugün nazmı yine
Dürc-i erbâb-ı dili meşhûn-ı genc ü kân ider

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 21 b 1 Derd-i dildârum gönülde dâ ‘imâ mersûm olur
Ger kelâmum dürrâsâ sem‘ üñe mevsûm olur
- 2 Mülk-i Rûm’a mâlik olsañ da eger ârâmile
Olmasa raḥmûñ eger dâruñ o dem mehdûm olur
- 3 Ehl-i derdâsâ dem-â-dem gel gönül olma melûl
Dem olur ki şavulur derd-i dilûñ maḥsûm olur
- 4 Kâr-ı ‘ âlem ‘ ilmile ḥall olmada her devrde
‘ Âlim olsañ kâr-ı ‘ âlemde saña ma‘ lûm olur

¹⁸ Gazelin yanına “noktasız gazel” ibaresi yazılmıştır.

- 5 Mâlile evlâdlarla ‘ömr sürseñ mäh u sâl
Mürdelik demde ser-â-ser gör ki ol ma‘düm olur
- 6 Ger olursañ hâkim-i maħrûse ‘adl ü dâdile
Ehl-i ‘âlem hükümüne memlûk olur maħkûm olur
- 7 Nâfi‘ â dürr-i kelâmuñ varsa sem‘ -i hâside
Mümäsâ derdile her demde ol maħmûm olur

64

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şehr içinde ol hilâl-ebrû gezüp şöretlenür
Gün-be-gün müzdâd olur ol mäh mâhiyyetlenür
- 2 Ol leb-i şîrîn ne deñlü şîr-i ħ̣âr ise yine
Şîrdür dildârlıkda zevk alur kuvvetlenür
- 3 Seng-dil oldukça tîğ-i ğamzesi ser-tîz olur
Senge çalsañ tîğî elbet tîz olur ħiddetlenür
- 4 Çün muḳarrerdür mizâc-ı ülfeti ifsâd ider
İltifât-ı yâr her kim ki germiyyetlenür
- 5 Sâye-i aġyârı görsün âsitân-ı ğayrıda
Reşkile elbet olur şad-çâk dil ğayretlenür
- 6 Âsitânına kimüñ düşse fûrûġı ol mehüñ
Çarḥdan bâlâ olur ḳadri anuñ rif‘atlenür
- 7 Şerḥ olınsa ehl-i şadruñ ḥâlini görseñ eger
Perde-i çeşm-i derûnuñ gör nice rikḳatlenür
- 8 Az u çoġı ‘ârife yeksândur bu ‘âlemüñ
Merd odur kim keşret içre oturur vaḥdetlenü[r]
- 22 a 9 Câm-ı ḥâṭır kim bulur mı hîç ḳabûl-i iltiyâm
Müydâriḳla bir kez kesr olur ‘illetlenür
- 10 Sûdmend olmazsa da Nâfi‘ zarar gelmez aña
Nâfi‘ â künc-i ḳanâ‘atde o kim şervetlenür

65

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Derdini viren Hudā bir gün de dermānın virür
Virmeyince cānını şanma ki cānānın virür
- 2 Zīr-i pāy-ı yārde her kim ki olur hāksār
Mesnedinde Hāḡ aña ‘ izzet ile şānın virür
- 3 Yūsufāsā kayd-ı zindānile olur ber-ḡarār
Şol kişi kim bu zen-i dünyāya dāmānın virür
- 4 Şeh-süvārūm niçe biñ ‘ uşşāḡı eylersin helāk
Esb-i nāzına eger bir kerre dāmānın virür
- 5 Kim ki bu gülzārda Nāfi‘ olursa giryenāk
Gülşen-i ‘ ālemde Mevlā verd-i ḡandānın virür

66

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ben degül bu gülşen-i ‘ ālemde niçe biñ hezār
Bir gül-i bī-ḡār içün eyler dem-ā-dem zār ü zār
- 2 Hāk-i pāyin sürme itsün çeşmine ol dilberüñ
Reh-güzār-ı ‘ ālem içre her kim olursa duḡār
- 3 Kendüme gendüm hevāsıyla ne bu sergeştelik
Āsyābāsā senüñ’çün çarḡ olurken bī-ḡarār
- 4 Sīne germek çarḡa her merd-i Hudā’nuñ kārıdur
Görmese faşş-ı nigīn zaḡmı olur mı nāmdār
- 5 Açma her dem sīneñi āyīneveş nā-maḡreme
Nāfi‘ ā olmaya dirseñ rāz-ı ḡalbüñ āşikār

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 22 b 1 Ruḥ-ı pür-tābuñı nūş-ı mey-i nābile allandur
Leb-i şekker-feşānuñ feyz-i güftāruñla ballandur
- 2 Raķīb-i se-meniş sürseñ de gitmez bāb-ı lütfuñdan
Dehānına virüp bir üstüñ'ānı anı yallandur
- 3 Hevā-yı ḥaṭṭ u ḥālūñle düşüpdür mürğ-ı dil kayda
Kemend-i zülf-i ḥōş-būyuñla bir dem anı şallandur
- 4 Raķīb-i bed-liķā her dem gezer bu dāğ-ı ḥasretle
Yazık yā Rab anı bir pāye-i ' izzetle dāllandur
- 5 Perişān-ḥāl olmış ' āşıķ-ı miskīn hicrūñle
Kerem kıl va' de-i vaşlile bir dem anı ḥāllendür
- 6 Meded şayd u şikār eyyāmıdur vaķt-i şitā irdi
Raķīb-i seg-mezākı ḥōşca tut düşını çullandur
- 7 Ḥamāyilveş şarılup gerden-i dildāre ey Nāfi'
' Adū-yı bed-nihāduñ ānesin reşkile fāllandur

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Zīr-i lebinde ḥaṭṭı egerçi nihāndur
Ammā zuhūr-ı fitne verāda ' ayāndur
- 2 Bir muhtaşar kitābdur ol vech-i pāki kim
Andan bedi' -i ḥüsn-i ma' ānī beyāndur
- 3 Sevdā-yı zülf-i yār serüm üzre dem-be-dem
Mānend-i bāl-i mürğ-ı hümā sāyebāndur
- 4 Devr-i ruḥında bulmuş idi gerçi dil ḥuzūr
Ammā ki ḥaṭṭı fitne-i āḥir zamāndur
- 5 Eṭrāf-ı ḥüsn-i yāri alup zīr-i ḥükmine
Çār-ebrvānı merdüm-i şāḥib-ķırāndur

6 Terk-i vaṭanla düşdi göñül dār-ı ğurbete
Şan mürğdur ki bî-per ü bî-âşiyāndur

7 Nāfi‘ bu deñlü kılcā kıoyan cān-ı ‘āşıkı
Bir şivekār zülfi siyeh mū-miyāndur

69

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 23 a 1 Ḥasret-i rūyuñla her dem gözlerüm pür-ḥün olur
Bir kıızıl ırmağiken ol ‘ākıbet Ceyḥün olur
- 2 Zaḥm-ı ḥün-ı tîğ-ı ğamzeñden emān ister göñül
Korkar[um] gitdükce bu kıan eylemek kıānün olur
- 3 Çeşm-i fettānile dehri fitne-āşüb eyleyüp
‘Ākıbet benden beter bir āfete meftün olur
- 4 Āḥ-ı āteşbār var şol tende kim dil-zindedür
Olmağ ister āteş-efrüzı dem-i kānün olur
- 5 Şu gibi ḥāk-i rehinde pāymāl olmağ gerek
Şol ki bir dil-teşne-i la‘l-i leb-i mey-gün olur
- 6 Nāfi‘ ā efgende-i bir kıāmet-i bālā olan
Ḥāk-i kıabrinde biten servün kıadi mevzün olur

70

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 1 Bir dilberi sevdüm ki anuñ adı ‘Alī’dür
Esrār-ı Ḥudā çin-i cebininde celidür
- 2 Bir busecik iḥsān deminde didi ol şūḥ
Cān nağdini işār idenün bu bedelidür
- 3 Benden beter olmış yine bir āfete meftün
Çekdicegi elbette cezā-yı ‘amelidür

4 Mümkin mi gide mihr-i haṭı levḥ-i dilümden
Yazan anı başımuza kil-k-i ezelîdür

5 Yârâna olan Nâfi‘ -i zâruñ tuḥafâne
Nev-zâde-i ṭab‘ indan anuñ bu ğazelidür

71

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fa‘ulün

- 1 Sarây-ı sîne de mihmân gönüldür
O cây-ı dil-keşe sulṭân gönüldür
- 2 Yed-i vâḥidden iḳlîm-i vücûda
Taşarrufla şeh-i zî-şân gönüldür
- 23 b 3 Ser-â-ser enfüs ü âfâkı seyre
Yine âyîne-i ‘ irfân gönüldür
- 4 Hemîşe eyleyüp ‘ uşşâkı ḥayrân
Şalan sevdâlara her yan gönüldür
- 5 Muḥîṭ olmış cihānuñ kûh-ı kâfın
Mişâl-i baḥr-i bî-pâyân gönüldür
- 6 Serüm mir’ât-ı zânû-yı ḥayâle
Şalup her dem iden ḥayrân gönüldür
- 7 Verâ-yı perde-i vaḥdetde Nâfi‘
Baḳan bu keşrete pinhân gönüldür

72

Mefā‘ilün Fe‘ilâtün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Feres bu râh-ı emelde sefer bozundısıdur
Kerem didükleri ancak kemer bozundısıdur
- 2 Füzûn olursa da ‘ ömrüñ fenâdur encâmı
Hemîşe döndiği dehrüñ heder bozundısıdur

- 3 Sürür ister iseñ ol cihānda bī-idrāk
Ki derk-i sırr-ı ʿavālim keder bozundısıdur
- 4 Debīr-i şunʿ iledür ki ziyāduña noķşān
Raķam kitāb-ı felekde ķamer bozundısıdur
- 5 Niyāz ehli olursa ʿaceb mi kim pāmāl
Direm bu vādī-i ğamda meder bozundısıdur
- 6 Dile bu feyz-i füyüzāt ʿayn-ı hikmetdür
Hürüş-ı nehr-i maʿārif hüner bozundısıdur
- 7 Taleb necāt ise Nāfiʿ ķıl ihtiyār-ı sükūt
Tarab bu bezm-i fenāda beķar bozundısıdur

73

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

- 1 Añup gün yüziñi her gün bu göñlüm ķara ķan ağlar
Yaz ayı günlerinde şan Kızıl Irmağ'dur çağlar
- 24 a 2 Güzeller hiķ bakmazlar yolında toprağ olsañ da
Ne bilsün şayrunuñ çekdigin ayakda gezen şağlar
- 3 Yolına sevdiginuñ cānını saķmak güzel işdür
Kazanç itmiş olur ol kim eliyle borcını şağlar
- 4 Düşer mi saña ķundaķdan şarılmaķ böyle buçağa
Bu işler pek yamandur bir gün ola geķe bu çağlar
- 5 Tutuşduķ sevgi odına o deñlü Nāfiʿ ā biz kim
Çıķar āhum odından göklere yankı yanan tağlar

74

Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

- 1 Laʿl-i nigār hāķıra her ān gelür geķer
Elbette hāste ķalbine dermān gelür geķer

- 2 Gül reng ü bûyına daḥi maḡrūr olmasun
Bir gün olur ki vaḡt-i gülistân gelür geçer
- 3 Cân naḡdin eyledüm reh-i cānāneye telef
Şāyed o rāhdan diyü cānān gelür geçer
- 4 Tutmaz ḡarār-ı nīk ü bed aḥvālī ādemüñ
Gāḥice giryenāk gehī ḡandān gelür geçer
- 5 Güller çeker nedāmet-i bisyār ḡārdan
Bülbül de bāḡ-ı dehrde nālān gelür geçer
- 6 Yārūñ ḡalur hemīşe göñüllerde yāresi
Ammā ki sīnem üstine peykān gelür geçer
- 7 ‘İrfān mektebinde o kim almadı sebaḡ
‘Allāme daḥi olsa da nādān gelür geçer
- 8 Açılsa gül gibi yine encām-ı kār o kim
Mātem-serā-yı dehrde giryān gelür geçer
- 9 Bāḡī ḡalan bu ḡubbede bir nīk-nāmdur
Bed-kārlıḡla yoksa bu devrān gelür geçer
- 10 Nāfi‘ iḡāmet itmesi mümkün mi ādeme
Çoḡ bu ribāṭ-ı ‘āleme mihmān gelür geçer

75

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 24 b 1 Ḳanı ol āteş-i ‘aşḡuñla sūzān oldıḡum demler
Yoluñda ḡābil-i ta‘ dād olur mı çekdigüm ḡamlar
- 2 Niçe naḡd-i sirişki şarf kılmış merdüm-i dīdem
Dirīḡā boş yire şarf oldu hep dīnār u dirhemler
- 3 Felek mey-ḡānesinde neş‘eyāb olmuş degül kimse
Şikest olmuş yatur ḡāk içre niçe cām ile Cem’ler
- 4 Zebān-ı ṭa‘n-ı a‘ dādan dil-i ‘āşık k’olur mecrūḡ
Şifāsı mümkün olmaz sürseler ‘özr ile merhemler

- 5 Bizi h  k-i   dem itdi bu   rbet illeri   imdi
Va  anda t  c-1 serken N  fi      biz daği a  demler

76

N  H  D BEG H  ZRETLER  N   M    R'DA     R   B    ES  NDE S  YLED   
MED           

Fe  il  t  n Fe  il  t  n Fe  il  t  n Fe  il  n

- 1 B    e-i mu   teber-i b   -1 cih  n     r  'dur
Ek  eri g  llerin  n kendi gibi z  b  dur
- 2 S  -be-s   m  ve v        fesi ra   n  dur
Seyr idersin k'an   r  y-1 sep  d-i d  ny  dur

77

B     E-   M  RK  MU  N MED    NDE NAZ    RE OLARAK TA  R   R OLINM       

Fe  il  t  n Fe  il  t  n Fe  il  t  n Fe  il  n

- 1   mm   D  ny   yüzine zeyn viren     r  'dur
Nitekim   mm     ur   h  l-i ruh-1 d  ny  dur
- 2 I  fah  n şehrine z  net-dih olan na    -1 cih  n
Bu  na nisbet ile bir köhne bin   me'v  dur
- 3 D  men-i g  lleri me'm  n-1 h  z  n destinden
Na  lin  n     meti t    at-  iken-i t  b  dur
- 4 Na    nu   seyrine dil-teşne v   ins  n u melek
T  r  h  na          olan c  n u dil-i H  vr  'dur
- 5 Seyr iden anda olan na    -1 bed    -    r  n
Per-i t  v  s-1 cin  n anda şanur peyd  dur
- 25 a 6 A    p g  lleri hem m  vesi   m  deligi
Va  t-i   ay  le   it  s  nda cin  n-  s  dur
- 7 N  fi      dinmiş ise     m'a me    m-1 cennet
Bu  na bir   t     a-i cennet diseler a  r  dur

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Dem-â-dem devr elinden çekdigüm hūnīn sāğardur
Bu bezm içre anuñ'çün cism-i zārum böyle lāğardur
- 2 Gözüm yaşı olur cūlarla her gün hem-reh ü hem-pā
Çerāğ-ı dūd-ı āhum her gice çarḫile hem-serdür
- 3 Tayanmazsa 'aceb mi āteş-i dil-sūz-ı 'uşşāka
O tıfl-ı nāzeninüm ḫaylī nāzik nāz-perverdūr
- 4 Gözüm yaşı ki her gün cüst-cū itmekde cūlarla
Sütūn-ı dūd-ı āhum ḫubbe-i çarḫa ber-ā-berdür
- 5 Fenā dārında ḫayd-ı ḡamdan āzāde olan Nāfi'
Hemān şāḫib-külāh-ı mālīk-i iḫlīm-i ḫişverdūr

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Meger aḡyār-ı bed-girdārumuñ baḡrı ḫacerdendūr
Aña tīr-i niyāzı 'āşīḫānuñ bī-eşerdendūr
- 2 İderler ser-fürū ekşer tevāzu' ehl-i 'irfānuñ
Nihāl-i serve ser-keşlik simātı bī-şemerdendūr
- 3 Bu deñlü fitne-i cevruñ zuhūrı bu cihān içre
Taḫarrüb itdigi āḫir zamān yevmü'l-beterdendūr
- 4 Fürūzān olması hep ser-keşānuñ şem' -i iḫbālī
Dem-â-dem şem' -i āh-ı bī-nevā-yı pür-eşerdendūr
- 5 Niçün bīdārlıḫile eylemezsin Nāfi' ā feryād
Güşād-ı ḡonçe-i maḫşūd-ı dil bād-ı seḫerdendūr

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Olmasa cins-i nebâta neş’e-bahşâ hâkler
İ‘tilâ itmez idi bunca hevâda tākler
- 2 Fehm olunmaz merdümân-ı ‘âlemüñ nîk ü bedi
Pür-ğubâr olmuş gözüm âyîne[-i] idrākler
- 3 Heft yem-i âbı dökülse aña pāk olmağ muḥāl
Ḥubṣile bâṭınları memlû olan nâ-pākler
- 4 Dūd-ı âhum sūz-ı sīnemden olupdur ser-nümâ
Ḳorḳarum ḥâke ber-â-ber ola bu eflākler
- 5 Mâh-ı Ken‘ân’uñ ider aḥvâl-i şıdkını beyân
Dâmen-i âfâḳda gül-gün şafaḳda çākler
- 6 Mağfîret İṣârın ummaḳmış meger Allâh’dan
Rûzedârâna degüldür nâ-be-câ imsākler
- 7 Çäre yokdur şabrdan ḡayrı bu zehr-i firḳate
Nâfi‘ â kâr-ı ‘abeşdür ḥ‘âhiş-i tiryākler

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Lüṭfi[nı] ol tıfl-ı nâzuñ âşikâr olsun da gör
Pençe[-i] şâhîne mürġ-ı cân şikâr olsun da gör
- 2 Mîve-i vaşlın ne bilsün ol nihâlüñ ḥâmlar
Germî-i ‘aşḳ-ı hevâda âbdâr olsun da gör
- 3 Rûz-ı vuşlat girye-i şâdiyle eşk-efşân olup
Ḥâk-i pâyine o şâhuñ dūr-nişâr olsun da gör
- 4 Şimdi olmuşsa hilâlâsâ müşārün bi’l-benân
Çâr-deh sâlinde ol meh tâbdâr olsun da gör
- 5 Vakt-i sermâ içre bakma ‘âşıḳuñ aḥvâline
Gülşen-i ‘âlemde faşl-ı nev-bahâr olsun da gör

- 6 Nār-ı bî-dādile āfākı idenler sūznāk
Bād-ı kahr-ı Hāk'la anlar hāksār olsun da gör
- 7 Āh-ı āteş-bārum ile yakdığım bu 'ālemi
Seyl-i tūfān-ı sirişküm āb-yār olsun da gör
- 25 b 8 Kām almak dehrden bir şey degüldür Nāfi'ā
Ebr-i nīsān-ı dü çeşmüm dūr-nişār olsun da gör

82

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Perīşān-hātır-ı 'uşşāk cem'ıyyet kabūl itmez
Qulūb-ı ehl-i vaḥdet nitekim keşret kabūl itmez
- 2 Yazılmış şafḥa-i sīnemde vaşf-ı dürr-i dendānuñ
O bir dürr-i 'adīmü'l-mişl kim kıymet kabūl itmez
- 3 Olurdu belki mümkün imtizācı ābuñ āteşle
Hele bed-tīnet ile nīk-ḥū ülfet kabūl itmez
- 4 Olan ḥalvet-güzīn-i merdüm-i erbāb-ı tecrīdūñ
Dü çeşmi mihr-i 'ālem-tābdan minnet kabūl itmez
- 5 Quvā-yı nā-tüvān-ı cism-i bî-tābî-i pīrānuñ
Devā-sāz olsa da Loqmān aña şıḥḥat kabūl itmez
- 6 Güşād olmaz ise nāzendelikle ol fem-i nāzuñ
Çü cüz'-i lā-tecezzā bir daḥi kısmet kabūl itmez
- 7 Qadīmī yār olan hātırda ğam tursun feraḥ n'eyler
Hükümet mülk-i 'ālemde begüm şirket kabūl itmez
- 8 O deñlü muḥkem olmışdur esās-ı tākı ihlāşuñ
Aña toḇ-ı nifākı ursalar 'illet kabūl itmez
- 9 O dil kim feyz-i Bārī ile kim olmaḥdadur cārī
Aña 'illet de sārī olsa da kıllet kabūl itmez
- 10 Ne deñlü hāksār olmuşsa da bir merdüm-i dānā

Bulur yir çeşm-i merdümde yine zillet kabûl itmez

- 11 Oñuñ âsâ ki bî-dâdile ola halka ğam-efzâ
Degül kibr ile tersâ anı bir millet kabûl itmez
- 12 Çıķarsun Nâfi‘ â deryâ-yı dilden dürr-i ma‘ nî kim
Cihânda merd olan mânend-i zen zînet kabûl itmez

83

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 26 a 1 ‘ Âleme âdemlik itmek fıtrat-ı pākümdedür
Pāklik bunca nihâdumda ezel hākümdedür
- 2 Almadum sırr-ı dehân-ı yârdan hergiz haber
Kâ’inâtuñ gerçi sırrı fehm ü idrākümdedür
- 3 Her ne kim seng-i cefâ kim atılır eflâkden
Görseñ anuñ naķşını bu kalb-i şad-çākümdedür
- 4 Lezzet-i iftârdansa neyl-i maţlab herkese
Zevķ-yâb olmaķ baña hengâm-ı imsākümdedür
- 5 Piç-i zülf-i yâre dil-bend olalı dil Nâfi‘ â
Gerden-i âhû-yı ma‘ nî bend-i fitrākümdedür

84

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün

- 1 Çün dest-i kazâ tînetimüz eyledi taħmîr
Tîz-âb-ı belâ ile anı eyledi teşvîr
- 2 Envâ‘ -i ‘ uķûbetlere dūçâr idüp andan
Bir vechile kim vaşfi degül kâbil-i taħrîr
- 3 Çün nuţfe-i nâçizimüzi şulb-i pederden
Raħme anı ilkâ idicek şîve-i taķdîr
- 4 Zılmât-ı selâş içre muķayyed idüp anı
Hiç eylemedi dîde-i ümmîdini tenvîr

- 5 Her rûz u mesâ eyledi rûzı añā rāzī
Dil-sîr idüp hûn-ı ğamile bedel-i şîr
- 6 Merbûṭ idüp çâr-fuşûl üzre mizâcın
Her faşlda ahvâllerin eyledi tağyîr
- 7 Hûrşîd-i cihân-tâb gibi oldu kimi tâ
Evc-i felek-i ‘ izz ü sa‘ âdetde şerefgîr
- 8 Mânende-i mâh-ı nev idüp kimi seyâhat
Her şehrde halk içre olup boş yire teşhîr
- 9 Çün sâde-dil âyîne-i ṭab‘ân-ı cihânı
Her demde ğubâr-ı ğamla itmede tekdîr
- 26 b 10 Bu bâğ-ı cihân ‘ âdetin icrâ ider elbet
Geh hûr ile âzâde gehî gül ile ta‘ṭîr
- 11 Teslîm-i rızâ olmadur ancak buña çâre
Yakma dil-i pür-zârını bîhûde bu nâra

85

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Libâs-ı ‘ aşkı sen cânâ alup ölçüp biçenden şor
O bir od pîrehendür anı başından geçenden şor
- 2 Mezâk-ı bâde-i ‘ aşkı ne bilsün zâhid-i ğâfîl
Anı bezm-i fenâda zevk u şevkıla içenden şor
- 3 Bu yüz karalığıyla talmışum bir baħr-i ‘ işyâna
Bunu gel şorma benden ağı karadan seçenden şor
- 4 Şırât-ı müstaķîm üzre dimişler korkuluk yokdur
Bu söz gerçekdür ammâ berķveş andan geçenden şor
- 5 Künûz-ı ma‘nî-i ‘ aşkuñ ne bilsün herkes esrârın
Kilîd-i ma‘rifetle Nâfi‘ â anı açandan şor

86¹⁹*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

- 1 Düzd-i ma' nî-i hüner çālāk-i idrākümdedür
Dehri teshîr eylemek bî-bāk idrākümdedür
- 2 Naḥl-i tûbâ-yı cinân ḥayrân nihâl-i ṭab' uma
Sünbül-i gîsû-yı ḥavrâ ḥāk-i idrākümdedür

87

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 27 a 1 Kalmamışdur keştî-i ümmîdde temkînimüz
Biz ki bir deryâ-dilüz bu çarḥa yokdur kînimüz
- 2 Şimdi yârûñ turesin görmek bize emr-i muḥâl
Gerçi çok görmişdi diḳḳat çeşm-i dūr-bînimüz
- 3 Sûret-i ḡam-ḥâne-i ḥâtırda tutmuşdur qarâr
Naḳş-ı ḡamdur muttaşıl derd-i dile tezyînimüz
- 4 Ceyş-i ḡamdan ilticâya bulmaduk cây-ı gürîz
Rencile hem-derd olmuşdur dil-i ḡamgînimüz
- 5 Tâze cân bulur idi mürġ-ı dil-i bîmârimuz
Pençe-i luṭfına bir alsaydı ger şâhînimüz
- 6 Bakmazuz bir kimsenüñ diḳḳatle ḥüsn ü kubḥına
Kim bize bed-bîndür vardur aña taḥsînimüz
- 7 Niçe toḥm-ı ârzû saçmışdı Nâfi' ' âleme
Ġalibâ berg-i nedâmetdür biten taḥmînimüz

88

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Dilümden naḳş-ı çîn-i kākül-i ' âlem-bahâ gitmez
Gözümden ol ruḥ-ı âyîne-i gîti-nümâ gitmez

¹⁹ Nâ-tamâm Gazel

- 2 Ne deñlü sedd-i rāh itsem olur ol deñlü tūfān-ḥīz
Ciger dāğındaki gözden o deñlü mācerā gitmez
- 3 Ğubār-ı kūy-ı yāri sürmesem şıḥḥat-peẓīr olmaz
Mücellādur o çeşm elbette andan tūtyā gitmez
- 4 Olur mı vāşıl-ı ser-menzil-i maḳşūd bir ‘ārif
Öñünce şāh-rāh-ı ‘aşḳda bir reh-nümā gitmez
- 5 O şāhīn pençeye mürğ-ı dil-i zārūm ḳapılmışdı
O demdendür ki dest-āmūz oldı bir yaña gitmez
- 6 Şafā-yı bāṭınīdūr zāhiren meşhūd olan Nāfi‘
Anuñ’çün sīne-i āyīneden zevḳ u şafā gitmez

89

Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn

- 27 b 1 O sāğar kim medār-ı gerdişin bezm-i elest itmez
Ger olsa Hızr sāḳisi yine rindānı mest itmez
- 2 Olur işkeste-dillik āb-ı feyz-i raḥmete mecrā
Zebān-ı kilki ḥaṭṭātān nā-ber-cā şikest itmez
- 3 ‘Ulüvv-i şān merd-i kāmīlāna meskenetdendür
Ziyā-yı mihr ḥāke düşse de ḳadrini pest itmez
- 4 Hemīşe mā’il-i taḥḳīḳ-ı ma‘nā vü hūner yoksa
Bu deyr içre özin ehl-i nazār şūret-perest itmez
- 5 İden men hest cüz nīst ile da‘vā-yı kemālātı
Gelüp meydān-ı ‘irfān içre farḳ-ı nīst ü hest itmez
- 6 Ḳanā‘at gūşesinde merd-i ‘anḳā-ṭab‘ olan hergiz
Varup zeyl-i emelde iltisām-ı pāy u dest itmez
- 7 Kimi gördüñ ki Nāfi‘ dest-bürd-i ḳabza-i ḳudret
Nihāl-i ḳadd-i dil-cūsın anuñ ḥāke nişest itmez

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yetişür ebr gibi dīde pür-āb olduğumuz
Yetişür seyl-i ğama hāne-ḥarāb olduğumuz
- 2 Āteş-i ‘aşka düşüp girye vü zār itmekden
Yetişür sūz u güdāz ile kebāb olduğumuz
- 3 Hāne-i şıfrda merkūz olan nokta gibi
Yetişür yok yire ‘ālemde ḥisāb olduğumuz
- 4 Ser-i bī-mağzda oldukça vezān bād-ı heves
Yetişür mevc-i hevā üzre ḥabāb olduğumuz
- 5 Düşüben pāy-ı ḥum-ı meyde ayakdan ayağa
Yetişür sāgar-ı mestāna şarāb olduğumuz
- 6 Ḥam idüp çeng-şıfat kāmetimüz dest-i felek
Yetişür bezm-i belā içre rebāb olduğumuz
- 7 Nāfi‘ ā tır-i ğam-ı dehre nişān olmakdan
Yetişür merkez-i āmāc-ı ‘itāb olduğumuz

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 28 a 1 Geh bāde gibi sāgar-ı mīnāda nihānuz
Geh neş’e gibi cūşış-i şahbāda nihānuz
- 2 Mecnūn-ı melāmet-zede mihri gibi cānā
Biz gūşe-ber-i ḥatır-ı Leylā’da nihānuz
- 3 Bulsaḳ n’ola pāmāllığıla rütbe-i ‘ālī
Çün gerd-i yetīm-i dür-i yektāda nihānuz
- 4 Olsaḳ n’ola kūteh-naẓarān çeşmine nā-yāb
Cevher gibi mir’āt-ı mücellāda nihānuz
- 5 Yakṣa n’ola bu nālelerüm bāğ-ı cihānı
Çün şevḳ-ı dil-i bülbul-i şeydāda nihānuz

6 Ancağ oluruz mihr-i ruḥ-ı yâr ile zâhir
Biz zerre gibi genc-i ḥafâyâda nihânuz

7 Güm-nâm isek maḥfaẓa-i dehrde Nâfi‘
Esmâ gibi elfâẓ-ı müsemmâda nihânuz

92

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Dilinde raḥmden varsa eşer andan cefâ gelmez
Cihânda bedmeniş bed-ḥüylardan hiç vefâ gelmez

2 Kaṭâr-ı menzil-i uḥrâ çekilüp gitmede dâ’im
‘ Acebdür kim verâsından birinün bir şadâ gelmez

3 Şifâ dârûsı yokdur ḥoḳḳasında çarḥ-ı gerdünüñ
Ne deñlü zâr iderse ehl-i derde bir devâ gelmez

4 Bu dâr-ı bî-beḳâdan zevḳ alır mı hîç ehl-i dil
K’ola bir ḥâne kim mâtem-serâ andan şafâ gelmez

5 Görince sine-çäküm döndiler bîhûde sözlerden
Diyenler deşt-i ‘ aşḳa Ḳaysveş bir mübtelâ gelmez

6 Niçün pür-nûr ider aḡyâr çeşmin her gice tâ-subḥ
Niçe günler ki bu ḥasretkeşe ol meh-liḳâ gelmez

7 Olanlar râzî-i ḳâlû belânuñ ser-nüviştine
Vücûdı mülkinün bünyâdına derd ü belâ gelmez

28 b 8 O çâr-ebrû idermiş ser-fürû aḡyâra yüz yirde
Bize çîn-i cebîn açmaz niçün ol dil-güşâ gelmez

9 Riyâz-ı şî‘ri Nâfi‘ eyledün sîr-âb kîlkünle
Ki her bir çeşmeden bir böyle dil-cû mâcerâ gelmez

93

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Leb-i la‘îni o yârün ne dimekdür bilürüz

- Dilimüz ol zer-i maḥbūba miḥekdür bilürüz
- 2 Çok ƙatır cilvesi meydānda ƙıƙarmışdı raḫīb
Biz anı eski yolunda ne eşekdür bilürüz
- 3 Hāsidiūn hırş u ƙama‘dan ƙapanur mı deheni
Gördigin dişler o bed-ḫū ne köpekdür bilürüz
- 4 Tutaşur şiddet-i nār ile ƙıƙar bālāya
Bir hevāyī gibi ol şūḫ ḫaşaƙdür bilürüz
- 5 Çarḫ-ı pervizenüñ ardına çok düşdüñ ise
Yine virdigi bize cümle kepekdür bilürüz
- 6 Ribḫi yokdur bize dellāl-i fenā virdiginüñ
Şatdığı cümle hemān şuda semekdür bilürüz
- 7 Ser-nüvişti güher-i pāklerüñ çarḫ içre
Naḫş-ı ḫātem gibi ma‘kūsına ḫakdür bilürüz
- 8 Ƙurş-ı şems ü ƙamerüñ yazma bize taḫvīmin
Gündeki gördigimüz küllī çörekdür bilürüz
- 9 Dāmen-i ‘iffeti yokdur bu zen-i dünyānuñ
Eskiden tā biz anı eksik etekdür bilürüz
- 10 Nāfi‘ ā ḫoşca dimiş bu sözi bir ehl-i süḫan
Güli ta‘rīfe ne ḫācet ne çiçekdür bilürüz

94

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Bu gülzāruñ güli yanında şanma hiç ḫār olmaz
Hezārını anuñ zann eyleme bir laḫza zār olmaz
- 29 a 2 Maḥabbet mülketinde kim dimiş yok cāy-ı āsāyış
Vaṭan tutağa mürde böyle bir dār u diyār olmaz
- 3 Zamān-ı nev-civānīde degüldür zevḫı dildāruñ
Bu emrūñ iḫtiyārında bilürseñ iḫtiyār olmaz

- 4 Leb-i ḥāhişgeridür ‘ aşık-ı şādıklarun̄ mesdūd
Dilinde anlarun̄ harf-i vişāle iktidār olmaz
- 5 N’ola güm-nām olursa ehl-i diller bezm-i ‘ ālemde
Olar naql itseler de anlara naḡş-ı mezār olmaz

95

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 ‘ Ālem içre gerçi kim bir merdūm-i āzādeyüz
Līk pāy-bend-i ğurbetle esīr-i bādeyüz
- 2 Mevce-i naḡş-ı ḡaşīr urmaḡdadur deryā-yı dil
Ferş-i ma‘ niden müberrālīḡla gerçi sādeyüz
- 3 Dil-rübālar mezhebi yaḡmā-yı ‘ aḡl u dīn ise
Meşreb-i ehl-i şafāya biz daḡi dil-dādeyüz
- 4 Men‘ iden kimdür bizi semt-i rızā-yı yārdan
Biz o rāha gitmeḡe her vechile āmādeyüz
- 5 Herkesūn bir dil-rübā-yı ser-keşi var ise biz
Sāyeveş bir serv-ḡaddūn pāyine ūftādeyüz
- 6 Gün gibi rüsvāyīḡ olmışsa da zāhir bize
Mihr-i ruḡsārında yārūn̄ zerreveş iḡfādayuz
- 7 Seyl-i eşkūm ol ḡadar ḡarḡ eylemişdür kim dili
Bir kenār bir lebi nā-yāb olan deryādayuz
- 8 Ḥūn-ı eşkümdür viren yāḡūt u la‘ le zīb ü fer
Ḥāküz ammā biz ki rūy-ı gevher-i yektādayuz
- 9 Ḳaşdımız ancak felekden almadur bir nīk-nām
Ne hevā-yı atlas u ne ḥāhiş-i dībādayuz
- 10 Görmesūn bir rūy-ı baḡtı olmasun ‘ ömri ziyād
Kesdiler ‘ ırḡın cihānūn̄ kim diyenler zādeyüz
- 29 b 11 Gevher-i nazmun̄ yoḡiken mühre deñlü ḡıymeti
Gör ki şimdi raḡbet-i eş‘ ār ile inşādayuz

- 12 Da‘vet-i ins ü huzûr olmışsa Nâfi‘ ger bize
Der-miyân-ı dâmen ile biz aña âmâdeyüz

96

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nâzdur ma‘şûk kârı resm-i ‘âşıkdur niyâz
Hâl-i ‘âlem böyle câridür gider tûl u dırâz
- 2 Mu‘teberse ‘âşıkuñ naqd-i niyâzı kârda
Şartdur ma‘şûkada kâlâ-yı vaşlı üzre nâz
- 3 Zîr ü bâlâdan geçer ehl-i sa‘âdet maḥremi
Şeh-per-i mürğ-ı hümâya birdurur şîb ü firâz
- 4 Kâmet-i yârüm gibi bir naḥl-i dil-cû görmedüm
Gerçi çok görmiş idüm ‘âlemde serv-i ser-firâz
- 5 Kayd-ı ‘âlemden ne mümkindür ki dil bulsun ḥalâş
Destden deste güzâr eylerse de mânend-i bâz
- 6 Dâmgâh-ı zülf-i pür-çîne tolaşdı dil yine
Eyler iken ğamzesi tîğından anuñ ihtirâz
- 7 Niçe serv-i ser-keşüñ kâmetleri olur şikest
Serv-i nâzum bâğ-ı ‘âlemde idince ihtizâz
- 8 Nâr-ı aşk-ı nûr-ı ḥüsnüñ birliğin ızhâr ider
Bir pul oldığın ḥaḳîḳat şeh-r bendine mecâz
- 9 Nâfi‘ â mürğ-ı dili şayd itmede her rûz u şeb
Evc-i istignâda çok pervâz ider ol şâh-bâz

97

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Niçün ol mâh-rüyum ‘âşıka ‘arz-ı cemâl itmez
Cemâlin gösterüp çün bedr ızhâr-ı kemâl itmez
- 2 Girer zulmât içre dem-be-dem âb-ı ḥayâtâsâ

- Çıkup kām-ı dile lezzet-dih-i āb-ı zülāl itmez
- 30 a 3 Dem-ā-dem ol perīveş kendü hulyāsın ider taşvīr
Dil-i derd-āşinā-yı ‘ aşıkı bir kez hayāl itmez
- 4 Dehān-ı nokta-i mevhūmesin mūy-miyānın hep
Niçün vardur diyenler nükte-i fikr-i muḥāl itmez
- 5 Dırāzī-i şeb-i hicrānını şerḥ eyleyen ‘ aşık
Ne dem gördüñ ki ḥasret birle taṭvīl-i maḳāl itmez
- 6 Tutanlar zūlf-i pūr-pīç-i bedī‘ āşārın ol şūḥuñ
Virür naḳd-i dil ü cān rāygān hīç kıl ü kāl itmez
- 7 Olanlar feyzyāb-ı bāb-ı eltāf-ı ilāhiden
Varup bir dergeh-i ‘ abd üzre Nāfi‘ ‘ arz-ı ḥāl itmez

98

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Niçün ol serv-i nāzum sūy-ı ‘ uşşāka ḥıram itmez
O bezm-i dil-güşā içre bir iki nūş-ı cām itmez
- 2 Bakar mı sīnesi sūzān olan sīmīn-i gerdāna
Bu maṭleb-gāhda dil-puḥteler hulyā-yı ḥām itmez
- 3 Nazar kaṭ‘ eyleyenler dāne-i ḥālinden ol şūḥuñ
Varup mürğ-ı dil-i zārın esīr-i derd-i dām itmez
- 4 Çeken cām-ı şabūḥı şubḥ olan şām içre dürd-āşām
O bir rind-i Felāṭūn’dur ki fark-ı şubḥ u şām itmez
- 5 Mürīd-i cām-ı ‘ aşkı olmayan pīr-i ḥarābātuñ
Özin bu deyrde şāyeste-i vālā-maḳām itmez
- 6 Cefā-yı çarḥ-ı devvāra nigīnāsā geren gö[g]sin
Niçün bu şafḥa-i ‘ ālemde kesb-i nīk-nām itmez
- 7 Olur mı hīç kes kim vāşıl-ı ser-menzil-i maḳşūd
Yed-i taḳdīre ser-keşlikle teslīm-i zimām itmez

8 Harām olsun o bed-kārāna kim nān u nemek haqqı
Veliyyü'n-ni' metinüñ hürmetine ihtirām itmez

9 Olan künc-i ferāğat dil-nişini Nāfi' ā her dem
Varup zeyl-i emelde pāy-ı būs-ı iltisām itmez

99

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 30 b 1 Hayāl-i 'ārızuñla dīdeden her şeb nem eksilmez
Bahār eyyāmıdır nergisler içre şeb-nem eksilmez
- 2 Leb-i gül-günü[n]uñ yādıyla bu bezm-i belā içre
Gözümle kanlu yaşum mācerāsı bir dem eksilmez
- 3 Füzūn oldukça nā-dān-ı cihānuñ tābiş-i zevkı
Derūn-ı ehl-i dilden muttaşıl derd ü belā gitmez
- 4 İnanma rüyuña bu zehr-ḥandin çarḥ-ı gerdūnuñ
Dehān-ı mārđan sem eksilür ben dirsem eksilmez
- 5 Bakılsa mütteḥiddür yek-digerle resm ü ta' dādı
Anuñ'çün Nāfi' ā ādem ile her dem hem eksilmez

100

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Olmada peyveste-i eflāk her dem āhımız
Kūy-ı yāre ḳanḳı yüzden fetḥ olur bir rāhımız
- 2 Rāh-ı cānān içre cān virmek bize olmaz 'aceb
Bende-i fermān-berüz her ne dilerse şāhımız
- 3 Ḳalmışuz deşt-i melāmet içre biz tenhā ḡarīb
Menzil-i maḳşūda yokdur varmaḡa hem-rāhımız
- 4 Sīnem içre her ne deñlü şaḳladumsa mihrini
Girdi ol deñlü kenār-ı hāleye ol māhımız
- 5 Yanımızda būd u nā-būd-ı cihān yeksāndur
Birdür olsun olmasun pinhānımız peydāhımız

- 6 Būy-ı pīrāhen daḥi gelse ḵanā‘ at eylerüz
Şağ olup ṭursun da Nāfi‘ Yūsuf-ı āgāhımız

101

Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn

- 1 Gül-i ra‘ nāsı dehrūñ dīdeme pūr-ḥārdur sensiz
Dil-i nālānı şan bir ‘ andelīb-i zārdur sensiz
- 2 Bu cism-i nā-tüvānum ārzū-yı vaşlile her dem
Ṭabībüm bis[t]er-i hicrānda bīmārdur sensiz
- 31 a 3 Şabāḥ-ı ḥaşre dek ḥ‘āb-ı ferāḡat görmeyüp çeşmüm
Şeb-i pūr-tārlarda sevdigüm bīdārdur sensiz
- 4 Per-i mürğ-ı hümā kim başum üzre şalsa da sāye
Şanasın dīdeme bir ebr-i āteşbārdur sensiz
- 5 Vişālūñ yād idüp ḥasretle Nāfi‘ künc-i miḥnetde
Hemişe ḥāne-i ḥātır ki pūr-efkārdur sensiz

102

Mef‘ūlū Mefā‘īlū Mefā‘īlū Fa‘ūlūn

- 1 Şanmañ bizi rindān gibi bāde-perestüz
Biz cür‘ a-i cām-ı mey-i taḥḵīḵıla mestüz
- 2 Erbāb-ı ḥarābāt bilür ḥālimüz ancak
Bil kim bu ḥarābātda biz mest-i elestüz
- 3 Tā naḡd-i girān-māye-i ‘ ömri güm idüp de
Efsūs-ken-i ḡarbe-zenān-ı kef ü destüz
- 4 Bir mihr-i ruḥuñ tāb-ı hevāsıyla dem-ā-dem
Sāye gibi ḥāke yüzimüz sürmede pestüz
- 5 Āyīne-i İskender’ine nāzırız ammā
Seng-i sitem-i ḡurbet-i pūr-ḡamla şikestüz

- 6 Çün kâmetimüz oldı dü-tâ bâr-ı belâdan
Farzâ diyelüm dehrde biz şâhib-i şaştuz
- 7 Sâķī ayağından ola mı cām-ı şafâ nūş
Anuñ ile tâ ser-be-ser ü dest-be-destüz
- 8 Bir Yūsuf-ı gül-çehre firākıyla hemīşe
Ya‘ kûb gibi beyt-i hazen içre nişestüz
- 9 Deryâ-yı taḥayyürde gezüp bī-ser ü bī-pā
Māhī gibi üftâde-i der-bendī-i şestüz
- 10 Bulursa rehâ keştī-i ümmīdimüz ancak
Bir bād-ı ‘inâyâtı Hâķ’uñ gelmesi muṭlaķ
- 31 b

103

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Döner bu âsyâb-ı çarḫ gerdün dânesiz kalmaz
Yanar her kanda kim bir şem‘-vâr pervânesiz kalmaz
- 2 Sevâd-ı ḥüsninüñ âşüftesidür çeşm ü müjgānum
Belī her kanda bir zülf-i siyeh var şânesiz kalmaz
- 3 Göñül her kanda gitse yine çıkmaz zîr-i zülfinden
Sarâyında şehen-şâh-ı cihân şeb-ḥânesiz kalmaz
- 4 Göñül bir âfetüñ ‘aşkıyla ser-gerdân olur âḫir
Kimüñ kim cānı vardur cismde cānânesiz kalmaz
- 5 Senüñ de bir gün olur ideler dīvānuñı taḥrîr
Bu meydân-ı cünün iḳlîmidür dīvânesiz kalmaz
- 6 Şeh-i ‘âlem olursañ da seni bir gün iderler mât
Bu şatranc-ḥâne-i ‘âlemde hiç ferzânesiz kalmaz
- 7 Kesilmez duḡter-i rez pâyı ašlâ bâğ-ı ‘âlemden
Ḥārâbât ehlinüñ ašlâ yiri mey-ḥânesiz kalmaz

- 8 Geçer bu göz yaşından gevher-i maḫṣūd ele Nāfi‘
O deryā kim içinde var ṣādef dūr-dānesiz ḳalmaz

104

Mef‘ūlū Fā‘ilātūn Mef‘ūlū Fā‘ilātūn

- 1 Biz kim bu bezm-i Cem’de meftūn-ı zevḳ-ı cāmuz
Elde bizi tutarlar maḳbūl-i ḥāṣ u ‘āmuz
- 2 ‘Ālemde görmez olduḳ bir rūy-ı rāḫatı hīḫ
Dīdār-ı yār ucından bīdār-ı ṣubḥ u ṣāmuz
- 3 Şīrīn mezākı iken Şehbā-yı ṣām Rūm’uñ
Mısr’uñ şeker-lebānıyla şimdi telḥ-kāmuz
- 4 Düṣdük verā-yı zahra mānend-i noḳṭa-i şıfır
Anuñ içün cihānda mefḳūd-ı neng ü nāmuz
- 5 Kār oldı bize Nāfi‘ şimdi teṣettūt-i ḥāl
Nazm-ı umūra baḳmaḳdan böyle bī-nizāmuz

105

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 32 a 1 Ḳonma her bir cerb ü şīrīn üzre mānend-i meges
Ḳāni‘-i pīṣ-i nihād ol ḡayrıdan ümmīdi kes
- 2 Selb iden ārām-ı ḥalkı rāḫatı bulsun mı hīḫ
Çünki āzād olamaz feryāddan bir dem ceres
- 3 Şāf-dil pest olmada mekr ehlinüñ ḳadri bülend
Çün muḳarrerdür ki baḫr üzre ‘alādur ḥār u ḥas
- 4 Deşt-i ḫayretde ḳalup nā-çār olan bī-çāreye
Ḥaḳ verā-yı ḡaybdan olur aña imdād-res
- 5 Sen beḳā vü cem‘ine itseñ ne deñlü ihtimām
Bir gün ider ḫırmen-i ‘ömri fenā bād-ı heves
- 6 Rāh-ı ‘aşḳ içre gezen pervāneden alsun ḫaber

Yakdı cânın şem‘ -i bezm-ārā içün çıkmadı ses

32 b 7 ‘ Ālem içre olmasun sırrum dir iseñ āşikār
İtme dü lebden cüdā yek harfi Nāfi‘ pîş ü pes

106

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Yoğimiş ārām-ı dil bu çarḥ içinde yek nefes
İtdi ser-gerdān bizi el-ḥaḡ hevā ile heves
- 2 Menzil-i maḡşūda vuşlat şamtile yek şītden
Reh-nümā şeklinde reh-zendür ḡaḡīḡatde ceres
- 3 Kimden istimdād-ı ümmīd itdüm ise dehrde
Bulmadum āhumdan özge baña bir feryād-res
- 4 Yokdurur bir cāy-ı āsāyiş bu menzil-gāhda
Cüst-cü itdüm o deñlü zīr ü bālā pîş ü pes
- 5 Āhum ile eylesem berbād eflāki n’ola
Bād-ı şarşar ḡahr[ına] nice ḡayansun ḡār u ḡas
- 6 Rişte-i maḡşūdı bağla ḡalka-i bāb-ı Ḥaḡ’a
‘Urve-i vüşḡāyı pek ḡut ḡayrıdan ümmīdi kes
- 7 Yandırıp āteşlere pervāne cismin ḡāk idüp
Cān virüp ma‘ şūḡa andan çıkmadı bir daḡı ses
- 8 Pāk olur mı cāy-ı ḡaḡırdan bu çirk-āb-ı riyā
Olmasa cārüb-ı iḡlāşile her dem müktebes
- 9 Telḡ-kāmile olur Nāfi‘ o kim merdūd-ı nās
Lezzet-i dünyāya mā’il olsa mānend-i meges

107

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

33 a-33 b, 34 a- 34 b 35 a- 35 b, 36 a- 36 b, 37 a- 37 b 38 a-38 b sayfalarda yazı yoktur.

- 39 a 1 Çarhuñ beni yâr itdigi zâr itmek içünmiş
Dil-ḥānesini kûre-i nâr itmek içünmiş
- 2 Bir gül-ruḥa âşüfte beni itdigi dehrüñ
Bu gönlümi âzürde[-i] ḥâr itmek içünmiş
- 3 Bunca dili ser-geşte vü ḥayrân komasından
Bir serv-i ser-efrâza duḡâr itmek içünmiş
- 4 Bir busecik iḥsânına va‘ dinde o şūhuñ
Cân naḡdini rāhında nişâr itmek içünmiş
- 5 Nerrād-ı kazānuñ bize bâzîçeleri hep
Yek-bâr degül belki dü-bâr itmek içünmiş
- 6 Her dem ki süvâr oldığı ol tevsen-i nāza
Bu cismümi rāhında nişâr itmek içünmiş
- 7 Şāhīn nigāhın baña itdigi ḥavāle
Mürğ-ı dil-i pür-zârı şikâr itmek içünmiş
- 8 Şık şık beni āgūşa çeküp perveriş itmek
Dünyâyı benüm başuma ṭar itmek içünmiş
- 9 Rağbet virürüm diyü beni ğurbete şalmaḡ
Bu Nāfi‘ -i dil-ḥasteyi ḥ‘âr itmek içünmiş

40 a

ŞĀBIKAN BAĞDĀD VĀLĪSĪ ŖİMDĪ ḤĀLĀ ŖĀM VĀLĪSĪ ‘ALĪ PAŖA
ḤĀZRETLERĪ ESBAḲ ḤALEB VĀLĪSĪ İKEN ‘ANĀŖIR-I ERBA‘A ÜZERİNE
DÖRT ĞAZEL YAZUB İRSĀLLERİNDE ĀTEŖ ĞAZELİNE TANZĪR OLUNAN
ĞAZELDÜR

108

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 41 b 1 Ser-ā-ser oldı ‘ālem āteş [ü] kevn ü mekân āteş
Gül āteş bülbül āteş ḥâr āteş gülsitân āteş

39 b bu sayfada yazı yoktur.

- 2 O şūh-ı âteşin-ruhsârımuñ germ-ülfeti âhir
Bırakır kalb-i ‘ uşşāk içre bir gün nāgehān âteş
- 3 Maḥabbet sūzişinden var mı bāki kalb-i ‘ uşşāka
Semenderdür ki itmez cismine anuñ ziyān âteş
- 4 Ne deñlü i‘ tilā itseñ düşersiñ yine ḥāk üzre
Hevāyī gibi olma ‘ āleme şu‘ le-feşān âteş
- 5 Kesüp tāb u tevānı ‘ Ayn-tāb’uñ tāb-ı temmūzı
Hemān aḥkerlerin şimden gerü kılsun nihān âteş
- 6 O dil kim ola ḥālī ‘ aşqdan elbet olur vīrān
Ayağ başmaz o cāya k’anda olmaz mīhmān âteş
- 7 Bu günler şāh-ı ḥāver şavleti āfāk-gīr oldı
Meger bir dāverūñ kim ola zıllından çehān âteş
- 8 Ki ya‘ nī mefḥar-i hem-nām-ı şīr-i ḥazret-i Ḥāk kim
Zamānında olup āb üstine şāhib-kırān âteş
- 9 Ḥudā şem‘-i ümīd-i ‘ izz ü cāhın şu‘ ledār itsün
Bu çarḥ içre ola tā gāh peydā geh nihān âteş
- 10 Du‘ ā-yı devleti Nāfi‘ dilūñde şu‘ ledār olsun
Ki tā bu dūdmān-ı çarḥda yanar her ān âteş

109

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Tāb-ı maḥşer-sūz-ı dil itmez idi def‘-i i‘ tās
Olmasaydı merdüm-i saḳḳā-yı çeşmüm āb-pāş
- 2 Āb-ı çeşmüm sūz-ı sinem bir olup bir cāyda
Oldılar ref‘-i dil-i pūr-zāra her bir qurı yaş
- 3 ‘ Aksine devr eyler ise cām-ı mīnā-yı felek
Bir gün elbette deger dest-i ḳazādan aña taş
- 42 a 4 Sündüs-i ḳaşr-ı cināndan yeg gelür ḥāk-i basīt

Ehl-i tecrîd ü ferâğ ehline lâzım mı firâş

- 5 Rızık için dil hânesin bîhûde teşvîr eyleme
Dîk-i hikmetdür gönül düşmez aña kayd-ı ma' aş
- 6 Şübhesiz Selmân-ı pâkden bend ider kuşağını
Kim ki çarhuñ mûy-ı dünyâdan ider başın tırâş
- 7 Nâfi' â kaç' eyler elbet anı ser-tîz-i kazâ
Ol ki haddinden ziyâde gösterür nahtetle baş

110

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 N'ola bārānveş serüm üzre felekden yağsa taş
Arada çok sürdi zîrâ çarh-ı kec-revle savaş
- 2 Râh-ı aşk içre niçe Ferhād u Mecnûn var idi
Ser virürler idi sırr-ı aşkı itmezlerdi fâş
- 3 Hâsret-i la' l ü lebûñle hûn-ı dil nûş eyleyüp
Eşk-i çeşmüm yirine gözden akar kanile yaş
- 4 Yirini bulsa gerekdür hükm-i taqdîr-i ezel
Sen gerek şabr ile teslim ol gerek eyle savaş
- 5 Nâfi' â ölmezden evvel ölmesi tahkîkdur
Gerdenine her kimüñ geçmiş ise kayd-ı ma' aş

111

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Dilümde pâre pâre yâreler kim yârdan kalmış
Nemek-pâş olması ol zahma hep ağıyardan kalmış
- 2 Şafâdan bûy-ı rāhat meşrebinde görmemiş kimse
Bu dār-ı bî-çarāruñ hāki hep ekdārdan kalmış
- 42 b 3 Ne mümkindür cefā resmi ki merfû' ola 'ālemden
O bir āyîn-i ğam-dîrîndür dildārdan kalmış

- 4 Ȧarĩk-ı ‘aşka sâlikler ki bĩm-i reh-zenân ile
Felâketle yorılmış yolda hep reftârdan ȧalmıř
- 5 Mu‘arrâdur kimũn kim zâtı kâlâ-yı ma‘ârifden
Dıraht-ı bĩ-ser ü pâdur ki berg ü bârdan ȧalmıř
- 6 Hayâl-i h‘âb-ı hõrta eylemiş zâhid dilin hurrem
Sũkũnet halveti içre oturmiş kârdan ȧalmıř
- 7 Dil-i mehcũr-ı pũr-ȧamda ȧadĩmĩ cây-gĩr olmiş
Elem dirler ki bir řũret ki var küffârdan ȧalmıř
- 8 Bu miřnetȧâhda ben de sũkũt itsem n’ola cânâ
Bu bâȧuň güllerinũn bũlbũli de zârdan ȧalmıř
- 9 O deñlü lâl ȧılmıř Nâfi‘ â hayret zebânum kim
şanasın bir ȧurı řũretdür ol güftârdan ȧalmıř

112

Mefâ‘ĩlũn Mefâ‘ĩlũn Mefâ‘ĩlũn Mefâ‘ĩlũn

- 1 Leb-i la‘lini ol řũhum mey-i gül-fâma uydurmiş
Medâr-ı gerdiş-i çeşmin ne zĩbâ câma uydurmiş
- 2 Ne řũret baȧlamıř ruhsârı üzre hâl-i müřȧĩni
Beyâz-ı şubhını ol meh sevâd-ı şâma uydurmiş
- 3 Görenler ĩn-i zũlfi üzre dirler hâl-i ruhsârın
Fũsũniyla ol âfet dânesini dâma uydurmiş
- 4 Ğubâr-ı nâle-i ‘uřřâȧı bu şeb sũrme-reng itmiş
Getürmiş ol perĩveř dĩde-i bådâma uydurmiş
- 5 O řũh-ı Mevlevĩ’nũn döndüğün bihũde zann itme
Meger ol gerdişin gerdũn-ı bĩ-ârâma uydurmiş
- 6 Sũtũr-ı nüşha-i ‘ibret-nümâ-yı kilik-i taȧdĩre
Bu mekteb-hâne-i dehr içre kimdür hâme uydurmiş
- 7 Nigâh idüp dil-i mir’ât-ı dehre ȧankı şâhdur

Ḳabā-yı ārzū-yı devletin endāma uydurmuş

8 Hezār emvācdan sāḥil-res-i iḳbāle nā'ildür
O kim fülk-i vücūdın şūrta-i eyyāma uydurmuş

43 a 9 Bu vā[d]ide ne mümkün Nāfi' -i zāra ğazel tārḥı
‘İnān-ı esb-i ṭab’ ını hemān ilhāma uydurmuş

113

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 Yüzüñ vaşfın yazan āyine-i ‘ālem-nümā yazmış
Anı nezzāregāh-ı ‘āşık-ı ḥayret-fezā yazmış

2 Nevā-yı nāyile pürdür maḳām-ı kūy-ı ‘uşşāḳān
Debīr-i şun’ -ı ḳudret anı gerçi bī-ve[f]ā yazmış

3 Hemīşe kilik-i taḳdīr ile ressām-ı ḳader gūyā
Nigīn-i cebhe-i āmālūme derd ü belā yazmış

4 Bahār oldukça şahn-ı bāğa çık seyr eyle ‘ibretle
Be-her evrāḳda āşār-ı şun’ -ı kibriyā yazmış

5 Ki niçün mürde-dil ḳalmaḳdasın ey mürde-dil ğāfil
Zemīne *keyfe yuḥyi’l-arzi ba‘de mevtihā*²⁰ yazmış

6 Marīz-i derd-i ‘aşḳa dāne-i ḥālin ṭabīb-i çarḥ
Yazınca ḥabbetü’s-sevdā şan’ at-ı ḥōş-ter devā yazmış

7 ‘Aceb kim şafḥa-i mihr-i vefāda ḥāme-i Nāfi’
Ne ḥōş vaşf-ı leb-i dilberde bir şīrīn edā yazmış

114

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

43 b 1 Dehre çeşmüñ gibi bir seḥḥār cādū gelmemiş
Bāğa zülfüñ gibi bir ḥōş-reng şeb-bū gelmemiş

²⁰ Kur’ân-ı Kerīm, Rum Suresi 57:17 (Allah’ın rahmetinin eserlerine bak, ölümünden sonra Arz’ı nasıl diriltiyor?..)

- 2 Gülşen-i ‘ âlemde çokdur gerçi kim serv-i sehî
 Kâmetüñ tek sevdigüm bir kadd-i dil-cû gelmemiş
- 3 Korkarum böyle giderse ‘ âlemi eyler hārāb
 Çeşme-i çeşmüm gibi bir açıcı cû gelmemiş
- 4 Maşrafın irādına her kimse buldurmış suyun
 Nahl-i ümmidüm şuarur lîk bir şü gelmemiş
- 5 Der-kenār olmuş bu ‘ ummān-ı tabî‘ atdan yine
 Nazm-ı şî‘ rüñ gibi Nāfi‘ dehre lü’lû gelmemiş

115

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtün Mef‘ûlû Fâ‘ilâtün

- 1 Derd-i ğam-ı nihānî ‘ uşşāk-ı zāra maḥşûş
 Nāz ile ‘ işve-sāzî ol şîvekāra maḥşûş
- 2 ‘ Uşşāka rūḥ-baḥşādur cûş-ı sebz-i ḥattı
 Mürde zemîn ḥayâtı vakt-i bahāra maḥşûş
- 3 Lāyık mı sūziş-i dil her şāh-ı kûhsāra
 Kudret odıyla yanmak şāh-ı çenāra maḥşûş
- 4 Eyler ḥarīm-i gülde icrā-yı pāsbānî
- Resm-i şadākat üzre tırmak da ḥāra maḥşûş
- 5 Pervāne devr iderken etrāf-ı kūy-ı yāri
 Lāyık gören anı Nāfi‘ vaşl-ı nāra maḥşûş

116

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘ Âlemüñ tekvinidür icād-ı ‘ âlemden ğarāz
 Ḥālikın bilmekdür ancak âdemden ğarāz

- 2 Dōstum zaḥm-ı derūn üzre nemek-pāş olma gel
Bir şifā ummaḳdurur mecrūḥa merhemden ğaraż
- 3 Hātır-ı derhem degüldür ictimā‘ -ı māldan
İktisāb-ı zevḳdur dīnār u dirhemden ğaraż
- 44 a 4 Mürġ-ı cān-ı ‘āşık-ı bī-çāreyi şayd itmedür
Ḳurduġı ol dām-ı zülf-i pīç-i pür-ḥamdan ğaraż
- 5 Dūş-ı ğayra yārlık Nāfi‘ degüldür ādemi
Yārdan bir mūnis-i ğam-ḥ‘ār u hem-demdür ğaraż

117

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Ḳurretü’l-‘ayn olmışiken ‘āleme ol ḥüsn-i ḥaṭ
Kim dimiş böyle bedī‘ -āşār-ı ḥaḳ olmış ğalaṭ
- 2 Sırr-ı ‘aşḳuñ nuṭḳa gelmez nokṭa-i ser-bestesi
Çünkü ekşer ‘ārifān nāme yazarlar bī-nuḳaṭ
- 3 Cām-ı la‘l-i yār olursa ḥālden ḥālī ne ğam
Çok mü ‘eşşirdür müşelleş vefḳ ola ḥālī’l-vasaṭ
- 4 Bīd-i mecnūn ile çok dīvāne cūlar var imiş
Bāġ-ı ‘ālemde dime ben yetmişüm mecnūn faḳaṭ
- 5 Bu iki gözden çıkan yaşıdur cihānuñ zīneti
Āb-rūy olmış ise Mışır u ‘Irāḳ’a Nīl ü Şaṭ
- 6 ‘Ādet ü resmi budur her demde çarḥ-ı kec-revüñ
Kim vażī‘ idür ‘alā üzre şerīfidür hibaṭ
- 7 Niçe ḥar olmış müseyyeb sāḥa-i ravzātda
Ḳayd-ı zencīr ile olmışdur küḥeylān mürtebaṭ
- 8 Kimi şulḥ olmaḳdadur kimi ider ğavġā nizā‘
Herkes bir ḥāl ḥōşdur her kişiye bir nemaṭ
- 9 Neşve-baḥş-ı naġme-i dil-cūla aldılar dilüm
Nāfi‘ ā bī’l-ittifāḳ işfāḳ idüp berbaṭla baṭ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Vefā erbābı eyler mi cihān-ı bī-vefādan hāz
Şafā ehli anuñ' çün eyler erbāb-ı şafādan hāz
- 2 Ğubār-ı hāk-i kūyuñdan olur dil hānesi rūşen
Belī çeşm-i za' īf eyler dem-ā-dem tūtyādan hāz
- 44 b 3 O dil kim şāfdur ğamdan kıomaz mīnā-yı cām elden
Sikender'dür ider āyīne-i 'ālem-nümādan hāz
- 4 Olur birbirlerinden ol kıadar bīġāneler menfūr
İderlerse ne deñlü āşīnālar āşīnādan hāz
- 5 Kemāl ehli olur mı çeşm-i kūteh-bīn-i maķbūli
İder mi dīde-i huffāş mihr-i rūşenādan hāz
- 6 Ne deñlü hoş gelürse ehl-i fakra şāhib-i emvāl
Ğmā erbābı itmezler faķīr-i bī-nevādan hāz
- 7 Şifā ise ne deñlü ehl-i derdüñ cūll-i maķşūdı
İderler Nāfi' ā divāneler dārü'ş-şifādan hāz

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Nāy-ı Mevlānā'yı her kim eyler ise istimā'
Kor imiş hayretle vecde anı elbet ol semā'
- 2 Turmasun ğam dilde hulyā-yı hayāl-i yār var
Bir künām içre iki şīr eylemezmiş ictimā'
- 3 Māh-ı nev vech-i şebahler gösterince kaşuñā
Ğamzeñ atdı göklere māh-ı nevi kesdi nizā'
- 4 İtmesün sırr-ı derūnuñ tā ki dü lebden zuhūr
Çün dimişler *küllü sırrın cāveze'l-isneyni şā*²¹

²¹ Kur'an-ı Kerim, (İkiye ulaşan sır yok olur.)

- 5 Az ise şî' rûñ yine maqbûl-i ehl-i ıtab' dur
Vâkı' â bulur revâcî nâdir olsa bir metâ'
- 6 Ol kadar hâıırda ceyş-i ğam ki olmış cây-gîr
Çün bu mihmân-ı kadîm olmazmış andan indifâ'
- 7 Devlet-i dîdâr-ı vaşl-ı Hağ ne mümkindür saña
Rişte-i ħubb-ı dilûñ bulmazsa cânâ inkııâ'
- 8 Şarf kııl Nâfi' emânât-ı Hudâ'yı câyına
İtmeden a' zâ-yı cismûñ birbiriyle tâ vedâ'

120

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 ' Âkıle lâzımdurur bu dehr-i fâniden ferâğ
İtme bî-mağz üstüñ âna boş yire şarf-ı dimâğ
- 45 a 2 Pîş-i erbâb-ı hünerde itmek ızhâr-ı hüner
Şu' le-dâr itmek gibidür rûz-ı rüşende çerâğ
- 3 Kûhsâr-ı ħasret içre bitdiginden bellüdür
Zâhir olan lâlenüñ göñlünde bir ben gibi dâğ
- 4 Neyl-i vaşl-ı devlet-i cânândan şordum didi
Nağd-i cân işârdan ğayrı aña yokdur mesâğ
- 5 Nâr-ı hicr-i yâr kim âmâdedür her devrde
Câm-ı la' l-i vaşlını itmiş ise bize yasağ
- 6 Haıı-ı sebz-i çâr-ebrûya n'ola akmışsa dil
Hûbdur faşl-ı bahâr olduķca seyr-i çâr-bâğ
- 7 Rûz u şeb ol çeşm-i fettâna nazar diksem n'ola
Nâfi' â meşhûrdur kim göze olmazmış yasağ

121

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Kim ki ber-düş ider hırka-i peşmine-i şūf
Evliyālar şıfatı ile olur ol mevşūf
- 2 Kār-ı ʿālem olur elbette müʿeddī-i fesād
Olıcak kılllet-i irād ziyāde maşrūf
- 3 Bir kesūn rāz-ı nihānın daḥi açma tā kim
Olmaya rāz-ı dilūn tā ki senūn de mekşūf
- 4 Dām-ı zülfe dolaşan ğamzeye de olur esīr
Hük-m-i maʿtūf-ı ʿaleyhi gözedürmiş maʿtūf
- 5 ʿĀrif-i derd-i derūn-ı zuʿafā ol her dem
Nāfiʿ ā tā olasın sen de cihānda maʿrūf

122

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

- 1 Dem-ā-dem olmada ol māh-ı ḥüsni şöhre-i āfāk
Niçe tākat getürsin şehirlerde bakmağa ʿuşşāk
- 2 Senūn vech-i cemīlūn görmek ister Kaʿbe-veş herkes
Cemāliḥi gören müştāk cānā görmeyen müştāk
- 45 b 3 Miyān-ı bezmde zerrīn ḳadeḥle ben mʿolam sākī
Ṭururken sendeki billūr bāzū bunca sīmīn sāk
- 4 Reh-i ʿaşḳuḥnda bir ser-gerdānlığından ğayrı [yok] kārı
Nʼola bir kerre itseñ ḥāl-i zār-ı ʿāşıḳa işfāk
- 5 Degüldür Nāfiʿ ā bu iki şūret-den dilüm ḥālī
Yıḳar dehr anı gāḥice ider seyl-i ğama iğrāk

123

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

- 1 Zamāne devlet erbābında yek zerre ʿināyet yok
Şafādan dem uran şūfīleri ḳalbinde şafvet yok

- 2 Mizâcî müstaķîm olmuş degüldür pîrezen dehrüñ
Ṭaleb-kârında anuñ'çündür ki bir ḥüsn-i ṭabî' at yok
- 3 O yârüñ gerçi kim cevır ü cefası çokdurur ammâ
Velîkin va' d-i bî-incâzına her demde ğâyet yok
- 4 Bulınmaz bir feraḥdan hiç eşer ehl-i ' avâlimde
' Arûsân-ı zamānuñ ḥaclegâhında şetâret yok
- 5 Ḥarâb olmuş yıkılmış kalmamış taş üstine taş
Sügür-ı belde-i İslâm'da ḥıfz u ḥırâset yok
- 6 Bu lu' betgâh-ı çarḥ içre dönen sâliklerüñ ekşer
Derûnı içre Nâfi' zerre deñlü bir kerâmet yok
- 7 Eger tûrursa yârüm va' d-i bî-incâzına bu şeb
Raķîbâ var senüñ va' d-i ḥilâfuñ üzre ḥâcet yok

124

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Ne kadar itdük ise vuşlat-ı yâra tedķik
Ḥayf kim olmadı bu şeb bize tevķik refik
- 2 Dür olmuşsa kudümü bize nev aḥbâbuñ
Fâtih oldu hele bir ḥâne-i yârân-ı ' atik
- 3 İctimâ' olmada mevķûf imiş çün kadere
Kendümüñ itdiği bîhûde imiş fikr-i daķik
- 46 a 4 Olmadıysa şeref-i meclisi bu şeb maķdûr
Şeb-i diğerde naşib olma muķarrer taḥķik
- 5 Ümmü Dünyâ'da bugün ğuşe-ğüzinân-ı ğama
Nâfi' â cândan e' azdur hele bir yâr-i şefik

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 O mülk-i ten k'ola bir gün harābezār olacaḡ
O beyt-i muḡlim ü vahşetgeh añā dār olacaḡ
- 2 O ḡāne kim heme pür-nūr idi şafālarla
Derūnı bir gün ola tīregāh u tār olacaḡ
- 3 Ta' aşşub ile gelüp cem' olan niçe aḡzāb
Cünūd u ḡayb-ı Hudā ile tārūmār olacaḡ
- 4 O mürḡ-ı cānı ki ten lānesinde şaḡlar iken
O cāydan çıḡup encāmı zār u zār olacaḡ
- 5 Ğurūr ile bu cihān içre şıḡmayan serler
Bu ḡiñ sarāy ola bir gün başına ḡar olacaḡ
- 6 Gül-i murādına dest-i dırāz olan ḡāfil
Yedinde gör ki anuñ gül yirine ḡār olacaḡ
- 7 Şaḡan ' ibādılara nār-ı dūzaḡ-ı ḡulmi
Derūnı āteş-i aḡkerle pür-şerār olacaḡ
- 8 Şihābveş atılan şiddet ile her sūya
Felekde ḡanḡı cihet ile vāyedār olacaḡ
- 9 Ezā vü cevır ile ḡalḡa iden dil-āzārı
Sihām-ı ḡayb ile ol daḡı dil-figār olacaḡ
- 10 Bugün seng-i ḡavādişle ḡāk olan ḡātır
Hemān ḡam yime āḡır ol üstüvār olacaḡ
- 11 Riyāz-ı dil ne ḡadar ḡalmış ise ger bī-āb
Seḡāb-ı luḡf-ı Hudā ile āb-yār olacaḡ
- 12 Bu gün ki ḡāk olursın ḡöñül ne ḡam yarın
ḡabaḡ ḡabaḡ reh-i ümmide dūr nişār olacaḡ
- 46 b 13 ḡuşūr-ı ḡalḡı yaḡan bī-ḡuşūr ḡallāmuñ
Ne deñlü ḡaşr-ı mu' allāsı pāydār olacaḡ
- 14 Sitemle her kim ider ise ḡalḡı bī-ārām

- Felek gibi o daḥi belki bī-ḳarār olacak
- 15 Düşen derūn-ı şadef içre ḳatre-i nāḳiz
Cihānda kim dir aña dürr-i şāhvār olacak
- 16 Felek ayırmış iken niçe yāri yārinden
Ya şimdi saña o bed-kār nice yār olacak
- 17 Vücūd-ı nāsı iden zehr-i cevr ile bīmār
Anuñ vücūdı da elbet naşib-i mār olacak
- 18 ‘İbād üzre egerçi iderse bir iḥsān
Aña Ḥudā’dan olan luṭf-ı şad-hezār olacak
- 19 İden kesel ile bār-ı emāneti zāyi‘
Ḥuzūr-ı ḥazret-i Bārī’de şermsār olacak
- 20 Güm eyleyen vaṭanı içre gevher-i ḳadrin
O da benüm gibi bir tārık-i diyār olacak
- 21 Ḥasāret itmege il mālına cesāret iden
Anuñ da māmeleki bil ki hep ḥasār olacak
- 22 Göñül nedür saña her dem bu vaż‘ -ı güstāḫī
Senüñ hep itdigüñ ef‘āl āşikār olacak
- 23 Gerekdür üstüne ḳurılsa ‘adl mizānı
Tamām-ı defter-i a‘māl der-kenār olacak
- 24 Gelüp yanıña zebān bilmeyen zebānīler
Saña ‘azāb-ı ‘aḳābāt-ı bī-ḥisāb olacak
- 25 Ḥaḳ’uñ ḳurılsa gerekdür bir ulu dīvānı
Büzürg ü ḥiredlerüñ kārı āşikār olacak
- 26 O günde vermeyecek nef‘ ‘özri zallāmuñ
Olara la‘net-i Ḥaḳ ile sū’-i dār olacak
- 27 ‘Adāvet eyleyeler birbirine hep ḳallān
Meger ehl-i teḳā yek-dīgerle yār olacak
- 47 a 28 ‘Ulūm ehli de ekşer olup perişān-ḥāl
Ḥalāyık içre bed a‘mälle müşār olacak

- 29 Haseb neseble tefāhūr iden niçe kesler
Ayaklar altına düşüp haķır ü zār olacak
- 30 Teneffür eyleyecek her kiři aħūsından
O demde herkese bir kendü şanı kār olacak
- 31 ‘Uşāt-ı ümmete ol rūz-ı hevlnāk içre
Kim anlaruñ yüzine bir nigāhdār olacak
- 32 O günde bir kese māl ü benūn vormeye nef
Meger ki ķalb-i selīm aña bir medār olacak
- 33 Pül-i şırāt ķurulsa gerek caħīm üzere
O hevlnāk maħalden hemān güzār olacak
- 34 Kimisi olsa gerek çāh-ı dūzaħa ğaltān
Kimi burāk-ı cinān üstine süvār olacak
- 35 Düşen cehenneme yansa gerek ma‘ āzallāh
Muħalled ile o cāy içre zār u zār olacak
- 36 Behişt birle müşerref olan ħulūş ehli
Şafā vü zevķ u sürūr ile ber-ķarār olacak
- 37 Yüzi kiminüñ ola sū’-i ħālile muğber
Kimisinüñ daħi meh gibi tābdār olacak
- 38 Kiminüñ ola naşibi ħamīm ile zaķķūm
Kimine ni‘ met-i elvān-ı Haķ nişār olacak
- 39 ‘Amelleriyle cezāsını her kişi bulacak
Nüvişte nāme-i a‘ mālī hep şümār olacak
- 40 Güşād iden der-i maķşūdımızı ancak o gün
Yed-i cenāb-ı Ĥudāvend-i Girdgār olacak
- 41 Daħi cenāb-ı ħabīb-i Ĥudā-yı her dü-serā
Ĥalāyık üzre heme şāh-ı tācdār olacak
- 42 Aña virilse gerekdür şefā‘ at-i kübrā
Livā’-i ħamdile ol günde baħtiyār olacak

- 43 Meger o kân-ı merâhîm nebiyy-i fahr-i cihân
Niçe şefî' -i 'uşât-ı günâhkâr olacaķ
- 44 Ğarîķ-ı baķr-i zünûb olmuşum amân yâ Rab
Benüm de başuma 'uķubât-ı bî-şümâr olacaķ
- 45 İlâhî bâbuña gelmişse de ķuluñ Nâfi'
Niyâz-ı 'afvı beyâna ne iķtidâr olacaķ

126

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Hâksâr itdi vücûdum derdile nâr-ı firâķ
Kimsenüñ dil-ķânesine düşmesün nâr-ı firâķ
- 2 Naķd-i cân infâķını cânân itmezmiş ķabûl
Var ise aķyâr-ı bed-girdârdandur bu nifâķ
- 3 Gerçi ez nûr-ı raht-ı dürest çeşmem der-cihân
Kem-nâbeşât der-dilem lâķin vukûd-ı iştiyâķ
- 4 Gördigümce ķaşr-ı hüsñ o meh-i ebrûların
Ķalmadı ferri vücûduñ tâb u tâķat oldu tâķ
- 5 Bu dimâķa şekker-i Mışr oldu Nâfi' telķ-ter
Şehd-i şâf-ı Rûm'dan zevķin bulur bir gün mezâķ

127

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 48 b 1 Metâ' -ı vuşlat-ı yâre didüm bahâ ne gerek
Didi bu dâd u sitedde begüm bahâne gerek
- 2 O şâh-ı hüsñ pesendidedür her eķvârı
Şeh-i cihân olanuñ tavrı da şehâne gerek
- 3 Göñül yir itmiş ise n'ola zîr-i zülfinde

48 a. sayfada yazı yoktur.

- O mürğ-ı bî-per ü bâl üzre âşiyâne gerek
- 4 Sihâm-ı çarha gönül germe tırma lâzımdur
Belî dimişler anı ‘ aşıkâ nişâne gerek
- 5 Tağıtdı zülf-i perîşânı hayl-i ‘ uşşâkı
Bu cem‘ e vâsıtaya bir güzelce şâne gerek
- 6 Güşâde olmak için şubh-demde hâtırda
Humâr-ı mest-i harâba mey-i şebâne gerek
- 7 Ne deñlü göz yaşı döksek girer mi deste o şüh
Taşarrufât-ı murâdâta çok hızâne gerek
- 8 Bu bezm-i hâşda çeng ü çeğâneden başka
Uşûl-i muṭribe uymış güzel terâne gerek
- 9 Uzandı ucdan uca vaşf-ı zülfi cânânuñ
Dirâzî-i şeb-i hicrâna çok fesâne gerek
- 10 Mişâl-i ğurre-i ğarrâ-yı şehr içinde müdâm
Nezâre-i dil-i ‘ uşşâka bir yegâne gerek
- 49 a 11 Sirişk-i dîde ile medd-i âhile Nâfi‘
O mürğ-ı zeyregi tutmağa dâm u dâne gerek

128

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kanda kaldı bezmde bizümle peymân itdüğün
Her ayağ altında elden günde yüz kan itdüğün
- 2 Cem‘ idüp dîvâna niçe ‘ aşık-ı dîvâneñi
İtdüğün bîdâdı hep dillerde destân itdüğün
- 3 Hâk-i pâyün zerresi kalmışdı ‘ aynumda o dem
Yâduma gelmiş idi nâz ile cevân itdüğün
- 4 Mülk-i ârâm-ı dilüm cevriye vîrân eyleyüp
Hâne-i şabr u şebâtum dañi vîrân itdüğün

- 5 Yâda geldükde o dem Nâfi‘ olur derdüm füzûn
Kâkülûn gibi dil-i zârum perişân itdügün

129

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Mürğ-ı dil ârâm ider bir âşiyândur perçemün
Zîr-i fesde tolu bir sırr-ı nihândur perçemün
- 2 Her ser-i mûyına biñ ‘uşşâkı dil-bend eyleyüp
Başa çıkmış zor ile bir pehlivândur perçemün
- 3 Gerden-i sîmîn-i yâre dâ‘imâ şarkup sönüp
Düzd-kârîlıkla meşhûr-ı cihândur perçemün
- 4 Kışver-i Rûm içre tâ şâh-ı Habeş gelmiş diyü
‘Ârız-ı dildârı bekler pâsbândur perçemün
- 5 Çîn‘den çıkmış diyâr-ı fesde tutmuşdur karar
Şâm‘da aḥşamlamış ğurbet-nişândur perçemün
- 6 Mülk-i ḥüsn aña musaḥḥar olması taḥkîkdür
Her kime bâl-i ḥümâveş sayebândur perçemün
- 7 Hâl ü ḥaṭṭ-ı çeşm-i ebrû cümle revnaḥ-baḥşdur
Pâdişâh-ı ḥüsne ammâ özge şândur perçemün
- 49 b 8 Şâneveş şad çâk olup dil bağlayan ‘âşıklara
Yüz virür şefkatle tâ bir mihrbândur perçemün
- 9 Hâme-i mûy-ı bedî‘-âşâr-ı Nâfi‘ ‘le hemân
Şafḥa-i dehr içre cânâ tev‘emândur perçemün

130²²

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlû Fâ‘ilün

- 1 Pîş-i ‘adûda ṭurmağa tiğ-ı ṭabân gerek

²² [Fâtih Efendi‘ye nazire]

- Düşmen gözine çaķmaĝa tîr ü sinân gerek
- 2 Her gördigün sevâda atılma mişâl-i tîr
Nîl-i murâd-ı vuşlata bir hûş nişân gerek
- 3 Bu bâr-ı miḥnet-i ĝam-ı dünyâyı çekmege
Taş u demirle şeddelenür cism ü cân gerek
- 4 Lâyık olur mı vaşl-ı cüvânâne pîrler
Saḡt-ı kemân çekmege tâb u tevân gerek
- 5 Râh-ı hüdâya başmadan aķdemce yek ķadem
Tevfîķ-ı ḡazret-i melik-i müste‘ân gerek
- 6 Bu şî‘r-i dil-güşâsını tanzîre Fâtih’ün
Nâfi‘ gibi bu dehrde bir nüktedân gerek

131

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Baķar âyîneye her dem ‘aceb bîdârdur çeşmün
Ne hûş ehl-i nazar bir ‘âşık-ı dîdârdur çeşmün
- 2 Çeh-i Bâbilde fenn-i siḡri Hârûta ider ta‘lîm
Mahâret kesb iden fenninde bir seḡhârdur çeşmün
- 3 Ser-â-pâ mülk-i cismün revnaķı şîḡḡat resâsıdur
Egerçi gûşe-gîr-i merdüm-i bîmârdur çeşmün
- 4 Dil-i derd-âşinâyı tîr-i müjĝândan geçürmek’çün
Ḥayâl eyler dem-â-dem öyle bir mekkârdur çeşmün
- 5 Sevâd-ı zeyl-i leyli aḡz idüp rengin ider pinhân
O deñlü düzd-kârîlıkda bir ‘ayyârdur çeşmün
- 50 a 6 Ḥarâb eyler dil-i ‘uşşâķı yek demde ider âbâd
‘Aceb resm-i esâs-ı nâzda mi‘mârdur çeşmün
- 7 Şîķâr eyler elinden mürĝ-ı ‘anķâ şaydını görse
O deñlü şâhbâz-ı evcde tayyârdur çeşmün
- 8 Ezel ḡamrile ṭolmuş neş’e-i feyz ile pür olmuş

Şafâ-bağşendelikde hâne-i hammârdur çeşmüñ

- 9 İder deycür-ı ğamdan belki iqlîm-i ‘ademden dūr
Zalâm-ı hemmden mehcūr iden envârdur çeşmüñ
- 10 Nigâh-ı hışmile eyler dil-i aḥbâbı hep bî-tâb
Leṭâfet-bağşı-i dil-sâzî-i aġyârdur çeşmüñ
- 11 Dil-i maḳbûl-i ‘âlem olsa Nâfi‘ gevher-i nazmuñ
Ḥayâl-i dürr-i dendân ile gevher-bârdur çeşmüñ

132

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 ‘Aşk olan dilde nâr böyle gerek
Öyle nâra şerâr böyle gerek
- 2 Göz diküp sūzen-i muḥabbet ile
Dâm kurmaġa târ böyle gerek
- 3 Râh-ı cānānda çünki bir başka
Naḳd-i cānı nişâr böyle gerek
- 4 Sūz-ı dilden akar gözüm yaşı
Dâġdan cūybâr böyle gerek
- 5 Sîne oġlarıñ gözin seyr it
Ḳaşr-ı dil-i tâbdâr böyle gerek
- 6 Çîn âhūsına virüp ḥaclet
Çeşm-i dünbâle-dâr böyle gerek
- 7 Bir bakışda iden cihânı ḥarâb
Dilber-i fitnekâr böyle gerek
- 8 Dür dişüñ vaşfını yazan yazmış
Gevher-i şâhvâr böyle gerek
- 50 b 9 Nâfi‘ â şubḫa dek bakar çeşmüm
Heme meftûḥ-ı dâr böyle gerek

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Bu fânî bezmde elden hezārān cām alup virdük
Mezâķ-ı ârzûya şanma kim bir kām alup virdük
- 2 Düşüp çāh-ı zenaĥdān içre tâb-ı hıcre düşdükse
Bu bâġ içinde ĥayfâ sîb-i vaşlı ĥām alup virdük
- 3 Şorup nîķ ü bed-i aĥvālını efvāh-ı ‘ālemden
Ĥalāvet bulmaduk yek zerre çok peygām alup virdük
- 4 Sirişk-i çeşmi nokşān itmedük rāh-ı maĥabbetde
Bî-ĥamdillāh ol naķd-i ‘azîzi tām alup virdük
- 5 Çalınduk tîġ-ı çarĥa yüz sürüp bu şafĥa-i ĥāke
Reg-i faşş-ı nigînāsâ hemān bir nām alup virdük
- 6 Vefādan almaduk yek zerre bûyı bir gül-i terden
Bu bâġ-ı dehrde anı da bir eyyām alup virdük
- 7 Bu bāzār içre alduk virdük bir selām ancak
Anı da Nāfi‘ â bî-sûd olup sersām alup virdük

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'îlû Fâ'ilün

- 1 Bâbâ-yı dehre sâlik-i seyr-i selef gerek
Ebnâ-yı dehr tâ aña ĥayrû'l-ĥalef gerek
- 2 Deste gelince bir dür-i yektâ-yı şāhvār
Bisyâr-ı naķd-i ‘ömr-i ‘azîzi telef gerek
- 3 ‘Âşık odur ki şaklamaya cānı yārdan
Teklîf ile tekellûf aña ber-ĥaraf gerek
- 4 Ruĥsâr-ı yār-i ĥatĥiledür rûşenālîġı
Māhuñ yüzinde bedr olunca kelef gerek

- 5 Mürğ-âb-ı sebz şatsa siyâdet ne i' tibâr
Sâdât-ı pâk-i sâkin-i beytü'ş-şeref gerek
- 6 Şûfî-i har-nihâd göge kaldırsa başını
Gâhîce aña kâh-keşândan 'alef gerek
- 50 b 7 Sûz u güdâz-ı 'âşıkâ dahl itme Nâfi' â
Tennûr-ı 'aşkla mâ-şaşalı tâb u tef gerek

135

Fâ' ilâtûn Fâ' ilâtûn Fâ' ilâtûn Fâ' ilûn

- 1 'Âlem içre merdüm-i bî-âh u zârı görmedük
Hüzûn ile pür olmayan bir pâk dârı görmedük
- 2 Ser-be-ser hâtırlar olmuş dehrden pür-infi' âl
Bir zücâc-ı hâtır-ı bî-inkisârı görmedük
- 3 Âşikâr olmuşdı deste gerçi çok bâz-ı zafer
Lîk bir vefk-ı murâd üzre şikârı görmedük
- 4 Nâlemüz eflâke yetmiş ise de bülbül gibi
Hârdan âzâd olan bir gül-'izârı görmedük
- 5 Her ne deñlü biz ilûn derdine yanduk ise de
Tesliyet-bahşâ olan bir gam-güsârı görmedük
- 6 Kûbbe-i nüh-ţâk-ı gerdûn kim olaldan bî-ķarâr
Zîr-i sakfında anuñ bir ber-ķarârı görmedük
- 7 Kanda varduk ise olduk merd-i ğamla âşinâ
Zerreves şâh-ı feraħdan i' tibârı görmedük
- 8 Göñlümüzden bir nefesde olmayan hergiz cüdâ
Niçe demdür kim biz ol dâr u diyârı görmedük
- 9 Deşt-i ğurbetde ğubâr-âlûd olup mir'ât-ı dil
Çeşmüme sūy-ı vaţandan bir ğubârı görmedük
- 10 Tîĝ-ı devrândan ħalâş olmuş turur âsûde-ħâl
Bâĝ-ı 'âlem içre ser-keş şâhsârı görmedük

- 11 Ol kadar yanmış yakılmış cümle ocağ-zâdeler
Rûzgâr içre yanar bir şu‘ ledârı görmedük
- 12 Pâk-gevherler ki zaḥm-ı çarḥdan olup ḥalâş
Sînesi çâk olmayan bir nâmdârı görmedük
- 13 Ser-be-ser âbâd iden şehir ü diyârı dehrde
Bir ‘adâlet-kâr munşîf şehriyârı görmedük
- 51 a 14 Bir acır yokdur bize dâğ-ı cigerden ğayrı hiç
Sûz-ı dilden özge ḥayfâ bir yanarı görmedük
- 15 Görmüşüz çok Nâfi‘ â erbâb-ı devlet ḥoş-nişîn
Lîk ol erbâbdan bir pâydârı görmedük

136

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Devlet-i eyyâm-ı gül geçdi bahârı bilmedük
Leyl-i pür-veyl irdi biz ḳadr-i nehârı bilmedük
- 2 Perde-i ğafletde oldı râh-ı Ḥaḳ bizden nihân
Dîdemüzde gün gibi bir âşîkârı bilmedük
- 3 Sûd-ı sevdâsıyla düşdük şimdi baḥr-i ğurbete
Biz sebûk-sârân iken ḳadr-i kenârı bilmedük
- 4 Şunduk el güstâhlık birle gül-i maḳşadlara
Zîr-i pâlarda olan âzâr-ı ḥârı bilmedük
- 5 Taşra çıḳduk pür-ziyâ olsun zücâc-ı dil diyü
Ṭoḳınan her yaña seng-i inkisârı bilmedük
- 6 Pey-rev olduḳ her ne semte ‘azm ḳıldıysa heves
Ye’sile ḥirmân imiş encâm-ı kârı bilmedük
- 7 Pek ucuz geçmişdi Nâfi‘ deste enfâs-ı ḥayât
Boş yire şarf eyledük anı ḥasârı bilmedük

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Çekmeden bâzâr-ı dehr içinde bâr-ı 'âr u neng
Başımız üstine giñ dünyâ olupdur țâr u teng
- 2 Dildeki râzın ider ifşâ zebânı âdemüñ
Feth-i bâb olmak müyesser ola mı hîç bî-medeng
- 3 Yüz göz açmış sîneden seyr itmek için 'âlemi
Atılan kıavs-i kıazâdan başa bârân-ı hadeng
- 4 Rind-i erbâb-ı harâbâta dem-â-dem kuvvetdür
Câm-ı mînâ-yı cihân içre mey-i yâkût-reng
- 51 b 5 Kim ıurur Nâfi' sükûn üzre bu Fânî devrde
Devr idelden başımız üstine çarh-ı bî-direng

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Düşünce hâtır-ı mehcûr-ı zâra dârı aħbâbuñ
Yakub şehir-i vücûdum hâk itdi nârı aħbâbuñ
- 2 Gülüp açıldığım var ise de bu bağ-ı 'âlemde
Gözümde kaldı hier ü hasretile hârı aħbâbuñ
- 3 Olur şıhhat-res-i ehl-i firâk-ı kalb-i müştâka
Görünse vâdî-i gurbetde eñ bîmârı aħbâbuñ
- 4 İderdüm nakd-i cānum anlaruñ cānına hep işâr
Vaıanda baña meşhûd olsa ger dîdârı aħbâbuñ
- 5 Bu râzı ańlamışken gülsitānuñ ben hezārından
Dilümden dūr olmaz yine āh u zârı aħbâbuñ
- 6 Ğam u ālām-ı dünyâyı çekerse ğam degül hâtır
Harâb eyler vücûdum şehrini efkârı aħbâbuñ
- 7 Ne ğam ańmazsa anlar dillerinde Nâfi' -i zârı
Yine düşmez dilümden yek nefes ezkârı aħbâbuñ

- 52 b 1 Şun‘-ı Mevlā’ya şu‘ūd ide mi fehmi idrāk
Ne kadar olsa ‘uķūl-i beşeriyye derrāk
- 2 Olmasaydı dil-i şad-çāk Züleyhā’da eger
Yūsuf’uñ dāmenin itmezdi o da derdile çāk
- 3 Pāklerdür yine nā-pākleri pāk kılan
Āb pāk olmasa kalurdu bu ‘ālem nā-pāk
- 4 Hikmeti virmek imiş hayli felāket halka
Şanma bīhūde döner başımuza bu eflāk
- 5 Kabzına başına Hakk’uñ ikisi şāhiddür
Ramazānda olan iftār ile vaķt-i imsāk
- 6 İmtizāc itmez idi ‘unşur-ı pāk-i ādem
İhtilāf eylemese āteş [ü] bād ābile hāk
- 7 Ummasa şevķile pervāne hayāt-ı cāvīd
Nāfi‘ ā şem‘e varub cānını itmezdi helāk

- 53 a 1 Sakf-ı merfū‘ uñ sūtūnı dūd-ı āhumdur benüm
Çarķ-ı pür-tār eyleyen dūd-ı siyāhumdur benüm
- 2 Haķve-cünbān olmasam n’ola tarīķ-ı mekrde
Meslek-i şıdķ u şafā hep şāh-rāhumdur benüm
- 3 N’ola olsam kişver-i hūzn ü elem sultānı ben
Leşker-i ceşş-i elem hayl ü sipāhumdur benüm
- 4 Yār emrine rızā emr-i muķarrerdür baña
Ben anuñ bir bendesiyüm ol da şāhumdur benüm
- 5 Dil tarīķ-ı faķr mülkin itdigiyçün ihtiyār
Ol reh-i nā-reftenüñ ‘azmi refāhumdur benüm

- 6 Āsitān-ı rāstāndan men‘ iden kimdür bizi
Ol mekân-ı dil-güşâ kim cāygāhumdur benüm
- 7 Nāfi‘ â baħr-i günāha eyleyen ilķâ beni
Hep başıretsiz baķan dehre nigāhumdur benüm

141²³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Saķf-ı merfū‘ uñ sūtūnı dūd-ı āhumdur benüm
Çarķ-ı pür-tār eyleyen dūd-ı siyāhumdur benüm
- 2 Hıaıve-cünbān olmasam n’ola ıarıķ-ı mekrde
Meslek-i şıdķ u şafā hep şāh-rāhumdur benüm
- 3 N’ola olsam kişver-i hüzñ ü elem sulıānı ben
Leşker-i ceys-i elem ģayl ü sipāhumdur benüm
- 4 Yār emrine rızā emr-i muķarrerdür baña
Ben anuñ bir bendesiyüm ol da şāhumdur benüm
- 5 Dil ıarıķ-ı faķr mülkin itdigiyçün iħtiyār
Ol reh-i nā-reftenüñ ‘azmı refāhumdur benüm
- 6 Āstān-ı rāstāndan men‘ iden kimdür bizi
Ol mekân-ı dil-güşâ kim cāygāhumdur benüm
- 53 b 7 Nāfi‘ â baħr-i günāha eyleyen ilķâ beni
Hep başıretsiz baķan dehre nigāhumdur benüm

142

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 55 a 1 Sevdā-yı zülf-i yār ile dīvānedür göñül
Hep āşınā-yı ‘āleme bīgānedür göñül
- 2 Seng-i belā-yı ķāhire-i pür-cefā ile

²³ Bu şiir üstteki şiirin aynıdır.

54 a-54 b. sayfalarda yazı yoktur.

- Ma‘ mûre-i cihānda virānedür gönül
- 3 Ceyş-i sürûr gelmemiş eṭrāf-ı kūyına
Bir ṭurfe câygāhda ğam-ḥānedür gönül
- 4 Bezm-i fenāda boş yire dönmekdurur işi
Hep mâcerâ-yı ‘ âleme peymānedür gönül
- 5 Yandı kül oldu âteş-i ‘ aşka vücûdumuz
Bir şem‘ -i ḥüsn şevkına pervānedür gönül
- 6 Gitmiş ümîd-i luṭf-ı ‘ aṭâyâ-yı ğayrîden
Ḥaḳdan gelen ümîdimüz iḥsānedür gönül
- 7 Ümmîdgâhımız dü cihân içre Nâfi‘ â
‘ Afv-ı Ḥudâ-yı rahmet-i Rahmānadur gönül

143

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şad hezārân sâl-i seyyâl olsa tâ bu âb-ı Nîl
Cûş-ı eşk-i çeşmüme nisbet o bir şey’-i ḳalîl
- 2 Ğam degül bârânın imsâk itse ebr-i nev-bahâr
Göz yaşın ben eylerüm ibn-i sebîl içün sebîl
- 3 Zülfe dil bağlandı ḳaldı ḥâlden ḥâlî degül
Ka‘be-i maḳşûda bir kes varamazmış bî-delîl
- 4 Âteş-i ruḥsâr üzre ḥâl-i ‘ anber-bârını
Dir görenler ḥayf kim nâr içre düşmişdür Ḥalîl
- 5 Şabr iden nâr-ı celâl üzre bulur nûr-ı cemâl
Anuñiçün oldu zıkrüm rûz u şeb şabr-ı cemîl
- 6 Kim ki bârın gerden-i aḥbâbına taḥmîl ider
Her ne deñlü ol sebük-rûḥ ise de olur şaḳîl
- 7 Toldı envâr-ı feraḥla ḥâne-i ḥâtır hele
Rişte-i cânım çerâğ-ı ‘ aşka itdümse fetîl

8 Baḥş-i târ-ı zülf-i yâr uzanmış idi arada
Şimdi pinhân olıcaḡ gözden kesildi ḡâl ü ḡîl

9 Mekk-i erbâb-ı nifâḡa Nâfi‘ â ta‘ vîzdür
*Ḥasbunallâhu te‘âlâ vaḡdehu ni‘me‘l-vekil*²⁴

144

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Melâḡat ḡülşeni içre şalın serv-i revânum gel
Leṡâfet ḡülsitânında açıl ḡonçe-deḡânum gel
- 2 Niçe demdür ki çıḡmış gitmiş idük ḡâne-i tenden
Bu cism-i nâ-tüvân üzre kerem ḡıl bir de cânum gel
- 3 Dilüm şad-ḡâk oldu tiḡ-ı ser-tizi-i cevruñden
Ferâḡat yok mıdur bu zulmden kesdüñ amânum gel
- 4 Raşad-bîn olmuş idüm niçe demler künc-i vaşlıña
Bize açılmadan bir kerre ey genc-i nihânum gel
- 5 Niçe gözler açıldı şineden seyr ü temâşâya
Diriḡ itme müjeñ oḡların ey ḡaşı kemânum [gel]
- 6 Raḡîb-i bed-liḡâlardan amân bir kerre dâdum al
Fedâdur rûḡile cânum saña ey dilsitânum gel
- 7 Şeker-ḡüftârlar vaşfında Nâfi‘ bir ḡazel yazmış
Ne lezzetler bulursın oḡu ey rûḡ-ı revânum gel

145

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 İrmez ise Ka‘be-i ṡavf-ı ḡabîbe gerçi el
Merdüm-i çeşm eylerüm irsâl aña ni‘me‘l-bedel
- 2 N’ola olmuş ise ḡâlî ḡâlden ruḡsâr-ı yâr

²⁴ Kur’an-ı Kerim, (Allah bize yeter. O ne güzel vekildir.)

Gelmez imiş sâdelikden kâdr-i dîbâya hâlel

3 Âh kim zencîr-i zülf-i yâre bağlandı gönül
Vâsıl itmez menzilime korkarum tûl-ı emel

4 Kıl ü kâl-i zülfden şormam hadîs-i la‘lini
Çün dinilmiş elkesel ehli el-zemân ‘asel

56 a 5 Hakk u bâtın fehm olunmazdı cihânda Nâfi‘ â
İtmeseydi ceşş-i gam cünd-i sürûr ile cedel

146

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Kitâb-ı hüsne hatt u hâlün olmuş fihrist-i icmâl
Gelüp gamzeñle çeşmün fenn-i sihri eylemiş ikmâl

2 Süvâr olduğda bir kez eşheb-i nâz üzre ol âfet
Hezârân ‘âşık-ı üftâdegânı eylemiş pâmâl

3 Şafâ-yı sînesine şafvet-i kalbi ider imâ
Kemâl-i hüsnine tâ i‘tidâl-i kaddi olmuşdur dâl

4 Ne deñlü düşdün ise dehr-i pür-idbârûñ ardınca
Bize göstermedi bir rûy-ı şâdî itmedi ikbâl

5 Vücûd-ı kâ’inâtuñ ‘illeti hep ‘ayn-ı şıhhatdür
Şahîh olmazdı ef‘âl-i mizâcuñ olmasa i‘lâl

6 Bu kudret-hânedede her şey’e bir mühlet olup taḥşîş
Geline vaḫt-i icrâsı olunmaz yek nefes ihmâl

7 Muḫarrerdür zevâlün âfitâb olsañ da bir günde
İderler câyıñı zîr-i zemîn olsañ da ibn-i Zâl

8 Cihânuñ ğirre olma çend rûz ikbâl ü câhına
Ne nef‘eyler saña âyînede yüz gösteren timsâl

9 Olur her güşeden bir niçe biñ enbâzlar peydâ
O şeh kim bulsa ger bî-dâdlikle hüküm ü istiḫlâl

- 10 Lebinden itmiş idi Nâfi‘ â yek bûse ihsânı
Hele bir naqd-i cân var idi virdük itdük istihlâl

147

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 İki bedr iken dü rûyuñ ey şeh-i mülk-i cemâl
Vechi var mıdur ki hüküm ide aña iki hilâl
- 2 Sen ki noğşân bulmayan bir mâh-ı ‘âlem-tâbsın
Sende hatm olmuş fûrûğ-ı hüsn ü ân bulmuş kemâl
- 56 b 3 Ebruvân u hancerüñ yâdıyla çeşm-i pür-nemüm
Şan kemerlerden revândur iki bil âb-ı zülâl
- 4 Resmdür çün kim olurlar şâhlar bende-nevâz
Ben de eylersem n’ola fermân-ı şâha imtişâl
- 5 Herkes ümmîd-i vefâ tutardı çarh-ı dündan
Virmeseydi günde bir kez âfitâbına zevâl
- 6 Sırr-ı nuṭṭuñ fehmi mümkindür egerçi olmasa
Nokṭa-i mevhûmeden almaḡ haber emr-i muḡâl
- 7 Merci‘ -i dâğ oldu ser-tâ-pâ derûnum lâleveş
Nokṭa-i ḡâlin zamîrüm içre idelden ḡayâl
- 8 Olalı seyr-i cemâlûñden dü çeşmüm bî-naşîb
Nûr-ı ‘aynum seyr kııl var mı vücûdumda mecâl
- 9 Kimse ḡürmetle alup deste naḡar kıılmaz aña
Olsa her bir sözlerüñ pür-ḡıḡmet-i siḡr-i ḡelâl
- 10 Günde biñ ‘uşşâḡ ḡûnın dökmege mu‘tâd ider
ḡamze-i ḡâzır-cevâbuñdan olıñduḡda su’âl
- 11 Şûr şaldı kâkülûñ sevdâsı künc-i ḡâtıra
Mâr ola bir ḡâñede andan gider mi kııl ü kıâl
- 12 Yazdı Nâfi‘ bir ḡazel vaşf-ı leb-i dildârda
N’ola şimden girü olsa şâ‘ır-i şîrîn-maḡâl

- 1 Ey gül-i nev-reste-i bâğ-ı cemāl
Gülsitân-ı ‘âlem içre nev-nihāl
- 2 Dest-i kudret kim ‘aceb mişlün senün
Levh-i kudret üzre itmiş bî-mişāl
- 3 Ğamz-ı ‘aynuñ remz ider fettânlıguñ
Kaddün olmuş i‘tidāl-i hüsne dāl
- 4 Şorsalar şad-sāl la‘lünden senün
Çıkmağ andan bir haber emr-i muhāl
- 57 a 5 Sözlerün cân-bağşı-i mâ’îl-hayāt
Cân-fezâlıkda lebün âb-ı zülāl
- 6 Devlet-i seyr-i cemālün nâ’ili
N’eylesün ‘âlemde ol māl ü menāl
- 7 Vaşf-ı dendānuñ yazan şâ‘ir müdām
Silk-i ma‘nāya çeker nazmü’l-le’āl
- 8 Senden özge kimse gelmez hâtıra
Şâhid-i mağşudı idenler hayāl
- 9 Kaşlaruñ mihrâbına kim tutsa yüz
Andan ayrılmaz hezārān mäh ü sāl
- 10 Ehl-i hikmet didiler güftârına
Siğrdür ammā velî sihr-i helāl
- 11 İktisāb itmiş meger ol zevkî hep
La‘l-i nābuñdan eyā şîrîn-mağāl
- 12 Gözlerine kılca gelmezmiş dü kevn
Zülfünüñ bağşinden iden kıl ü kāl
- 13 Pertev-i hüsnuñ eyā hürî-likā
Bir güneşdür kim aña yokdur zevāl
- 14 ‘Āşıkuñ birken hezārān eylemiş

Şafha-i ruhsāra düşdükde o hāl

- 15 Bu kelām itmezdi Nāfi‘ ’den zuhūr
Görmeseydi mäh-ı hüsnüñde kemāl

149

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Şanma kim dehrüñ gamından bir nefes āzādeyüm
Geh giriftār-ı belā vü geh esir-i bādeyüm
- 2 Şavb-ı taqdīr-i Hudā’dan her ne kim seng-i kazā
Atılursa baş u cān ile aña āmādeyüm
- 3 Tīnetüm gamla muhammer oldığına dāldür
‘Ālemüñ ma‘lūmıdur ki ben ki merdüm-zādeyüm
- 57 b 4 N’ola mahv olsa dilümden hep nuķüş-ı māsivā
Atlas-ı çarh üzre seng-endāz-ı kalb-i sādeyüm
- 5 İsterüm bulmak cihānda Nāfi‘ ā‘izz ü ‘alā
Sāyeveş bir serv-ķaddüñ pāyine üftādeyüm

150

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sūziş-i dilden durur her demde giryān oldıgum
Gülşene varsam da bilmez kimse ħandān oldıgum
- 2 Bezm-i ħayrı itmede her gice şu‘lem rūşenā
Şem‘-veş ancak baña ħaldı bu sūzān oldıgum
- 3 Bir ħalīl’üñ yolına şıdķile İsmā‘īlveş
Bu şeref yetmez mi ‘īd-i vaşla ħurbān oldıgum
- 4 Bu teğāfüller ki var çok ‘āşık eylersin helāk
Görmedüm üftāde-i çāh-ı zeneħdān oldıgum
- 5 Çok görürsin Mışır’a sultānlıgum ey kūtāh-bīn
Görmedüñ mi bu ħadar der-bend-i zindān oldıgum

- 6 Nāfi‘ ā düşdümse bilmezlikle çāh-ı ğurbete
Şimdicek bildüm bu resm-i rāhı nādān oldıgum

151

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Evvelā rāh-ı maḥabbetde tenüm ḥāk itdüm
Kūzeveş soñra kederden dilümi pāk itdüm
- 2 Nükte-i sırr-ı ser-i zülfine oldum rehyāb
Ol zamān şāne gibi göñlümi şad-çāk itdüm
- 3 İnqılābātını bu kevn-i fesāduñ göricek
Bī-beķā oldıgını ‘ālemüñ idrāk itdüm
- 4 Zāhidüñ ṭa‘ne-i zehr-ābesini nūş iderek
Dārū-yı şabrı dil-i zārıma tiryāk itdüm
- 5 Kām alam diyü bu miḥnet-kede-i ‘ālemden
Yok yire ḥāṭır-ı pür-şādımı ğamnāk itdüm
- 6 Şavm-ı hicrūñ soñıdur ‘īd-i vişāl-i cānān
Diyerek boğazımı boş yire imsāk itdüm
- 58 a 7 Nāfi‘ ā evc-i ‘alā üzre maḳām itmek içün
Āhumı pīş-rev-i cānib-i eflāk itdüm

152

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ben o rindüm ki o dem destümde yazmış sāğarum
Ḥāme-i naķş-ı ezel taşvīr idende peykerüm
- 2 Yanmışum bir nāzeninüñ āteş-i ‘aşķında kim
Sürme-i çeşm-i bütān olsa sezā ḥākisterüm
- 3 Bu ḥarāb-ābādda bir kenz-i maḥfīyüm ki ben
Zerdī-i rüyum zerümdür eşķ-i çeşmüm gevherüm

- 4 Mülk-i ‘aşkuñ gūyiyā bir şāh-ı ‘ālī-cāhıyūm
Vādī-i ğam kişverüm ceyş-i elemdür leşkerüm
- 5 Olmuşum bir zülfi çevgānuñ esīri kim henūz
Deşt-den deşte güzār itmekdedür gūy-ı serüm
- 6 Şimdi kūhāsā melāmet taşu yağmağdur baña
Kılca ğamdan incinürken hātır-ı nāzik-terüm
- 7 Ceyş-i ğamdan ilticāya gülsitān-ı dehrde
Hancerüm sūsen seper gül sūnbülidür şeş-perüm
- 8 Hāk-i pāyine ne gevherler nişār eyler idüm
‘Ālem içre olsa Nāfi‘ bir ma‘ārif-perverüm

153

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Menzil-i ‘aşka şitāb itmede yoğdur keselüm
Kaṭṭ kıl dāmen-i ihsānuñı yāhūd kes elüm
- 2 Nā’il-i devlet-i vaşl olma degüldür maḳşūd
Bārī la‘l-i leb-i dildārı toyınca emelüm
- 3 Seyr idüp āyīnede hūsn-i cemālin o perī
Didi nüh ṭāḳda var mı ‘acabā bir bedelüm
- 4 Düşeli kayd-ı ser-i zūlf-i hevā-yı yāre
Pīç ü tāb-ı dil olupdur baña ṭul-ı emelüm
- 58 b 5 Nāfi‘ ā bu dil-i sevdā-zedemūñ āhından
Şaldı şahrā-yı cūnūn içre cezā-yı ‘amelüm

154

Mef‘ulū Fā‘ilātū Mefā‘ilū Fā‘ilūn

- 1 Sūy-ı vaṭandan ideli ref‘-i ḳadem ḳalem
Rūy-ı niyāzı itmede her cā be-hem ḳalem
- 2 Engüşt-i yāre itdigiçün kendūsin şebīh
Oldı bürīde-pā vū ser-i müttehem ḳalem

- 3 Esrār-ı kâ'ināta bulup mû-be-mû vuķûf
Eyler beyāz-ı şafha-i dehre raķam ķalem
- 4 Āb-ı hayāt nice zebānından aķmasun
Bir tîre ķāhda oturur niķe dem ķalem
- 5 Sergeştelikle n'ola ider ise iftiķār
Nāfi' medār-ı 'ālem olup dem-be-dem ķalem

155

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Baña o yār-i cefā-pişe yār olur şandum
Dile kemend-i ser-i zülfi dār olur şandum
- 2 O māh-pāre bize āşikār olur şandum
O hūy-ı vaķşı-i āhū şikār olur şandum
- 3 Çıķup 'ibāret-i rağbetle bir diyü ğurbet
Ġarīb-i dār olana i'tibār olur şandum
- 4 Hāzān-ı fırķat [ü] derdin çeküp niķe eyyām
Bu bāğ-ı dehrde vaşl-ı bahār olur şandum
- 5 O deñlü göz yaşı dökdüm yolında ol yārün
O dāneler güher-i şāhvār olur şandum
- 6 Bu būstān-ı cihān içre çok yilüp gezdüm
Meger ki naħl-i emel mīvedār olur şandum
- 7 Gözümde ķaldı hemān hāk-i pāye yüz sürmek
O şāh-rāh-ı emelde ğubār olur şandum
- 59 a 8 Hemīşe yazmadayın vaşf-ı gül-ruħ-ı yāri
Raķīb çeşmine bu kilki hār olur şandum
- 9 Sefīne-i emeli baħr-i 'aşķa şaldum āh
O baħr-i pür-ğama Nāfi' kenār olur şandum

- 1 'Älem içre bir tabî' at içre hem-dem bulmadum
Raḥm ider ḥâl-i dil-i pür-zâra maḥrem bulmadum
- 2 Toğuşundan bellü dirler kutlu gün meşhûr kim
Toğdıgumdan bellü bir gün ḳalbi ḥurrem bulmadum
- 3 Cüst [ü] cû itdüm ṭabîbân-ı zamân bâzârını
Bu dil-i mecrûḥa tâ kim bir yarar em bulmadum
- 4 Kimden ümmîd ile istimdâd itdümse anı
Kend'özümnden mübtelâ-yı derdde kem bulmadum
- 5 Ka'beveş oldumsa ṭâ'if gerd-i merdân küyını
Yüzlerinde bir şafâ ağzında zemzem bulmadum
- 6 İtdüm ise her ne deñlü ben sükûtı ihtiyâr
Ol ḳadar ağzını ḥalkuñ ḥiç bir epsem bulmadum
- 7 Nakd-i 'ilmi şarf kıldumsa ne deñlü 'âleme
Kise-i çarḥ içre Nâfi' ḥiç dirhem bulmadum

- 1 Yâr bî-raḥm felek nâ-mihrbân baḥtum zebûn
Düşmüşüm vâdî-i ḡurbet içre bî-şabr u sükûn
- 2 Olmamışken Ḳays Leylâ bend-i zülfine esîr
Şarṭ-ı vâḳıfla virilmişdi baña mülk-i cünûn
- 3 Dem-be-dem mihr-i vefâsı olmada noḳşân-peṣîr
Ḥubb-ı yâr olmaḳdadur göñlümde gün günden füzûn
- 4 Nüh ḳıbâb çarḥlar çoḳdan olurdı târumâr
Dikmeseydi dūd-ı âh-ı ḥasretüm aña sûtûn
- 59 b 5 Fehm ider ancak maḥabbet lezzetin erbâb-ı 'aşḳ
Ḳanda fehm itsün anuñ zevḳın ḥakîm-i zû-fünûn

- 6 Esb-i iqbālüm seri ser-keşlige tutmağda yüz
Deşt-i hayretde tekāpū itmeden kalmış harūn
- 7 Dilde naqş-ı bir leb-i şîrîn itmişdi zuhūr
Zāhir olmuşdı degül ‘ālemde naqş-ı Bî-sütūn
- 8 Tālî‘üm ‘aksine dönmekde cefā-yı yār ile
Ġurbetūñ cevır ü ezāsı kılmada bahtum zebūn
- 9 Şerhalar çekmiş gönülde tîğ-ı ser-tîz-i kaza
Bağrımız Nāfi‘ olupdur devr cevrenden be-hūn

158

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 N’ola sîr-âb idersem hāk-i dehri çeşm-i pür-nemden
Gelelden ‘āleme kurtulmadı yek lahza dil ġamdan
- 2 O deñlü tālî‘i bed-bahtlardan olmuşum ma‘dūd
Hemān-dem ser-nigūn eyler eger cām istesem Cem’dēn
- 3 Bakılsa mütteħiddür şūreti ādem ile hemmūñ
Dil-i ādem anuñ’çün bir nefes olmaz cüdā hemden
- 4 ‘Aceb kimdür ki rüy-ı rāhatı görmüş şu ‘ālemde
Geline bu deme mir’āt-ı dehre devr-i ādemden
- 5 Dil-i ‘uşşāka hōşdur Nāfi‘ā ġüftār-ı şîrîn yār
Muğarrerdür şifāyāb olması mecrūh merhemden

159

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 Ne deñlü eşk-i hasret dīdeden olmuş ise rīzān
O deñlü āteş-i sūz-ı derūnum olmada tuğyān
- 2 Hevā-yı āteş-i ruhsār-ı yār ile revādur kim
Şabāh-ı haşre dek şem‘-i derūnum olsa da sūzān

- 3 Biri ağlamayınca biri gülmez ‘âdet-i cārī
Zemīnün rüyı gülmez ebr-i nīsān olmasa giryān
- 60 a 4 Felek süfle-nihād oldığı için süfle-perverdūr
Nişīn-i şadr-ı bālādur anuñ’çün cāhil-i nādān
- 5 Şehīd-i tīg-ı ğamzeñ olmağı ister [dil-i] mecrūh
Dem-i vuşlatda ‘āşıqlar iderler cānını kırbān

160

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ğaraż seyr-i cemāl-i dil-rübādur ādem olmağdan
Murādı ‘āşıkuñ bir vaşldur dil-ğurrem olmağdan
- 2 Kenār-ı cūda dü maħbūbile tenhā-nişīn olmağ
Cihān içinde hoşdur pādişāh-ı ‘ālem olmağdan
- 3 Fenā bezminde bir köhne sifālūñ kānī‘i yegdūr
Keş-ā-keşle esīr-i neşve-i cām u Cem olmağdan
- 4 Nişīn-i dār-ı dūzağ olması ‘indü[m]de hoş-terdūr
Hilāf-ı cins-i nā-dān ile yek dem hem-dem olmağdan
- 5 Hele āsāndur Nāfi‘ bu zağm-ı yār ile ölmek
‘Adū-yı bed-liqādan çāre-cūy-ı merhem olmağdan

161

Mef‘ulū Fā‘ilātün Mef‘ulū Fā‘ilātün

- 1 Hağtuñ ‘izāruñ üzre ey āfitāb-ı devrān
Gül hırmenine gūyā saçıldı müşg-i reyhān
- 2 Ğamzeñ ne dem ki tīgīn alursa dest-i nāza
Resm-i dilāverāna günde iderdi biñ kan
- 60 b 3 Kıldı ħamīde kıddüm deldi ten-i za‘ifüm
Kavs-i kazā-yı ebrū tīr-i belā-yı müjgān

4 Dilde ğam-ı nihānuñ sīnemde dāğ-ı hālūñ
Āhır fetīl-i cānum kıldı olar fūrūzān

5 Bu nazm-ı dil-firībūñ tertibi ser-ķalem-den
Birden teraşşuñ itdi Nāfi‘ çü āb-ı cūyān

162

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1 Mī-kend-i zārı dem-ā-dem in dil-i şeydā-yı men
Şān-ı ķader-i ‘ıyd dār-ı derūz hem şebhā-yı men

2 Her bin ħarīka ez şahrā-yı ğurbet ser-zened
Būse-i midād ta‘bi-ma bezir-i pāy-ı men

3 Mesti-i men tā zangur kanāzi-i mekan
Şed zirāh nār-ı diğır cūşış-i safā-yı men

4 Her ğazali hest der-sahrā-yı hiret mi-çerd
Çeşm-şān derd-ned zinet ez ser-i sevdā-yı men

5 Mandārim şikāyet ez ğam ağıyār ū yār
Ba-dil per-şūr būde est in heme ğavgā-yı men

6 Mālīķ-i mülk-i dü ‘alem mi-şevved şāh ū cūd
Lutf iz diğır –şod yek lahza yarā-yı men

7 Hāme-i kudret ki ān dem suretim tasvir-i keder
Nāfi‘ ā der-dest –i dadeş-i şağār minā-yı men

163

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1 Sākıyā şunsañ n’olur bu teşneye bir cām şu
Dest-i lütfūñdan iğerler bunca hāş u ‘ām şu

2 Ğālībā bir āfetūñ ben gibi ser-gerdānıdur
Bir nefes kılmaz anuñ’çün rāhat u ārām şu

- 3 Yüz göz açmış dâmen-i kühsâr-ı dilde tîr-i ğam
Gözlerümden cûş iderse n'ola şubh u şâm şu
- 61 a 4 Berķ-ı âhum şu virür her lahza ol serv-ķade
Huşķ olur görmezse elbet dîde-i bādâm şu
- 5 Bād-ı âhum döndirür dölâb-ı çarķ-ı kec-revi
Âsyâb-ı gerdişe nice ider iķdâm şu
- 6 Bu ħarâb-âbâd-ı ğamda var ise bir dâverüñ
Cûy-ı lütfından bulur ancak dil-i kâm şu
- 7 Ya' nî kim sâķî-i kevşer hem rızâ-cû-yı Ĥudâ
Oldıĝıyçün oldı zâtı hem-ser ü hem-nâm şu
- 8 Şu gibi ezberleyüb âb-ı zülâl-i midħatin
Okusa Nâfi' sezâdur her şabâħ aħşam şu
- 9 Cûy-ı iķbâlin firâvân eylesün Mevlâ müdâm
Oldıĝıyçün bâĝ-ı dehre nitekim in'âm şu²⁵

164

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 62 a 1 Hemîşe meclis-i 'irfân içinde müfteħar ħahve
Anuñ'çün 'izzet ile destden deste gezer ħahve
- 2 Yüzi esmerce bir nâzik-mizâc şuħ-meşrebdür
Kimi görürse anuñ ile germ-ülfet ider ħahve
- 3 Çıķup mülk-i Yemen'den ğâlibâ başında sevdâ var
Benüm tek şehrden [şehre] düşüpdür der-be-der ħahve
- 4 Dâlâlet çâyına ısrâr ile düşdüklerindendür
O yüz ħaralıĝıyla nüş kılmaz sürķ-ser ħahve

²⁵ Bu gazel Ali Rızâ Paşa'nın Haleb valiliĝinde bulunduĝu sırada (...) üzerine yazıp gönderdiĝi dört gazelden birinin naziresidir.

61 b. sayfada yazı yoktur.

- 5 Leb-i dildāra kılmış vāsıta fağfūr fīncānı
Bu taķrībile dildāruñ dudağından öper ķahve
- 6 Ser-i rehlerde kızgın müşteriler celb idüp her dem
Bağışlar keyf-i hünkārı alur hep sīm ü zer ķahve
- 7 Sebaķ-hʿān-ı Felātūn oldıǵıyçün ʿilm-i hıķmetden
Olupdur dāfiʿ -i hʿāb-ı girān u derd-i ser ķahve
- 8 Dökilüp dāʿimā dest-i sitemle hāven-i ğamda
Rehā bulmaz cefā-yı çarħdan şām u seher ķahve
- 9 Yanupdur ğālibā ʿaşķ āteşinden merd-i Hindūveş
Seyāhatle ider iķlīm-i Rūm içre güzēr ķahve
- 10 İrādet aldıǵıyçün pīr-i şeyħ-i Şāzeliʿden o
Hurūş-ı cūşile her demde kendinden gider ķahve
- 11 Olur tīz-ābdan bed-ter içilse bed-liķālardan
Şifā-yı cān olur Nāfiʿ virürse sīm-ber ķahve

165

Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilūn

- 1 Niçe bir biz gezelüm devrde sersemcesine
Kūnc-i miħnetde sūkūn idelüm ebkemcesine
- 2 Uğramaz ise feraħ ķalb-i sitem-dīdemize
Bārī biz de tūalum hūatırı hurremcesine
- 3 Tīr-i müjgānı o şūħuñ ki girerse deste
Şaralum sīne-i pūr-yāreye merhemcesine
- 62 b 4 Varmaķ ümmīdi ile Kaʿbe-i kūy-ı yāre
Merve haķķı içelüm şuları Zemzemcesine
- 5 Cezbe-i mihr ile olsaķ da hevāda nā-yāb
Düşelüm bir gül-i al üstine şebnemcesine
- 6 Bir gün elbette bulur keşti-i maķşūd kenār
Dilde olmışsa da ger cūşış-i ğam yemcesine

- 7 Olmaz idük bu kadar ğayrı diyâr içre zelîl
Dârimuz içre otursak idi âdemcesine
- 8 Gevher-i ma‘ rifetüñ yoksa revâcî şimdi
Nağd-i hem şarf idelüm biz daği dirhemcesine
- 9 Bu kadar olmaz idi hürmeti bintü’l-‘ inebüñ
Bezm-i rindâna eger girmese maḥremcesine
- 10 Feyz-i Hâk’la bu ğazel Nâfi‘ -i işkeste-dilüñ
Ḥâmesinden cereyân eyledi mülhemcesine

166

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kim bakardı rûy-ı âteşnâke ḥâlî olmasa
Ḳalb-i ‘ âşık sūziş-i ḥasretle mâlî olmasa
- 2 Dîde-i ḥirbâ gibi yek-laḥza olmazdum cüdâ
Gün yüzünde günde bir kerre zevâli olmasa
- 3 Kim çeker idi bu ḳahr-ı ğurbet-i pür-kûrbeti
Gönlümüz lâ-ḳayd hem bir lâubâlî olmasa
- 4 Âdemi mesrûr-ı bâl eyler imiş nûş-ı şarâb
Âh encâmında çok vizr [ü] vebâli olmasa
- 5 Ḥaṭṭ-ı yâre ḥüsn ü ânıdur viren revnaḳ müdâm
Bir ‘ ibâret kim ne ḳadri var me’âli olmasa
- 6 Şübhesiz ḥüsn-i nazarlardan düşer olur ḥacîl
Emr-i mevlâsına ‘ abdüñ imtişâli olmasa
- 7 Ḥalk baş üzre tutar ol ḳalıb-ı pür-feyzi kim
Dürr-i ḥikmetden eger bir ḳalb ḥâlî olmasa
- 63 a 8 Çîn-i zülfinden ḥaṭâ idi baña olmak cüdâ
Ol sevâduñ n’eyleyüm çok ḳıl ü ḳâlî olmasa
- 9 Cism-i ‘ âlem böyle tutar mıydı rûy-ı ittiḥâd

Çâr faşluñ birbirine ihtilâli olmasa

- 10 Yād-ı kıadd-i dil-rübâlardur viren kalbe cîlâ
İ‘tibârı var mı bir bâğuñ nihâli olmasa
- 11 Kimsenüñ desti irişmez idi çâh-ı câha kim
Tâ ki bir tûl-ı emel dirler hayâli olmasa
- 12 Nâzeninler vaşf-ı pâkini kim eylerdi edâ
Vaşfa gelmez şâ‘irüñ nâzik-hayâli olmasa
- 13 Ol cemâl-i şâh-ı hüsne gerçi kim yokdur sözüm
Meşrebinde lîk gâhice celâli olmasa
- 14 Kim iderdi pîrezen dehrile ‘ağd-i izdivâc
Günde bir meh-rû toğurmak ihtimâli olmasa
- 15 Kimse bakmazdı kelâm-ı Nâfi‘ -i dil-zâra hiç
Nazm u eş‘ârında cüz’ice kemâli olmasa

167

Mefâ‘îlün mMfâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Düşüp dil ma‘nî-i nâzik-hayâle inceden ince
Giriftâr oldu niçe kıl ü kâle inceden ince
- 2 O deñlü nâle itdüm derd-i hicr-i yârdan bu şeb
Vücûd-ı nâ-tüvânum döndi nâle inceden ince
- 3 Düşince kâkülün sevdâsı başa ey şeh-i hûbân
Müşâdif oldu dil ferhunde-fâle inceden ince
- 4 Süründi kaldı niçe ‘âşıkânüñ cânı ardınca
Büründükce o gül keşmîr şâla inceden ince
- 5 Muṭavvel zülfinüñ piç-i bedî‘i yâda geldükce
Mümeyyizler düşüp bahş ü su’âle inceden ince
- 6 Gelince iki ḥasret bir yire gör anlaruñ ḥâlin
Gelürler rıkkat ile ḥasbiḥâle inceden ince

- 7 Fiğāndan oldu bî-câ ‘ andelîb-i zâr gülşende
Konarken günde bir nâzik nihâle inceden ince
- 8 Görince pîç-i zülf ü hatt-ı yâri farı-ı hayretten
Mişâlüm döndi nağş-ı bî-mişâle inceden ince
- 9 Kitâb-ı hüsnüñ âyât-ı bedî‘ in fikr iden Nâfi‘
‘ Aceb kim varmamışdu[r] bir me’âle inceden ince

168

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Kazârâ kim düşürse ‘ âlem içre mülk-i sevdâne
Düşer elbette derd ü miḥnet ile nâr-ı sūzâna
- 2 Egerçi Mısr-ı dūzaḥ olmuş ise dâr-ı dünyâya
Bu da teşbîh olınsa kem degüldür ‘ ayn-ı nîrâna
- 3 O sūya ‘ âzim olur sizde bir baḥtî siyeh varsa
Çıkar ‘ âlemde çok sürmez beyâza işi meydâna
- 4 Düşenler ol sevâd içre düşerler kara sevdâya
Cünûn iḳlîmine düşmek gibidür tab‘ -ı insâna
- 5 Ne sūdı var ne rāḥat anda ancak zahmeti bisyâr
O sevdâda gezenler hiç bakar mı ‘ izzet ü şâna
- 6 O vâdîye düşen bî-çâregānuñ ‘ aḳl u idrâki
Gider anı yazarlar defter-i ‘ âlemde dîvâna
- 7 Düşince ol diyâr-ı nâ-hemvâr içre bir âdem
Gelür mi hiç bir cem‘ iyyet ol ‘ aḳl-ı perîşâna
- 8 O cāyuñ küh u şahrâsı kıyâmetden ‘ alâmetdür
O hevli görse de kâfir gelür elbette îmâna
- 9 O yirde gendümüñ kârı degül işbâ‘ -ı baṭn itmek
Görinür anlaruñ çeşmine her bir dürre dūr-dâne
- 10 Hudâ göstermesün Nâfi‘ o cāyı ehl-i İslâma
Selâm olsun o cāy içre düşen bi’l-cümle ihvâna

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 64 a 1 Dil-i derd-âşināmuz uğramışdı gerçi çok derde
Niçe bâzîçeler gördük açıldı dîdeden perde
- 2 Olurdu bir gedā-yı bî-ser ü pā olmağa kâ'il
O şeh kim renc var bilse bu deñlü tâc-ı efserde
- 3 Ne bilsün sâde-diller hüsni ma' nâ-yı rengînin
Nuķûş-ı hatt u hâli görmeyenler vech-i dilberde
- 4 Tecellâ-yı cemâl-i yârdan bi'l-cümle maḥv olmuş
Egerçi niçe âşâr-ı hikem çok idi ezberde
- 5 Ferāmûş eylemiş harf-i vefâyı cümleten yārân
Şafâdan yok eşer şimdi ne aşgârda ne ekberde
- 6 ' Aceb kim kankı hâne içre kaldı diyü maķşûdum
Dü çeşmüm şanki halka halka gözdür kaldı defterde
- 7 Gözüm yaşı yetürdi kākül-i şeb-büy-ı cānānı
Ne hâşıyyet var imiş Nāfi' ā bak dîde-i terde

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Tîr-i ḥasret yüz göz açdukca sarây-ı sînede
Kalmadı bir ' uķde-i müşkil dil-i bî-kînede
- 2 Ol perî benden beter olurdu ḥayrân hüsnine
Görse ' aks-i şüretin ger hâne-i âyînede
- 3 Cān virür itmez figân cānāna pervâne her ān
Niçe ḥullet var imiş gör bende-i dîrînede
- 4 Kıymet ü kadrin bilür ancak anı ber-düş iden
Gör ne ḥürmet var imiş ol hırķa-i peşmînede

- 5 Nûş-ı vaşl [u] nîş-i hicrân hep berâber ‘âķıle
Şabrdur bulmak selâmet zehre de ķandine de
- 6 Fikr-i kayd-ı şenbe gitmez bu dil-i mehcûrdan
Tıflveş âzâde olursam daķi âzîñede
- 7 Gevher-i ‘irfân gerek kim Nâfi‘ â dilde hemân
Yoksa çok zerler olur vîrânede gencîñede

171

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 64 b 1 Fiğân itmekdesin bûlbûl şehir-geh gül budağ üzre
Urursın dâğ-ı tâze sûziş-i ğamla bu dâğ üzre
- 2 O çâr-ebrûnuñ itdi şerm haţ hõy-kerde ruhsârın
Bahâr eyyâmı düşdi jâleler şan çâr-bâğ üzre
- 3 Felek ger keh-keşânuñ pey-rev itseñ sûy-ı âmâle
Tarîķumda haţardur pey-rev olmak ol sürâğ üzre
- 4 Haţuñ sevdâsı levh-i dilde maḥfûz idi ol dem kim
Henüz resm olmamışdı kara yazı yazma ağ üzre
- 5 Kõ olsun zîr-i pâda Nâfi‘ -i bîmâr çün nâlân
Şalın serv-i revânım sen hemân gel bâğ u râğ üzre

172

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Egerçi yakmasaydım dehri âh-ı ‘âşıkânemle
İderdüm ğarkâ-i tûfân zemîni dîde-i nemle
- 2 O kâfir-kîş elinden yârimi aldım hele cânâ
Ġuzât-ı müslimînüñ ḥâli hõşdur mâl-i mağnemle
- 3 Dil-i ‘âşık ruḥ-ı hõy-kerde-i dildârdan mesrûr
Gelür elbet tarâvet berg-i gül üstine şeb-nemle

- 4 Sezādur bezl idersem ger reh-i cānāneye cānı
Getürmiş çün Süleymāna cerāduñ pāyını nemle
- 5 Bahār-ı hūsne revnağ-bağş olan zülf ü haṭ u hālī
Bulur gülşen leṭāfet sūnbül ü şeb-būy nemnemle
- 6 Ḥarīdār-ı metā‘-ı vaşl-ı yār olmağ neme cānā
Dükendi nağd-i eşküm dīdeden alsam ‘aceb nemle
- 7 Qarār eyler mi tīg-ı ğamze-i cānān bir yirde
İdelden ittiḥād berķ-ı āh-ı sūz-ı sīnemle
- 8 O tıfl-ı şīr-ḥārum nem qapınca yad ayaklardan
Yatur mı Nāfi‘ ā ol āşinā yanında nem nemle

173

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 65 a 1 Yüz virüp āyīneye dīdār geldi ḥāṭıra
Hep bu yüzden ol cemāl-i yār geldi ḥāṭıra
- 2 Künc-i ğurbetde unutmışdum vaṭan sevdāsını
Şimdicek ol cāy-ı şevķ-āşār geldi ḥāṭıra
- 3 Olmışiken cūr‘ a-i meyden bu şeb mest-i ḥarāb
Şubḥ-dem peymāne-i serşār geldi ḥāṭıra
- 4 Gice pīç ü tāb-ı hicrile gönül bī-tāb iken
Rūşenā-yı mihr-i pūr-envār geldi ḥāṭıra
- 5 Şerḥ iderken şemmesin ḥāl-i dil-i pūr-zārumuñ
Fikr-i bī-ḥadd enduh-ı bisyār geldi ḥāṭıra
- 6 Ḥār buldum gül temennā eyledümse ol kadar
İstedümse lūṭfını āzār geldi ḥāṭıra
- 7 Ḥīlye-i pākin yazarken defter-i dīvānuma
Nāfi‘ ā bed-şūret-i āgyār geldi ḥāṭıra

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Dil şād olur mı bezmde bir dilber olmasa
Zevk u neşātı kıanda bulur sāgar olmasa
- 2 İdbārdan olur mı o kes bir nefes cüdā
İkbāli sa' d u tālī' i hem yāver olmasa
- 3 Bu cümle dehr olur ğam-ı bī-dād ile heder
Devrān içinde dād idici dāver olmasa
- 4 Şāhān cihānda revnaķ-ı hāk-i basītdür
Mürġān ber-hevā olamaz şeh-per olmasa
- 5 Sīmīn-berān kemerleri olmaz idi ğüşād
Zencīrlerle baĒlu kemerde zer olmasa

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 66 b 1 'Aşrdan varsa ğamuñ ķalma hemān aħşāma
Şubḥdan evvel iriştür dili şehir-i Şām'a
- 2 Mısr'dan ḥaylī şıķıldı dil-i ḥūn-āşāmum
Baķmasam Şām'a gidüp ben n'ola şubḥ u şāma
- 3 Ḥālī zīnet-dih ise nite ki rūy-ı yāre
Şāmdur rūy-ı zemīn üstine zībā Şām'a
- 4 Dehrde ister iseñ olmaĒı ḥōş-dil ḥurrem
Şām'a var kim düşesin rāḥat ile ārāma
- 5 Kāhire ķahrı ile oldu dil-i zār u nizār
Keder-i dehr ile düş oldu Ēönül ālāma
- 6 BāĒ-ı dil olmadı sır-āb serāb-ı ğamdan
Dār-ı Mısr içre düşelden emel ü evḥāma

65 b-66 a. sayfalarında yazı yoktur.

67 a. sayfada yazı yoktur.

- 7 Sâkin-i Mısr olup olmadan anda server
Düşmesi hûbdurur Şâm'a varup aqdâma
- 8 Halkı âgûşa çekerse n'ola Ümmü Dünyâ
Şâm ' izz ü şerefin virmede hâş u ' âma
- 9 Nâfi' â oldığıçün anda kirâmı nâsuñ
Kim o cây içre varur vâşıl olur ikrâma

176

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 67 b 1 Göricek ' aks-i ser-i zülfini yâr âyîne
Oldı meşhûd aña hâlet-i mâr âyîne
- 2 ' Âleme şıgmaz iken şît ü şadâ-yı hüsni
Ne ' aceb itdi bu şöhretle qarâr âyîne
- 3 Görse bir kerre benüm gibi olurdu hayrân
Şekl-i zîbâsını ol lâle- ' izâr âyîne
- 4 Şâf-tab' ân olur kılca kederden ğamnâk
Görinür kûh kadar zerre ğubâr âyîne
- 5 Görinüp şûret-i haqdan olıcağ çehre-güşâ
Rû-nümâ oldı niçe rif at ü dâr âyîne
- 6 Girmeyince harem-i hâşına herkes gitmez
Var iken âhenî-i bend-i hişâr âyîne
- 7 Hûba hûbî bedle bedlikle mücâzât eyler
Görmemiş zerre kadar kimse hûsâr âyîne
- 8 Dilberün zîb-i ruḥ u zülfine hûş vâsıṭadur
Görinür sūr u feraḥ būs-ı kenâr âyîne
- 9 Nâfi' â gelmese bu feyz-i dem-i şubḥiden
Rûşenâ olmaz idi nūr-ı nehâr âyîne
- 10 Halka gösterdiğiçün şûret-i haqqı her dem

Pāye-i rif at imiş hāne-i dār āyīnede

177

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

- 1 Ne deñlü sūz-ı dilden itdüm ise ney gibi nāle
Kalemden çıkmadan kaldı vücūdum döndi şan nāle
- 2 Nedendür ' aşıkānuñ kalbini dūzaḡ-nişān itmek
' Aceb kāfir de olsa ola mı kâ 'il bu aḡvāle
- 3 Niçe derd ehlinüñ dāḡ-ı derūnın tāzelendürdi
Bu dāḡile çıkınca dāmen-i kühsārdan lāle
- 68 a 4 Niçün yüz sürmesün ya ḡāk-i pāye çeşmümün yaşı
Aḡar elbette ṭurmaz merdümānuñ ṭab' ı meyyāle
- 5 Leb-i la' līni emsem dir iken ol dürr-i dendānuñ
Didi sīr-āb ider mi meşreb-i yāḡutı seyyāle
- 6 Kopardmış çīn-i zülfinden meger bād-ı şabā yek dü
Anuñ' çün bā' iş olmuşdur cihān bu kıl ile kāle
- 7 Teveccühitse Nāfi' kimseye idbār u bed-baḡtī
Zamān-ı ḡaşre dek nevbet gelür mi ola iḡbāle

178

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Çıkmasaydı çarḡa sūz-ı sīneden bu dūd-ı āh
Çetr-i jengār-ı felek böyle olur mıydı siyāh
- 2 Ārzū-yı Ka' be-i kūyuñ kılan ' aşıklara
Keh-keşān olmuş meger şām u seḡer bir şāh-rāh
- 3 Kem-' ayārān almasaydı feyzi kāmilden eger
Mihirden giymezi nūrānī libāsın cürm-i māh
- 4 Kūhsārveş olsa da ' işyānı ' abdūñ ḡam degül

Çünkü bî-pâyândur deryâ-yı ihsân-ı ilâh

- 5 Şıfr-ı yedden özge meşhûdum degüldür Nâfi‘ â
Eyledüm çok defter-i evrâk-ı eyyâma nigâh

179

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Âh-ı mazlûm almağa her dem idenler ictisâr
Olur elbette sihâm-ı çarh-ı gerdûna duçar
- 2 ‘İzzet ü ikbâli degmez zillet ü idbârına
Çün degüldür mâtem ü sûrı cihānuñ ber-çarâr
- 3 Niçe biñ Dahhâk ü Efrîdûn u Rüstem Cem gibi
Zâl-i dünyâ eylemiş endûh-ı gamla zâr u zâr
- 4 Kaşr u ikbâl olsa da eflâkile hem-ser yine
Bir gün ol seng-i havâdisden olurmuş târmâr
- 68 b 5 Zîr [ü] bâlâsın temâşâ eyledüm bu ‘âlemüñ
Görmedüm Nâfi‘ tevekkül gibi bir ‘âlî hışâr

180

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kimse dermân istemezdi dehrde derd olmasa
Derdden bî-tâb olurdu merd-i hem-derd olmasa
- 2 Kim bilürdi ‘âşıkun derd-i dil-i pür-zârını
Çeşmi nemnâk dili gamnâk rû zerd olmasa
- 3 Nâle-i bülbülle pür-âteş olurdu bâğlar
Âb-rûy-ı kaatre-i ‘âlem-bahâ verd olmasa
- 4 Germî-i vuşlat ider ülfet mizâcın lâ-‘ilâc
Ki miyân-ı ‘âşıkânda hicden serd olmasa
- 5 Dü cihānuñ mümteni‘ olurdu vaşfı Nâfi‘ â

‘Arş u kürs ü kâ’inātuñ mübdi‘ i ferd olmasa

181

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Düşdi sevdâ-yı ser-i zülfile dil kayd-ı ğama
Maḥrem-i esrâr ararken uğradum nâ-maḥreme
- 2 Piç ü tâb-ı ye’sden hiç olmadum bir dem ḥalâş
Düşeli gerdün gibi bir mâr-ı ḥam-ender-ḥama
- 3 N’eylesün rûyuñ gören âyîne-i İskender’i
Büs iden la‘lün bakar mı neş‘e-i cām u Cem’e
- 4 Zevkile aldum ḥaber şordum zülâl-i la‘lini
Remzile ma‘nâyı ben virdüm o sırr-ı mübheme
- 5 Tîr-i müjgânından ol şūḥuñ ne mümkündür ḥalâş
Kimseler düş olmasun yâ Rab ḳazâ-yı mübreme
- 6 Görmemişdür bir nefes âsüdelik rûyın gözüm
Geleli ketm-i ‘ademden bu vücūd-ı ‘âleme
- 7 Sûda ḥurremlık idüp ḥusrâna olma dil-fiğâr
Mâzî [vü] müstaḳbele bakma nazâr kıl bu deme
- 69 a 8 Birbirinden yek-nefes mümkün midür ola cüdâ
Tâ ezelden naḳş olınmış hemm ḳalb-i âdeme
- 9 Tab‘-ı pîrî-i ḥazân-didemden olmuş Nâfi‘â
Bir hediye nev-ğazel kim nûr-ı ‘aynum Rüstem’e

182

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘Âşıkānuñ kârı künc-i miḥnet içre zârda
Bûlbûlün her dem işi feryâd ise gülzârda
- 2 Gerçi söz yok lütf u iḥsânına ol şāḥuñ velî

Çâşnî-i lezzet-i cân-bağ var âzârda

- 3 Çârsû-yı feyz-i ‘ aşk endâzesi mefķūddur
Vaz‘ olunmuş mı terâzû hiç bu bâzârda²⁶

183

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fa‘ûlün

- 1 Görince yârimi ağıyar içinde
Anı şandum ki güldür hâr içinde
- 2 O zîr-i târ-ı zülfî içre hâli
Yatur şan peççe-hindû mâr içinde
- 3 Kimi gördümse ser-gerdân u hayrân
Gezer bu günbed-i devvâr içinde
- 4 Şanasın bedrdür ol mâh-ı hüsnüm
Toğubdur leyl-i pür-envâr içinde
- 5 Ne hoşdur yâr ile Nâfi‘ temâşâ
Bahâr eyyâmı da gülzâr içinde

184

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 69 b 1 Güzâr itmez ki bir şeb çıkmaya âhum Şüreyyâ’ya
Gün olmaz kim ulaşmaz göz yaşum dâmân-ı deryâya
- 2 Yakup yandurdu aḥbâbuñ firâķı kalb-i müştâķı
Bu ḥasret kıla bâķî korkarum tâ rûz-ı ferdâya
- 3 Cüdâ düşmiş meger ben gibi ol da bir gül-i terden
Fiğânlar boş degüldür ‘ andelîb-i zâr u şeydâya
- 4 Ruḥ-ı dildârdan bir iktibâs-ı nûr iden ‘ ârif
Baķar mı bu cihânda âfitâb-ı çarḥ-peymâya

²⁶ Gazel eksiktir. Yazılmamış beyitler için sayfada boşluk bırakılmıştır.

- 5 Güşād olsa cemāl-i perde-i dīdār-ı Subhānī
Nice ʔāḳat getürsin ʦūr-ı dīl nūr-ı tecellāya
- 6 Meger ben gibi ol da bir leb-i şīrīnden ayrılmış
Bu sūz ile güdāzı çok mīdur şemʿ-i şeb-ārāya
- 7 Taʿalluḳ ehlinūñ çün menzīlīdür esfel-i süflā
Tecerrüdle ne deñlü olsa da ʿİsāʿya hem-sāye
- 8 İren ḳadr-i ʿalāya yine hep ehl-i tevāzuʿdur
Ayaḡa düşmedendür bāde-i gül-rengē bu pāye
- 9 Naşīb olur mı her dem ḥāk-i pāy-i yāre yüz sürmek
Şalar mı herkesūñ başına şeh-bāl-i hümā sāye
- 10 O deñlü sūz-ı ḡurbet eylemiş te ʿşīr kim dilde
Söyünmez Nāfiʿ ā ger heft deryā gelse iṯfāya

185

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

- 1 Lāyīḳ mı bu ḳānūn ola mestān arasında
Peymāne-şikenlik ola peymān arasında
- 2 Ḳaldı dīl-i zārum ser-i kūyında o şūḥuñ
Çün sebze-i bīḡāne gülistān arasında
- 3 Himmēt ṭaleb it gūşe-güzīnān-ı cihāndan
Gencīne-i pinhān ara vīrān arasında
- 4 Dīdemde ḡayāl-i dūr-i dendānını dirler
Dūr dānesidür ḥoḳḳa-i mercān arasında
- 70 a 5 Mümkin mi rehā ḡamze vü çeşmūñ siteminden
Ḳaldum bu iki ḡancer-i bürrān arasında
- 6 Çāḥ olsa anuñ cāyı olur cāḥ-ı ʿazīzī
Maḥsūd-ı belā-keş olan iḡvān arasında
- 7 Nāfiʿ güm ola bir gün ola nām u nişānuñ

Bu nev-ğazelün yād ola yārān arasında

186

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Yanarsam şem'-i hüsne şevkile mānend-i pervāne
Reh-i cānānede bir cān fedādan baña pervā ne
- 2 Derūn-ı ehl-i dilde yir iden ehl-i ma'ārifdür
Harīm-i bezm-i hāşşü'l-hāşda yok cāy nādāna
- 3 Olurken sāye-i bŷy-ı gül ile hātır āzürde
Cünūn-ı dāğ-ı ğurbet ta' ne eyler seng-i tıflāna
- 4 Görüp ol şeh-sŷvāruñ naşş-ı semm-i esbini yirde
Olupdur āsmānda dāğ-ber-dil māh-ı tābāna
- 5 Olur bu haşre dek hŷnābe-riz ol bir dem āb-efşān
Mu'ādil mi olur ebri bahāruñ çeşm-i giryāna
- 6 Dil-i 'uşşākda cā-gir olaldan kıadd-i şimşāduñ
Gŷlistān içre hiç kalmadı yir serv-i hırāmāna
- 7 Hayāl-i turrei hālī degŷldür genc-i hātırdan
Meşeldür sevdigŷm bīmār olur mı hiç vırāne
- 8 Şanasın bir gül-i sır-ābdur berg-i çenār ŷzre
Ayak başınca bezm-i 'işrete destinde peymāne
- 9 'Aceb kim mācerā-yı derd-i dil bi-ħadddür Nāfi'
Egerçi kışşa-i Ferhād [u] Mecnŷn irdi pāyāna

187

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 70 b 1 Gŷnŷl sevdi yine bir dilber-i maħbŷb u mŷmtāzı
Niyāz erbābına her demde eyler şive-i nāzı
- 2 Ruħ u zŷlfine meylŷn lāzımı devr ŷ teselsŷldür
Bu pīç ŷ tābuñ olmazmış gŷzŷm encām u āğāzı

- 3 Dehānından ‘adem dārını şordum didi bilmezmiş
O sırr-ı mübhemüñ taḥkīkını ‘allāme-i Rāzī
- 4 Şabādan oldılar ‘uşşāk hep dil-beste-i zülfi
Maḳām-ı būselik gördükce gösterdi o şehnāzı
- 5 İder ol şāh-bāzum evc-i istiğnāda çok pervāz
‘Aceb kimdür ki dest-āmūz-ı rām eyler o şehbāzı
- 6 Nedür işkestelik bu ḥātır-ı ‘uşşāka her demde
Göñül tıfl-ı ziyān-kāra degüldür mühre-i bāzī
- 7 Cihānı rūşen itseñ şem‘āsā istikāmetle
Serüñ üzre yine dest-i ḳazā bir gün koyar gāzı
- 8 Ḳanı bu bezm-i devrānuñ ḥarīf-i mest-i maḡrūrı
Bu meydānuñ ne yirde ḳaldı ser-bāz-ı ser-endāzı
- 9 ‘Aceb naṭ‘-ı cihān bāzīçe-i ‘ibret-nümādur kim
Niçe şeh māt ḳılmış gösterüp ruḥ ile açmazı
- 10 N’ola göz merdümi medhūş olursa ḥāk-i rāhından
Leked-küb-ı cefā-yı nāzuñ elbet çıkmaz āvāzı
- 11 Gelüp gitmiş bu deñlü Ümmü Dünyā’nuñ süḥandānı
‘Aceb gelmiş midür Nāfi‘ gibi merd-i süḥansāzı
- 12 Meger kim var imiş iḳlīm-i ma‘nā-yı bedī‘ içre
Cenāb-ı Mīr Sāmī gibi yektā bir ser-efrāzı
- 13 Ḥudā iḳbāl-i ‘izz ü devlet ü ḳadrin füzūn itsün
Güşād olsun hemīşe ‘uḳde-i kār-ı mehem-sāzı

188

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ferāḡat eyledük çok şükr kim ol bī-vefā yāri
Bize çekdürmüş idi niçe demler āhile zārı
- 71 a 2 Şikest olmuşdı destinde niçe dem kāse-i ḥātır

- Bize nûş itdirüp gitmişdi ol zehr-âbe-i mârı
- 3 Gülistân-ı ruḥından itmemişken bir güli çide
İlişdürdi o şûḥ-ı şîvekârüm destüme ḥârı
- 4 Dil-i pür-âteşinüm üzre bir şu sepmedi hergiz
Kütükler çatdı sînem içre yaqdı cā-be-cā nârı
- 5 Şifâ cāmını bir gün şunmadı dil-ḥaste-i hîcre
Yaturdı pister-i ğamda niçe dem cān-ı bîmârı
- 6 Seḥābāsā serüm üstinde bir gün şalmadı sāye
Yolında hem-çü bārān dürr-i eşki itdüm işârı
- 7 Hele dūr oldıgum Nāfi‘ o şûḥ-ı âfet-i cāndan
Mücerred maḥẓ-ı luṭf ol Ḥudā-yı Ḥazret-i Bārī

189

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Yüklenme bār-ı miḥnet-i dehri şelek gibi
Olsun felek gözüñde hemān bir kelek gibi
- 2 Āteşlenüp derün-ı dili itme pür-ġazab
Elden atılma boş yire tölmiş tüfek gibi
- 3 İtseñ ne deñlü cev̄v-i semā üzre i‘ tilā
Yek dem hübūtuñ oldu muḳarrer fişek gibi
- 4 Bir demde anı ğayrıya teslîm idüp gider
Bu dār-ı bî-beḳāyı iden māmelek gibi
- 5 Bir gün olur ki çalkaya pervîzin felek
Ber-bād ide ḥırmen-i ‘ömrüñ kepek gibi
- 6 Olmaz ḥariş-i gürsine-çeşmān ṭab‘ı sîr
Ġarḳ olsa baḥr-i māl-i fenāya semek gibi
- 7 Būs-ı dehān-ı ‘āleme şāyestedür o kim
Ḥāke sürer yüzini dem-ā-dem etek gibi

- 8 İzhâr-ı râz idüp yüzini berg iden kişi
Darb-ı şedîd ile dökilür dünbelek gibi
- 71 b 9 Çok kimseyi geçürmede öte yaķasına
Yokdur bu baħr-i çarħda fülk-i felek gibi
- 10 Farķ eylemezdi nîk ü bed-i ğayrı Nâfi‘ â
Şâf olmayınca ħînet-i pâki miħek gibi

190

Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilûn

- 1 Oldı dil bir zülfî zencîrûñ dil-i dîvânesi
Bir ruħ-ı şem‘ -i şeb-ârānuñ daħı pervānesi
- 2 Ol perî bî-dâdlık resminde reh-peymâ imiş
Var ise ħolmuş o bed-peymānumuñ peymānesi
- 3 Āşinā-yı ma‘ nî-i bîġāne olduķda göñül
Āşinā-yı dehrden yegdür baña bîġānesi
- 4 Çāk çāk sîne řerħ itmişdi aħvâl-i dili
Kalmadı dillerde şimdi söylenür efsānesi
- 5 Kākül-i zencîr-i zülf-i yāre ħuramaz ħolaşur
Ara yirde ķorķarum bir til ķırar ol şānesi
- 6 Sûziş-i dilden gerekdür kim ki çeşmuñ ķaťresi
Tâ ki bu baħrûñ ola yektâ meger dūr-dānesi
- 7 Küħl-i ‘irfānile pürdür Nâfi‘ â bir dîde kim
Nūr-ı feyzile münevverdür anuñ dil ħānesi

191

Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilûn

- 1 Her ne dem ħoġsa o mâħuñ dehre nūr-ı ħal‘ ati
Gün-be-gün artar fūrū‘ -ı ħüsninûñ mâhiyyeti
- 2 Ġamzeme yüz ‘aşıkı ķurbān idem dirmiş o yār
Eylemişdür var ise tebdîl ħayra niyyeti

- 3 Zāhid-i ‘ akreb-nijāduñ olma mekrinden emīn
Hiç taḥallūf eylemez şoḡar gelince sā‘ atı
- 4 Tā ezelden bār-ı ‘ aşkı çekmedür kārūm benüm
Çekmege yoksa zemīn ü āsmānuñ ṭāḡati
- 72 a 5 Hıdmetile kimi ḥōş-dil kimi devletle be-kām
Herkesūñ ḡālincedür ‘ ālemde var bir şan‘ atı
- 6 Zā‘ file kılmış vücūdın nāl elif ḡaddini dāl
Anuñ içün tutmış āfāḡı hilālūñ şöhreti
- 7 Zerle olmaz ādemoiyyet ḡulḡ-ı ḥōş lāzım aña
Kanda kim ḡüsn-i liḡā var n’eylesün ol zīneti
- 8 Çün dimişlerdür erenlerden ümīdūñ kesme kim
Evliyānuñ ādeme imdād idermiş himmeti
- 9 Nāfi‘ ā elbet yirin bulmaḡ muḡarrerdür aña
İtse bir emre ta‘ alluḡ çün Ḥudā’nuñ ḡudreti

192

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Nūr-ı Ḥaḡ ol meh cebīn üzre olunca mūncelī
Aña tevciḡ oldı mülk-i ḡüsn bā-ḡaṭṭ-ı celī
- 2 Ḥüsn-i ḡaṭṭa aḡsen-i taḡvīme mazḡar oldıḡın
‘ Arızında eylemiş tafşıl Ḥaḡ bu mücmeli
- 3 Gerçi çok meşḡūd-ı çeşm olmışdı ḡübān-ı cihān
Görmedüm vechūñ gibi ḡüsn-i liḡā-yı ecmeli
- 4 Çok vilāyetde velāyetden olur maḡrūm o kim
Bir velīnūñ emrine dimez icābetle belī
- 5 Nūr-ı ‘ aynum ḡāk-i kūyuñ gözde ṭutsaydı ḡarār
Ya ḡubārūm cāygāḡ itse o çeşm-i ekḡalī
- 6 Mihr-i rūyuñveş felek görmüş midür bir devrde

Çok zamāndur devr ider dūşında māhuñ meş‘ali

- 7 Nāfi‘ ā eyler mi dil ğayrı delīli ihtiyār
Elde varken bir kavī baht bürhānum ‘Alī
- 8 Hāḡ te‘ālā itsün anı mesnedinde ber-ḡarār
Şāhid-i maḡşūdını āġūşına çeksün eli
- 9 Sāyesinde tā veliyy-i ni‘metinüñ ḡaşre dek
Ola şāhib-mesned-i ‘izz ü ‘alānuñ ekmeli

193

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 72 b 1 Gözümden ḡāb-ı rāḡat gitdi bīdār olduğum ḡaldı
Yıķıldı ḡāne-i ḡātır da bī-dār olduğum ḡaldı
- 2 Gül-i ümmīde nā‘il olmadum bir faşda hergiz
Bu bāġ içre hemān āzürde-i ḡār olduğum ḡaldı
- 3 Şikest oldı göñül āyīnesi seng-i ḡavādişden
Bu tīre-baḡtdan maḡrūm-ı dīdār olduğum ḡaldı
- 4 Kitāb-ı kā‘inātuñ şıḡḡatine olmadum vāķıf
Varaḡ-gerdān-ı eyyām ile bīmār olduğum ḡaldı
- 5 Duḡār oldı dilüm her devrde bir derde kim āḡir
Baña bu ḡaḡ‘-ı ümmīd ile nā-ḡār olduğum ḡaldı
- 6 Bu dār-ı ġurbet içre olmadum āsūde-dil hergiz
Belā bendine pāmāl ü giriftār olduğum ḡaldı
- 7 Bu ḡarḡuñ āsyābı ardına düşdümse çok demler
Öġütdüm gendümi Nāfi‘ tebehkār olduğum ḡaldı

NAZİRE-İ NİHĀD BEG EFENDİ

194

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Fiġānum yāre te‘şīr itmedi zār olduğum ḡaldı

- Görüşdi ğayrılarla ben giriftâr oldığum aldı
- 2 O ar-ebrūmı aldı ‘ākıbet aĝyār-ı bed-girdār
Benüm derd ü firākı ile nā-ar oldığum aldı
- 3 Gülistān-ı leafet oldı mürĝ-ı dil hamūş oldı
Faat ben dīde-i aĝyāra bir hār oldığum aldı
- 4 Neler [ekdi] göñül bir kerre fikr itseñ bilürsin sen
Senüñ rāhuñda şimdi böyle bizār oldığum aldı
- 5 Bir iki kerre ülfet eylemişdüm duĝter-i rezle
Humārından uşandum līk bīmār oldığum aldı
- 6 Göñül āyīnesi işkestedür seng-i cefāsından
Ne ben aldum ne dil aldı ne ĝam-hūār oldığum aldı
- 73 a 7 Te ’ehhülden neler ekdüm şu ahbe Ümmü Dünyādan
Çocuklarla görüşdüm şimdi bīdār oldığum aldı
- 8 Felek ıldı nihān ol māh-rūyı dīde-i terden
Esīr-i pene-i arh-ı sitemkār oldığum aldı
- 9 Cenāb-ı Nāfi‘ ’i tanzīre yok udret Nihādumda
Faat endīşe vü efkāra dūār oldığum aldı

‘AYNTĀB’DA HAŞİRCİ-ZĀDE DAĝI TANZĪR İDÜP MIŞIR’A İRSĀL
EYLEMİŞDÜR

195

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 O ar-ebrū periye arpılup zār oldığum [aldı]
Çevirdi dört yanum aĝyār nā-ar oldığum aldı
- 2 Kenār kesdi o vaĝşī başmadı hiç merkez-i vaşla
Dönüp pergārveş kūyında devvār oldığum aldı
- 3 Metā‘-ı vaşlını müflisler aldı hūāce-i hüsnüñ
Benüm bāzār-ı ‘aşķında harīdār oldığum aldı
- 4 Heyulā-yı ümīdüm bulmadı ‘ālemde bir şūret

Hemân hayretle böyle nakş-ı dîvâr oldıgum kaldı

5 Bu dârü'l-harb-i 'aşkda ceyş-i bahtum olmadı manşûr
Dıraht-ı kâhra haqqâ böyle ber-dâr oldıgum kaldı

6 Ne kanlar yutdum ol la' l ârzûsıyla niçe demler
İl emdi kana kana hayf hûn-h'âr oldıgum kaldı

7 Nihâd ' anka-ṭabî' at Hâfızâ Nâfi' hümâ-meşreb
Hevâ-yı pey-revîde ben de tayyâr oldıgum kaldı

196

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 73 b 1 Umûrı keşf ider zıddıyla her dem Hâzret-i Bârî
Nazar kıl ' âlem içre ' âdetullâh böyledür cârî
- 2 Sevâd-ı şâm-ı hicri çekmese âfâkda bir kes
Vişâl-i mihr-i ' âlem-tâb olur mı ' âleme sârî
- 3 Ne dem kim nağme itse bülbüle dem-sâz olur mürgân
Cihân bâğında her gül kim biter yanındadır hârî
- 4 Serîr ü tâcile şâh olamazdı şâhib-i iqbâl
Eger bend itmeseydi dâm-ı fakra ehl-i idbârı
- 5 ' İneb kısrından ayru düşmeseydi bezl idüp varın
' Aceb kanda çekerdük zevkile bu câm-ı serşârı
- 6 Olur mı şîhḥate maḳrûn her dem cismi insânuñ
Aña ğam pisterinde virmeyince gâhî bîmârî
- 7 Vücûd-ı âdemîde h'âb-ı nâz olsaydı ger nâ-bûd
Harâm olurdu aña ' âlem içre zevk-ı bîdârî
- 8 Viren revnaḳ cemâl-i rûy-ı yâre ḥüsn ü ânıdur
Olur mı olmasa ân anda ' aşkuñ kâr u bâzârı
- 9 Eger aġyârlar Nâfi' saña olmasalar mâni'
Olur mıydı saña mergûb yârüñ ḥüsn-i eṭvârı

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 75 a 1 Yapar her kim ki dest-i luṭfile bir kalb-i meksûr
Şanasın kim ' imâret eylemişdür Beyt-i Ma' mûr
- 2 Biri mesrûr u şād eyler biri mestûr ider anı
Şabâh-ı ' idden hõşdur ğaribe şâm-ı deycûr
- 3 Zülâl-i la' lûne dil-teşnelikden haste-hâl oldum
Kerem kıl sâkıyâ dūr itme bizden cām-ı billûr
- 4 Burakmış idi mülk-i hüsne fitne hâlûñ evvelde
Düşürdi hâtır-ı ' uşşâka hâttuñ şimdicek şûr
- 5 Fûrûğ-ı hüsne ğarrâlanma mâh-ı nev olursañ da
Felek mey-hānesinde görmüşüz çok mest-i maġrûr
- 6 Ferāmûş eylemek emr-i muḥâl olmuş baña zâtuñ
Gözüm nûr efendim sen de añ ğāhî bu mehcûr
- 7 Göreydüm bu dil-i mehcûrumuñ Nâfi' şifâ-sâzın
Olurdum ben de anuñ bende-i dil-bend-i mecbûr

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Bülbül terennüm eyleyüp âvâza başladı
Muṭrib uşûlile daḡi şeh-nâza başladı
- 2 Ehl-i niyâz cem' olıcağ kûy-ı yârde
Ol şûh-ı şivekâr daḡi nâza başladı
- 3 Tavḡ-ı maḡabbeti taḡuban tûṭî gerdene
Hizmet-güzâr-ı serv-i ser-efrâza başladı

74 a-74 b. sayfalarda yazı yoktur.

- 4 Ol seng-dil çıkınca ne dem cāygāhdan
Mürğān-ı kalb-i ‘āşıkı pervāza başladı
- 5 Dün kendüsin yitürmiş iken yolda şeyh-i şehir
Gör ki bugün mükāşefe-i rāza başladı
- 6 Şimdi biten bu dāğ-ı derūn içre lāledür
Rāz-ı derūn-ı ‘āşıkı ibrāza başladı
- 7 Nāfi‘ olunca Nef‘î-i üstād pey-revi
Sihrî düketdi şi‘rde i‘cāza başladı

199

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 75 b 1 Nişār itdüm yoluñda nağd-i eşk-i çeşm nem kaldı
Hemān bād-ı hevāya şarf olındı cümle nem kaldı
- 2 Dükendi gitdi erbāb-ı ma‘ārif bezm-i ‘ālemden
Ne ‘irfān ehline rağbet ne bir şāhib-kerem kaldı
- 3 Fenāya şarf kıldum nağd-i ‘ömr-i nāzenīnüm hep
Boşaldı kīse-i vaqtüm ne dīnār u direm kaldı
- 4 Sürüldi gitdi hep cām-ı sürūr cümle ayağından
Bu şūristān-ı Cemde derd ü ğam şābit-ka-dem kaldı
- 5 Kesildi hiddeti hem ağızı dutdı seyf-i dünyānuñ
Lisānı kaṭ‘ olınmış elde bir kurı kalem kaldı
- 6 Ser-efrāz-ı bülend-āvāzlar ref‘ oldı ‘ālemden
Bu meydān içre ancak Nāfi‘ ā ṭabl u ‘alem kaldı

200

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Oldıgınca dīdemüz bir meh-liḳānuñ mā’ili
Oldı göñlüm şanki künc-i şāygānuñ nā’ili
- 2 Ref‘ olunca ğayrı hāṭırdan açıldı sırr-ı ğayb

Perde-i zulmet açıldı maḥv oldu ḥā'ili

- 3 Vāḳıf olmaz şemmesinden zāhid-i bī-ma' rifet
Sırr-ı aşḳuñ mebhāşinden olsa biñ yıl sā'ili
- 4 Her kimüñ ṭab'ında bir bed-ḥū ki var mümkün degül
Heft yem ābını dökseñ olmaz anuñ zā'ili
- 5 Āsitān-ı yāre ḳullıḳ ḥūbdur şāh olmadan
Ḥoşca ta' bir eylemiş Nāfi' bu ḳavlüñ ḳā'ili

201

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fa'ülün

- 1 Maḥbūbile bir bezmde ki bāde bulundu
Tekmīl-i murādāt ol āmāde bulundu
- 2 Mümkün mi serümden gide pāmālī-i gerdün
Bir serv-ḳadde sāyeveş üftāde bulundu
- 76 a 3 Gülşende ayağ üzre niçün itmez iḳāmet
Bir ḳāmetile serv ki āzāde bulundu
- 4 Besdür baña şimden girü bu zerdī-i rüyum
Bir dilber-i sīmīn-tene dil-dāde bulundu
- 5 İtdümse ne deñlü heves-i zīnet-i dünyā
Seyr it yine levḥ-i emelüm sāde bulundu
- 6 Ebnā-yı zamāna anı terciḥ güzeldür
Şol zātı ki hem kāmīl [ü] hem zāde bulundu
- 7 Bul cāy-ı selāmet cedeli terkile Nāfi'
Rāḥat mı var ol kesde ki ḡavḡāda bulundu

202

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Çok cevrler ki itmiş idi yāre ḳalmadı

- Daḥi arada devr iden aḡyāra ḳalmadı
- 2 Dönmiş degüldi vefḳ-ı murād üzre bir zamān
Çarḫı kırıldı gerdiş-i devvāra ḳalmadı
- 3 Gülşende itdigi gül-i ra' nāya zulmden
Batdı köki tükendi hele ḫāra ḳalmadı
- 4 Yaḡmālamışdı şabr u ḳarārūm metā' ını
Şimdi hele o ḡamze-i tātāra ḳalmadı
- 5 Bir oldı şimdi dil hedefi tīr-i āhile
Artık ṭabīb gelmesine çāre ḳalmadı
- 6 Herkes ḳapınca tuḫfe-i tüffāḫ-ı baḫtını
Şaḡlar didi ki Nāfi' -i bīmāra ḳalmadı

203

Mef'ūlū Mefā'īlū Mefā'īlū Fa'ūlūn

- 1 Döndi başımız bezmde peymāneye döndi
Bir bī-ser ü sāmān dil-i dīvāneye döndi
- 2 Dendānlarum bu dem perīde dehende
Begsisde olan sübḫa-i şad-dāneye döndi
- 76 b 3 Ser-rişte-i zülfin görüp aḡyāruñ elinde
Şad-çāk olup reşkile dil şāneye döndi
- 4 Dil seng-i ḫavādişle ḫarāb oldı o deñlü
Yıkılmış olan her ṭarafı ḫāneye döndi
- 5 Tīr-i nigehe maḫrem idi sīnemüz evvel
Şimdi yire geçdi o da bīgāneye döndi
- 6 Ḳaşr-ı emelüm sūziş-i ḫasretle dem-ā-dem
Tennūr-şıfat yanmadı da ya neye döndi
- 7 Fānūs-ı ḫayāl oldı bu şeb bezme o meh-rū
Nāfi' daḥi devr itmede pervāneye döndi

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

- 1 ' Aceb bu baht-ı ẖāb-ālūdımız bir gün uyanmaz mı
Çerāğ-ı maqşadum bu ẖāne-i ẖatırda yanmaz mı
- 2 Niçün ol seng-dil yārüm şikest eyler dil-i zārüm
Vücūdumda kıomaz varum bu yağmādan uşanmaz mı
- 3 O tār-ı ' anberīn gīsū atılmış gerdene her sū
O cānlar riştesi yāhū gelüp deste tolanmaz mı
- 4 Sirişk-i çeşm-i giryānum şanasın oldu tūfānum
Hemīşe āh u nālānum ' aceb çarha tayanmaz mı
- 5 O şāh-ı ẖüsn-i cānāna virürler cānı kıurbāna
O sırrı ben disem ana inanur mı inanmaz mı
- 6 Ser-i kūyında ' āşıklar bu Nāfi' gibi şādıklar
Ġamuñ cāmına lāyıklar içüp şevkile kıanmaz mı

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

- 1 Dem-i pīrīde gördükde bizi ol nev-civān gitdi
Şanasın cism-i bī-tābumdan ol rūh-ı revān gitdi
- 2 Semend-i nāza olduğda süvār ol nāz-perverdüm
Gürūh-ı ' āşıkı pāmāl idüp ol germ-rān gitdi
- 77 a 3 Bu meydān içre pāy-endāz hep ser-firāzānuñ
Zer ü zūr ellerinde kıalmadı hep germ-rān gitdi
- 4 Muvaffaķ olmayan bir hayr-ı āşāra bu fānīde
Hemān seng-i mezārāsā cihāndan bī-nişān gitdi
- 5 Degüldür vāşıl olmuş menzil-i maqşūda bir kimse
Bu rāh-ı pūr-hatarda gerçi kim çok reh-revān gitdi
- 6 Kıamusı pāy-bend-i dāmgāh-ı derd olup kıaldı

Gelenler bî-bekâ dehr içre kimdür kâmrân gitdi

- 7 Metâ‘-ı vaşla şâyân itmedi Nâfi‘ bizi ol şūh
Yolında naqd-i cānum virdüm ammâ rāygān gitdi

206

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 Nesi var ‘ andelîb-i bî-nevānuñ nâleden ğayrı
Bulınmaz ğonca peymānesinde jāleden ğayrı
- 2 Bu bāğ-ı ‘ âlem içre gerçi çok dil-ḥūn var ammâ
‘ Aceb bir dāğ-ı dil var mı benümle lâleden ğayrı
- 3 Kenâr iden miyân-ı yâri bir zerrîn kemer yoksa
Çeker āğūşa meh-tâbı olur mı hâleden ğayrı
- 4 Ḥayâl-i la‘ l-i dildârile her şeb ḥāba varsam da
Naşîb olmaz dudağa cūşîş-i tebhâleden ğayrı
- 5 Bu ser-gerdānî-i ‘ aşkile olsam ḥāk kabrümde
Bedîd olmazdı anda şu‘ le-i cevvăleden ğayrı
- 6 Ḥayâl-i sünbül-i zülfüñ çıkar mı çeşm-i pür-nemden
Bu bāğūñ olmaz âbı âteş-i seyyâleden ğayrı
- 7 Ḳumâş-ı nazma Nâfi‘ yine bir şûretger olduñ kim
Bu tarḥ-ı tâze gelmez bu yire Bengâleden ğayrı

207

Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün

- 1 Niçe biñ rûzlarum geçdi yine şām oldı
İrmedüm menzil-i maqşûdıma aḥşām oldı
- 77 b 2 Mürğ-ı dil ḥâlî şanup ‘ ârız-ı yâre düşicek
Her ḥam-ı zülfi anuñ pâyine bir dām oldı
- 3 Başmadum ḥāk-i der-i meykedeye başdum ise

N'eyleyüm zümre-i rindāndan ibrām oldu

- 4 Dem-be-dem tevsen-i iķbāl idüp ser-keşlik
Görmedüm ben anı bir gün ki baña rām oldu
- 5 Rūze-dār-ı ğam-ı hicrān iken bu ğazelüm
Nāfi' ā meclis-i aķbāba bu ikrām oldu

208

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Qad-i nāzik-hırāmuñ serve reftārı unutdurdı
Şeker-rīz lebüñ tūṭiye ğüftārı unutdurdı
- 2 Ruĥuñ āyīnesi ey meh-liķā kıldı bizi ĥayrān
Temāşā-yı cemālün seyr-i ğülzārı unutdurdı
- 3 O dem kim boynuma gedükde sevdā-yı ser-i zülfün
Qadīmī dilde dāĝ-ı ĥāl olan yārı unutdurdı
- 4 O deñlü āteş-i 'aşķuñ ki var te'sīri dillerde
Dil-i 'uşşāķa ĥavf-ı şiddet-i nārı unutdurdı
- 5 Bülend āvāz-ı ĥüsnün şiddeti çıķduķda āfāķa
Zemīn ehline evrād ile ezķārı unutdurdı
- 6 'Adū-yı bed-liķādan gördigüm ğurbetdeki teşnī'
Vaṭanda iltifāt-ı yār-i ğam-ĥ'ārı unutdurdı
- 7 Bize cevri felek kim Nāfi' ā ğurbet diyārında
Qılup dil-beste tā kim nazm u eş'ārı unutdurdı

209

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Göñlüm ol ķāmet-i serve yine mā'il oldu
Gözlerüm de şu gibi pāyine sā'il oldu
- 2 Nakş-ı ĥatṭuñ ki yazılmışdı bu levĥ-i dilde

- 78 a 3 Eşk-i çeşmümle anı şanma ki zâ'îl oldu
Kâbzama almağ için seyf du'âsın okıyup
Kollarum bend-i miyânına hamâ'îl oldu
- 4 Vuşlat-ı yâre 'aceb var mı dir iken çâre
Hâsidüñ bed nazarı gör aña hâ'îl oldu
- 5 Pâsbân oldu derinde dîl o hûrşîdveşüñ
Mâhveş Nâfi' -i bî-çâre de 'â'îl oldu

210

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Töaldan gûşe-i çeşm-i hayâle dâne-i hâli
Sevâd-ı sînem içre dâğdan yir kalmadı hâlî
- 2 Şikest eylerdi kâdr-i hâleyi bâm-ı felek üzre
Taķındukca o sîmîn sâķına zerrîn halhâlî
- 3 Hudâ göstermesün tîlî' teveccüh itse idbâra
Hezâr efsûnla bend eyleseñ râm olmaz iķbâlî
- 4 Şadefveş sîne-i şıdķ içre varsa dürr-i ihlâşuñ
Hemân pîş-i vefâdârânda kıl pîşe-i lâli
- 5 Dil-i süzânumı pervânedan şor şem' den şorma
Bilür hâl ehlinüñ ahvâlini elbette hem-hâlî
- 6 Kalemdeñ çıkmadan cism-i nizârum kaldı nâlâsâ
Muşavvir yok yire çekmek nedendür böyle timşâlî
- 7 Cihânda h'âhişüñ nâ-kâmlıķ olsun hemân Nâfi'
Serîr-i kâmrânide dilerseñ 'izz ü iclâlî

211

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün

- 1 Rişte-i dil bağlama dünyâya her sūzen gibi
Merd iseñ geç bu ta' alluķdan hemân sūzen gibi

- 2 Hār-ı ğamdan olmasun āzürde dirseñ hātırūñ
Tĩġ-ı berg-i ‘iṣūñi tut ber-ķafā sūsen gibi
- 3 Būsegāh-ı ‘ālem-i bālā olursañ ‘izz ile
Pāymāl-i nāzı olsañ bir şehūñ dāmen gibi
- 78 b 4 Bāb-ı Hāķ olsun nażargāh-ı yaķĩn-i himmetūñ
Gūṣe-i ġaflet gözetme cā-be-cā revzen gibi
- 5 Pür-ziyā olur mizācınūñ zücāc-ı rūṣeni
İmtizāc-ı āb u āteṣ eyleyen revġan gibi
- 6 Bĩ-meṣaķķat olmaġın h‘āhiṣger-i bezm-i ķabūl
Kūre-i āteṣde sūzān olmayan āhen gibi
- 7 Kılma muġber hātırūñ Nāfi‘ ġam-ı dünyā ile
Sĩne-ṣāf-ı bĩ-merā ol sāħa-i gülṣen gibi

212

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Bulınur hāne-i hātırda ṣafādan ġayrı
Kārı yok yārimüzūñ cevır ü cefādan ġayrı
- 2 Naķd-i cān yolına bezl itdigimüz cānānda
Her ne ister isek āmāde vefādan ġayrı
- 3 Hoķķa-i ķarħdan āzürde-dilān-ı ‘ālem
Ne ‘ilāc istese var anda devādan ġayrı
- 4 Cūy-ı eşküm ile sĩr-āb olınan bāġ-ı dilūñ
Hāṣılātı çok olur neṣv ü nemādan ġayrı
- 5 Görmedi ṣubħdan özge gözimüz rūṣen-dil
Baħtuma hem-dem olan var mı mesādan ġayrı
- 6 Naķd-i cān virdigimüz ķaldı hemān ķisemūze
Esmedi başımuza bād-ı hevādan ġayrı

213

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bir kişinüñ ola yıldızı dîşi
Merdler içre güzel olur işi
- 2 Her işe viren sükûnetle qarâr
Olur elbette ziyâde cünbüşi
- 79 a 3 İntikâmın alsa düşmenden o kim
İner elbette yüreginüñ şişi
- 4 Şâhib-i düşmen gözin açmak gerek
İhtiyât üzre hemân şubh u ‘aşî
- 5 Hâleveş âgûşa almak hûbdur
Bu felek ucında bir mâhveşi
- 6 Yâr kıddin göricek gülzârda
Tağdılar yire o serv-i ser-keşi
- 7 Nâfi‘ â her âdemüñ kârı degül
Söylemek böyle bu nazm-ı dil-keşi

214

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Dile her bir taraftan ceş-i gam geldi hücum itdi
Ferah leşkerlerin sürdi bizi ehl-i hümmüm itdi
- 2 Felek Ya‘kûbveş koydı bizi bir beyt-i aḥzâna
Cemâl-i Yûsufî’den dūr idüp ehl-i ğumüm itdi
- 3 Hülâgûla müsâvâta o şâhum olmayup râzî
Baña ḥaş itdi evvel soñra bî-dâdın ‘umüm itdi
- 4 Bizi nâr-ı firâka ol kadar kim yakdı yandurdi
Felek ayırdı bir şîrîn-dehenden şanki mûm itdi
- 5 Çıkardı bizi berr-i Şâm’dan hep itdi ḥün-âşâm

- Qudūmımız düşürdi sāḥa-i Mıṣr içre şūm itdi
- 6 Kirām-ı nās içre ‘özrimüz maḳbūl iken evvel
Bu yirde nezd-i bī-insāflar içre melūm itdi
- 7 Degüldür kimseden bunca felāket ser-güzeştümden
Ne itdiyse baña bed-ṭālī‘ ü naḥs-ı nücūm itdi
- 8 Olurken gülşen-i ‘ālemde bülbüller ile hem-dem
Ġurāb itdi ḳarīnūm hem-demūm āvāz-ı būm itdi
- 9 Ne taşlar yağdı başına felekden Nāfi‘ -i zāruñ
Anuñ’çün ḳırdı zencīr-i cünūn çarḥa şütūm itdi

215

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 79 b 1 Pertev-eḫşān olalı ‘ālemde ol serv-i sehī
Mülket-i ḥüsn ü bahānuñ oldı ol şāhen-şehi
- 2 Nūr-ı ḥüsn-i yārdandur bu ḥicābı ġālibā
Şanma bīḥūde zemīne geçdigin meh-rū mehi
- 3 Oḳunur mevzūn dīvānum daḫi ḥaşr olsa da
Ḥāk-i ḳabrūmden güzār eylerse ol serv-i sehī
- 4 Ḥikmet ile pūr durur her devresi içre anuñ
Şanma kim bu gerdişi eflākūñ olmışdur tehi
- 5 Şi‘rden lezzet-baḫş olmaz olmasa ol kimse kim
Vāḳıf-ı sırr-ı dehān mū-miyānuñ āgehi
- 6 Ser-firāz-ı dehr-i mümtāz olma lāyık mı aña
K’olmaya bir serv-ḳaddūñ pāyinūñ ḥāk-i rehi
- 7 Ḥāme-i mu‘ciz-beyānumdan ‘ayāndur Nāfi‘ ā
Oldıgum meydān-ı nazmuñ merd ü ḥūb u eşbehi

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Kapusunda o şāh-ı hüsnüñ oldum niçe dem şākī
Müfid olmadı ancak baña kaldı olduğum bākī
- 2 Baña benden ziyāde sūz-ı hasretle yanarduñ sen
Derūnum āteşinüñ zerresin olsam hākī
- 3 O deñlü serzenişler eylemezdi 'āşık-ı zāra
Egerçi zerre deñlü zāhidüñ olsaydı idrāki
- 4 Vücūdum kaldı gurbetde gönül hāk-i mezelletde
Şavuşdı dūd-ı āhum şimdicek nüh-tāk-ı eflāki
- 5 Vücūd-ı 'āşıkān olmuş 'anāşırdan geçüp pür-nūr
Olaruñ başka şeydür āb u bād u āteş ü hākī
- 6 Unutmuşlar ğanīler rūzede īşār u iç'āmı
Hemān taqvīm-i 'ālem içre tutmuşlar bir sākī
- 7 Ne deñlü nuşh kılsañ bed-nijāda eylemez te'sīr
Yusañ ger heft deryā ile olmaz pāk nā-pākī
- 8 Şāhuñ geçmedi bir gūşe-i dāmānı dest üzre
İrişdi tā girībān üstine dāmānumuñ çākī
- 9 İder bu 'ālemi seyl-i sirişküm ğarķa-i gird-āb
Eger bir yol açarsam Nāfī'ā bu çeşm-i nemnākī

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 80 a 1 Riyāz-ı hātıra feyz-i nesīm-i cān-fezā geldi
Dimāğ-ı cāna bāğ-ı lütfdan bŷy-ı vefā geldi
- 2 Nişīn-i külbe-i aħzān iken Ya' kūbveş bu dil
Şanasın gūş-ı cāna müjde-i Yūsuf-liķā geldi

²⁷ [Ākif Paşa'nın haccederek Mısır'a uğradığı zaman yazılan kudūmiyye.]

- 3 Nişîn-i hücre-i ğam olmışiken niçe demlerdür
Dil-i bî-çâre şîhhat birle yek şemme şifâ geldi
- 4 Şafâ vādîlerinden dūr olmış hâtır-ı zâra
Verâ-yı ğaybdan zevk-âver olmak iktifâ geldi
- 5 Olurken künc-i ğurbet çeşmüme pür-tîre vü pür-târ
Zevâyâ-yı hafâdan gūyiyâ nūr-ı zekâ geldi
- 6 Didüm bunca şafâ vü zevk u şâdiye nedür bâ‘ iş
Bu deñlü şâh-ı maqşad baña manşürü’l-livâ geldi
- 7 Didi kim biri baña âsitân-ı pāk-i devletden
Bu demde Mışra bir zât-ı ma‘ ârif-âşinâ geldi
- 8 Güzide münteħab bir pāk-gevher zât-ı vâlâsı
Vücûdı ma‘ rifet erbâbına ‘ izz ü ‘ alâ geldi
- 9 Ki ya‘ nî ħazret-i pâşâ-yı zî-şân ‘ Ākif-i devrân
Nizâm-ı nazmına nazm-ı Şüreyyâ bî-bahâ geldi
- 10 Vücûdı âsitân-ı devlet içre rükn-i a‘ zamken
Derûn-ı pâkine ħubb-ı resûl-ı müctebâ geldi
- 11 Edâ-yı ħaccını itmâm için ihlâş-ı kalbile
Bi-ħaqqı Merve sa‘ y itmek aña zevk u şafâ geldi
- 12 Ġubâr-ı ravza-i pāk-i resûl-i faħr-i kevneynüñ
‘ Alîl-i çeşm-i müştâkına nūr-ı tūtyâ geldi
- 13 Bu takrîbile ol maħrûse-i Mışr’ı idüp teşrîf
Ķudûmıyla dil-i aħbâba şevk-ı pür-zîyâ geldi
- 14 Neşâtından feraħ lebrîz olup bu ħâme-i Nâfi‘
Ķoş-âmedle ħuzûr-ı devletine bî-riyâ geldi
- 80 b 15 Ķudâ maqbul kılsun ħaccını ol zât-ı zî-şānuñ
Aħıbbâsı disünler aña ħoş geldi şafâ geldi

TÂRİH-İ CÂMİ' -İ HÜSEYİN EFENDİ

1

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Olup aksam-ı bahriyye mülâhaz ol kerîmü'l-hulk
Hüseyn Efendî-i Nürî cenâb-ı merdüm-i âgâh
- 2 Anuñ bir mâderi merhûm Emetullâh rûhıyıçün
Hemân-dem gösterüp ez-cân u dil semt-i rızâ'ullâh
- 3 Şürü' itdi bu 'âlî câmi' uñ ta' mîrine ol zât
Hitâmda Hüseyniyye komışdı nâmını ol mâh
- 4 Rızâsına muvâfık gelmiş olsun Hâzret-i Hakk' uñ
Şevâbı keffe-i mizânına mevzû' ola her gâh
- 5 Şalât-ı hums ehli geldi Nâfi' söyledi târih
Bu beyt-i Hakk zihî bünyâd olındı hasbeten-li'llâh

TÂRİH-İ ZÜHRE HANIM VEFÂTI

2

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Hâzret-i Mevlâ-yı Rabbü'l-'âlemîn
Bu mekânda idüp insânı mekîn
- 2 Baḡş kılmış kimine tûl-ı hayât
Câyın itmiş kiminüñ zîr-i zemîn
- 3 Kim bu günlerde bir ehl-i mâtemüñ
Eylemiş bir duḡterin mevte qarîn
- 4 Rûz-ı maḡşerde şefâ' at eyleyüp
Şâd-kâm itsün pederle mâderin
- 5 Geldi bir derd ehli didi târihin
Oldı Zühre âh ḡâk içre defîn

- 81 a 1 Görmedüm bu ğam sarâyı içre bir dil-ğurremi
Bulmadum esrârum ifşâ idecek bir maħremi
- 2 Nağd-i vaḳtiñi binâ-yı ‘ömre şarf itmek neden
Sen mi âbâd ideceksin bu ḥarâbe ‘âlemi
- 3 Gelse bir bezm-i şafâya nâgehân peyk-i sürûr
Der-‘ aḳab ḥâzırdur anuñ başmağa ceyş-i ğamı
- 4 Her ne tedbîr ile mecrûḥü’l-fu’âd olsañ eger
Dest-i taḳdîr ile yapılmışdur anuñ merhemi
- 5 Şübhe yokdur âḥiri nâr olmada dînârınuñ
Ḥâṭır-ı derhem ider dünyâ-yı dūnuñ dirhemi
- 6 ‘Âlem ehli bir yire cem‘ olsa da itse ‘ilâc
Kimseler ḳâdir midür redde ḳazâ-yı mübremini
- 7 Pür-ğubâr olsa gerekdür çehre-i baḥtı anuñ
Dest-i cebr ü ḳahr ile tekdîr idenler âdemi
- 8 Ḥaḳḳ’a teslîm-i umûr itmekden özge Nâfi‘ â
‘Âlem içre bulmadum hiçbir ṭarîḳ-ı eslemi

- 1 Kimi gördüñ ki bu cām-ı cihānuñ oldu mesrûrı
Şafâ vü ‘îşine degmez anuñ sersâm u maḥmûrı
- 2 Ne deñlü rûşenâ eylerse çeşmüñ rûz-ı rûşenden
Verâsından ider zâhir sevâd-ı şâm-ı deycûrı
- 3 Nazar ḳıl Rüstem ü İsfendiyâr’ından alup ‘ibret
‘Aceb gûş itmedüñ mi ḳışsa-i ḥâḳân u fağfûrı
- 4 Çekil bir gûşe-i vaḥdetde eyle Ḥâlik’a ḥizmet
Ḳarîb eyler seni dîdâr-ı Ḥaḳḳa ḥalkdan dūrı

- 5 Bu deñlü devlet ü dārātile geçdi yire Dārā
‘ Aceb āyīne-i İskender’ üñ qalmış mıdur nūrı
- 6 Tururken şerbet-i dūşābdan ho-şāb itmek nūş
Nedür telhī-i murdār ile içmek āb-ı engūrı
- 81 b 7 Külāh-ı iftiḥār-ı hem-ser-i çarḥ eyleyen serler
Yatur zīr-i zemīnde terk idüp ğavgā ile şūrı
- 8 Şunar bir cām-ı zehr-ābın şonında Nāfi‘ ā devrān
Egerçi gösterür evvel saña serşār-ı billūrı

220

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 ‘ Ālem-i ıtlāk ol gün kim baña meşhūd idi
Olmadan kayd-ı ḥayātile baña mevrūd idi
- 2 Sa‘ d ü naḥsi yoğidi ṭālī‘ de çarḥuñ zerreveş
Vaḳtimüz ḥandān u ḥurrem kevkebüm mes‘ūd idi
- 3 Būd u nā-būdı dü kevnüñ bir idi yanumda hep
Cism ü cānumdan ḥayātum varlığı nā-būd idi
- 4 Bīm ü ümmīd-i recādan ḥavfdan bī-bāk olup
Şevḳ-ı bī-ḥadd ü şümār [u] zevḳ nā-ma‘dūd idi
- 5 Olmış idük biz ‘ adem iḳlīmünñ sultānı kim
Başımız üstinde bir zıll-ı hümā memdūd idi
- 6 Bize fetḥ olmuş idi niçe der-i dārū’s-sürūr
Rūy-ı iḳbāle o dem ebvāb-ı ğam mesdūd idi
- 7 Öyle bir bāzārda itmiş idük dād u sited
Nāfi‘ ā ol cāygāh içre işüm pūr-sūd idi

MIŞIR'DA HAKKÂK AHMED EFENDİ'NÜN TAŞ ÜZERİNE NAKŞ
EYLEDÜKLERİ EBYÂTDUR²⁸

221

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 82 a 1 Hudâ halk itdigiyçün ahsen-i takvîmde insânı
Anuñ'çün hüsn-i hattı eylemişdür aña erzânî
- 2 Nuķûş-ı kevnî kılmış sırr-ı zât-ı vahdete mazhar
Bu keşretden ider ma' lûm-ı erbâb-ı nazar anı
- 3 Olaldan levh-i mahfûz üstine şun' -ı kalem cârî
Mu' allâ-kadr kılmış hüsn-i hattı ol kerem kânı
- 4 'Ulûm-ı evvelîn ü âhirîne âlet itmiş Hâk
Kalemde zâhir olmışdur niçe esrâr-ı Subhânî
- 5 Kitâb-ı kâ'inâta zeyn virmiş kilik-i kudretle
Dü şakķ hâmeden çıkmış hezâr âsâr-ı Rabbânî
- 6 Kalem nakş itmeseydi şafha-i evrâk-ı ekvâna
' Aceb kim keşf iderdi nûkte-i âyât-ı Qur'ânı
- 7 Egerçi seyfile meftûhdur hep kişver-i İslâm
Kalem zabt eylemişdür lîk bu iķlîm-i şâhânı
- 8 Hûşûşâ dilberânun zâhir olan hat ' izârında
İder pür-şevķ rûşen-dil hemîşe dîde-i cânı
- 9 N'ola âb-ı hayât aķsa dehânından anuñ her dem
Anuñ'çün eylemişdür câygâhın beyt-i zulmânî
- 10 Beyâz-ı şafhaya zînet viren hüsn-i sevâdudur
Hudâ kâdir çıkarur tîre şebden şems-i nûrânî
- 11 Suķûr-ı nüsha-i ' âlem olurdu ser-be-ser nâ-bûd
Egerçi olmasa kilikün seri üstinde püyânı
- 12 ' Aceb kim tîşesi bir merd-i kâmil pîşeverdür kim
Niçe ma' nâ çıkarur kâza bir kez kân-ı imkânı

²⁸ [Gazeliyâtta ma'dûddur ifadesi yer almaktadır.]

- 13 Eger kaç-ı lisân itseñ de sen de hâmeveş Nâfi
Olurduñ feyzile iklîm-i ma' nânuñ sühandanı

TÂRİH-İ ŞULH EZ-BERÂ-Y-I SULṬÂN-I MIŞR BÂ-SULṬÂN-I RÛM

3

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 82 b 1 'İbâd üzre yine elṭâf-ı Kayyûm-ı Kādîm oldu
Zuhûr-ı feyznâk-i Hâzret-i Hayy-i Hakîm oldu
- 2 Kulûb-ı nâs pür oldu meserret birle ser-tâ-pâ
Gam u ekdârlar bu şahın-ı 'âlemden 'adîm oldu
- 3 Beşâretle kulûb-ı dostân hep oldu dil-şādî
Hasedden çok dil-i bed-h'âhlar çâk dü-nîm oldu
- 4 Kesâda vardı kârı ser-be-ser pes-ṭînetânun hep
Cihânun işi altun oldu kârı cümle sîm oldu
- 5 Biraz sūy-ı hilâfa dönmişidi çarḥ-ı dendânı
Hudâya şükr kim kudret yediyle müstaḳîm oldu
- 6 Livâsın dikdi mülk-i Mısr'a sulṭân-ı feraḥ bu dem
Gelüp bezminde zevk u şevk u şādîler nedîm oldu
- 7 Be-'avn-i mu'ṭî-i mâni' ziyâ-yı şulḥ olup lâmi'
Didi târiḥini Nâfi' bu yıl şulḥ-ı 'azîm oldu²⁹

TÂRİH-İ FÂTİH EFENDİ-İ ŞİRVÂNİ MIŞIR'DA MUHAMMED 'ALÎ PAŞA EFENDİMİZE KİTÂB TAŞNÎF İDÜP VAḲṬ-İ TAḲDİMLERİNDE YAPILMIŞDUR

4

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Bârek-al'lâh zihî nüṣṣa-i nev-feyz-âṣâr
Eylemiş nâzımı gevher gibi dehre îṣâr
- 2 Her nikât-ı hikem-âmîz-i durer-bârların

²⁹ Mısraı ebcedle 1256 tarihini vermektedir.

- Baħr-i ma' nādan alup cylemiş āfāka nişār
- 3 Her kelāmında niçe dürr-i belāgat muzmer
Her ma' ānisi ider cāna melāhat ızhār
- 4 Kışşasından olur ehl-i dile yüz biñ hisşe
Sāmi' ine gelür elbette fevā'id bisyār
- 5 Görmemiş bunca hikem-sāz kitābı eslāf
Böyle pendi kaleme almamış eslāf-ı kibār
- 6 Zāhiri cümle feşāhatle belāgat-meşhūn
Bātmı cilvegeh-i şūret-i hūsn-i esrār
- 83 a 7 Neşri zīnet-dih olup necm-i benātü'n-na' şa
Nazmı Pervīn'e hemān virmededür naķş-ı nigār
- 8 Ma' rifet ehline olmaķda enīs ü maħrem
Merdüm-i dīde-i 'ārifde n'ola tutsa qarār
- 9 Nūş iden çāşnī-i lezzet-i rūhānisin
Cism ü cānında kıomaz zerre kıadar gerd-i ğubār
- 10 Şimdi bu nūşha-i pākīzeyi itmiş inşā
Bir kemāl ehli hūner şāħibi erbāb-ı şī'ār
- 11 Ya' nī kim Fātiħ-i gencīne-i erbāb-ı reşād
Kışver-i nazmile nesr iķre odur merd-i fehār
- 12 Şīr-i meydān-ı feşāhat āña dinse lāyık
Şīrvān olmuş idi āña ezel cāy-ı qarār
- 13 Şoñra İstanbul āña cāy-ı nüzūl olmuş idi
Anda taķşīl-i ma' ārifle de olmuşdı meşār
- 14 Haylī dem anda iķāmetle olup şöhretyāb
Anda olmuş idi maķbūl-i şığār ile kibār
- 15 Ba' dehu rehber-i tevfiķle Mışr iķre gelüp
Bir veliyy-i ni' amuñ pāyine sürdi ruhsār
- 16 Bağlanup rişte-i iħsānına cān u dilden
Hizmet-i devletini itme[de]dür şimdi ğüzār

- 17 Diyerek bu daḥi bir ḥizmet-i dīn ü devlet
İtdi bu nüṣṣa-i pākīze-edāyı ızḥār
- 18 Cevheriden şorıcaḳ Nāfi‘ anuñ tārīḥin
Bir cevāb itmediler sem‘ -i ḳabūle ıṣḍār
- 19 Sāde-rūyāne varup ḥarf ataraḳ itdüm ise
Sāl-i tārīḥini bu nev-eşerüñ istiḥbār
- 20 Didi bu dürr-i girān-ḳadri bir ehl-i ‘ irfān
Baḥr-i ḥikmetden idüp anı ber-endāz-ı kenār
- 21 Çarḥ-ı atlasda yazılsa buña lāyık tārīḥ
Güher-i baḥr-i hünerdür bu ḡarāyib āṣār

SER‘ ASKER İBRĀHĪM PAŞA ‘ AMİḲ OVASINI ZİRĀ‘ AT İDÜP MA‘ MÜR VE
ĀBĀDĀN EYLEDÜKLERİNDE SÖYLENEN TĀRİḤDÜR

5

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 83 b 1 Ḥoşā bu vādī-i fūṣḥat-serāy-ı hem-çü Sa‘ d-ābād
Ba‘ id olmazdı bāḡ-ı ‘ adnden olsa eger ta‘ dād
- 2 O bir cāy-ı feraḥ-baḥşā-yı ḥüb-ı dil-güşādur kim
Ḥaşād u zer‘ e olmuş idi anda ḥaylī isti‘ dād
- 3 Temekkün eyleyüp şaḥnında anuñ niçe merdüm
‘ Aşāyirden refāhiyyet ile çok Türkmān Ekrād
- 4 Bulup ol vādī-i ḥüb içre çok neşv ü nemā anlar
Behāyim gibi itmişler idi ol vādī’i ifsād
- 5 Bu deşt içre niçe biñ melḥame vāḳi‘ olup geçmiş
Sitiz ü cengile olmuş muḳābil şad-hezār ecnād
- 6 Miyāh-ı ‘ azbdan cūş itmese de çok cūy-ı dil-cūlar
Ki ya‘ nī anda olsa mācerā çok olmaz istib‘ ād
- 7 Zemīninde biten şayf u şitāda sebze-i terler
Ḥaṭ-ı dil-cūy-ı ḥübı zülf-i maḥbūbı ider ber-bād

- 8 Tevārīh-i selefde belki ebnā-yı halefde hep
İder ‘ izz ü şerefde bu zemīnūñ olmasın irād
- 9 Mükerrerrem olduğına bu mekāna buyemiş hikmet
Meger anuñ mekīni olmak imiş bir kerem-mu‘ tād
- 10 Ki ya‘ nī şīr-i rūşen-rāy İbrāhīm Pāşā kim
Vezīrān-ı cihān içre bugün yokdur aña endād
- 11 Hülüş-ı kalbile halka refāhiyyet olup kaşdı
Hemān āmālī olmağdur enāmuñ rāhatı müzdād
- 12 Egerçi devlet-i Mışriyye’nūñ feyz ü fütūhıyla
Muğaddem itmiş idi niçe yüz biñ kimseye imdād
- 13 Bu sāl-i meymenet-iqbālde ol dāver-i devrān
‘ Amiğ vādīsī aşhābına kıldı rahmile is‘ ād
- 14 Hemān-dem bu zemīn-i mürde-i şad-sālī ihyādan
Murādı eylemekmiş halkı kayd-ı fağrdan āzād
- 84 a 15 Himemle bakmayup şayf u şitānuñ germ ü serdine
Bu arz-ı meyyiti ihyāda kıldı çok kesi dil-şād
- 16 Bi-ḥamdil’lāh kim zātındaki rūşd ü kiyāsetle
Ba‘ id olmaz n’ola halk-ı cihānı eylese irşād
- 17 Dırāz itme sözüñ Nāfi‘ du‘ āya başla şıdkile
Dırāz olsa sūḥan bakmazlar aña ehl-i isti‘ dād
- 18 Hemīşe kiştzār-ı devlet ü iqbālını Mevlā
İde sīr-āb-ter bād-ı ḥazāndan eylesün ib‘ ād
- 19 Riyāz-ı ‘ ālem içre āb-ı ḥükmin eyleyüp icrā
Mevālīd ola çār-erkān içre emrine münkād
- 20 Bu ḥüsn-i şūretūñ āğāzına taḥrīr içün ḥāme
N’ola idüp tekāpū yazsa bir tāriḥ-i nev-icād
- 21 Zebān-ı Fārisiden çıkdı bir tāriḥ-i ra‘ nā kim
‘ Amiğ ez-yümn-i İbrāhīm Pāşā şüd heme ābād

‘AYNTĀB HĀNEDĀNINDAN ÇEGEM-ZĀDE ‘ALĪ EFENDĪ BAĞDĀD FĀTĪHĪ
‘ALĪ PĀŞĀ KĀTĪBĪ İKEN BİR BED-BAHT ANI ŞEHĪD EYLEDİĞİNÜŇ
TĀRĪHĪDÜR

6

Mefā‘īlün Mfā‘īlün Mfā‘īlün Mfā‘īlün

- 1 N’ola sîr-âb idersem hâk-i dehri çeşm-i pür-nemden
Geleden ‘âleme kurtulmadı yek lahza dil ğamdan
- 2 Dil-i pür-yâreme bir zaḥm-ı dîġer açmak istersin
Dem-â-dem kan tökersin yaşlarum yirine dîdemden
- 3 Şalup fülk-i vücûdum süy-ı gird-âba felâketle
Nişân virmekdedür eşk-i dü çeşmüm cûşîş-i yemden
- 4 Niçün hâr-ı cefâdan çâk idersin hâtırûm her dem
Taḥammül itmez iken cā-be-cā ol bâr-ı şeb-nemden
- 5 Yağarsın âteş-i ġurbetle yir yir cism-i bî-tâbı
Açarsın dūd-ı âhum çıġmaġa sūrâḡ sînemden
- 84 b 6 Eger dînâr u dirhem gösterüp dil-şâd iderseñ de
Yine encâm-ı kârı boş ġomazsıñ nâr ile hemden
- 7 Bu ġülzâr-ı cihân içre hemîşe ehl-i idrâki
Niçün maḥrûm idersin bir ġül-i ḡoş-büyuñı şemden
- 8 Ģubâr-âlûd idersin dem-be-dem jeng-i kûdûretle
Şafâ âyînesini dūr idersin ṭab‘-ı ġurremenden
- 9 Şikest olup zücâc-ı hâtırûm seng-i felâketle
Dil-i zaḥm-âşinâmuz olmada maḥrûm merhemden
- 10 Ķarâr itmiş ġam u âlâm-ı dünyâ ol ġadar dilde
Rehâ mümkün midür bu pîç ü tâb-ı mâr-ı perçemden
- 11 Budur her dem kemâl ehline çarḡuñ ‘âdet ü resmi
Hemîşe derhem itmekdür dilin tâ devr-i Ādem’den
- 12 Niçün ehl-i kemâlûñ ġâmet-i elfin kelâm itmiş
Niçe faşl-ı ġazâna düşdi kesler nev‘-i âdemden
- 13 Bu ġünlerde bir ehl-i dânişûñ ḡayfâ ki çarḡ-ı dūn

- Vücūdın ‘āzim-i dār-ı bekā itmiş bu ‘ālemden
- 14 Ki ya‘ nî ‘Ayntābuñ ber-güzide bir ser-efrāzı
Hemān ğurbet-nişin olmışdı tã kim bir niçe demden
- 15 Şerefle ‘izz ile geşt ü güzār itmişdi āfākı
Niçe telh ile şirîn tatmış ider bîş ile kemden
- 16 Kitābet hîdmetiyle vālî-i zîşân-ı Bağdād’a
Niçe ‘izz ü şeref bulmuşdı ol düstūr-ı a‘ zamdan
- 17 Meger kim aña bir bed-baht bed-peymān bed-kāruñ
Nihādında var imiş tã aña bir ğayzı mübhemden
- 18 Muķārın olmamışdur bahtı lākin necm-i mes‘ūda
Naşib itmiş şehādet şerbeti ol zāta aķdemden
- 19 Varup rûh-ı revānı Kerbelā hākin tutup mesken
‘Alinüñ sırr-ı pāk-i meşhedine oldu maķremden
- 20 Ezelden ser-nüvişti bu imiş ol zāt-ı zîşānuñ
Bozılmaz bir yazı kim ola dest-i emr-i muķkemden
- 85 a 21 Olurken cāygāhı içre şubh-demde āsūde
Şehid itmiş anı bir bed-liķā çün tiĝ-ı ğamĝamdan
- 22 Gülistān-ı cinān olsun o zātuñ merķad-i pāki
Cüdā olmaya rûhı bir nefes hūrile hem-demden
- 23 Yanarken sūz-ı dilden ben daħi aldum ele hāme
Hemān-dem çıķdı āteş gibi bir târih mu‘ cemden
- 24 Gözümden kaçtre-i eşküm döküp Nāfi‘ didüm târih
Şehid oldu ‘Alimüz vāy darb-ı İbni Mülcem’dem³⁰

ANṬĀKIYYE NAḶİBİ MUṢṬAFĀ EFENDİ³¹ FEVT OLDUĶDA SÖYLENEN
TĀRİHDÜR

7

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

³⁰ Mısraı ebcedle 1254 tarihini vermektedir.

³¹ [172. sahifede bu zât için yazılmış diĝer bir târih-i vefât mevcûddur.]

- 1 Şehr-i Anṭakiyye'de bir şāhib-i devlet-nişān
Olmış idi hem naḳīb hem güzīn-i ḥānedān
- 2 Nāgehān esdükde bāğ-ı ʿömrine bād-ı ecel
Düşdi cism-i nāzenini ḥāke çün berg-i ḥazān
- 3 ʿAfv u ğufrānına maḫhar eyleyüp Bārī Ḥudā
Cennet ü didārı ile kılsun anı kāmṛān
- 4 Cism-i pāki zīr-i ḥāk içre olunca dil-nişīn
Mürğ-ı rūḥı oldu lāne-sāz-ı evc-i lā-mekān
- 5 Çıkdı bir ḥūr-ı cinān Nāfiʿ didi tārīḥini
Rūḥ-ı Muṣṭafā Efendi oldu firdevse revān

8

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

- 1 Başımuza devr idelden tā ki bu çarḥ-ı berīn
Ḳanḳı şaḫṣuñ ḥāke yeksān itmemiş tāc-ı serin
- 2 Kim bu günlerde bir ehl-i ʿilm ü faẓl u dānişūñ
Bir veled fevtiyle iḥrāk eyleyüp bāl ü perin
- 3 Öyle bir ferzend idi kim ḥüsn ü ḥüb-ı dil-keşi
Mihir ü māhuñ maḥv iderdi görse tā zīb ü ferin
- 85 b 4 Ḥaḳ teʿālā vālideynine idüp anı şefiʿ
Cennet içre ola tā anlar ile niʿme'l-ḳarīn
- 5 Sūz-ı ğurbet ile yazdum ben de Nāfiʿ tārīḥin
Nūh gitdi nevhada koydı pederle māderin

MUḤAMMED ʿALĪ PAŞA EFENDİMİZÜÑ SİLAḤDĀRİ SÜLEYMĀN AĞA'NUÑ
MIŞIR'DA YAPDURDIĞI SEBĪLÜÑ TĀRĪḤ-İ DİL-GÜŞĀSIDUR

9

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

- 1 Şāhibü'l-ḥayr Süleymān AĖa kim merd-i aşıł
Vālī-i Mıṣır'uñ siliḥdārıdur ol şānı celīl

- 2 Cüş idüp deryâ-yı ihsânı bu dem ol gevherüñ
Eyledi dil-teşnegân-ı Mışra hep icrâ-yı Nîl
- 3 Tab‘-ı pâki mâ‘il-i hayr oldığıyçün dâ‘imâ
Yapdı bu şeh-râhda Allâh içün bir selsebîl
- 4 Heft deryâ dürleri bir kaçre gelmez ‘aynına
Mâl-i dünyâ cûdına nisbetle bir şey‘-i kalîl
- 5 Şâhid-i iqbâl yüz gösterse aña vechi var
Ka‘be-i maşşûdına her bir kesün olmış delîl
- 6 Şimdi virdi âb-ı Zemzemden nişân bu ‘âleme
Halka işrâb eyledi ‘azb-i Furât-ı zencebîl
- 7 Şu gibi ezberleyüp âb-ı zülâl-i midhatin
Kaçre-i hâmem güher saçsa sezâ mânend-i seyl
- 8 Bu eşer maqbûl-i Rabb olsun du‘âsı rûz u şeb
Hasbunallâhu te‘âlâ vaḥdehu ni‘me’l-vekil³²
- 9 Bâ‘-i bismillâh ile yazdum anuñ târiḥini
Fî-sebil’lâh ‘atâş-ı ümmete li-l’lahi sebil

KUTBÜ’L-‘ARİFİN ĞAVŞÜ’L-VÂŞİLİN MAR‘AŞÎ EŞ-ŞEYḤ EL-ḤÂC MAḤMÛD
EFENDİ ḤÂZRETLERİNÜÑ VEFÂTI TÂRİḤİDÜR

10

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 86 a 1 Kim ki bu ḥâkdâna başdı qadem
Anuñ elbet verâsı râh-ı ‘adem
- 2 Var mıdur bu cihâna bir gelmiş
Çekmemiş soñra geldigine nedem
- 3 ‘Azmdür soñı bezm-i ‘uqbâya
Cezm ider bu sözi olan âdem
- 4 Hiç olur mı bir evde sūr-ı sūrūr
Dinmiş iken aña çeh-i mâtem

³² Kur’ân-ı Kerim, (Allah bana kâfidir. O ne güzel vekildir.)

- 5 Mālik olup bütün cihāna eger
Cem' idüp şad-hezār hayl ü haşem
- 6 Tā ki olsañ cihān Süleymānı
İns ü cin hükmine tutup hâtem
- 7 Niçe İskender ile Dārāya
Ġālib olsañ çeküp livā vü 'alem
- 8 Kahr-ı a' dāya kahramānlık idüp
Virmese tāb zūrīna Rüstem
- 9 'İş [ü] nūşile bezm-i 'ālemde
Cām alup destüne ger olsañ Cem
- 10 Maẓhar olsañ seḥā vü cūda eger
Kapuña gelse kıl olup Hâtem
- 11 Fāyık olup niçe Felâṭuna
Saña keşf olsa bâb-ı 'ilm ü hikem
- 12 Niçe 'allāme-i fuḥūl-i cihān
Bir sözüñ ile olsalar mülzem
- 13 Şūfī-i ehl-i ḥāller yoluña
Niçe ḥūn-ı cigerle başsa kadem
- 14 Niçe yıllar çeküp riyāzetler
Görmese hiç nefsi nāz u ni' am
- 86 b 15 İbni Edhem mişālî kılsañ da
Terk-i tâcele ḥāṭıruñ derhem
- 16 Hem-çü Zü'n-nün baḥr-i 'aşka talup
Dürr-i ma' niyle olsa da mükrem
- 17 Sırr-ı lāhūta Bāyezīd gibi
Cānib-i Ḥaḳ' dan olsa da mülhem
- 18 Çāre yokdur bu dār-ı fāniden
Rāh-ı 'uqbāya gitmek emr-i ehem

- 19 Nitekim bir kerâmet ehlinden
Şimdi başdı reh-i ‘ uqbāya qâdem
- 20 Şeyh Maḥmūd Efendi kim olmış
Kuṭbū’l-aḳṭāb-ı sâḥa-i ‘ âlem
- 21 Dil-i âgâhı olmış idi anuñ
Şâhid-i sırr-ı vaḥdete maḥrem
- 22 Dil-i âgâhı olmış idi anuñ
Şâhid-i sırr-ı vaḥdete maḥrem³³
- 23 Niçe derd ehline iderdi devâ
Dest-i luṭfile bağlayup merhem
- 24 Zerre deñlü degüldi yanında
Aña baḥş olsa idi bu ‘ âlem
- 25 Nezd-i pâkinde tâ ber-â-ber idi
Būd u nâ-būd daḥi biş ile kem
- 26 Ehl-i faḳrı severdi cânından
Anlara şan olup aḥ-ı tev’em
- 27 Devr cevrenden olmış idi anuñ
Sînesi dâğdâr u dîdesi nem
- 28 Hâḳ söze eyleyince ol âgâz
Kimse aña dimezdi lâ vü ne‘ am
- 87 a 29 Zâtı şâḥib-kerâmet oldığına
Olmış idi müselleme ‘ âlem
- 30 Baykara gelse idi meclisine
Deḥşetinden olur idi ebkem
- 31 Sa‘ d u seyyid bulınsa bezminde
Hâḳ sözine olur idi mülzem
- 32 Niçe nâ-şâdlar gelüp yanına
Hep giderlerdi şâd hem ḥurrem

³³ Üstteki beyit aynen tekrarlanmıştır.

- 33 Zātına lāyık idi dinse anuñ
Faşş-ı ‘ilm ü ma‘ārife hātem
- 34 Yüklənüp bār-ı ğurbeti kıatı çok
Eylemiş idi elif kıaddini ham
- 35 Kātib-i cān şafha-i dehre
Yazmamış böyle bir sūtüde-şiyem
- 36 Hüsn-i evşāfını ‘add mümkün mi
Yazsa şad-sāl levh üzere kıalem
- 37 Luţf u ihsān iderdi gelse aña
Cānına kıaşd idici bir ādem
- 38 Nāfi‘ ā itme sözi kim ıtnāb
Şimdi hayr du‘ ādurur elzem
- 39 Tā ki kerrūbiyān-ı seb‘ -i tıbāk
Olalar sāyiḫāt-ı tarf-ı hareml
- 40 Mürġ-ı rūḫı o zāt-ı zī-şānuñ
Ola cennetde hūr ile hem-dem
- 41 Fikr-i tāriḫin eyler iken anuñ
Oldı bu nükte hātıra mülhem
- 42 Geldi üçler didi aña tāriḫ
Şeyḫ Maḫmūd Efendī göçdi bu dem

11³⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 87 b 1 Şehr-i Anṭākiyye’de bir şāḫib-i devlet-nişān
Olmış idi hem naḫīb hem güzīn-i ḫānedān
- 2 Nāgehān esdükde bağ-ı ‘ömrine bād-ı eccl
Düşdi cism-i nāzenini ḫāke çün berg-i ḫazān
- 3 Cism-i pāki zīr-i ḫāk içre olınca dil-nişīn

³⁴ [168. sahıfede bu zāta ait bir vefat tarihi daha vardır.]

Mürğ-ı rûhı oldı lâne-sâz-ı evc-i lâ-mekân

- 4 ‘Afv-ı ğufrânına mazhar eyleyüp Bârî Hudâ
Cennet ü dîdârı ile kılsun anı kâmrân
- 5 Çıkdı bir hûr-ı cinân Nâfi‘ didi târîhîni
Rûh-ı Muştafâ Efendi oldı firdevse revân

12

Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

- 1 Kim ki cihân cāhına mağrūr ola
‘Âkıbeti hâkde mestūr ola
- 2 Gitdi Hâtab-zāde ki bu dehrden
Cennet ü dîdâr ile mesrūr ola
- 3 Didiler işneyn gelüp târîhîni
İbni Hâtab türbesi pür-nūr ola

TÂRİH-İ VEFÂT-I MUHAMMED EFENDİ-İ İSTANBULİ DER-İ HALEBÜ’Ş-ŞEHBÂ

13

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şehr-i İstanbul’dan bir şāhibü’l-‘aql velîd
Olmış idi rüşdile fenn-i kitâbetde ferîd
- 2 Nev-civân iken felek rahm itmeyüp kıydı aña
Kilk-i taqdîr ile kıldı defter-i ‘ömrin resîd
- 3 Nâfi‘ â geldi ecel bi’z-zât yazdı târîhîni
Oldı Muhammed Efendi hayf der-i Şehbâ şehîd

SER-‘ASKER İBRÂHİM PAŞA BEYLÂN’A VARDUĞDA HÜSEYİN PAŞA
ANDAN FIRÂR EYLEDİĞİNÜŦ TÂRİHİDÜR

14

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 88 a 1 Bu ‘ālem başka ‘ālem oldu bu bir başka ‘ālemdür
Hele ben bildüğüm şıgmaz bu ‘aql u fehm ü iz‘āna
- 2 Tabī‘at tūtışine eylegil hāmūşlık ta‘līm
Ne şūret gösterür şabr eyle baḳ mir’āt-ı devrāna
- 3 Varup şāhīnveş İbrāhīm Paşa kondı Beylān’a
Hüseyn Paşa kaçup hem-çün ‘aşāfır oldu bī-lāne

ŞĪRVĀNĪ FĀTĪH EFENDĪ MİŞİR’DAN ḤACC-I ŞERĪFE GĪDÜP BA‘DE’L-EDĀ
YENBŪ‘A TEŞRİFLERİNDE VEFĀT TĀRĪḤLERİDÜR

15

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dehrde yokdur beḳāsı bu binā-yı ‘işretün
Devrde nā-būddur zevḳ u şafāsı şohbetün
- 2 Her ne deñlü ābda varsa ḥabāb içün beḳā
Ol ḳadar var müddeti saña ḥayāt u şihḥatün
- 3 Nūşı nīşile mürekkeb ḡamla müdḡamdur neḡam
Āḫiri cānā hemān letdür bu fānī devletün
- 4 Gördüğün şūretde hep zāhir şarābıdur serāb
Nıḳmet olmışdur müsāvisi dem-ā-dem ni‘metün
- 5 ‘İşreti maḥzā ki ‘usretdür nazarda ādeme
Hemmden eksik degüldür başı ehl-i himmetün
- 6 Āḫir-i dīnār u dirhem nār ile hemdür hemān
Sūrı şūrile muḳābildür var ise dıḳḳatün
- 7 Vāy idersen de ne deñlü zaḥmuña olmaz ‘ilāc
Yok bu ḥikmet-ḥāne içre ḳadri ehl-i ‘illetün
- 8 Hoḳḳa-i firūze-i çarḥuñ devāsı dā’idür
Andan ümmīd-i şifā boşdur bu ehl-i ḥikmetün
- 9 Geh hilāl ü geh bedir olsañ bu mīnā çarḥda
Şhrden şehre gezüp āfāḳı tutsa şöhretün

88 b

- 10 Gün gibi hüsnuñ fūrūğı tutsa şahñ-ı ‘âlemi
Bir gün olur toğmamış gibi olur bu tal‘ atun
- 11 Nitekim bir merdüm-i āgāh şāhib-intibāh
Rāh-ı hacda çaldı hayfā kūs-ı mevt-i rihletun
- 12 Ya‘ nî kim Fātiḥ Efendi-i ma‘ ârif kânı kim
Bir güzide merd-i mümtâzidi ehl-i fıtnatun
- 13 İktisāb-ı ‘ilm için terk-i diyār itmişdi ol
Niçe dem tatmış idi derdile zehr in firkatun
- 14 Germ ü serd-i rûzgāra şabr idüp niçe zamān
Zehr-i kahr in nûş kılmışdı bu dār-ı ğurbetun
- 15 Cevher-i zātından özge çok kemāl-i ma‘ rifet
Kesb ile bulmuşdı haqqā şāh-rāh in ‘izzetun
- 16 Kesb idüp şehir-i Sitanbul içre çok ‘ilm ü hün er
H̱ācegānlık ile yol in bulmuş idi rif‘ atun
- 17 Şi‘ r ü inşāda olup akrānına fā’ik o zāt
Şöhret ü şān in zemīne taķmış idi hayretun
- 18 Devlet-i Rûsiyye’nün şulḥına da me’ mūr olup
Bulmuş idi nef‘ ini bisyār hayr-ı niyyetun
- 19 Olmışiken niçe sāl İstanbul içinde muķīm
Kırķ toķuz târiḥine irmişdi sāl i hicretun
- 20 Sāyık-ı taķdīr anı ib‘ ād idüp ol cāydan
Mısr’a geldi zeynile yapışmak için kısmetun
- 21 Mīhmān olmuşdı anda çend sāl ol zāt-ı pāk
Sāyesinde bir ḥıdīv-i dehr-i mülk ü milletun
- 22 Ārzū-yı Ka‘ be-i ‘ ulyā düşünce gönlüne
Şıdķ u ihlāş ile tıtdı dāmenini himmetun
- 23 Vefķ-ı dil-ẖāḥ üzre hacc in eyleyüp cümle tamām
H̱āṭırına düşmiş idi ārzūsı ric‘ atun
- 24 Sāḥil-i Yenbū‘ ’a vāşıl oldıgınca ol hümām

- Şerbetini nûş kıldı anda cām-ı firķatüñ
- 89 a 25 Hāķ te‘ālā rūḥ-ı pāķin ṭā’ir-i ḳuds eyleyüp
Ġavṭa-ḡāri ola emvāc-ı biḥār-ı raḥmetüñ
- 26 ‘Afv idüp anuñ ḳuşūrını Hudāvend-i ‘Alīm
Bula ‘adn içre ḳuşūrını cenāb-ı ḥazretüñ
- 27 Sūziş ü derdile Nāfi‘ söyledüm tārīḡhini
Rūḥ-ı Fātiḡ’e açıldı vāḥ bābı cennetüñ

16

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mıṣr’da Miskiyye’de niçe zamān
Çoķ nişin olmışdı ḳavm-i müşrikīn
- 2 Ermenī efrenc ü tersā vü Yehīd
Ol mekānı eylemişlerdi mekīn
- 3 Küfr ü şirk ü fışķile ‘işyānların
Arturup anda olurlardı nişin
- 4 İzdihāmle yapup çoķ ḡāneler
Olmışidi biri birine yakın
- 5 Tā görenler dir idi kim anları
Cem‘ olmuş bir niçe bi’sel-ḳarīn
- 6 Şuḡl idi anlara hep küfr ü ḡalāl
Yoḡidi anlarda aṣlā ḳayd-ı dīn
- 7 İdüp istiḡdām niçe Müslimān
Anlara dönmişdi niçe Müslimīn
- 8 Şürb-i ḡamr hem livāṭayla zinā
Ehli olmuş idi anlara mu‘īn
- 9 Dā’imā bī-bāk ü bī-pervā olup
Ehl-i İslām’a tutarlar idi kīn

- 10 Yaptırup niçe mu‘ allā qaşrlar
Anda olurlardı her dem dil-niş̄in
- 11 Her biri māl ü menāl ü cāhdan
Kimseye itmez idi vaż‘ -ı ceb̄in
- 89 b 12 Müctemi‘ olmuş idi ol cāyda
Niçe biñ küfr ehli bed-kār u la‘ in
- 13 Ehl-i nār olduklarıyçün ‘ ākıbet
Şimdi nāra oldılar haqqā qar̄in
- 14 Nāgehān nār-ı gāzab peydāh olup
İşti‘ āl itdi tenūr-ı āteş̄in
- 15 Çıkdı dūzaḥdan şanasın nārlar
Yakdı ol mel‘ ūnlaruñ hep hānesin
- 16 Tutişup yandukda beş gün beş gice
Āteşistān oldu hep rūy-ı zem̄in
- 17 Beldenüñ cümle kibār u ḥākimi
Oldılar bir yire gelüp cā-niş̄in
- 18 Seyrine bi’l-cümle çıkdı ins ü cān
Baqdılar hep ehl-i çarḥ-ı çārüm̄in
- 19 Belde-i Mısr’a düşüp ḥavf u hirās
Kalmadı bir kimse nefinden em̄in
- 20 Hāne-i qalbiñe her bir ādemüñ
Ḥavf-ı āteşle olup endūhḡin
- 21 Żāyi‘ olmuşdı niçe māl ü menāl
Niçe eşyā ḥākde qaldı def̄in
- 22 Çıkdı ‘ ayyūka şadāsı āteşüñ
Toldı devrinden şadā-yı heftüm̄in
- 23 Vaḳti tekm̄ilinde Ḥaqqā şükr kim
Oldı bu nār-ı cehennem ḥāmid̄in
- 24 Nāfi‘ ā bu vaḳ‘ a-i pür-dehşetüñ

Fikrin eylerken tamāmen tārīhin

- 25 İki müslim geldi didi tārīhin
Nār ile hark oldu dārü'l-kāfirin

ADANA'DA KADEM-ZADE 'ÖMER EFENDİ'NÜN YEGENİ 'OŞMÂN'UN
VELÂDETİ TÂRİHİDÜR

17

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 90 a 1 Hâk kerâmet eyleyüp ihsân nesl-i âdeme
Anları itmiş tenâsülle mûkerrem her deme
- 2 Tâ ki bu günlerde dehre geldi bir nev-zâde kim
Gelse lâyıkdur sürûşân aña hayr maqdeme
- 3 Hâk te'âlâ 'ömrini efzûn idüp 'izzet ile
Dâ'imâ olsun ferahta düşmesün kayd-ı gama
- 4 Nâfi'â yazdum teberrük kaçd idüp tārīhini
İtdüm ihdâ gâ'ibâne tâ kim ol gonca-feme
- 5 Çıkdı bir sâ'î beşâretle didüm tārīhini
Nûr-ı 'Oşmân tâli' oldu zîb ü zîbâ 'âleme

MUHAMMED 'ALÎ PAŞA-ZÂDE SA'İD PAŞA'NUN KEŞTİSİ İÇÜN
SÖYLENMİŞDÜR

18

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Zihî Mîr Sa'id'ün 'Akke nâmı fûlk-i zîbâsı
Sezâdur aña kûh-ı Bî-sütûn'ün dinse hem-tâsı
- 2 Muqaddem vâlid-i mâcidleri kim 'Akke'nün fethin
İdince olmuş idi aña hâşıl çok temennâsı
- 3 Nice fetḥ olmuş ise 'Akke şehri toḇ-ı kahrile
Bu keştî rûyına fetḥ ola dâ'im bundan a'lâsı

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Şimdi oldu mazhar-ı luṭf-ı ilāh
Ya' nî İbrāhīm Efendî zü-intibāh
- 2 Bir veled iḥsān olunmuş kim aña
Mülk-i ḥüsne şanki olmuşdur o şāh
- 3 Cebhesi üzre tesurrun nāzirin
Nūr-pāş oldığıdur bî-iştibāh
- 90 b 4 Vālid ü māder ile ol tıfl-ı pāk
Bula çok ikbāl-i ' ömr ü ' izz ü cāh
- 5 Nāfi' ā bir beytden tāriḥine
Cevheriden aña buldum şāh-rāh
- 6 ' Irq-ı İbrāhīm'den ḥālā ki ol
Toğdı İsmā' il dünyāya çü māh

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Hāzret-i İzid-i Hāyy-i Hālīk
Her kuluñ şubḥ-ı ümidin Fālīk
- 2 Tā bu günlerde ḳadr bir ḳuluna
Lüṭf u iḥsānını olmuş sāyık
- 3 Ya' nî dergāh-ı münib-i Hāḳ kim
Hāḳkı bātıldan olur ol fārūk
- 4 Bir veled ile anı Hāzret-i Hāḳ
Eylemiş bişr-i ' azīme lāyık
- 5 Cebhesi üzre Hudā-yı müte' āl
Eylemiş nūr-ı reşādı şārık
- 6 Vech-i pākinde o tıfl-ı pāküñ
Olmış envār-ı tecellī bārık

- 7 Vālid-i mācidiyle ol ıfla
Virsun Allāh cihān-ārālık
- 8 Nāfi' ā fikr ider iken tārīh
Geldi bu 'ādeti üzre hārık
- 9 Didiler cevheriyān tārīhin
Cān gibi toğdı Muḥammed Fā'ik

MORALI SĀMĪ BEG'ÜÑ NİŞĀN-I İFTİHĀRLARI DESTİNDEN İNTİZĀ' VE YİNE
GERDEN-İ DEVLETLERİNE İDĀ' OLINDIĞINUN TĀRİHİDÜR

21

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 91 a 1 Bi-ḥamdil'lāh oldı 'uḳdehā-yı ḥātırum münfek
Reg-i sâz-ı derūnum şimdicek çalsa n'ola düm tek
- 2 Ki bu günlerde bir erbāb-ı isti' dād-ı zī-şānuñ
Şafā-yı ḥātırı kim tîre-sâz olmuş idi bî-şek
- 3 Degülken hîç meşhūdum bu çarḥ-ı kîne-cū içre
Güm olmuş cevher-i 'ālem-bahāsı ola çün müdrek
- 4 Hezārān şükr kim ol Ḥazret-i Ḥallāk-ı zī-şāna
Ki bu eyyāmını bir zāt üzre eylemiş ebek
- 5 Egerçi aḳmış idi sūy-ı ğayra cūy-ı iḳbālī
Ḳadīmī cāyına cārī olup buldı yine meslek
- 6 Du' ā-yı devleti naḳş-ı zamīr olmuşdı ol deñlü
Anı Mirrīh-i çarḥa tutsa itmezdi ḳabūl-i ḥak
- 7 Ser-ā-ser zümre-i aḥbāblar olmuş ise mesrūr
Yaḳışmaz mı ya bu muḥlis fu'āda çok du' ā itmek
- 8 Ḥudā iḳbāl-i 'izz ü devletin ol zāt-ı zī-şānuñ
Bülend-i üstüvār itsün hemişe çarḥ-ı mīnā tek
- 9 Beşāretle gelüp bir peyk Nāfi' didi tārīhin

MEVÂŞÎ NÂZIRI HARPUTLI RÂĞIB EFENDİ ÜÇ MÂH MAHBÛS
OLDUĞLARINDA TÂRİHDÜR

22

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Devlet-i Mısrıyye’nün bu dem bir ehl-i dānişi
Rif at erbābından olmuş idi bā-luṭf-ı Hudā
- 2 Ya‘ ni kim Rāğib Efendî-i hūner-perver o kim
Cümleñün merğūbıdur dinse aña lāyık sezā
- 3 Niçe dem olmuşdı Mısr içre mevāşî nāzırı
Fazlasıyla anlaruñ itmişdi vāfir iktifā
- 91 b 4 [.oh] yiyüp bevre giderken dā‘imā ol merd-i pāk
Ardına emredleruñ eylerdi her dem iktifā
- 5 Gübreli tarlalara saçmışdı çok toḥm-ı günāh
Şimdi anuñ ḥāşılātın dirdi bî-reyb ü riya
- 6 Āsyāb-ı dehrüñ ardına düşüp şām [u] seher
‘İş ü ‘işret isteyüp sürmekdedür zevk u şafā
- 7 Kanda bir şāhib-cemāli görse cān naḳdin virüp
İştirā eyler idi bir maḳ‘ad-ı ‘ālem-bahā
- 8 Çok görüp ol ḥalk-ı cihān cümle aña
Cümle ayak başdılar el birlik ile her yaña
- 9 Cille-i isnād idüp atdılar anı çilleye
Çille-i merdānedür çeksün didiler ‘aşḳ ola
- 10 Böyle çille çekmesi lîkin o zāta ḥūbdur
Var iken yanında anuñ bir mürîd-i meh-liḳā
- 11 Virdiler bu işde ehl-i meşveret böyle qarār
Tā kim üç meh deñlü dīvān-ı mevāşîde ḳala

³⁵ Mısraı ebcedle 1255 tarihini vermektedir.

- 12 Girdi dīvān-ı mevāṣīye olup emre muṭī^ʿ
Ṭav^ʿ [u] kerhen eyleyüp emr-i ṣerīfe iḳtidā
- 13 Ḥabs-i zindān olsa da ehl-i dile hoşter gelür
Yanıcaḳ yanında anuñ bir çerāḡ-ı pür-ziyā
- 14 Ḥabs hengāmında olsun bir laṭīfe bu diyü
Ehl-i diller yazdılar bu çend ebyātı aña
- 15 Noḳtadan aḥbāblar yazdı anuñ tāriḥi
Cillenüñ de çillesin Rāḡıb Efendī çekdi hā

SER-‘ ASKER İBRĀHĪM PAŞA NİZİB MUḤĀREBESİ’NDE ḤĀFİZ PAŞA’YI
BOZUP KAÇURDIĞI TĀRİḤDÜR

23

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 92 a 1 Yine tevḫīḳ-ı Ḥaḳ bir dāverüñ olduḳda hem-rāhı
Niçe iḳlīm-i fetḫüñ rüyına açıldı şeh-rāhı
- 2 Nesīm-i nuṣret ü fevz ü feraḥ esdükde dillerde
Cihān bād-ı şabānuñ zevḳını hep oldılar sāhī
- 3 Münevver oldı ‘aynı ‘ālemüñ nūr-ı sürür ile
Yire şoḳsun felek şimdi ziyā-yı mihr ile gāhī
- 4 Ḥarām olsun baña şimden girü bu zindegānīler
Felekden kām içün yek-dem çekersen bir nefes āhı
- 5 Ki bu günlerde ‘ālī-menḳabet bir ḳahramān-şavlet
Maḳāmında ṭururken şırveş şām u seḫer gāhī
- 6 Tecemmu^ʿ eyleyüp bir niçe bī-iz‘ ān gāfiller
Ġurūr ile anuñ olmış idi a‘dā-yı bed-ḫ‘āhı
- 7 Geçüp ol dem murādı maḳşad-ı aḳşāya irmek’çün
Zavāllılar muradı girü geçdi döndirüp rāhı
- 8 Muḳābil olıcaḳ cünd-i ‘adūlar ceyş-i şīrāne
Muḫālifler kaçup gitdi hemān mānend-i rūbāhī

- 9 Düşüp bî-çäreler her biri bir vādî-i hızlâna
Tarîk-ı râstdan çıkmak olara oldı güm-râhî
- 10 Nedâmet çâhına üftâde oldı şükr kim anlar
Kurarken her biri hâtırlarında manşib u câhı
- 11 Ser-â-pây cihân bâzîçe-i ‘ibret-nümâdur kim
Hemişe bir piyâde mât ider ferzâne çok şâhı
- 12 Hülâşa dâver-i devr-i zamānuñ bu fütühâtı
Yazılsun çok mütün üzre nezâ’irlerde eşbâhı
- 13 Muvaffağ eylesün Mevlâ anı her bir umûrında
Aña kilik-i kâder tahrîr ide *naşrun min allâh*³⁶
- 14 Hemişe kâh-ı iclâli bülend ü üstüvâr olsun
İre seb‘-i tıbâk üzre sûtün-ı çetr-i hargâhı
- 92 b 15 Bu fetih-i nev-zuhûra dîde-düz-ı intizâr iken
Beşâretle ferağ virdi dile bir merd-i âgâhî
- 16 O dem leb-rîz olup bu câm-ı hâtır feyz-i şâdiden
Açıldı hâme-i mu‘ciz-edānuñ şimdi efvâhı
- 17 Zebân-ı tîğ-ı cevherdârı Nâfi‘ söyledi târîh
Bozupdur şimdi İbrâhîm Paşa leşkeri şâhı

24

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ehl-i Çerkesden iken bir hûb-rû Yûsuf-liķâ
Mısr’dan dest-i kâzâ virmişd[i] rızkını aña
- 2 H‘âherin görmek için gelmişdi Mısr içre o zât
Yûsufâsâ vaşl-ı ihvânile bulmuşdı şafâ
- 3 Çend mâh anda ikâmet eyleyüp ol dürr-i pāk
H‘âherin görmek ile olmuşdı kalbi pür-şifâ

³⁶ Kur’ân-ı Kerim, (Alah’tan yardım.)

- 4 Kaşr-ı ‘ālî içre vâkı‘ mekteb-i ‘irfanda
Bir zamân anda iķâmetle bulup ‘izz ü ‘alâ
- 5 Fariğ âzâde iken gülşen-i ‘âlemde ol
Bir çiçek açdı nihâl-i kıddine şun‘-ı Hudâ
- 6 Şanki giymiş bir çiçekli câme-i zîbâyı ol
Kıdd-i dil-cûsına virmiş başka bir hüsni ü bahâ
- 7 Lîk zînet didigimiz âfet-i cânı imiş
Râh-ı ‘uķbâya ‘azîmet kıldı ol merd-i Hudâ
- 8 Hâk te‘âlâ rûh-ı pâkin tâ‘ir-i kıds eyleyüp
Mesken ola aña hürîlerle cennât-ı ‘alâ
- 9 Katre-i eşkümle yazdum Nâfi‘ â târîhîni
Ahmedün buldı çiçekden bâğ-ı hüsni de fenâ

SER-‘ ASKER İBRÂHİM PAŞA İNŞÂ EYLEDİĞİ ÂTEŞ VAPURINUŇ TÂRİH-İ
ÂBDÂRIDUR

25

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 93 a 1 Ol cenâb-ı hâzret-i Hâķķ-ı Hudâvend-i celîl
İtdi bir düstürını bu demde bir hayra delîl
- 2 Ya‘ni kim ser-‘ asker İbrâhîm Paşa-yı dilîr
Meşreb-i pâkidür icrâ eylemek mâ‘-i sebîl
- 3 Baķş idüp deryâ-yı iķsânın ‘atâş-ı ‘âleme
Nîlden zûr ile vâfir aldı âb-ı selsebîl
- 4 Eyleyüp sîr-âb bâğ u bûstân-ı ‘âlemi
Nıyyet-i iķlâşile buldı niçe ecr-i cezîl
- 5 Efđal-i tâ‘ât saķıyyü‘l-mâ‘ oldıgım bilüp
Atıyeb-i mâlın bu râh-ı hayrda itdi bezîl
- 6 Niçe biñ naķd-i ‘azîzin şarf idüp bu râhda
Yapdı ‘âlem içre bir vapur-ı a‘lâ bî-‘atîl

7 Cūy-ı iḳbālî aḳa her demde ber-vefḳ-ı murād
Āb-ı iḥsānına olsun gülşen-i ṭab‘ ı mesīl

8 Oldı cārī ḥāmeden Nāfi‘ bu nev-tārīḥ-i tām
Āteşin vapur ile aḳdı zihī bu āb-ı Nīl

TĀRĪḤ-İ MEZKŪRUŅ SĀL-İ MEZKŪRDA NĪL CŪŞ U ḤURŪŞ EYLEDİĞİ TĀRĪḤDŪR

26

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Hikmetin ızhār idüp bu demde Allāh-ı celīl
Sāḥa-i Mısr üzre cūş itdi ‘azm-i mānend-i sīl

2 Eyle kim feyz-i ‘amīmin itdi kim ızhār-ı Ḥaḳ
Heft deryā aña nisbetle hemān şey‘-i ḳalīl

3 Mā‘ cārī oldı zāhir Mısrda her gūşeden
Şānına dinse sezā ‘aynen tūsemmā selsebīl³⁷

4 Oldı erbāb-ı süfen ‘aynı anuñla rūşenā
Līk ḳaṭ‘ oldı yolında niçe ebnā‘-i sebīl

93 b 5 Mısrūñ oldı ol ḳadar sīr-āb deşt ü kūhı kim
Bulamaz zerre ğubārı kūhl içün çeşm-i ‘alīl

6 Ḳana girmiş ḳıpḳızıl ḳaçup gelür Sūdān’dan
Kanluveş görse kimi olur ocağına raḥīl

7 Buldı revnaḳ deşt ü şahrā āb u tāb-ı Nīl’dan
Tā ki ḥāk-i ḥuşḳzārın ḳıldı gülzār-ı Ḥalīl

8 Şīvesi *cennāt-ı tecrī taḥtiḥe’l-enhār*³⁸ iken
Ehl-i Mısr’a nār olup şimdi bu mā‘-i bī‘-‘adīl

9 Şarḳ u ğarbında ḳurā vü zer‘den yokdur bir eşer
Olması ma‘mūr bir emr-i ehemdūr niçe yıl

³⁷ Kur’ân-ı Kerim, (Onda “Selsebil” denen bir kaynaktır.)

³⁸ Kur’ân-ı Kerim, (Mü’min kadın ve erkekleri orada ebedî kalmak üzere altından nehirler akan cennetlere koysun)

- 10 Niçe nāsuñ ƙalbini tekdīr itmişse ne ğam
Şad hezārān ādemūñ de eylemiş hūznin mezīl
- 11 Münde[mi]cdür t̄ineti içre anuñ havf u recā
Müdde‘ āma tā bu sāl olmış durur aqvā delīl
- 12 Nūş idenler hem girenler diseler n’ola aña
Hasbünallāhi te‘ālā vahdehu ni‘me’l-vekil³⁹
- 13 Kūh u şahrālarda bu mā ol ƙadar seyyāh kim
Vaƙt-i seyrinde Mesīh olmaz anuñla hem-rahīl
- 14 Seyr ider bir vehb ü nehb ehli şeh-i zī-şān kim
Kimini ihyā ider kimini bed-nām u rezīl
- 15 Fehm idenler noƣtadan Nāfi‘ didi tārīhini
Bu sene Mısr’ı ser-ā-pā eyledi ğarƣ-āb Nīl

ADANAVİ HAṬṬĀṬ ‘ALİ NŪRİ EFENDİ’NÜŇ MEDHİNDE YAZILMIŞDUR

27

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 ‘Alī Nūrī Efendī kim olup haṭṭāṭ-ı bī-hemtā
Cihānda hūsn-i haṭṭile olmış ol ma‘rūf müsteşnā
- 2 Cenāb-ı hażret-i ser-‘ asker İbrāhīm Paşanuñ
Hemān emri ile gelmişdi Mışra ol melek-sīmā
- 94 a 3 Maḥādīm-i kirāmānuñ haṭṭı ta‘līmüne ol zāt
Temekkūn itmişidi ƣaşrda ‘izzetle ƣuṭbāsā
- 4 Tamāmen hūsn-i haṭṭı eyleyüp mīrāne ol ta‘līm
Daḡı ƣoƣ bendegānı ƣıldı ‘ilm-i haṭda yektā
- 5 Berāt-ı hūsn-i haṭ olmış degül tevcīh levḡ üzre
Ƙalem destinde bir memlūk-ı ‘abd olmışdurur ğüyā
- 6 Hudā ƣılmış aña ihsān hūsn-i haṭṭdan başƣa
Hışāl-i aḡsen ile sīret-i memdūh-ı lā-yuḡşā

³⁹ Kur’ân-ı Kerim, (Allah bana kafidir. O, ne güzel vekildir.)

- 7 Zātuñ ğurbet-i pür-kürbetüñ renc-i elīminden
Gice gündüz yirinde alur iken bī-kes ü tenhā
- 8 Hūlāṣa almayup ṣabra mecāli ferd oturmada
Tezevvüc aṣdına itdi hemān-dem niyyetin icrā
- 9 Velākin cāriye alma daı hoṣdur diyü ol zāt
Hemān aldı ikisin birden ol merdān-ı bī-pervā
- 10 Varup yemm-i siyeh Baħr-i Sefīd'e mültekā oldu
Cihāna geldi ol cem' iyyetile bir dūr-i beyzā
- 11 Bu emr-i bü'l-‘acebden eyler ise gönlün isti‘ cāb
Hudā ādirdü[r] eyler seng-i hārādan güher peydā
- 12 Egeri olmasa deycūr olur mı hī ziyā-yı nūr
Anuñ'çündür ki çün āb-ı hayāta zulmet olmuş cā
- 13 Ṣayup encüm ḥesābın Nāfi' ā yazdum aña tārīḥ
amer gibi cihān mülkine toĝdı mevlid-i 'İsā

ERBĀB-I DEVLETDEN BİRİNÜÑ ZÜHRE NĀM DUḤTERİNÜÑ TĀRİḤİDÜR

28

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Cihānda her kime tevḥī-ı Mevlā'dan ola behre
Naṣīb olur aña her demde bir evlād-ı gül-çehre
- 2 Ki bu günlerde bir erbāb-ı himmet zāt-ı vālānuñ
Vücūda bir ızı geldi ki beñzer arḥda mihre
- 94 b 3 Eger görseydi hūrān-ı cinān ol duḥter-i pāki
İderler idi cümle reṣkile ṣad-ākī-i zehre
- 4 Hudā ibāl ü 'ömr ü cāvidān virsün aña her dem
Vire ḥüsn ü cemāli nūr u behcet ṣāhid-i dehre
- 5 Derūn-ı māh ıdı badı reṣkile didi tārīḥ
Zihī burc-ı sa' ādetden ṭulū' eyledi bu Zühre

EHL-İ MA‘ĀRİFDEN BİRİNÜŇ DUĞTERİNÜŇ TĀRİĦİDÜR

29

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fa‘ūlün

- 1 Yine bir ehl-i dāniş ser-firāzı
Semāḥat evcinüñ bir şāhbāzı
- 2 Vücūda gelmege bir tıfl-ı pāki
İderdi dā’imā Ḥaḫ’dan niyāzı
- 3 Bu günlerde aña Ḥaḫ itdi iḥsān
Ki bir nev-duḫter-ı pākīze-sāzı
- 4 O bir duḫter ki çıḫsaydı cemāli
Olınmaz idi mehden imtiyāzı
- 5 Peder māder ile ol tıfl-ı nev-pāk
Bula ‘iṣ-i ebed ‘ömr-i dırāzı
- 6 Göreydi şu‘le-i ruḫsārın anuñ
İderdi şem‘andan iḫtirāzı
- 7 Didüm tāriḫ Nāfi‘cevheriden
O ğābir zeyn kıldı mehd-i nāzı⁴⁰

ERBĀB-I MA‘ĀRİFDEN BİRİNÜŇ TEZEVVÜC TĀRİĦİDÜR

30

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Yine bir ehl-i dāniş olmuş idi ḫaylī dem nālān
Felekden kāmını almaḫ içün olmuş idi giryān
- 95 a 2 Şeb-i baḫt anuñ olmuşdı çünkim tır ü tārīk
Ümīd-i şubḫdan gelmişdi aña ye’sile ḫırmān
- 3 Tabīb-i çarḫdan derd-i diline niçe demdür
Devā-ḫ’āh olmuş ise her ne deñlü isteyüp dermān
- 4 Şifā-sāz olmamışdur vefḫ-ı dil-ḫ’āh üzre ‘ālemde
Niçe dem eylemişdi ḫalbin anuñ ḫāne-i aḫzān

⁴⁰ Mısraı ebcedle 1255 tarihini vermektedir.

- 5 Huşul-i maḳṣadına dīde-düz-ı intizār iken
Veliiyyü'n-ni' metinüñ oldı bu dem lütfına şâyân
- 6 Çerāğ idüp anı tā bir nefesle ḥānedānından
Çerāğın yaḳdı rüşen kıldı beyt-i ḥatırın el'ân
- 7 Aña yüz kīse aḳca baḫş bir demde ol dāver
Anuñ ḳalb-i ḥazīnin bu revişle eyledi şādān
- 8 O da gülzār-ı 'İsā'dan olup bir ḡonca-i zībā
Şafā-yı ḥatır ile olmış idi fā'ik-ı aḳrān
- 9 Bu sūr-ı pür-sürürını mübārek eyleyüp Mevlā
Niçe şādī feraḫlar virsün aña ḥazret-i Mennān
- 10 Mücevher ḫarfden Nāfi' yazıldı aña ḫoş tārīḥ
Tezevvüc eyledi Ya' ḳüb oldı ez-dil ḥandān

CENĀB-I SER-‘ ASKERĪ İBRĀHĪM PAŞA’NUÑ KÜÇÜK MAḤDŪMI MĪR
MUŞṬAFĀ’NUÑ ‘İLM-İ ḤAṬDAN KETEBE TĀRĪḤİDÜR

31

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Mīr-i maḥdūm-ı kirām-ı ḥazret-i ser-‘ askerī
Mündericdür ṭab' -ı pākinde anuñ rüşd ü zekā
- 2 Muşṭafā oldıḡı içün nām-ı sāmisi anuñ
Ḳalb-i pākin eylemiş Ḥaḳ anuñ'çün pür-şafā
- 3 Vaḳt-i nev-sālīde taḫşīl-i ma' ārif eylemek
Ḥazret-i Ḥayy-i ḥudāvend eylemiş maḫşūş aña
- 4 Ma' rifetler eşrefiyken bā-ḫuşūşā 'ilm-i ḫaṭ
Aña bu sinn-i şaḡiri içre olmışdur 'atā
- 95 b 5 Bārekal'lāh zihn-i veḳḳādına hem üstādına
Nesh ü şülṣi eyledi taḫşīl ber-vefḳ-ı 'alā
- 6 Maḫz-ı tevfiḳ-ı Ḥudā-yı ḥazret-i Vehhābdur
Böyle ḫurde-sâlde olmaḳ ma' ārif-āşinā

- 7 Bu da ihsân u ‘ inâyetdür pederle mādere
Nā’ il olmak böyle bir ferzende bā-‘ avn-i Hudā
- 8 Haḡ te‘ ālā ‘ ömrini iḡbālile iclālile
Eylesün müzdād şādīlıkla her şubḡ u mesā
- 9 Şāhid-i iḡbālını her dem çeküp āḡuşına
Dimesün bir gün aña leyte le‘ alle ve ‘ alā
- 10 Çıkdı Nāfi‘ kilik-i cevherdārdan tārīḡ aña
Bā-ḡalem ḡüsn-i ḡaṡṡ alduñ Mīr Behcet Muşṡafā

NĀZLI ḡANIM EFENDİ’NÜŃ BİNĀ İTDİḡI ḡANENÜŃ TĀRİḡİDÜR

32

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Ser-ā-ser seyr kıldum enfüs ü āfāḡ-ı dünyāyı
Nazarın görmedüm bir böyle cāy-ı ḡüb u zībāyı
- 2 ḡıdīv-i a‘ zāmīnün duḡter-i sa‘ d-aḡter-i pāki
‘ İmāret eyledi devletle bu ḡahr-ı dil-ārāyı
- 3 Getürmişler na‘ im-i ḡuldden bir kıṡ‘ asın ḡüyā
ḡomışlar bu zemīn-i ferruḡa bu cennet-āsāyı
- 4 Bu devlet-ḡāne içre dā’imā ol zāt-ı zī-şān kim
Ziyād-ı ‘ ömr ü iḡbāl ile bulsun rāḡat-efzāyı
- 5 Mücevher ṡāḡına Nāfi‘ sezā naḡş olsa bu tārīḡ
Zihī ḡanımeḡendi yapıdı dil-keş ḡaşr-ı ‘ ulyāyı

ANṡAKİYYE MÜFTİSİNÜŃ BĀḡÇE ḡONAḡINA TĀRİḡHDÜR

33

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 96 a 1 ḡabbezā bu ḡaşr-ı dil-cüy-ı ‘ alā
Vefḡ-ı dil-ḡāḡ üzre olmışdur binā
- 2 Sū-be-sū eṡrāfi cennātü’n-na‘ im
Dinse bir dārü’s-sürūr aña sezā

- 3 Bâğ-ı huldüñ ref' idüp bir kıt' asın
Naşb kılmışlar bu cāya gūyiyā
- 4 'Ayn-ı 'āşıkveş açık revzenleri
Muntazır aḥbābına şubḥ u mesā
- 5 Tākılar çün ebruvān-ı dilberān
Mihmān üzre iderler merḥabā
- 6 Bu mekānuñ itdigi kesb ü şeref
Kim mekīnidür bir aşḥāb-ı vefā
- 7 Ya' nī ol müftī-i vaqt-i belde kim
Bir ma' ārif kāmı erbāb-ı tekā
- 8 Oldığıçün tavrı müstaḥsen müdām
Ḥüsn-i ḥulķile Ḥasen dinmiş aña
- 9 Şanki mihmān-ḥānesi bir sūrdur
Anda eyler her gelen zevķ u şafā
- 10 Görmemişler anda bir şin-i cebīn
Ola pālūde meger kim rū-nümā
- 11 Bu müsāfir-ḥāneye her şubḥ u şām
Kim gelüp gitdükce her bay u gedā
- 12 Ḥaķ te' ālā devlet ü iķbālile
'Ömrini itsün füzün bī-intihā
- 13 Nāfi' ā yazsam bu cāy-ı dil-keşe
Bir güzel tārīḥ-i ḥūb u ḥōş-edā
- 14 Mu' cemi taḥrīrinüñ tārīḥidür
Bārekal'lāḥ ḥōş-mekān-ı dil-güşā⁴¹

ERBĀB-I MA' ARİFDEN ELMĀS NĀM ' ABDÜŇ FEVTİNE TĀRİḤDÜR

34

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

⁴¹ Mısraı ebcedle 1252 tarihini vermektedir.

- 96 b 1 Tîr-i gerdûnuñ açıldı yine dilde yâresi
Oldı gönölüm deşt-i hasretüñ âvâresi
Bîve-i gerdûn-ı dūnuñ bir zen-i mekkâresi
Baña bir kâr itdi kim yoǵdur anuñ hîç çâresi
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi
Haşre dek saña yeter ey çarḥ bu yüz ǵarası
- 2 Bir cüvân-ı tâze kim olmışdı serv-i ser-firâz
Ṭab^ç -ı pâki olmış idi dâ'im anuñ dil-nüvâz
Hüsn-i ḥulḳın söylesem her dem saña ṭul u dırâz
Her ne deñlü vaşfını ta^ç dâd kılsam yine az
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi
Haşre dek saña yeter ey çarḥ bu yüz ǵarası
- 3 Hâtırı ḥurrem idi her demde çeşmi rûşenâ
Olmaǵ idi kârı hep bîḡâne ile âşinâ
Hüsn-i aḥlâḳ olmış idi anda cümle rû-nümâ
Bizden itdi ol cüvânı çarḥ-ı bed bizden cüdâ
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi
Haşre dek saña yeter ey çarḥ bu yüz ǵarası
- 4 Mekteb içre tıfl-ı nev-res tâlib-i 'irfân idi
Bir civân-merd-i dilâver bende-i fermân idi
Ḳurb-ı bezm-i hâş-ı aḥbâb içre ol şâyân idi
Meşreb-i pâkîzesi ḥoş fâyıḳ-ı aḳrân idi
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi
Haşre dek saña yeter ey çarḥ bu yüz ǵarası
- 97 a 5 Olmış idi bu dil-i maḥzûnumuñ ol hem-demi
Bulmuş idüm bâ^ç iş-i dil-şâd-ı hâtır ḥurremi
N'ola bârân gibi aḳıtsam dü çeşmümden nemi
Yoǵdurur bu yârenüñ her vechile bir merhemi
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi
Haşre dek saña yeter ey çarḥ bu yüz ǵarası
- 6 Rûyı şeb-reng idi lâkin ǵalbi idi tâbdâr
Râh-ı aḥbâbına cân naḳdini eylerdi nişâr
Öyle ṭab^ç -ı nâzenîn ile iderdüm iftiḥâr
Her sözi olmışdı şan kim baña dürr-i şâhvâr
Zîr-i hâke gitdi hayfâ kim bir elmâs pâresi

Haşre dek saña yeter ey çarh bu yüz kıarası

7 Haq te‘ ālā rūhını hūrīlere itsün qarın
Dā ‘imā itsün anı eşref mekân içre mekîn
İrmedi maqşūdına çünkim bu dünyāda hemîn
Cennet-i firdevsde olsun şerefle hōş-nişîn
Zīr-i hāke gitdi hayfā kim bir elmās pāresi
Haşre dek saña yeter ey çarh bu yüz kıarası

8 Nūr-ı imānile yā Rab kabrini pūr-nūr kııl
Hūr u ğilmānuñ temāşasıyla anı mesrūr kııl
Raḥmet ü ğufrānile dūzaḥdan anı dūr kııl
Lezzetin li’ş-şāribīn ile anı maḥmūr kııl
Zīr-i hāke gitdi hayfā kim bir elmās pāresi
Haşre dek saña yeter ey çarh bu yüz kıarası

SER-‘ ASKER PAŞA ĀBĀD EYLEDİĞİ MENİL BĀĞÇESİ’NÜÑ MEDḤ Ü
SİTĀYİŞİNDE YAZILAN KAŞİDE-İ ZİBĀDUR

1

Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün

- 97 b 1 Geldi yine şemm-i nesīm oldı hevālar cān-fezā
Oldı çemen ‘ anber şemīm zevk ehli buldı çok şafā
- 2 Cem‘ oldı gülzāra enām seyr itmek içün hāş u ‘ām
‘ Āşıklar anuñla müdām itmekdedür zevk u şafā
- 3 Güller açılmış her taraf bulmış anuñla mül şeref
Zindān olup bāde be-kef seyrān iderler cā-be-cā
- 4 Oldı cihān bāğ-ı İrem ğam hākden oldı ‘adem
Bāğa başınca gül kadem şād oldı hep şāh u gedā
- 5 Güller açılmış sū-be-sū bülbüller eyler güft ü gū
Gülşende eyler cüst ü cū hizmetdedür bād-ı şabā
- 6 Hübān almış el ele gülzāra şalmış velvele
Şāh-ı bahār ile güle birçok iderlermiş du‘ā

- 7 İtdi çiçekler hep hücûm bâğ içre mânend-i nücûm
Berd-i şeyâtîni rücûm şan itdiler ehl-i semâ
- 8 Oldı bu demlerde çemen müstağrağ-ı dürr-i ‘aden
Her güşede müşg-i Hûten gösterdi bir bûy-ı vefâ
- 9 Serv-i şanavberler hırâm itmekde nâz ile müdâm
Kumrıyla bûlbûl şubh u şâm söyler neğamla hûş-edâ
- 10 İdüp güşâde bâl ü per, gülzârda tāvûslar
Âfâka virüp zîb ü fer dehri iderler rûşenâ
- 11 Destine almışdur çenâr tesbîhîni leyl ü nehâr
Gülşende bir şeyh-i kibâr şankim okur vird-i du‘â
- 12 Muṭrib olunca nağme-sâz itdi uşûlin şâh-nâz
Biz bûselik itdük niyâz ol râstdan çaldı nevâ
- 13 Her bir zemîn-i hâkde her bir bıķâ‘-i pâkde
Hem yirde hem eflâkde bu hûkm olmuş mâcerâ
- 14 Şimdi ki bir bâğ-ı laṭîf ez-cümle mevzûn zarîf
Naķş-ı cihân aña redîf olsun disün lâyıķ aña
- 98 a 15 Çok gerçi gülzâr-ı cihân mânende-i bâğ-ı cinân
Ammâ ki şimdi bu zamân bu bâğdur medḥe sezâ
- 16 Ya‘nî ki Menîl Bâğı o bâğ-ı cinândan kıṭ‘a bu
Şan kim zemîni sũ-be-sũ olmuş feraḥla dil-güşâ
- 17 Her sũ gülistân-ı Ḥalîl cârî zülâl-i selsebîl
Bu bâğa olmazdı ‘adîl firdevse ger olsa şalâ
- 18 Laḥn-ı tıyûrı dil-peṣîr ezhârı çün bûy-ı ‘abîr
Anda gedâ ile emîr birdür ider zevķ u şafâ
- 19 Bir hûb câ kim bî-‘adîl mümkün degül aña meşîl
Kâbil olur mı kâl ü kîl itmek anuñ vaşfinda tâ
- 20 Yek-dem tutan anda maķar görmezdi bir rûy-ı keder
Yapmış anuñ ḥâkin meger dest-i feraḥ birle Ḥudâ
- 21 Ezhârile ârâste eşcârile pîrâste

- Ṭarḥ-ı bināsı ḥ̣āste ābıdurur şürb-i şifā
- 22 Toḥm-ı nevādur menba‘ ı ṭāvūs-ı cennet merta‘ ı
Zevk ehlinüñdür mecma‘ ı bu gülşen-i ferḥunde cā
- 23 Türk [ü] ‘ Arab Rūm [u] ‘ Acem anda olurlar muḡtenem
Seyr itmek içün hep ümem olmuş aña dīde-güşā
- 24 Berg-i dıraḡtānı neḡam itse hevā ile ne ḡam
Zikrin okur her şubḥ-dem şan Gülşenīler dā’imā
- 25 Her ḡadd-i şāḡı dil-firīb evzā‘ vü eşkālī ḡarīb
Ṭarḥ-ı bedī‘ idür ‘ acīb her naḡli bir ‘ibret-nümā
- 26 Halk olalı kevn ü mekān devr ideli nüh āsumān
Var mı ‘aceb buña nişān bir ravza-i ‘ālem-bahā
- 27 Şun‘ -ı Hudā-yı lem-yezel ḡudret yediyledür ezel
Kılmış bu bāḡı bī-bedel ḡüb u pesendīde hevā
- 28 Bād-ı şabā ferrāşıdur şun‘ -ı Hudā naḡḡāşıdur
Nīl anuñ āb-pāşıdur ḡuddāmveş şubḥ u mesā
- 29 Görseydi bunı Çār-bāḡ ḡalbi olurdı dāḡ dāḡ
Bülbülleri mānend-i zāḡ dehre virürlerdi şadā
- 98 b 30 Hāk-i zemīni ‘ıtr-ver her ferşi pür-la‘ l-i güher
Görmiş degül nev‘ -i beşer bu resme bāḡ-ı dil-güşā
- 31 Bunca leṭāfet āb u tāb bunca feraḡlar bī-hisāb
Ḳanḡı maḡalden behreyāb olmuş ‘aceb bu ḡüb cā
- 32 Tā kim su ‘āl itdümse ben luṭfile bir şāḡib-sūḡan
Nāz ile fetḡ idüp dehen oldı o dem pāsih-serā
- 33 Didi ki bir Cemşīd-fer ser-‘ asker İskender-zafer
İtmiş aña ḡüsn-i nazar virmiş aña neşv ü nemā
- 34 Şarf idüp aña niçe māl genc-i firāvān māh u sāl
Anda niçe ḡaşr u cibāl itmiş bedāyi‘ ler binā
- 35 Ol dāver-i Dārā-cenāb tedbīr ü re’yi müstetāb
Her ḡavlini faşlü’l-ḡitāb itmiş Hudā celle ‘alā

- 36 Fenn-i hecānuñ ‘ārifi esrār-ı harbüñ vākıfı
Ümmü Cihānuñ şārifi ol merd-i meydān-ı veğā
- 37 Bir dāver-i şāfī-nihād bir kāmīl-i pāk-i‘ tıķād
Bir şāhib-i rüşd ü sedād bir ķalbi şāf u rüşenā
- 38 ‘İrfānile meşhūrdur dāniş añā maḥşūrdur
Gerd ü kederden dūrdur mir’āt-ı ķalbi pūr-cilā
- 39 Ol deñlü kim var dānişi ḥikmetle pūrdür her işi
Ḥāşile ‘ām āsāyişi emr-i ehem olmış añā
- 40 A‘ dāsını maḥhūr ider aḥbābını mesrūr ider
Dār u derinden dūr ider kim olsa emrinden cūdā
- 41 Görmüş degül mişlin selef görmek ne mümkindür ḥalef
Zātındaki ‘izz ü şeref maḥşūra olsun mı revā
- 42 Her bir sözi bī-reybdür reyb itmek añā ‘aybdur
Söz gevheri der-ceybdür eyler maḥallinde edā
- 43 Şemşirinüñ şitini ger gūş itse Rüstem ola ker
Dār-ı ‘ademde der-be-der olup iderdi ihtifā
- 99 a 44 *Naşrun min-allāh* āyeti olmuşdur anuñ rāyeti
Gitse nere gör ḥikmeti olmaķda maḥşūrü’l-livā
- 45 Şuğl-ı nīgū-yı bü’l-beşer ṭab‘ında olmuş kār-ger
Çok gencile dürr ü güher destinde cem‘ olsa sezā
- 46 Fellāḥlar buldı felāḥ rüy-ı zemīn görmez kelāḥ
Her kārı olursa şalāḥ üzre degüldür nā-be-cā
- 47 Cūd u seḥāvetdür işi ‘ilm ü dirāyet cünbişi
‘Adlile dāduñ tābişi ķalbinde her dem rüşenā
- 48 Dergāhına başup ķadem baş cān ile olan ḥadem
Eyler gedālıķdan nedem añā ķul olurmuş ğınā
- 49 Ey merdüm-i çeşm-i cihān vey pūr-dil-i şāhib-ķırān
Tā devr-i Mehdī-i zamān ḥükmüñ ola şüret-nümā

- 50 Sen bir vezîr-i dâdger rûşen-dil-i şâhib-hüner
Nâ-bûd olupdur şûr u şer devründe ey kişver-güşâ
- 51 Nezdünde erbâb-ı hüner cân cevherîveş mu‘teber
Olsa da câhil müftehar taḥsînüne olmaz sezâ
- 52 Bir dâver-i devrânsın devr içre şâhib-şânsın
Cism ü cihâna cânsın zâtına muhtaş bu edâ
- 53 Sen bir vezîr ibni vezîr evzâ‘-ı ḥulkuñ dil-peẓîr
Nûr-ı nihâdîña naẓîr olmaz imiş nûr-ı zekâ
- 54 Evşâfîñi taḥrîrde âşârîñi taştîrde
Medḥûñ senûñ taḥrîrde ḳâbil degülken ihtîşâ
- 55 Nâfi‘ alup deste ḳalem ebyât-ı çend idüp raḳam
Ol dâverûñ vaşfinda hem itdi du‘âya ibtidâ
- 56 Tâ kim bu gülzâr-ı cihân gâhî bahâr u geh ḥazân
Gülşende bûlbûller figân ile idince ḥoş-nevâ
- 57 Hem daḥi elḥân-ı tuyûr ismâ‘a virdükce ḥubûr
Ehl-i ḳulûb içre sürûr irdükce her şubḥ u mesâ
- 58 Nahl-i ümmîdi bâr-ver âmâli olsun kâr-ger
Vaḳt-i şerîfi hem güzer itsün şerefle dâ‘imâ
- 99 b 59 Turduḳca tâ bu nüh-ribât bulsun niçe zevḳ inbisât
Her faşlda ‘îş ü neşât maḥkûm ola bî-intihâ

SER-‘ ASKER MÎR-ZÂDE MUŞṬAFÂ ḤÂVER BEG ḤÂZRETLERİNÜÑ
İLTİMÂSLARIYLA ÇEND EBYÂT SÂḲÎ-NÂME TAḤRÎR OLINMIŞDUR

2

Mef‘ûlû Mefâ‘ilün Fa‘ûlün

- 1 Sâḳî tût elünde câm gezdîr
Bezme ehline şun müdâm gezdîr
- 2 Çıkdı başum üzre neş‘e-i mey
Ḳıl ‘âşıḳa ihtirâm gezdîr
- 3 Boş câmile ḥâtırûm degül ḥoş

- Toldur gözi şubḥ u şām gezdır
- 4 Sākī n'olur itseñ iltifâtı
Virseñ dil-i mürdeye ḥayâtı
- 5 Bir neş'e baña idince işrâb
Yâd itmez idüm dem-i memâtı
- 6 Meclisde oḡusa idi muṭrib
Geh bûselik ü gehî bayâtı
- 7 Bir kerre mürüvvet eyle sākī
Ḳalmaz saña da bu bezm bâḳī
- 8 Gül-gün câma binüp yürütseñ
Alsañ ele Şâm'ile 'Irâḳ'ı
- 9 Olsa ḳalemüñde ney-şekerden
Almazduñ o bezmden mezâḳı
- 10 Sākī bize bu nedür tegâfûl
Görmezlik ile idüp tecâhûl
- 100 a 11 Ağyâra virüp şarâb-ı gülgün
Bizden ne bu ḳaṭ' eylemek mül
- 12 Gel kim gidelüm çemenistâna
Sünbül saçalım u direlüm gül
- 13 Sākī baña vir şarâb-ı gül-reng
İtdi beni bu ḥumâr dil-teng
- 14 Nûş iyleyelüm mey-i müdâmı
Tâ kim uralum zırûfı bir seng
- 15 Çarḥile idince şulḥa âḡâz
Ḳalmaz arada nizâ' hem ceng
- 16 Sākī ḥoş idi o nev-cüvânî
Cânâneye bezl iderdi cânı
- 17 Âzâde idüm ḡam-ı cihândan

- Bâkî görünürdi baña fânî
- 18 Eflâke baş egmez idüm aşlâ
Bağardum ayağuma nihânî
- 19 Sâkî baña bâde vir idem nûş
Dehrûn ğamını kılam ferâmûş
- 20 Gülzâra çıkup çemende seyr it
Etfâl-i benât eylemiş cûş
- 21 Olmuş kimi perde pây-ber-câ
Ben gibi kimi de hâne-ber-dûş
- 100 b 22 Sâkî baña vir şarâb-ı gül-fâm
Yoğdur ğam-ı derd-i dehre encâm
- 23 Gird-âb-ı belâya düş olup dil
Oldum elem ü kederle sersâm
- 24 Kimdür bu cihân içinde görmüş
Bir lahẓada râhat ile ârâm
- 25 Sâkî tut elünde câm gezdır
Bezm ehline şun müdâm gezdır
- 26 Çıkıdı başum üzre neş'e-i mey
Kıl 'âşıkâ ihtirâm gezdır
- 27 Boş yire hâtırûm degül hoş
Toldur gözi şubh u şâm gezdır
- 28 Sâkî n'olur itseñ iltifâtı
Virseñ dil-i mürdeye hayâtı
- 29 Bir neş'e baña idince işrâb
Yâd itmez idüm dem-i memâtı
- 30 Meclisde okusa idi muṭrib
Geh bûselik ü geh bayâtî
- 31 Bir kerre mürüvvet eyle sâkî
Kalmaz saña da bu bezm bâkî

- 32 Gül-gün cāma binüp yürütseñ
Alsañ idi Şām'ile 'Irāk'ı
- 33 Olsa kalemünde ney-şekerden
Almazduñ o bezmden mezākı
- 101 a 34 Sākī bize bu nedür teğāfūl
Görmezlik ile idüp tecāhül
- 35 Ağyāra virüp şarāb-ı gül-gün
Bizden ne bu kaṭ' eylemek mül
- 36 Gel kim gidelüm çemenistāna
Sünbül saçalım u direlüm gül
- 37 Sākī ele al biraz şürāhī
Nūr eyle şabūhdan şabāhı
- 38 Bezm ehline kıl biraz mürā'āt
Şun anlara bu mey-i mübāhı
- 39 Hātırları turma pür-sürūr it
Ref' eyle mizācdan mizāhı
- 40 Sākī bize vir şarāb-ı yāķūt
Ol rūha ğidā vü cismedür ķūt
- 41 İnkār olunur mı hīç şafāsı
Kim naşşiledür şifāsı meşbūt
- 42 Fehm itse idi şafāsın anuñ
Meftūnı olurdı cümle nāsūt
- 43 Sākī bize vir şarāb-ı nābı
Kim terk idelüm bu ħurd u ħ'ābı
- 44 İki kadehile Nāfi'ā gel
Ābād idelüm ten-i ħarābı
- 45 Āgāh ola mı o zevķlerden
Bilmeye serābdan şarābı

ḤURŪF-I TEHECCĪ ÜZERİNE YİĞİRMİ TOKUZ KİT‘A RUBĀ‘İYYĀT TAHRİR
OLINMIŞDUR

1

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 101 b 1 Ey kâ’inât naqşların var iden Hudâ
Mir’ât-ı dilden itme şafâ rengini cüdâ
Tevhîd ü fikrûñ ola derûnumda cây-gîr
Her bir işümde zikrûñ idem tâ ki ibtidâ

2

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Biz gerçi olmuşuz bu cihân içre bir ğarîb
Hûn-ı dil ile laht-ı ciğerdür bize naşîb
Ammâ bu hâlile bize bu çarḥ-ı kec-revûñ
Çok çok sitemleri yine bu emr bir ‘acîb

3

Ahreb

- 1 Her kârda yâ rabb işüm âsân it
Âsânlığıla rûzî-i nev ihsân it
Taḥvîf itme ḥâtırum ebnâ-yı nâsdan
Ancak celâl-i ‘izzetden tersân it

4

Ahreb

- 1 Biñ yıl ümîd toḥmını olsañ ḥâriş
Elbette Zâl-i çarḥdur olan saña vâriş
Vallâhi diyü saña yemîn itsem eger
Olmam bu sözümde zerre kadar ben ḥâniş

5

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Seng-i havâdiş ile eger füc'eten mizâc
Meksûr olursa dehrde mânende-i zücâc
'İsî daḡi nüzûl ider ise çarḡdan
Tedbîr-i ḡikmet ile ne mümkün aña 'ilâc

6

Ahreb

- 102 a 1 Rûyuñdan alur feyz ü fütûḡı deb-i şabâḡ
Zülfünden ider şemm-i 'abîri keh-i revâḡ
Ḳaldum müteḡayyir bu iki yolda şeb-ân-rûz
Ḳanḡısı fesâd ola baña ḡanḡısı şalâḡ

7

Ahreb

- 1 Yapsañ bu cihân içre niçe ḡaşr ile kâḡ
Diksen bu bâḡ-ı 'âleme şad-hezârân şâḡ
Tevsî'-i dâ'ire ne ḡadar olsa 'âḡıbet
Mâr ile mûr mişâli yirüñdür yine sûrâḡ

8

Ahreb

- 1 Olsa ne ḡadar târ-ı ḡayâtuñ seri memdûd
Rîḡ-i revânveş olsa günüñ nâ-maḡdûd
Ben bildigüm açılsa eger birdür ḡazâ
Biñ ḡikmet ü tedbîr ile olmaz mesdûd

9

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bâḡ-ı fenâda gerçi ki zevḡ u şafâ lezîz
Şıdḡ ehli yârdan daḡi mihr-i vefâ lezîz
Mevlâ müyesser eyler ise rûz-ı ḡaşrde
Cürm ehline şefâ'at ide Muştafâ lezîz

10

Ahreb

- 1 Pest ü bülend-i ‘âlemi gezdüm yek-ser
 Ancağ baña geldi künc-i kanā‘at hoş-ter
 Hırş ehlinüñ olmaz idi dīdesi sır
 Bir vādī kılsañ aña sīm bir vādī-i zer

11

Ahreb

- 102 b 1 Her gördigümüz sūya şitāb itmedeyüz
 Her leyl ile nehārı hīsāb itmedeyüz
 Ol sırrı derkden dilimüz ġāfil kim
 Mülk-i vücūdı hāne-harāb itmedeyüz

12

Ahreb

- 1 Tūṭī ki düşmiş heme dem-i kayda der-kafeş
 Zār u taḥassür ile geçer ‘ömri pīş ü pes
 Bilseydi ger nuṭḡ u beyān oldığın ziyān
 Kaṭ‘-ı nefes iderdi çıkarmaz idi o ses

13

Ahreb

- 1 Deryā hevā ile ne kadar eyler ise cūş
 ‘Uşşāk ider nevālar ile ol kadar hurūş
 Şāh u gedāy bāy u tevānger ne kim ki var
 Hālince herkesün dil-i bīmārı oldu hoş

14

Ahreb

- 1 Baħr-i ‘alāyık içre ger olsañ ğavvāş
Sā‘āt-ı çarħa olsa dilünde raķķāş
Olmaz birisi saña bu aħvālden müfīd
Mādāmki nā-būd dilünde senüñ ihlāş

15

Ahreb

- 1 Mādāmki bir dilde temekkün ide aġrāż
Elbette cihān andan iderler i‘rāż
Perhīz ü ħimye olmayıcaķ mi‘deñde
Bī-tāb kılrur cismüñi zūr u emrāż

16

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 103 a 1 Gördüm serinde zāhir olur müşg-būy-ı ħaṭ
Fitne çıkup çoġaldı o dem ğüft ü ğūy-ı ħaṭ
Şan burc-ı ‘akreb ile kırān itdi āfitāb
Yüz gösterince dīde-i ‘uşşāķa rūy-ı ħaṭ

17

Ahreb

- 1 Nīk ü bedi dilinde anuñ kim melḥūz
Elbette lisānında olur ol melfūz
Bir ḥāle degüldür bu cihān kārı ser-ā-ser
Olmış kimi menfūr-ı verā kimisi maḥzūz

18

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 1 Her kim ki olur dāde-i ḥallāķına ķāni‘
Ol bāb-ı rızādan anı kimdür ide māni‘
Dinmiş tūtalum ‘abdlere nāfi‘ le zārr

Hakḳā ki haḳīḳatde odur zārr ile nāfi‘

19

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Her kimün kim sözi memzûc ola bā-kizb ü dürûḡ
‘ Aceb olmaz sözünün olmasa rûyında fûrûḡ
Merdüm-i teşne-lebân şîrden olur şîrîn-kām
Şîr dühnünden olur ise cüdā olur dūḡ

20

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Haylî hayyālüm diyü sen urma lâf
Çarḫile ger merd iseñ ol sine-şâf
‘ Āfiyet ise murāduñ dehrde
Çarḫile ḳaṭ‘ -ı nizā it ol mu‘ āf

21

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ulün

- 103 b 1 Ol kes ki ider mālını Haḳ yolına infāḳ
İtmiş olur ol şer‘ -i Hudā haḳḳını ihḳāḳ
Bezl eylese ger varını yārān-ı şafāya
Yārān iderler dil-i pür-zārını işfāḳ

22

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Naḳş-ı sivāyı dilden eger itmez ise haḳ
Yüz ḳaralıklıla ḳalmada yok anda hiç şek
Şarrāf naḳd-i nāsereye itmez iltifāt
Naḳş-ı beyāza çıkarur imiş anuñ miḫek

23

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Çâr-ebruvânı hikmet ile şâni' -i ezel
 Hübân serinde yapmış anı hûb hem güzel
 O çâr ile rubâ' iye dūçâr oldu dil
 Söyler iken ezelde ğazālân için ğazel

24

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fa'ülün

- 1 Bu dehrde dil görmedi bir hâtır-ı hurrem
 Gördüm ise de derd ile hem ğam ile müdgam
 Bir sūd virür kılmamış eczâsı bu çarhuñ
 Dil-rîşelere sürmege yok zerrece merhem

25

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Başımız üzre devr ideli çarh-ı vâjgün
 İtdi bizi miñen ile bî-şabr bî-sükün
 İtdük cünün semtine ol deñlü 'azm kim
 Olduk cü[n]ün 'ilmine biz şimdi zū-fünün

26

Ahreb

- 104 a 1 Şahrâ-yı cünün içre ki biz döndürdük rû
 Deşt-i âhuvânı birle tâ ki tutduķ hû
 İtdük vedâ' ehl-i cihân üzre ser-â-pâ
 Yârân-ı şafâmuz kıalalar hōş yâhû

27

Ahreb

- 1 Râh-ı hüdāya 'azmden olmam güm-râh

Tevfîk-ı Hudâ bize olursa hemrâh
Tefvîz-i umûr eylemişüm Hakk’a müdâm
Lâ-ḥavle velâ-ḳuvvete illâ billâh

28

Ahreb

- 1 İtdüm hevesle çend rubâ‘î imlâ
Tertîb-i teheccî ile oldı a‘lâ
Bundan ziyâde çok yazarum himmet ile
İmdâd iderse baña cenâb-ı Mevlâ

29

Ahreb

- 1 Bu ḥâkdâna şaldı bizi çün Bârî
İtdi naşîb cism-i nizâra zârî
Görmüş degül isek de hemân bir râḥat
Göstermeye Mevlâ bize nârı bârî

TAMÂM ŞOD

ḲİT‘A-İ ŞER‘İYYE DER-ḤARF-İ ELİF EZ-İBTİDÂ

1

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 104 b 1 Tañrı adı Şirîz-i Sebzir ü Yezdân-ı Hudâ
Her işe lâzımdur anuñ ile ḳılmaḳ ibtidâ
2 Eyleyen ketm-i ‘ademden bu vücûd-ı ‘âlemi
Yaradıcı âferînende büzürgi kibriyâ
3 Vaşfidur perverdigâr girdgâr âmirz-kâr
Bu şıfatla olması mevşûfdur aña sezâ
4 Mâsiva’llâhuñ muḳarrerdür fenâsı kevnde
Hem daḫi pâyende bâḳîdür hemîşe dâ’imâ
5 Görici bînâ vü bilici ulu büzürg
Ḳudret ü ‘ilmi kitâb-ı kâ’inâta âşinâ

- 6 Hâş u ‘âm üzre anuñ her dem ‘atâsı ‘âmdur
Merhametlü mihrbân hayr ile cezâ
- 7 Rızık rûzî anı irişdirici rûzî-resân
Bendeğânından diriğ itmez anı şubh u mesâ
- 8 Kul olana her nefes içre daği şâyestedür
Şükr ü hamd oldu sipâs u râstâ medh ü senâ
- 9 Toğrı sözlü râst-gû vü haşver peygamber resûl
Cânib-i Hâkdan be-her ümmetlere olmış ‘atâ
- 10 Cümlesi meb‘ûş bi’l-hâkdur velâkin eşrefi
Hem Muhammed der-sütüde ber-güzide Muştafâ
- 11 Yaz nüvîs oğu be-h‘ân Kur‘ân nevî çalış be-güş
Bir nefes tahşîl-i ‘ilm itmekden olma sen cüdâ
- 12 Pend-i pîrânı kabûl it itme zâyî‘ gevherin
Diñle bişnev aña deryâb oldu şod lâyıq sezâ
- 13 Merdüm âdemdür civân-merdî sehvâvet vir bide
Bu şıfatdur merdüm-i sencideye ‘âlem-bahâ
- 14 Rûyuña cennet kapusın fetğ idermiş şübhesiz
İzidi Hâk yolına virgi mağhallinde be-câ
- 105 a 15 Uçucı perrende olmuşdur melek adı sürüş
Zıkr ile tesbîhdür kârı olaruñ dâ‘imâ
- 16 Mü‘min olan kimseye lâzım hulûş-ı kalbile
Hem inanmak bâveriden lâyıq u câ‘iz revâ
- 17 Kîş milletdür şerî‘ at râh-ı dîn rûze oruc
Farzdur tut sen anı vaktinde bî-reyb ü riyâ
- 18 İtmeyen nokşân dilinden zıkr-i Hâk dindi aña
Hem yegâne kûy-ı mü‘mindür dürüd oldu du‘â
- 19 Mescide mezket dinür daği ezân bâng-i namâz
Da‘vet-i Hâkka icâbet içün iderler nidâ

- 20 ‘ Ālem içre saña kimdür diseler eşrâf-ı nās
Di imāma pīş-i namāz hem uyulmuş pīşvā
- 21 Cāhil ü nā-dān mūrāyī şūfīye sālūs di
Böyle ādemlerden olmağ dūr lāzımdur saña
- 22 Ayağı tozı revādur gelse sürseñ çeşmüne
‘ İffet ehli pāk-dāmen ehl-i taqvā pārsā
- 23 Rūsthīz oldı kıyāmet cennete dirler behişt
Girecekdür ehl-i imān rûz-ı maḥşerde aña
- 24 Ehl-i küfr içün daḡı ḥāzır olan ol rûzda
Dûzaḡ olmışdur cehennem adı kurtulmuş rehā
- 25 Fā‘ ilātün fā‘ ilātün veznidür baḡr-i remel
Hıfz idüp tekrār kıl bu nazmı her şubḡ u mesā
- 26 Nefsüne virme kesel bu dehr-i fāniden kes el
Eyle ‘ ilmüne ‘ amel tā olmaya sa‘ yün hebā

ḲİT‘ A-İ ZİBENDE-İ RENGİN-EDĀ

2

Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

- 105 b 1 Baña merā saña terā siz şemā
Gelmemeñiz ya ne içündür baña
- 2 Ol şeh-i ḡüsnün varırız yanına
Ben men ü biz mā vü aña mar ü rā
- 3 Sen tū merv gıtme vü benşîn otur
Başımız üzre yeriñiz var şehā
- 4 Maḡdemüne muntazır itme bizi
Ez-burûy gider iseñ gel beyā
- 5 Böyle çenîn öyle çanān çün gibi
Cānını cānāneye itmek fedā
- 6 Böyle iken itmemesi ‘ aşıkuñ
Çist nedür ān o niçün çerā

- 7 Niçe cesān mişl besān bil bedān
Kimseye yoǵdur bu cihānda beķā
- 8 Boş yire bu arĥ ǵamın çekme hīç
Bes yetişür niçe besī vü besā
- 9 Düşkün olan ‘āşıkā üftāde di
Rāh-ı talebde niçe şāh u gedā
- 10 Niçe dili şayd ider ol şāh-bāz
Daĥi göñül apucıdur dil-rübā
- 11 Duĥt kıza bekciye pervān di
apuñı bekler niçe şubĥ u mesā
- 12 at‘-ı ümmīdile tırana dinür
Ĥādım aǵadur daĥi ĥ‘āce serā
- 13 Zengin olan şahşa tevānger dinür
Şanma ki faķr ehline vīrsün ǵıdā
- 14 Göz yaşı ĥūn-ı cigeridür anuñ
Behre naşīb oldu dilenci gedā
- 106 a 15 Ĥāne-i dervīş faķīrūñ evi
Kimse varup başmaz o dār içre pā
- 16 Kimūñ elinden gelür aña aa
Eski ĥaşīr anda kühen būriyā
- 17 Aşcıya āşpez di yemek ĥurdenī
Ādem olan kimseye lāzım ǵıdā
- 18 Lāyık olan şükr-i ni‘ am herkese
Sīr toķ aç gürsine vü nāşitā
- 19 Pek eyü ĥalvā imiş efrūşe hem
Ehl-i mezāķa anuñ ekli şifā
- 20 Ehl-i seĥā süfresinūñ zīneti
Şalā lapa tefşüredür baķlava

- 21 Diñler iseñ nuşı iderüm ben saña
Güşuñı tutsañ n'ola benden yaña
- 22 Saña babañ bile bu pendı dimez
Ger senevî pen künem men terā
- 23 Müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün
Saña bu yolda ben olam reh-nümā
- 24 Görme yüzün cāhil olan kimsenüñ
Ehl-i ma' ārifle görüş dā'imā

KİT' A-İ DİLKEŞ PÜR-CÜNBIŞ HÛB U RA' NĀ

3

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Boy kaç doğrı sehî pek yakışıklı zībā
Dil-rübālar revîşî zînetidür bu haqqā
- 2 Seyr-i gülzārda pek hoş gelür üftādelere
Şalınup gezme hırām u yüce oldı bālā
- 3 Hareket cünbiş ü refār u şalınmak yürimek
Nāzenîñ zümresine bu dañı bir hoşca edā
- 106 b 4 'Āşıkānuñ dil-i maḥzūn-ı feraḥ-baḥşāsı
Dilberüñ cilvesidür nāz u girişme tībā
- 5 Göñül eglencesi maḥbūba dil-ārām dinür
Kalb-i 'uşşākda her demde iden cilve-nümā
- 6 'Ālem içre o şeh-i ḥüsne disem lâyıkdur
Ya' nî yek-tā yalıñuz bir eşi yok bî-hemtā
- 7 Dindi sâzende rāmişger tanbūra se-tā
Mey ü maḥbūbile bezm ehline virdükde şafā
- 8 Zevk u şevkın n'ola rindānuñ iderse müzdād
İrlamağ nağme ile oldı sürūd u ḥinā
- 9 Beñzemek mānden ve hem öyle dimekdür kalmak
Menzil-i yārda bu kelb raqībüñ ne revā

- 10 Gezmesi kūy-ı dil-ārāda daḥi aḡyāruñ
Mişl mānend gibidür meşelādur gūyā
- 11 Bād olsun ola bāşed ne-şevēd olmaz hem
Yārimüz var ola her demde yok olsun ruḡabā
- 12 Böyledür kārı cihānuñ gehī şādī gehī ḡam
Verna yoksa belī ārī ‘acabādur āyā
- 13 Rūz gündüz bugün imrūz geḡen gün di rūz
Dil ḡayāl-i ḡaṡ-ı dildārdadur şubḡ u mesā
- 14 Ne ḡadar cevr ü cefā çekse uşanmaz ‘āşık
Şeb gice bu gice im-şeb daḥi yarın ferdā
- 15 Şüste yayḡanmışa ḡammāma dinür germ-ābe
Zevḡı gitmez anuñ aḡbābile hīḡ şayf u şitā
- 16 Bā-ḡuşūş ābı anuñ ‘ayn-ı şifādur bedene
Derlemişdür daḥi ḡōy-kerde vū eyrāzīrā
- 17 Peşm yūñ penbe pamuḡ nerm daḥi yumuşāḡdur
Bunları pister ü bālīn ü devāc itse sezā
- 18 Zīr ü bālāsına lāyık da budur ḡānelerūñ
Seng taş saḡt ḡatı mermere dirler ḡārā
- 107 a 19 Oldı āyende gelici vū revende gidici
ḡānemüz iḡre müsāfir ne güzeldür cānā
- 20 ḡācılar zümresine daḥi budur hem ‘ādet
Reft gitdi gelür āyed hem ayakdaş hem-pā
- 21 Fā‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Böyle herkes bulamaz Vehbīye pākīze-edā
- 22 Pestde ḡalma hemān eyleme ‘ōmrūñ zāyī‘
Eyle taḡşīl-i hūner tā ola ḡadrūñ a‘lā

TĀRİḤ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Şām u Rūma cünd-i Mısriler teğallüb eyleyüp
Sevķ itmişlerdi ol şavba niçe hayl ü sipāh
- 2 Kırķ sekiz tārīh idi ol kişveri zabt eyleyüp
Gitmege buldılar ol iķlīme zībā şāh-rāh
- 3 Yedi yıl anda iķāmet birle ‘ adl ü dād idüp
İtdiler icrā-yı şer‘ ullāh olar bi-ıştibāh
- 4 Mışriyānuñ ellerinden aldı hep alduķların
Berr ü baħr sevķ eyleyüp Maħmūd Şāh
- 5 Geldi Birrū’ş-Şāmdan bir peyk tārīhin didi
Aldılar üç sâ‘ at içre ‘ Akkayı hayfā vü āh⁴²

MÜSEDDDES

1

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Cihānda merd olan sırr-ı derūnın āşikār itmez
Zübābı tab‘-ı ‘ anķā-meşrebān olan şikār itmez
Vaṭanda rāḫat iden dār-ı ğurbetde qarār itmez
Ṭurur kāşānesinde berr ü yabana firār itmez
Kişi kendü rızāsıyla çıkup terk-i diyār itmez
Sebebsiz ğurbetüñ qahrın özine ihtiyār itmez
- 107 b 2 Ğarībüñ kār u bārı dā’imā ḫüzn ü melāletdür
Keder endüh u ğam derd ü meşakķat aña ‘ ādetdür
Şabāḫı zevķden maħrūm u aḫşamı qasāvetdür
Ḥuşuşā şāhib-i fakra kıyāmetden ‘ alāmetdür
Kişi kendü rızāsıyla çıkup terk-i diyār itmez
Sebebsiz ğurbetüñ qahrın özine ihtiyār itmez
- 3 Ğarībüñ kārı gezmekdür hemīşe şehrden şehre
Gehī şaħrāda sākin gāhī uğrar sāhil-i nehre
Ne mümkindür felekden geçmek anuñ destine behre

⁴² Mısraı ebcedle 1255 tarihini vermektedir.

Aña hîç gösterür mi şâhid-i iķbâl hîç çehre
Kişi kendü rızâsıyla çıkup terk-i diyâr itmez
Sebebsiz ğurbetüñ kahrın özine ihtiyâr itmez

4 Ğarībūñ yandurur sūz-ı firākı cümle āfākı
‘Alev-gîr olmada her rûz u şebde kalb-i müştākı
Aña cām-ı feraĥlar şunsa da şubĥ u mesâ sākî
Şarāb-ı ğam yine ke’s-i dilinde olmada bākî
Kişi kendü rızâsıyla çıkup terk-i diyâr itmez
Sebebsiz ğurbetüñ kahrın özine ihtiyâr itmez

5 Firākuñ şiddetinden ĥâl-i ğurbet ehli pejmürde
Duĥâr itmişdür ol bî-ĥāregānı niçe biñ derde
Açılsa görse bir kez çeşm ehl-i ĥâlden perde
Vaţan sevdâsı baķîdür yine peymāne-i serde
Kişi kendü rızâsıyla çıkup terk-i diyâr itmez
Sebebsiz ğurbetüñ kahrın özine ihtiyâr itmez

6 Zücāc-ı ĥâtırı ehl-i firākuñ dā’imā meksûr
Ne deñlü tesliyet-baĥş olsañ aña olmaz ol mecbûr
Olur mı hîç ĥarābe ĥâtırı ğam ehlinüñ ma’ mûr
Ser-ā-pāy cihān olmuş ğarībūñ çeşmine deycûr
Kişi kendü rızâsıyla çıkup terk-i diyâr itmez
Sebebsiz ğurbetüñ kahrın özine ihtiyâr itmez

108 a 7 Ğarībān olmada her dem şafâ vü zevķden maĥrûm
Dil-i pür-zârı olmuş āteş-i ğurbet ile maĥmûm
Hezārān derd ü ğamlar ĥâtır-ı Nāfi’ dedür mektûm
Ne deñlü söylesem derd-i dilüm olmaz saña mefhûm
Kişi kendü rızâsıyla çıkup terk-i diyâr itmez
Sebebsiz ğurbetüñ kahrın özine ihtiyâr itmez

MÜSEDDDES TERCİ‘-İ BEND-İ RA‘NÂ

2

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Var idi bir ĥûb-rüyānumda şūĥ u şivekâr
Olmış idi çeşm-i şehbāzına bu göñlüm şikâr
Olmamışdum pençe-i ‘aşķında hergiz dil-figâr
Luţfile olmuş iken bu bendesine yâr-ı ğâr

Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

2 İltifâtın kesdi benden ol şeh-i devlet-nişân
Hâk-i pâ yine ne deñlü oldum ise dür-feşân
Böyledür ‘ âlemde her dem ‘ âdet-i miñnet-keşân
Şimdiden şöñra ne lâzımdur bu ‘ abde ‘ izz ü şân
Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

3 Tâli‘ üm ‘ aksine devr itdi bu demde arh-ı dñn
Kâse-i ümmîdimi destümde itdi ser-nigün
oymadı takat bedende almadı dilde sükün
Esb-i maşûdum olup meydân-ı ayretde arûn
Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

108 b 4 Bir zamân âgûş-ı ibâlümde yârüm hûr idi
Hâne-i hâtırdâ dil şem‘ i ile pür-nûr idi
Şâdi-i vuşlatla göñlüm şanki beyt-i sûr idi
Âteş-i hicr ü elemde albimiz mehcûr idi
Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

5 Mürğ-ı göñlüm ayd ü bend-i ‘ aşdan âzâd idi
Hâtırüm hurrem şafâ vü zeva çün mu‘ tād idi
Bir lebi şîrîn ‘ aşında göñül Ferhād idi
aşr-ı ibâlüm felekveş muhem ü âbād idi
Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

6 Çünki atmışdur felek bizi diyâr-ı ğurbete
Çok felâketler virüp oymışdı derd ü zamete
Tıfl iken marûm ılmış idi bir ân râhata
Âteş-i ‘ aşile düşdük şimdi künc-i miñnete
Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de aldum ayf mânend-i hezâr

7 Böyle alursa felekden hâlimüzdür pek yaman
‘ Aşı gücdür eyleseñ ızhâr ılsañ da nihân
Hâtırüm âzâdelik içre gezerken nâgehân
Ehl-i ‘ irfâna bu yüzden söylerüm derdüm hemân

Gitdi yanumdan dirîgâ şimdi ol gül yüzlü yâr
Nâlelerle ben de kaldum hayf mânend-i hezâr

[YÛSUF KÂMİL PAŞA 'NUÑ TE 'EHHÛLINE TÂRÎĤ]

36

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 109 a 1 Bu demler Ümmü Dünyâ üstine bir özge şân oldu
Gedâlar bâylar o zevk u şevka şâdmân oldu
- 2 İki târîĥ düşdi altmış ikidür ikisi de
Birer zâ'idse de haqqâ ki maqbûl-i cihân oldu
- 3 Hıdîve şıhr olup buldı niçe i'zâz u iclâli
Te'ehhülle zihî pâşâ-yı Kâmil kâmrân oldu

[YÛSUF KÂMİL PAŞA 'NUÑ MUĤAMMED 'ALÎ PAŞA 'YA DÂMÂD OLMASINA
TÂRÎĤ]

37

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Yine bir başka şûret gösterüp âyîne-i dünyâ
O şûretten niçe zevk u şafâ olmağdadur peydâ
- 2 Şafâ bezminde serşâr oldu cām-ı zevkler yir yir
Kuruldu bârgâh-ı 'âdet-i dîrîn-i Cem gūyâ
- 3 Cilâ geldi dil-i mir'ât-i dehre şevkden yir yir
Ġubâr-âlûd olmışdı niçe dem günbed-i haḍrâ
- 4 Sipihruñ kâmet-i ḥam-geştesi râst oldu şevkından
Ki çeşm-i rûşenâsı gördi bir sūr-ı feraḥ-baḥşâ
- 5 Ne sūr ammâ ki anı görmemişdür niçe demlerdür
Anuñ mânendi bir sūr-ı 'azîmi dîde-i dünyâ
- 6 Mizâc-ı 'âleme bûy-ı neşât itdi bu dem te'sîr
Sürûr ile kulûb-ı ehl-i 'âlem tıldı ser-tâ-pâ

- 7 Hurûş-ı zevka geldi mâhdan mâhiye dek ‘âlem
Pür oldı şevk-ı pür-envâr ile bu sâha-i ğabrâ
- 8 Derûn-ı tûba âteşler düşüp ifrât-ı şevkından
Tutuşdı bâm-ı çarh üzre şihâbân oldı nâ-peydâ
- 9 Şafâ-bağş-ı derûn oldı bu sûr ol deñlü kim halka
Bu zevk olmazdı ger nûş itselerdi mestler şahbâ
- 10 Şikest itdi şihâbuñ târ-ı zerrîn rif‘at ü kadrin
Hevâyîler çıkup çarh üstine oldukça pâ-ber-câ
- 109 b 11 Açıldı dide-i ehl-i şafâya bâblar yir yir
Saçıldı ni‘met-i elvân-ı bî-pâyân ser-tâ-pâ
- 12 Bu deñlü ni‘met-i ‘uzmâ bu deñlü himmet-i evfâ
Ki olmış bir veliyy-i ni‘metüñ luṭfı ile ihyâ
- 13 Ki ya‘nî ol hıdîv-i a‘zam-ı dâdâr-ı ekrem kim
Vücûd-ı pâkini itmiş diyâr-ı Mısr’a Hâk i‘tâ
- 14 Bu demde cûş idüp deryâ-yı bî-pâyân iḥsânı
Şerefle eyledi pür-sûr pür-nûr cihân-ârâ
- 15 Mübârek bād içün Nâfi‘ aña yazdı güzel târîḥ
Hıdîv-i Mısrâ dāmâd oldı bu dem kâmil ü dānâ

[MEKTEB TÂRİHİ]

38

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Te‘âlallâh zihî Kâmil Efendî-i kerem-pîrâ
Rızâ-yı Hâk içün yaptı bu dem bir mekteb-i ‘ulyâ
- 2 Anı ma‘mûra şarf-ı naḥd-i himmet eyledi ol zât
Harâb olmuşdı aḳdemler dil-i ‘âşık gibi ol câ
- 3 ‘Alâsı mekteb-i şıbyân zîridür kütüb-hâne
Ma‘ârif kesbine bir cây kim ḥaylî feraḥ-bağşâ
- 4 Hudâ ḥayrâtını maḳbûl idüp ol kâmil-i dehrüñ
Kona tâ keffe-i mizânına bu ḥayr-ı bî-hemtâ

- 5 Mücevher harfden Nāfi‘ yazıldı bir güzel tārīḥ
Zihī Kāmil Efendī yapdı mekteb-ḥāneyi ‘ ulyā⁴³

[MİŞİR İLE HÜKÜMET-İ ‘OŞMĀNİYYE ARASINDA ‘AḲD OLINAN ŞULḤUÑ
TĀRĪḤİ]

39

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Cünd-i Mıṣrī bir zamān olmışdı cebbār-ı ‘anīd
Rūm u Şām üstine istilāsı olmışdı bedīd
- 110 a 2 Heşt sāl oturdılar ol cāyda bī-bāk olup
Rište-i bī-dādı anda itdiler medd-i medīd
- 3 Tengnāy-ı ğamda şıkdılar ahāli’i o dem
Māl ü eşyā aldılar rıfķile andan bī-‘adīd
- 4 Bunlaruñ def‘ine cidd ü cehd idüp Maḥmūd Ḥān
Her ne deñlü bu işe itdi ise sa‘y-i mezīd
- 5 Olmadı tedbīri taḳdire muvāfiḳ ol şehūñ
‘Āķıbet göz yumdı dünyādan idüp ḳaṭ‘-ı ümīd
- 6 Şoñra taḥt üzre cülūsında anuñ şeh-zādesi
Eyleyüp ḥüsn-i sülūki birle tedbīr-i sedīd
- 7 Berr ü baḥren sevḳ-ı ‘asker idüp ol bāġilere
Ṭard u ib‘ād itdiler anları bī-ġüft ü şenīd
- 8 Şādılıķla bu belādan cümleñüñ ḳurtuldıġı
Müjdesi olduķda ġuş-ı ‘ālemyān içre resīd
- 9 Nāfi‘ ā bir müjde-ber didi anuñ tariḥini
Mıṣr ile Sulṭān Mecīd itdi eṣaḥḥ şulḥ-ı cedīd⁴⁴

[TEVELLÜD TĀRĪḤİ]

40

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

⁴³ Mısrı ebcedle 1261 tarihini vermektedir.

⁴⁴ Mısrı ebcedle 1256 tarihini vermektedir.

- 1 Hezārān şükr ü hamd olsun Hudā-yı Hayy ü Mennān'a
İder şâyeste her bir kulum bir lütf-ı ihsāna
- 2 Der-āgûş itdirür her bendeye bir şāhid-i maḳṣūd
Kimi maḫḫar iderse dehrde zevḳ-ı firāvāna
- 3 İder tā bir gül-i neşküfteyi zīb-i seri anuñ
Gül-i bahtın güşād eyler bu 'ālem içre bir dāne
- 4 Bu gülzār-ı cihānuñ bir ḥalīl-i kâ'im-maḳāmı kim
Ma'ārifle bugün fā'ıḳdur emṣālile aḫrāna
- 5 Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḳ bir veled virüp aña muṭlaḳ
Muḫārin itdi el-ḥaḳ anı bu dem 'izzet ü şāna
- 110 b 6 Sa'ādetle fūrūzān oldı ḥaḳḳā ṣem'-i iḳbālī
N'ola baḳmaz ise şimden girü ol māh-ı tābāna
- 7 O mevlūduñ mübārek eyleyüp Ḥaḳ maḳdem-i pākin
Kūdūrāt-ı cihāndan ḥıfz ola mānend-i dūrdāne
- 8 Pederle māderinüñ rüşen itsün çeşmini her dem
Süre zevḳ u şafālar bu cihān içre emīrāna
- 9 O nev-zāduñ olinca mevlid-i pākinden istifsār
Ḳudūmından ḥaberdār itdiler bu ṭab'-ı nālāna
- 10 Teberrük ḳaşd idüp Nāfi' aña yazdum güzel tāriḫ
Zihī 'izzet ile geldi Muḫammed 'İzzet ekvāna⁴⁵

[ḤASIRCI-ZĀDE ḤĀFİZ MUḤAMMED AĠA İÇÜN MEDḤİYYE]

1

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 'Ayntābuñ kim Ḥaşırcı-zāde 'ālū'l-'ālidür
Olmasa ol şehir içinde şanki beyt-i ḥālīdür
- 2 Ḥāṭır-ı mīr ü gedā yeksāndur yanında hep
Bir tevāzu'-pīşedür kim keyfinüñ abdālīdur

⁴⁵ Mısraı ebcedle 1261 tarihini vermektedir.

- 3 Boş gezenlerden şanur anı görenler şūretā
 alb-i pāki ‘ilm ü ‘irfānile anuñ mālīdūr
- 4 Kim yapar bir ev yeñi dir būriyāyı mīkūnem
 Eylemek anı müşerref madem-i ibālīdūr
- 5 Vaşf-ı pākini ne hācetdūr ki tafşīl eylemek
 Hūsn-i hūlkı defter-i dīvānınuñ icmālīdūr
- 6 Geri bir mür-ı şikeste-bālveş eyler hūrām
 İstīāmet üzre olma kār-ı māfi’l-bālīdūr
- 7 Herkesūñ dil-hānesini rūşen eyler gün gibi
 Madem-i pāki o zātuñ vat-i ferru-fālīdūr
- 8 Öyle aladūr ki gönli kimseyi pest añlamaz
 Nāfi’ā dehrūñ bugün ol merd-i ‘ālū’l-‘ālīdūr

ŞAHİBÜ’L-HAYRĀT VE’L-HASENĀT MELEKİYYÜ’Ş-ŞİFĀT ERZİGĀNĪ
 HĀSAN AA’NUÑ FEVTİ TĀRĪĪDÜR

41

Mefā’īlūn Mefā’īlūn Mefā’īlūn Mefā’īlūn

- 111 a 1 Hāsan Aa ki Mışr’uñ olmışiken merd-i zī-şānı
 İderdi hūsn-i evārına hayrān nev’-i insānı
- 2 Cemī’-i hūsn-i hūlkı Hā aña itmiş idi i’ā
 Seā vū cūdda Hātem degüldi belki arānı
- 3 Nuūd-ı himmetin hayrāta şarf itmek idi kārı
 Hūşūşā çok virürdi ehl-i fara ni’met ü nānı
- 4 Şalāt u şavm-ı hayr ile güzār eyler iken ‘ömri
 ‘Azīmet eyledi hūld-ı cināna t’ir-i cānı
- 5 Yazıldı cevherī harfī ile Nāfi’ aña tārī
 Cīvār-ı rahmete vardı şerāfetle Erzīgānī

MEKKE-İ MÜKERREME ŞERİFİ ŞERİF ‘ ABDULLĀH’UN PEDERİYLE MIŞR-I
KĀHİRE’DEN MEKKE’YE TEŞRİFLERİNÜN TĀRİHİDÜR

42

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Cenāb-ı hāzret-i dānā-yı esrār-ı heme ‘ ālem
Kitāb-ı kâ’inâtı eylemiş ibdā‘ ile tašnîf
- 2 ‘İbāret hükm-perdāzın itmiş ol kadar aqvā
Degüldür kimsenün haddi ide yek harfini taḥrîf
- 3 ‘İbādın eylemiş bu ‘ ālem-i kevn-i fesād içre
Kimin eşrāf idüp ‘ izzetle kılmış kimini tezyîf
- 4 Der-în eyyām ez-eşrāf-ı Mekke merd-i bî-hemtā
Be-mihmānî şod ān der-Mısr çend sāl der-ta‘ kîf
- 5 Aña ‘ avn-i Hudā yār oldığın andan kıyās it kim
Eb-i emcedleri olmuşdı İbni ‘ Avn’ile ta‘ rîf
- 6 O deñlü aḥsen-i taḫvîme olmuş ol muvaffaḫ kim
Yazanlar vaşf-ı pākin yazmış anuñ ḥāric-ez-tavşîf
- 7 Te‘ ālallāh nedür bu nesl-i pāk-i Aḥmed-i Muḥtār
‘ Aṭā-yı feyz-baḥş-ı Hāḫḫla olmuş aña talṭîf
- 111 b 8 Niçe eyyām Mısr içre idüp itmām-ı mihmānî
Yine ‘ izzet ile beyt-i Hudā’ya olıcaḫ teklîf
- 9 Şafā-yı ḥāṭır ile ‘ āzim-i niyyet-i Hudā oldu
Be-ḥaḫḫ-ı Merve sa‘ y ü maṭlabıne itmedi tevḫîf
- 10 Hudāyā eyle ol zāt-ı ‘ ulüvv-i şanı her demde
Şadā-yı nağme-i lebbeyk ile kıl güşını tešnîf
- 11 Ola her demde ecdād-ı ‘ izām-ı pākine pey-rev
Hemîşe nuḥbe-i iḫbālî olsun rûyına teksîf
- 12 Bu ‘ azm-i dil-güşānuñ fikr iderken ben de tārîḫin
Hemān-dem eyleyüp bār-ı küdūrāt dili taḥfîf
- 13 Dile bā-‘ avn-i Bārî oldu bu tārîḫ-i nev cārî
Bi-ḥamdil’lāh kesālet birle anı itmedüm tesvîf

- 14 Mücevher harfile yazsam sezā Nāfi‘ aña tārīḥ
Ḥicāzı kıldı ‘ Abdullāh Şerīf i‘ zāzile teşrīf

MÜMĀİLEYH ḤAZRETLERİ MEKKE-İ MÜKERREMEDEN ḤACC-I EKBER
OLDIĞI SENE İSTANBUL’A GİDÜP SULTĀN MECĪD’DEN MÜCEVHER NİŞĀN
ALDIĞI TĀRĪHDÜR

45

Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün Müstef’ ilün

- 1 Beyt-i ḥudāvend-i cihānuñ ḥādimi İbni Şerīf
Ya‘ nī ki ‘ Abdul’lāh ismi ile olmışdur ‘ arīf
- 2 ‘ İzzet ile teşrīf idüp şāh-ı cihānuñ şehrini
İkbāl-i yümn ile aña ḥoş geldi ol cāy-ı laṭīf
- 3 Ol āsitān-ı devlete varınca ol ikbāl ile
Maẓhar olup lütf-ı şeh-i devrāna ol merd-i ẓarīf
- 4 Gūş-güzārūm oldıgınca bu peyām-ı feyż-baḥş
Deste kalem aldum aña yazmağa tārīḥ-i münīf
- 5 Çıkdı mücevher harfdēn tārīḥ-i zībā Nāfi‘ ā
Cānānveş cevher nişānın aldı ‘ Abdullāh Şerīf⁴⁶

MÜŞĀRÜNİLEYH ‘ ABDULLĀH ŞERĪF ḤAZRETLERİ BİR ŞEŞ-ḤANE TÜFENG
ALMIŞ OLDIĞINDA BU BENDELERİNDEN BİR TĀRĪḤ İSTEDÜKDE
YAZILMIŞDUR

46

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 112 a 1 Bir tüfek şeş-ḥāne almış idi ol merd-i ẓarīf
İstemişdi tā ki bizden aña tārīḥ-i münīf
- 2 Emrine idüp iṭā‘ at ben daḥi ol serverün
Aña bir tārīḥ içün itdüm dil-i zārūm redīf
- 3 Bu tüfengün şāḥibi olduğda ‘ Abdullāh Şerīf

⁴⁶ Mısraı ebcedle 1258 tarihini vermektedir.

Lafz-ı şeş-hâne aña târih düşdi pek laîf⁴⁷

İSTANBUL AHÂLİLERİNDEN ŞÂ‘İR-İ MÂHİR NİHÂD BEG HÂZRETLERİNÜŖ
DUĞTER-İ PÂKİZE-EŞERLERİNE TÂRİH YAZILMIŞDUR

47

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Cenâb-ı hâzret-i mîr Nihâduñ şulb-i pâkinden
Kımat-ı şehr-i bend-i ‘ âlem içre geldi bir zâde
- 2 Nazîrin görmemişdür seb‘ a-i seyyâregân el-hâk
O gevher pâre ‘yi bu çâr-erkân içre dünyâda
- 3 Ruğıdur gülsitân-ı ‘ âlem içre bir gül-i Ėandân
Kadidür gülşen-i dehr içre zîbâ serv-i âzâde
- 4 Ėudâ her dem o gevher pâre-i şîĖĖat serîrinde
Nihâd-ı pâkini nakş-ı kederden eylesün sâde
- 5 Çıkup bir serv-Ėad dilber didi Nâfi‘ aña târih
Züleyhâ Ėondı mehd-i nâz içre Ümmü Dünyâda⁴⁸

VAᖘAN-I ME‘LÜFUMUZ OLAN ‘AYNTÂB-I CENNET-ÂSÂDAN DÛR VE MIŞR-
I ĖÂĖİRE’DE MAĞHÛR OLDIGUMUZDA TAĞASSÛREN BU MÛSEDDES
YAZILMIŞDUR

3

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dirîğâ Ėayf kim sÛy-ı vaᖘandan olmuşum ben dÛr
Niçe derd ü belâ-yı miğnetile olmuşum meğcÛr
Ser ü pâyum cefâ taşıyla oldu derdile meksÛr
Benüm bu gün perişân Ėâlile bir bağtı bed-ma‘ zÛr
112 b Niçe oldum ise sÛy-ı vaᖘandan Ėurbete mecbÛr
Ėudâdan isterüm bir gün olam ol Ėâkile mesrÛr
- 2 Ben idüm gülşen-i ‘ âlemde ol gül gibi Ėandân
Cihân olmuş idi her dem baña dârü’s-sÛrÛr ey cân
Gözüm görmiş degÛlken ‘ âlem içre külbe-i ağzân
GelÛp Ėam kârvânı şimdi dilde oldu çÛn miğmân

⁴⁷ Mısraı ebcedle 1256 tarihini vermektedir.

⁴⁸ Mısraı ebcedle 1259 tarihini vermektedir.

Niçe oldum ise sūy-ı vaṭandan ğurbete mecbūr
Ḥudādan isterüm bir gün olam ol ḥākile mesrūr

- 3 Diyār-ı ğurbetüñ ḳahr u ‘ azābı cāna kār itdi
Bu ḥāṭır ḥānesin nār-ı ğamile pūr-şerār itdi
Ġam-ı ālām-ı dünyāyı dil-i zārıma yār itdi
Felek burc-ı murādum ṭōb-ı ğamla tārmār itdi
Niçe oldum ise sūy-ı vaṭandan ğurbete mecbūr
Ḥudā’dan isterüm bir gün olam ol ḥākile mesrūr
- 4 Felek ayırdı bizi derdile dār u diyārumdan
Bu sūzişle n’ola dünyāyı yaḳsam āh u zārumdan
Şanasın bir nihālüm ayru düşdüm berg ü bārumdan
Cüdā düşdüm diyār-ı ğurbet içre berg ü bārumdan
Niçe oldum ise sūy-ı vaṭandan ğurbete mecbūr
Ḥudādan isterüm bir gün olam ol ḥākile mesrūr
- 5 Ḥudāyā feyz ü lüṭfuñdan celāl ü ‘ izzetüñ ḥaḳḳı
Cemī‘ ‘ āleme baḥş eyledigün ni‘ metüñ ḥaḳḳı
Virilen ehl-i tevḥīd yarın cennetüñ ḥaḳḳı
‘Umüm ehl-i maḥşer üzre olan minnetüñ ḥaḳḳı
Niçe oldum ise sūy-ı vaṭandan ğurbete mecbūr
Ḥudādan isterüm bir gün olam ol ḥākile mesrūr

MEKTEB-İ SER-‘ ASKERİDE EHL-İ MA‘ ĀRİFDEN ŞĀHİN EFENDİ
OĞLUMUZUÑ LİSĀNINDAN BU MÜSEDDDES YAZILMIŞDUR

4

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 113 a 1 Felek destümdeki cām-ı ümīdüm ser-nigün itdi
Dil-i ğurbet-ğüzīnüm ḥayf bī-şabr u sūkūn itdi
Dil-i dīvānemüñ cāyını vādī-i cünūn itdi
Ciger dāğındaki ḥasret odını lāle-gün itdi
Ḥavādiş oḳları yir yir gelüp bağırıḡı ḥūn itdi
Bi-ḥamdil’lāh bu kürbetler bizi ehl-i derūn itdi
- 2 Gezerdüm ‘ ālem-i iṭlāḳda bī-kayd u āzāde
Küdūrāt-ı cihān uğramamışdı ḳalb-i nā-şāda
Nuḳūş-ı māsivādan levḥ-i dil olmuş iken sāde
Virüp seng-i ḥavādiş ḥırmən-i āsāyişüm bāda
Ḥavādiş oḳları yir yir gelüp bağırıḡı ḥūn itdi
Bi-ḥamdil’lāh bu kürbetler bizi ehl-i derūn itdi

- 3 Hâkîkatde cihân mülkine yokdur hiç âsâyiş
Ne deñlü zâtına virmiş iseñ de zîb ü ârâyiş
Ne mümkindür naşîb olmak saña ber-vefķ-ı dil ẖāhiş
Degüldür çün bu dünyâ-yı denî bir cāy-ı ârâmiş
Havâdiş okları yir yir gelüp bağırmı ẖun itdi
Bi-ḥamdil'lāh bu kürbetler bizi ehl-i derûn itdi
- 4 Firâkuñ şiddeti[n]den kül olup küllî vücûdum hep
Münâcât eylerüm Ḥayy-i Ḥudâ'ya rûz ile her şeb
113 b Yakın olmuş çıķa rûḥ-ı revānum tâ gele bir leb
Nişin oldukça Nâfi' böylece kaydile der-mekteb
Ḥavâdiş okları yir yir gelüp bağırmı ẖun itdi
Bi-ḥamdil'lāh bu kürbetler bizi ehl-i derûn itdi

İSMÂ'ÎL NEV-ZÂD İÇÜN TÂRİḤ YAZILMIŞDUR

48

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Hezārān şükr-i nâ-ma' dūd olsun Ḥayy-i Mennān'a
Ki mazhar eylemiş her bendesin bir lütf-ı iḥsāna
- 2 Kimin itmiş serîr-i salṭanat üstinde pür-şādî
Kimin itmiş ser-efrāz ile fā'ik cümle aķrāna
- 3 Kimini eylemişdür menzil-i maķşûdına vāşıl
Kimin maķrûn kılmış 'izzet ü devlet ile şāna
- 4 Kimin māl ü menāl ile cihānda eylemiş mesrûr
Kimin evlād baķşıyla şafāyāb itdi devrāna
- 5 Ki bu günler feyz-i Ḥaķ'la bir ehl-i idrākûñ
Yed-i ümmîdine geçdi bu dem bir pāk dūr-dāne
- 6 Ki bir nev-zāde tıfluñ maķdemiyle çeşm-i āmālî
Güşāde birle menzilgāh oldu nûr-ı 'irfāna
- 7 O bir tıfl-ı mûkerrem kim yazılmış vech-i pākinde
*Tesürrü'n-nāzırîn*⁴⁹ āyâtı āsar-ı belîgāne

⁴⁹ Kur'ân-ı Kerim, (Bakanların içini açan)

- 8 O ʔıfl-ı pāk ola dā 'im mu' ammer ʔul-ı 'ömr ile
İre ' İş ü neşât u ma' rifetle lütf-ı Yezdāna
- 9 Yazıldıḡda mücevher ḡarfile Nāfi' aña tārīḡ
Fürüg-endāz oldu nūr-ı İsmā' il ekvāna⁵⁰

VEHBİ EFENDİ MERḡŪMUÑ TUḡFESİNÜÑ BİR KİṬ'ASINA İŞBU TELMİ'-İ
LATİF YAZILMIŞDUR

1

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Āsumān gökdür güneş ḡūr-şīd mihr ü āfitāb
Rūy-ı arz üzre gelüpdür hep bulardan āb u tāb
- 2 Āsumān üzre gice zīnet virenler hem budur
Yıldız aḡter māh ay aydınlığıdur māh-tāb
- 3 Uyanık bīdār mızḡanmış ḡunūde uyḡu ḡ'āb
ḡalk iderler gicede anuñla rāḡat iktisāb
- 4 Pister ü bālīn içinde bī-namāzān-ı cihān
Uyumuş ḡ'ābīde dūnki gice dūş düşde ḡ'āb
- 5 Heybet ü ḡaşmet şūkūh a' lā dimek vālā imiş
Şāḡlar bunlar ile revnaḡ bulur bī-irtiyāb
- 6 Sāye-i şāḡānede bulduḡları niḡe kesūñ
Cāh mañıbdur murādına irendür kāmıyāb
- 7 Tāb ṫāḡat pīḡ bükümdür ṫolaşıḡdur daḡı
Tār-ı zūlf ḡüsn-i ḡübāna budur ḡüsn-i nişāb
- 8 ' Āşıkān sevdā-yı zūlf-i yāre bend olmuş gibi
İşṫilāḡ olmuş dinūr fīkr ü telāşa pīḡ ü tāb
- 9 Fāş zāhirdür ḡaber ma' nāsı peyḡām u peyām
Gelse bir sā' ī meserretle saña itse ḡiṫāb

⁵⁰ Mısraı ebcedle 1257 tarihini vermektedir.

- 10 Saña vâcibdür aña ikrâm ile ihsân eyle
Oldı pürsiden su ’âl itmek daḥi pâsiḥ ḥ’âb
- 11 Bulaşık âlâyiş âlûden bulaşmaḥdur daḥi
Ehl-i İslâm eylemezler bu şıfâtı irtikâb
- 12 Ḳalbiñi pāk it disünler tâ ki vaşfuñda senüñ
Ḥâlîş ü şâfî vü ḥâşuñ oldı hep mefhûmı nâb
- 13 Âremiden diñlenüp eglenme şabr oldı şekîb
Enbiyâ vü evliyâ ‘ âdâtıdur bî-irtiyâb
- 14 Mel’ anet-kâr u şeyâtîñüñ daḥi kârı budur
Pek yelüp gezmek tekâpü ya’ nî ivmekdür şitâb
- 114 a 15 Âb-gîr olmış şu cem’ oldıḡı yir tâlâb hem
Teşne-diller anı cem’ itmekden itmezler ḥicâb
- 16 Un iderse gendümi fikr-i daḳîḳ ile ne ğam
Âsyâ-gerdür degirmenci degirmen âsyâb
- 17 Dest-ḥoşumdur getürdüm ḥıttâ-i İrândan
Cân u dilden aña meftûn olsa lâyıḳ şeyḥ ü şâb
- 18 Olmamışdur bâfte bu kârgâh-ı Rûmda
Kâle-i mülk-i ‘ Acemdür bu kitâb-ı müsteṭâb

MİŞİR’DA MİR-ALAY-I KİRÂMDAN İSTANBULÎ ‘ ÂRİF BEG’ÜÑ MAḤDÜMI
AḤMED BEG’ÜÑ FEVTİNE TÂRİḤDÜR ḲAYD OLMİŞDUR

49

Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilün

- 1 Ey felek niçün bize bu kec nigâh
Ṭoḡrı söyle var mıdur bizde günâh
- 2 Bir veled baḥşıyla rûşen-çeşm iken
Alduñ elden dîdemi kılduñ siyâh
- 3 Teng kılduñ başuma bu ‘ âlemi
Ḳoymaduñ yirde bize bir şâh-râh
- 4 Mîr-âlây içre bir ‘ ârif iken

Kılca gelmez dīdeme hūyl ü sipāh

- 5 Hāki tıķduñ hayf o tıfl-ı pākūmi
İtmedūñ şerm ü hayāyı ez-ilāh
- 6 Hūr u rıdvāna mülākāt eyleyüp
Dār-ı cennet içre bulsun destgāh
- 7 Nāfi‘ ā benden de almışdı felek
İki pāk gevherüm bī-iştibāh
- 8 Şabrdan özge buña bir çāre yok
Diyelüm aña hemān fābe şerāh
- 9 Didi sūzişle peder tārīhini
Hulda mīr Aḥmedüm ṭayr oldı āh⁵¹

İRĀN-ZEMĪN ŞU‘ARĀ-YI ‘İZĀMI VE ḤAṬṬĀṬ-I SİHR-ĀFERĪN KİRĀMINDAN
SENGLĀḤ-I DEVRĀNUŇ MEDḤ-İ ḤAṬṬINDA YAZILMIŞDUR

50

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 114 b 1 Zihī bu ḥaṭṭ-ı dil-cūy-ı dilārā-yı feraḥ-baḥşā
Nazīrin görmemişdür ḥalk olaldan dīde-i dünyā
- 2 Bu nev-ḥaṭṭuñ ‘Uṭarid gelse ḥaṭṭ-ı istivā üzre
Ne mümkindür nazīrin eyleye taḥrīr ile imlā
- 3 Nuķūşuñ medḥi rāci‘ oldıgıyçün şāḥib-i naķşa
Bu ḥaṭṭuñ şāhibi de bir ma‘ārif kânıdur ḥaķķā
- 4 Daḥi bu ḥaṭṭ-i dil-cūy-ı bedī‘ āşāra da bā‘ iş
Olupdur Mışra bir vālī-i vālā-şāndur ḥaķķā
- 5 Binā itmiş ki bir cāmi‘ bu demde ḳal‘a-i Mışr’a
Cihān içinde olmışdur ‘adīmü’l-mişl bī-hemtā
- 6 Ki ya‘nī ḥazret-i vālī-i vālā-şān-ı Mışr ol kim
Olupdur nām-ı sāmisi de Muḥammed ‘Alī Paşa

⁵¹ Mısraı ebcedle 1249 tarihini vermektedir.

- 7 Hudâ sa‘ yini meşkûr ide anuñ ecrini mebrûr
Bu hayrât olına tâ keffe-i mizânına ilķā
- 8 Bu hatt-ı dil-güşâda oldığınca sengde merķûm
Feleklerde melekler söylesünler âferin-bādā
- 9 Didiler Nâfi‘ â cevher-şinās-ı dehr târiḥin
Bu hatt-ı Senglāḥ a‘ lü’l-e‘ âlîdûr ‘ imād-āsā⁵²

ḤİDİV-İ MİŞR MUḤAMMED ‘ALİ PAŞA EFENDİMÜZÜŇ BİR GİCE İÇİNDE
MİR-ALAYLIĞLA ÇERĀĖ İTDİĞİ ŞĀBİT BEĞ'E YAZILAN TĀRİḤDÜR

51

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 ‘İbād üzre bu demde şefķat-i Rabbü’l-enām oldı
Sürûr-ı zevķ u şādî hep ķarîn-i ḥāş u ‘âm oldı
- 2 Der-âğuş oldı bu demlerde cümle şāhid-i maķşûd
Serîr-i ‘izz ü nāz içre gelüp ‘uşşāķa rām oldı
- 3 ÇerāĖân zümresinüñ rûşen oldı baḥt u iķbālî
Şabāḥü’l-ḥayr geldi dāfi‘ -i hengām-ı şām oldı
- 115 a 4 Ḥuşûşā kim bu âvân-ı meyâmin-iķtirân içre
Şerefle Mîr Şābit nâ’îl-i baḥt u merām oldı
- 5 Mübârek eylesün Mevlâ bu ‘izz ü câḥ ile sūrın
Teraķķubsız bu elṭāf u ‘ināyetle be-kām oldı
- 6 Bu sūr-ı pür-sürûra yazmaķ içün bir Ėüzel târiḥ
Zebân-ı kilķ-i Nâfi‘’den bu bir ‘âlemde nām oldı
- 7 Nişân-ı cevher-i pâki idüp iş‘âr târiḥin
Zihî bu mîr-âlâyîde Şābit şād-kām oldı⁵³

YİNE MÜŞĀRÜNİLEYH ḤAZRETLERİ KĀMİL PAŞA ḤAZRETLERİNİ DĀMĀD
İDÜP ÇERĀĖ BUYURDUĖLARINUŇ SÜR-I PÜR-SÜRÛR TĀRİḤİDÜR

52

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

⁵² Mısraı ebcedle 1260 tarihini vermektedir.

⁵³ Mısraı ebcedle 1261 tarihini vermektedir.

- 1 Bu demde sāḥa-i Mıṣr oldı gūyā ṣaḥn-ı Sa‘d-ābād
Dinilse gūṣe-i ḥuld-ı berīn olmazdı istib‘ād
- 2 Kıruldu tā ki bir sūr-ı ‘azīm hem ‘adīmü’l-miṣl
Ki anda oldı ṣimdi ṣem‘-i ṣevḳler īḳād
- 3 Derūn-ı ḥalka ol deñlü meserret oldı cārī kim
Sarāy-ı ṣaḥnı oldı ḥāṣ u ‘āmuñ zevḳile ābād
- 4 Kūdūrāt-ı cihān nā-būd oldı hep gönüllerden
Ki bir sūr-ı sūrūra baṣladı tā bir kerem-mu‘tād
- 5 Ki ya‘nī ḥazret-i vālī-i vālā-ṣān-ı Mıṣr ol kim
Vezirān-ı cihān içre bugün yoḳdur aña endād
- 6 ‘İnāyetle çerāğ idüp bu dem bir bende-i ḥāṣın
Çerāğān ṣevḳı oldı ṣimdi gūyā Mıṣrda īcād
- 7 Ğam u ālām-ı dünyā maḥv olup cümle ḥavāṭırdan
Bu sūr içre olursa n’ola çoḳ nā-ṣādlar dil-ṣād
- 8 Mübārek eylesün Mevlā bu sūrı zāt-ı pākine
Muvaffaḳ ola böyle sūra bā-evlād bā-aḥfād
- 9 Hemīṣe kāḥ-ı iclāl-i bülendin ḥazret-i Mevlā
Zemīn-i Mıṣrda ābād itsün anı pūr-mu‘tād
- 115 b 10 Mu‘īni ḥazret-i Bārī zahīri ‘avn-i cebbārī
Sūrūṣān ola yāri ide cünd-i ḳudsiyān imdād
- 11 Bu sūr-ı pūr-sūrūruñ fıkr iderken bende tāriḥin
Ḥuṭūr itdi bu mıṣra‘ ḥāṭıra bā-feyz ü isti‘dād
- 12 O dem aldum ḳalem destime yazdum bir güzel tāriḥ
Bu ma‘nī birle Nāfi‘ eyledüm nazm ehlini irṣād
- 13 Dile feyz-i Ḥudā-dād ile bir tāriḥ idüp imdād
‘Azīz-i Mıṣr’a bir Yūsuf-ṣiyem oldı zihī dāmād⁵⁴

⁵⁴ Mısraı ebcedle 1261 tarihini vermektedir.

GÜLŞENİ HAZRETLERİNÜN TÜRBE-İ ŞERİFLERİ ZİYÂRET OLINDUĞDA BU
ÇEND EBYÂT TEBERRÜKEN TAHRİR OLINMIŞDUR

5

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dehre bir âyine-i ‘âlem-nü[mâ]dur Rûşenî
Naḥl-bend-i ravza-i ‘izz ü ‘alâdur Gülşenî
Şâh-râh-ı devlete nûr-ı hüdâdur Rûşenî
Kaşr-ı cennet içre serv-i ser-nümâdur Gülşenî
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî
- 2 Kaşr-ı cennet içre güyâ biridür rûşen çerâğ
Gülşen-i firdevs olmışdur birine bâğ u râğ
Sînehây-ı mihr ü mâha biri urmışdur dudağ
Gülsitân-ı dehrden itmiş birisi de ferâğ
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî
- 116 a 3 Birisi şubḥ-ı sa‘âdet gibi itmişdür tülû‘
Birisi bâğ-ı cinânuñ servi-veş bulmuş şüyû‘
Şad-hezârân biri yakmışdur maḥabbetden şümû‘
Bâğ-ı dehri biri sîrâb eylemişdür bâd-ı mû‘
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî
- 4 Seyr ü eṭvârına her kim anlaruñ eyler sülûk
Ser-fürû eyler eñ ednâsına şâhân u mülûk
Anlaruñ yanında hep yeksândur sûrile sūk
Şemsdendür ġâlibâ anlara bu seyr ü sülûk
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî
- 5 Hâk-i pâyine olaruñ kim iderse intisâb
Kîmyâdur anlaruñ destine aldığı türâb
Berķ urup evc-i kerâmât üzre mânend-i şihâb
Nûr-ı ‘irfândan iderler ehl-i şevķı zevķyâb
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî
- 6 Rûşenî itmişdi Aydından o dem kim iltimâ‘
Gülşen-i vahdet-serâyı eylemişdi ittisâ‘
Şanki bir yirde iki baḥr itmişdi ictimâ‘

Çok kerâmât-ı ‘acîb itmişdi anlar ihtirâ‘
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî

- 116 b 7 Rûşenî kabri degülse Nâfi‘ â meşhûdumuz
Gülşenî kabrin naşîb itmiş bize ma‘bûdumuz
Şükr kim vardır o cây-ı dil-güşâdan sûdumuz
Dü cihân içre şefâ‘ atdür hemân maşşûdumuz
Dîde-i ‘uşşâka kühl-i rûşenâdur Rûşenî
Bülbül-i bâğ-ı cinâna âşinâdur Gülşenî

ALTMİŞ İKİ TÂRİHİNDE MİŞİR’DA BEHER SENE ‘ÂDET ÜZERE CEREYÂN
İDEN NİL-İ MÜBÂREK CÜŞ EYLEDÜKLERİNDE YAZILAN TÂRİHDÜR

53

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Her zamân bir kudret ızhâr eyler Allâh Celîl
Ya‘nî vaḥdâniyyete ol kudreti eyler delîl
- 2 Âb-ı Nîli Mısrûn iḥyâsına bâ‘iş eyleyüp
İtmede icrâ anı gâh keşîr ü geh ḳalîl
- 3 Ol mübârek cûy aḳup miḳyâsile mizânile
İtmez idi ekşer evḳâtı taḥallûf ay [u] yıl
- 4 Ümmü Dünyâ’nuñ olup ezrâḳ u ḳûtı rû-nümâ
Olur iken bu mübârek âbdan ḥalḳa bezîl
- 5 Hikmet-i Yezdânı gör kim bu mübârek sâlde
Mısrûn eṭrâfını tûfân gibice tıtdı bu seyl
- 6 Deşt ü şahrâyı ḳurâyı ser-te-ser maḥşûr idüp
Ġarḳ-ı tûfân-veş ahâlî cümleten oldu zelîl
- 7 Keşretile olmuş ise her ne deñlü ger bu şu
Ḳilletine ol ḳadar olmuş rehânuñ bu delîl
- 8 Ḥaḳ te‘âlâ ide bu tûfânuñ encâmını ḥayr
‘Âlem içre vire Mevlâ’muz aña ḥayr-ı Ḥalîl
- 9 Lafzen ve ma‘nen yazıldı Nâfi‘ â târiḥ aña
Altmış ikide tecâvüz eyledi ḥadden bu Nîl

‘AYNTĀB HĀNEDĀN-I KİRĀMÎ DEVLETLŪ BAṬṬĀL BEG HĀZRETLERİNE
DEVLET ṬARAFINDAN NİŞĀN-I İFTİHĀR GELDÜKDE YAZILAN TĀRİHDÜR

54

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 117 a 1 Luṭfin ızhār itdi bu dem hāliḳ-ı kevn ü mekân
Oldı rüşen-sâz bi’l-cümle ḳulüb-ı ins ü cân
- 2 Bâ-meserret ṭoldı hep dil-hâne-i aḥbâblar
Nitekim mağmûm olmışdı ḳulüb-ı döstân
- 3 Hep ḥasûdānuñ idince nâr-ı ḥüzni iltihâb
Ol ḳadar buldı feraḥlar ḳalb-i pâk-i döstân
- 4 Şimdi ḳıldı şâhid-i baḥtum baña ‘arz-ı cemâl
Perde-i zir-i ḥafâda gerçi olmışdı nihân
- 5 Serv-i iḳbālüm ser-efrâz ile oldı sebz-püş
Çoḳ çalışmışdı ḳabâsın şoymağa bād-ı ḥazân
- 6 Kevkeb-i iḳbâller seyr itdi ber-vefḳ-ı murâd
İtse bu demde sezâdur necm-i sa‘deyn iḳtirân
- 7 Feth olup bâb-ı meserret şimdi ehl-i ‘âleme
Oldı leb-rîz feraḥla dehr bî-reyb ü gümân
- 8 Dest-ber-bâlâ idüp farṭ-ı feraḥdan şevḳile
Çeng ü ‘ûdile nevâya başladı bâzî-gerân
- 9 Gülsitan-ı dehrde açıldı güller câ-be-câ
Nağme-i dil-sûz ile bûlbüllere geldi figân
- 10 Neşr olup âfaḳda peyk-i şafānuñ leşkeri
Sürdiler ceyš-i ğamı şādî ile ṭoldı cihân
- 11 Bunca zevḳile neşâtuñ bâ‘işin şordum o dem
Söyledi bu sırruñ aşlını baña bir nüktedân
- 12 Didi bu günlerde bir aşḥâb-ı ‘izz ü rif‘ate
Sûy-ı devletden aña va‘d olmuş idi bir nişân

- 13 Ya‘ nî kim ol ‘ Ayntābuñ ḥānedān-ı eşrefi
Mîr Battāl ile nāmı dehre olmuş dāstān
- 117 b 14 Muntazırdı sūy-ı devletden niçe eyyām kim
Bir meserretlü ḥaber gūşına ola ḥoş-resān
- 15 Pāye-i ‘ āliyye-i ıṣṭabla müdürriyyeti
Aña iḥsān-ı ḥümāyūn oldu bu demde hemān
- 16 Nîk-nāmı nezd-i şāhen-şāha ‘ aks-endāz olup
Bir nişān kim āña iḥsān itdiler gevher-feşān
- 17 Sînesinde ol nişān-ı dil-güşā itdi qārār
Lem‘ a-i raḥşendesı āfākda oldu ‘ ayān
- 18 Maşrıq-ı ḥüsnindeki nūr-ı Ḥudānuñ pertevi
Lem‘ a-pāş olmuş idi rūyında rūzān u şebān
- 19 Ḥamdülil’lāh bu nişān kim geldi bā-‘ izz ü şeref
Nūr-ı vechi şimdicek oldu anuñla tev’emān
- 20 Ced-be-ced ‘ ālî-neseb bir zāt kim vālā-ḥaseb
Emrinuñ fermān-beridür hep kihān ile mihān
- 21 Ol kadar olmuş civān-merdide nāmı müştehir
Şehrden şehre iderler nîk nāmın armağan
- 22 Dem-be-dem artar fūrūğ-ı ‘ izzinüñ māhiyyeti
Sāye-i zıll-ı Ḥudā olduḡca āña sāyebān
- 23 Sāḥa-i gülşen-serāy-ı dehr olurdu ‘ ıtrnāk
Būy-ı ḥulķından saña yek şemmesin kılsam beyān
- 24 Ol kadar vardur nesīm-i luṭfinuñ te’şîri kim
Rūḥ-baḥş olur cihāna yek-nefes olsa vezān
- 25 Kūhlarveş eylese faqr ehline cūd u seḥā
Kıl kadar gelmez anuñ çeşmine būy-ı imtinān
- 26 Rāḥat u āsāyiş-i ehl-i cihāndur cünbişi
Rāh-ı Ḥaḡda naḡd-i cānın virse de itmez ziyān

- 27 Müşterîdür kâle-i ‘irfâna tab‘-ı pâki kim
Bürîyâdan atlas u dîbâ ümîd eyler her ân
- 28 Mündericdür hılkat-i pâkinde âşâr-ı vefâ
‘İzz ü devlet tal‘at-i pâkîzesinde müstebân
- 118 a 29 Vech-i pâkinde mücellâdur *tesurru’n-nâzırîn*⁵⁵
Pençehâ-yı tâbnâkinden olunca zer-feşân
- 30 Ehl-i iqbâl-i cihân oldığına şahid bu kim
Hak sözi maqbûl eyler bilmez ol yahşı yaman
- 31 Eyleme ıtnâb Nâfi‘ riştehâ-yı nazmı kim
Söz dirâz olur ise maqbûl olmaz her zamân
- 32 Devletin müzdâd ‘ömrin eylesün efzûn anuñ
Ol cenâb-ı hazret-i perverdigâr-ı müste‘ân
- 33 Bu sürûr-ı pür-şafâya kilik-i târîh-âşinâ
İtdi bir târîh-i inşâ kim müşârün bi’l-benân
- 34 Bir gelür bu ‘âlem içre böyle târîh-i laîf
Buldı Battâl Beg zihî bâ-‘izz bir devlet-nişân

GAZEL-İ AHDER TAHMÎS Lİ-NÂMIKIHI

1

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 118 b 1 Hicrân tîri virdi bize haylice melâl
Görinmez oldı didemüze hey‘et-i vişâl
Virsün saña da ahsen-i hâl Hayy-i Lâ-yezâl
Ey kaçd-ı habîb benü hâl ân gazâl
Hel vasl u hu qarîb-i emlâ min-e’l-muhal
- 2 Ey bād-ı hōş-vezân çemen-zâr-ı müşg-bū
Gülzâr-ı ‘âlem içre iden hūb cüst ü cū

⁵⁵ Kur’ân-ı Kerim, (Bakanların içini açan)

Sür hâk-pây-i yâr-ı dilârâya sen de rû
Ez men bükukeh ey hema ‘ âlem kedâ-yı tû
İnnel muhibbi sari kalilem fekûn te‘ âl

3 Vaşf idemez bu miḥneti bir şâ‘ ir-i belîğ
Ḥasret yaşını dökmededür gözlerüm çü mîğ
Tîğ-ı cefânı itme dil-i zârdan dirîğ
Ey yâr-ı ger-helâk küñ mer-i marâ betiğ
Lâ işteki ve ḥaḳḳun dakkı lekün ḥalâl

4 Ham-geşte itdi ṭâḳati ṭâḳ u revâḳ-ı tû
İtdi ḥarâb şehr-i dili ihtirâḳ-ı tû
Yaḳdı vücûd ḥânesini iştiyâḳ-ı tû
Bâz-âna şedd-i derâz-ı zamân firak-ı tû
Yâ rahimi te‘ âl li-âni’l- firâḳ ṭaâl

5 Her ḳanda kim iderse raḳîbân mel‘ anet
Senden olur mı bu dil-i bîmâra merḥamet
Kûy-ı ḥabîbe bende-i pür-zârı da ilet
Ber-hiz zevd zevd biyâ tâ-begüyet
Ehlâ bezis sehâve ve’l ilmi ve’l ḳemâl

119 a 6 Devrân virdi başımuza derd-i lâ-yu‘ ad
Şahrâ-yı ḥayret içre bıraḳdı bu cânı ferd
Nâl eyledi vücûdımı ruḥsârım itdi zerd
Eyyâm-ı hecr hemçü zâlim zâ‘ if gerd
Ürcül visâl minke eyâ sahibü’l cibâl

7 Hîç bir aḥdile itme bu devrânda şavaş
Ḳalbünde olmasun ğam-ı dünyâ için telâş
Râz-ı derûnuñ eyleme nâ-maḥremâna fâş
Ey enke gofte-i keh behceri sevûr-ı bâş
Lâ akbeli’n-nasiḥâtı min sabid-delâl

8 Nâfi‘ bu fânî ‘ âlem için olma dil-ḥırâş
Rızḳ için olmasun dil-i zâruñda irti‘ âş
Rûşen ider ḳulûbuñı bir gün o nûr-pâş
Ahder cez in kadr-i nütü end sevûr-ı bâş
Es-sabr in eyne ve dem’ül-‘ uyun sâl

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bāb-ı lüṭfuñdan umar iḥsān ' abd-i müstedīm
 Ḥāş u ' āma cūduñuz olmaḳdadur zīrā ' amīm
 Ey cemālūñ şu' lesi şevḳ-ı melāḥatle vesīm
 Her şeherde Ka' be-i kūyuñda esdükce nesīm
 ' Āşıḳa zūlf-i siyāhuñdan gelür ' anber-şemīm
- 2 Her ne vaşf itsem sezā ol dilber-i memdūḥuma
 Cismüme teşbīḥ eylesem mi yāḥūd anı rūḥuma
 N'ola teşrīf eyleyüp bir kez der-i meftūḥuma
 Nāvek-i müjgānı gönder sīne-i mecrūḥuma
 Gūşe-i ğamda dil-i maḥzūnuma olsun nedīm
- 119 b 3 Var iken sende bu deñlü ḥüsn ü ān ebrū-yı leb
 Bend kılduñ kākülūñ sevdāsına dünyāyı hep
 Düşmesün bu ' āşıḳānuñ ḳalbine şūr u şeḡab
 Ḳā'ilüm bu ' aşḳile yanmaḳdan ey meh rūz u şeb
 Yok baña derd ü elemdeñ gayrı bir yār-i ḳadīm
- 4 Tā ezelden bu vücūdı baḥş idüp Bārī Ḥudā
 İtmemiş ' aşḳuñ ğamından bir nefes anı cūdā
 Eyledük ol ḥizmeti biz dār-ı dünyāda edā
 Şiddet-i dūzaḥla ḳorḳutma beni gel zāhidā
 ' Aşḳuma nisbet benüm bir şey midür nār-ı caḥīm
- 5 Meclis-i rindānlardan biz ki nā-yāb olmayız
 Kūh u deşt içre gezüp anlarla bī-āb olmayız
 Ḥod Kevşer virseler andan da sīrāb olmayız
 Gūşe-i cennet daḥi olsa şafāyāb olmayız
 ' Aşḳile olduk hele külḥan bucaḡında muḳīm
- 6 Nāfi' -i bīmār ḳapuñda senūñ bendeñ hemān
 Emriñe münḳād olmaḳ üzre rūzān u şebān
 Dād elüñden el-amān ey dād elüñden el-amān
 Zulmi çok itdūñ bugün Leylāya ey şāh-ı cihān
 Rūz-ı maḥşerde senūñle eylesün baḥş-i ' aẓīm
- 7 Yüzlerüm bir kerre sürsem ḥāk-pāy-i rāhına
 Çarḥun itmezdüm naẓar bir daḥi mihr ü māhına
 Cān u dilden bende olsam ol erenler şāhına

İktisāb-ı feyz için varsam n'ola dergāhına
Şems ü Mevlānā gibi yok her dü 'ālemde kerīm

TRABZON 'ULEMĀ-YI FEḤḤĀMINDAN MÜDERRİSİN-İ KİRĀMDAN
İBRĀHİM EFENDİ'NÜŇ VELEDİNE YAZILAN TĀRİḤDÜR

55

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 121 a 1 Mūcid-i kevn ü mekân ḥazret-i Ḥayy ü Ḥālik
Mübdi' -i cümle-i mevcūd şıbāhı fālîk
- 2 Nev' -i insānı idüp eşref-i mevcūdâtı
Cebhe-i pākini envār ile itmiş şārîk
- 3 Eylemiş tā ki tenāsüble ser-efrāz-ı cihān
Cümle eşyā üzre ādemi itmiş fāyîk
- 4 Kim bu günlerde bir erbāb-ı reşād-ı pākūñ
Bir veled baḥşile dil ḥānesin itmiş bārîk
- 5 Bir veled kim anı ibdā' idüp Bārī Ḥudā
Aḥsen-i vechile akrānına olmuş fāyîk
- 6 'İlm ü 'irfānile 'ömrini anuñ ḥazret-i Ḥaḳ
Öyle müzdād ide kim 'ādeti ola ḥārîk
- 7 Eb ü ümmiñ anuñla ola çeşmi rūşen
Bulsalar anuñ ile nūr-ı şafāyı lāyîk
- 8 Fikr idüp ol veled-i māh-liḳāya tārîḥ
Gūşuma eyledi tebşîr anı bir ḥāzîk
- 9 Nāfi' ā mevlid-i pākine didüm tārîḥin
Kevne bā-ḥayr zihî geldi Muḥammed Fāyîk⁵⁶

120 a-120 b. sayfalarda yazı yoktur.

⁵⁶ Mısraı 263 tarihini vermektedir.

SER-‘ASKER İBRÂHÎM PAŞA BİZİ ANṬAKİYYE’DEN MIŞR’A
GETÜRDÜKLERİNDE SÂMÎ BÂKÎ BEGLER İLE GÖRÜŞİLDÜKDE ANLAR
İÇÜN YAZILMIŞDUR

3

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 121 b 1 Efendim Mışra Nâfi‘ iktisâb-ı kām içün geldi
Dil-i miḥnet-güzâra bir nefes ârâm içün geldi
- 2 Çeküp âlâm-ı şavm-ı hicri rāh-ı pür-meşakkatde
Vişâl-i bezm-i yārānile ḥoş bayrām içün geldi
- 3 Ne deñlü kec-nümādan ise çeşm-i rāstān içre
Nigīn-i cebhe-i âmāle naḡş-ı nām içün geldi
- 4 Ğubār-ı miḥnet-i eyyām çökmüş idi ḥâtırda
Hemān bir vechile ref‘-i ğam u âlām içün geldi
- 5 Verā-yı perde-i ye’s içre kalmış niçe demlerdür
Yazılmış ṭālī‘-i ma‘ kūsını i‘ lām içün geldi
- 6 Şafā vādīlerinden geçmemiş ğamla enīs olmuş
Gönül dirler anı yārānına ifhām içün geldi
- 7 Yıkılmış dest-i cevri devrden hep sengsār olmuş
Hemān bir ḥāne-i ḥâtır ki var iḥkām içün geldi
- 8 Ḥuşūşā şimdi bir Sāmī-rüteb hem Mīr Bākī kim
Yüzün dergehlerine sürmege iḡdām içün geldi
- 9 Miḥekk-i menziletdür āsitānı anlaruñ zīrā
Zer-i mağşūş ḡadrin anlara īhām içün geldi
- 10 Bi-ḥamdil’lāh dü bālā buldı maṭlabdan dü şehvārı
Verā-yı ğaybdan bunlar aña in‘ām içün geldi
- 11 Ḥudā itsün serīr-i şīḥḥat üzre anları bākī
Ki bu ḥayr du‘ā kim bu sözi itmām içün geldi

‘AYNTĀB-I KĀMER-TĀBDAN ANṬĀKĪYYE’YE GELDİGÜMÜZDE OL SĀL-İ MEYMENET-İŞTİMĀLÜŇ NEV-BAHĀRINUŇ ŞEMMESİ DERŪN-I ĞURBET-MEŞHŪNIMUZA TE’ŞĪR VE RĠG-İ SEVDĀ-YI CŪNŪNIMUZ TEŞVĪR EYLEDÜKDE EVVELĀ DĪBĀCESİ VAQT-İ REBĪ’ÜŇ SĪTĀYİŞİNİ MÜŞ‘İR ÇEND EBYĀT TAHRĪR VE ŞĀNİYEN CENĀB-I PEYĠAMBERĪ HĀZRETLERİNÜŇ NA‘T-İ ŞERĪFLERİ BEYĀNINDA HADDŪM OLMAYARAĞ BİR KAŞĪDE-İ ĞARRĀ TERKĪMİNE SĀĞ-I HİMMETŪM TEŞMĪR OLINMIŞDUR

4

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 122 a 1 Bi-ḥamdil’lāh sa‘ ādetle gelüp nev-rüz-ı sultānī
Zuhūra geldi bu demde niçe esrār-ı Rabbānī
- 2 Döşendi sāḥa-i ḥāk üstine ferş-i zümürödler
Kuruldı bārgāh-ı ḥayme-i ebr-i dür-efşānı
- 3 Vezān olduğda gülşende nesīm-i ‘āfiyet-baḥşā
Mu‘ aṭṭar itdi ser-tā-pā meşām-ı rūḥ-ı insānı
- 4 Zuhūr itdukde eşcār u nebātuŇ ‘uḳdesi yir yir
Kilīd-i kenz-i maḥfīnūŇ güşāde oldı dendānı
- 5 Açıldı reng reng ezhārılar hep şāḥsār üzre
Şanasın gūşe-i ḥuld itdi Ḥaḳ ṭarf-ı gülistānı
- 6 Ḥurūş idüp yine kühsārılardan cūy-ı dil-cūlar
Pür itdi lü’lū’-i lālā ile deryā-yı ‘ummānı
- 7 Sürüldi ser-te-ser ceşş-i zemistān kūh u şāḥrādan
Yıkıldı gitdi kış buz-ḥānesi maḥv oldı bünyānı
- 8 Açılduḳca çemen bezminde dāğ-ı şu‘le-efrūzı
İdüp şāh-ı bahāra lā[le] nev-peydā çerāğānı
- 9 Gelince hüdhüd-i bād-ı şabā semt-i Sebādan hep
Müşennef itdi şan Belḳīs ile sem‘-i Süleymānı
- 10 Ḥarīm-i bāğa resm-i dīde-bānlıḳ eyleyüp icrā
Ayağ üzre diküp ṭurdılar serv-i ḥırāmānı
- 11 Açıldı müjde-i būy-ı gül ile nergisūŇ çeşmi
Niçe dem olmış idi rāh-ı gülzāruŇ nigh-bānı

- 122 b 12 Giyüp sünbül libās-ı nîlgûnın şahın-ı gülşende
 Tarâvetle hemân yirden göge gösterdi ‘unvânı
- 13 Çıkınca bâb-ı halvet-hâne-i bâğ-ı Züleyhâdan
 Hemân Yûsuf gibi gösterdi gül tâ çâk-i dāmânı
- 14 Benefşe baş koyup seccâde-i sebz-i zemîn üzre
 Tefekkür itmede âşâr-ı lütf-ı sırr-ı Subhân’ı
- 15 Ser-â-pâ şevk-ı gülle âteşistân itdi gülzârı
 ‘ Aceb vakt-i seherde bülbülün feryâd u efgânı
- 16 Çıxup her güşeden bir nağme-i yâhû-yı mestâne
 Nevâ-yı nağme-i dil-sûzdan çok yakdılar cânı
- 17 Nevâ-yı nağme-i bülbül idüp dîvâne hep halkı
 Okundukça tarîk-ı Gülşenînün hûb dîvânı
- 18 Çemende tutdı tîğ-ı sebz-günün süsen el üzre
 Gül-i nev-restegânuñ oldu şıdkile nigh-bânı
- 19 Kenâr-ı cûda mecnûn bîdler şaf bağlayup yir yir
 Niçe mecnûnveşüñ olmağdadur hüsnine hayrânı
- 20 Tutup zerrîn tabaqlar cây-ı fark-ı simberlerde
 Nişâr-ı hâk-pây-i gül-ruhâna oldu erzânî
- 21 Çemen dârâsınuñ dârâtını teşhîr içün cûlar
 Tutup âyîne şan olmışdur ol İskender-i Sâni
- 22 Hemân âşâr-ı feyz-i şun‘ -ı te’şiridür el-hağ
 Viren revnağ hemîşe gelşene mürğânuñ elhânı
- 23 Dehân-ı tengde gül-goncalar ketm eyleyüp hâtem
 Unutdurdı bugün iklim-i gül mülk-i Süleymân’ı
- 24 Bu deñlü gülşen içre ‘andelîbüñ bu nevâ-sâzı
 Meger bir hâzret-i zî-şânuñ olmışdur şenâ-h‘ânı
- 25 Ki ya‘ nî hâzret-i fahr-i risâlet Ahmed-i Muhtâr
 Anuñ nûrından ibdâ‘ eylemişdür Hağ bu ekvânı
- 123 a 26 Nübüvvet gülşeninde zâtı bir verd-i muṭarrâ kim

- Mu‘ aṭṭar itdi ser-tā-pā meṣāmm[1] cinn ü insānı
- 27 Cihān olmış iken deycūr-ı şirk ü küfrile memlū
Münevvver eyledi nūr-ı cemālī қаsr-ı īmānı
- 28 Gelüp peyk-i celīl ol ḥazrete her dem idüp tebcīl
Ḥużūr-ı pākine ‘ izzetle tenzīl itdi Qur‘ānı
- 29 Qur‘ān-ı ‘ aẓīmü’ş-şān oldı qāṭı‘ bürhān
Mişāl-i tīg-ı bürrān kesdi biḥ-ı şirk ü tuğyānı
- 30 Zebūr İncīl ü Tevrāt-ı şerīfūn nesh olup ḥükmi
Hediyye olıcaḳ ol dem ānā āyāt-ı Furḳānī
- 31 Alınca destine şemşīr-i pāk-i şer‘ in ol server
Hemān pāk itdi çarḥuñ şirkden dāmān-ı ezmānı
- 32 O deñlü yapıdı kim muḥkem esās-ı ṭāḳ-ı İslām’ı
Yıkılmaz ḥaşre dek bāḳī ṭurur merşüş bünyānı
- 33 Geçüp oḳ gibi a‘ dāsı dilinde cāygīr oldı
O deñlü itdi kim te‘şīr dilde emr ü fermānı
- 34 Ṭaban alurdı metn-i Şāmdan şehir-i Şıfāhāna
Ḥadīş-i tīgını a‘ dāya şerḥ itdükde Kirmānī
- 35 Bu ḥāk üzre şeref-baḥşā-yı iclāl oldıḡı şebde
Yıkıldı қаsr-ı қayşer kesr olup kisrānuñ eyvānı
- 36 Hemān ol ḥazretüñ yüzi şuyunı görmek istermiş
Meger Ḥıẓruñ murādı nūşdan bu āb-ı ḥayvānı
- 37 Leb-i mu‘ ciz-nişānından ḥaberdār olıcaḳ ‘ İṣā
O dem cism-i semāda rūḥāsā kıldı pinhānī
- 38 Kef-i beyzā-yı Mūsādan ‘ aşā keff-i yed eylerdi
Eger görseydi destinden çıkan elṭāf u iḥsānı
- 39 Şeb-i mi‘ rācda sümm-i semendüñ yādigārıdur
Ziyā-pāş itdiren āfāḳa rüy-ı māh-ı tābānı
- 40 Vücūd-ı pāki sāye şalmadıḡı bu zemīn üzre
Ḥudā ḥıfz itmek imiş ḥār u ḥaslardan meger anı

- 123 b 41 Zemīni ʔoldırup ʃīt-i bülend-i mu‘cizātile
‘Urūc-ı āsumāna eyledi Hāḡ anı erzānī
- 42 O demde rahş-ı iclālın sürüp seb‘-i ʔıbāk üzre
Cemāliyle feraḡnāk itdi ser-cümle sürüşānı
- 43 Tesābuḡ eyleyüp peyk-i celīli Cebra‘īl ile
Reh-i nā-reftegānda ʔıldılar merdāne cevlnı
- 44 Varup ferş-i murādın serdi tā ‘arş-ı berīn üzre
Hūzūr-ı pāke ʔurbiyyetle buldı ‘izzet ü şānı
- 45 Çalınduḡca risālet kūsı tā kim sidre altında
Oḡundı kürside emri muḡarrer oldı fermānı
- 46 Geḡüp andan nişān-ı maḡlaba bāzū-yı ʔuvvetle
Atıldı ʔābe ʔavseynden mişāl-i tīr-i perrānı
- 47 O vaḡset-zār-ı ev ednāda ʔalup bīkes ü tenhā
Ne var bir mūnis ü hem-dem ne bir ḡam-ḡār yārānı
- 48 Kemāl-i ‘acz ü fikret birle tā deryā-yı ḡayretde
Diyār-ı dār-ı ḡurbet içre oldı Tañrı mihmānı
- 49 Hūrūş-ı mevce-i deryā-yı ḡayret aşıcāḡ başdan
Bün-i deryā-yı vaḡdet içre buldı dürr-i ḡaltānı
- 50 Zīyāfet-ḡāne-i ḡayb içre mihmān olıcāḡ ol nūr
Aña baştı oldı niḡe ni‘met-i ‘uzmā-yı elvānı
- 51 O gevher oldıḡınca feyz-yāb-ı gevher-i lāhūt
Münevver itdi nāsūtı yine ol nūr-ı Rabbānī
- 52 Bu deñlü devlet-i ‘uzmā bu deñlü ‘izzet-i übhā
Rūsülden olmadı ḡiḡ birisinüñ şān-ı şāyānı
- 53 Şalāt-ı pencḡāhı daḡı niḡe tuḡfe-i vālā
Kemāhī ümmete teblīḡ idüp bā-luḡf-ı Yezdānī
- 54 Eyā faḡr-i dü ‘ālem aşfiyā’-i ḡılḡat-i ādem
‘Aceb senden mūkerrem var mı bir kes ey kerem kānı

- 55 Ki sensin yine rûz-ı haşrde feryâd-res yoksa
‘Uşât-ı ümmetüñ müşkil idi hâl-i perîşânı
- 124 a 56 Egerçi ümmetüñ cürm ü günâhı çok durur ammâ
Şefâ‘at baħrisin sen yokdur anuñ hadd ü pâyânı
- 57 Vücûd-ı pāküñ icâd oldıgıyçün nûr-ı rahmetden
Cihânı zulmet-i ğafletden itdüñ şimdi nûrânî
- 58 ‘Uşâta olmasa nîm-nigâh-ı şefkatüñ yâver
‘Aceb kimler olurdı anlaruñ enşâr u a‘vânı
- 59 Ümîdi olmasaydı Âdem ü Havvâ vücûduñdan
Olara müstecâbü’-d-da‘venüñ yok idi imkânı
- 60 Senüñ yüz şuyunuñ hürmetine Hâzret-i Nûh’uñ
Başından red kıldı Hâk belâ-yı derd-i tûfânı
- 61 Senüñ cedd-i kerîmüñ oldıgıyçün tâ ki İbrâhîm
Selâm-ı berdile virdi aña Mevlâ gülistânı
- 62 Senüñ ümmetleriñe ‘îd olmaķmış meger hikmet
Cenâb-ı Hâkķ’uñ İsmâ‘île ihdâsıyla kurbânı
- 63 Şalât-ı şad-hezârân u selâm-ı bî-hisâb olsun
Hemîşe âl ü aşhâbıña cümle ey kerem kânı
- 64 Olardur nûr-baħş-ı feyz olandur ehl-i İslâma
Ki anuñ her biri evc-i ‘alânuñ necm-i rahşânı
- 65 Biraz da çâr-yârüñ vaşf-ı pâkin yazsañ ey hâme
Dem-â-dem eyleseñ icrâ gözüñden yaşıle kanı
- 66 Birisi anlaruñ ol yâr-i ğâr-ı Hâzret-i Şiddîķ
Fedâ itdi saña râh-ı Hudâda başile cânı
- 67 Biri de Hâzret-i Fârûķ-ı a‘zamdur ki itmişdür
Ser-i şemşîr-i ser-tîz ile fark-ı hâkķ u buṭlânı
- 68 Biri de Hâzret-i ‘Osmândur kim cem‘ kılmışdur
Mübârek dest-i isti‘dâdile âyât-ı Qur’ânı
- 69 Çehârüm çâr-yâr Hâzret-i Kerrâr ‘Alîdür kim

Ser-i a' dāyı ҡat' itmekdi kārı tīg-ı bürrānı

- 70 Seni Hāq aḥsen-i taḳvime maẓhar itdigi el-ḥaḳ
Seni medḥ itmek için ḥulḳ ҡılmış nuṭḳ-ı Ḥassān'ı
- 124 b 71 Hudāyā bunların ḥaḳḳı için bu ' abd-i nāçizün
Ḥaṭā vü cürminün ' afvı ile ҡıl aña iḥsānı
- 72 Giriftār olmışum ol deñlü ҡayd-ı nefse kim yārab
Ne mümkindür ki redd itmek bu yoldan nefis ü şeyṭānı
- 73 Tarīḳ-ı ma' şiyettden sālīk-i semt-i hüdā olmaḳ
Senün muḥtāc-ı tevḫīḳındur ancaḳ ey kerem kānı
- 74 Tevekkülse heft-deryā ābı tā-be-maḥşer temiz olmaḳ
Ne mümkindür bu çarḥun ālūde-i dāmān-ı ' işyānı
- 75 Olurken müflis-i bī-māye-i naḳd-i ' ibādet kim
Yine lāfum tūtpdur çārsū-yı ḥod-fürüşānı
- 76 Giriftār eylemişdür mürğ-ı cānı dām-ı tezvire
Bürümüş perde-i ḡaflet o deñlü dīde-i cānı
- 77 Be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk-i Aḥmed-i Muḥtār-ı dü ' ālem
Bu ' abd-i ' āciz-i Nāfi' ҡulıña eyle iḥsānı

‘İLM-İ ḤAṬḌAN MAḤDŪMIMUZ MUḤAMMED ŞERİF KETEBE ALDUḲDA
SİLSİLE-İ ḤAṬṬĀṬĀN ESĀMİ-İ ŞERİFLERİ İÇÜN YAZILMIŞDUR

5

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 O dem kim levḥ-i maḥfūz üzre ҡonmuş ḥāme-i ҡudret
Yazılmış niçe biñ ānda bedī' āşār-ı ḥoş-şūret
- 2 Nuḳūş-ı kevni itmiş ' ālem-i imkānda tekvin
Delīl-i vaḥdet-i zātīye olmuş cümle bu vaḥdet
- 3 Զalemnden oldı cārī mācerā-yı Ḥazret-i Bārī
Çün oldı enfüs ü āfāḳa sārī bir niçe biñ ḥikmet
- 4 O ḥikmetlerle ızhār itmek için ' ālem-i kevne
Hemān-dem ḥüsn-i ḥaṭṭı ҡıldı rüy-ı ' āleme zīnet

- 5 Yed-i kudretle tā ol hüsni-ı hatt-ı akdes-i pâkin
Cenâb-ı Hâzret-i Cibrîle kıldı anı emniyyet
- 6 O daği Hâzret-i fahrü'l-enâm-ı eşref-i hulkâ
Gelüp ol zât-ı pâke eylemiş tefhîm bâ-ı izzet
- 125 a 7 Resûl-i ümmî vü a'lem nebiyy-i eşref ü ekrem
Kalemle dest-i pâki itmiş idi gerçi ünsiyyet
- 8 Velâkin Hayder-i Kerrâr şâhib-i Zü'l-fikârına
Kalemle yaz diyü tahîre vir[di] idi ruhşat
- 9 O daği 'allemü evlâdiküm emrin idüp işâ
'Umûm-ı nâsa terğibile gösterdi güzel şûret
- 10 'Aliyy-i şâhib-i seyf ü kalem ehl-i kerem a'lem
Hasan Başriye kıldı 'ilm-i hat ta'limine himmet
- 11 Hasan hüsni-ı hatuñ açup cemâli perdesin halkâ
Anuñla İbni Mukle 'aynına virmiş zihî şûret
- 12 Hemân-dem İbni Mukle maṭmaḥ-ı enzâr olan hattı
'Alî ibni Hilâle yakmağa virdi güzel ruhşat
- 13 Hilâl olduğda tā evc-i 'alânuñ bedr-i pür-nûr
Cemâle'd-dîn Yâkût üzre yüz gösterdi bu devlet
- 14 Egerçi kût-ı rûh olmuşsa da Yâkûta hüsni-ı hat
Anı idâ'-ı dest-i Şayrefî kılmışdı bî-ı illet
- 15 Bilen kâdrin yine gevherleruñ şarrâfdur ancak
Diyüp tā Şayrefî itmişdi dürcinde anı gaybet
- 16 Pes andan nâ'il-i hayr-ı 'azîm olmak için ol zât
Anı bahş itdi Hayre'd-dîne bildi cânına minnet
- 17 Tamâmen hüsni-ı hatuñ mâliki olduğda Hayr'ed-dîn
O da bir zât-ı pâke virmege kıldı hemân ragbet
- 18 Hemân ol demde Hamdullâh İbnü's-şeyḥ ile ma'rûf
Olan zât-ı şerîfe vâsıl oldu bu kadar 'izzet

- 19 O ‘ālī-şān o dem iklīm-i haṭṭa pādīşāh oldı
Kalem-rān oldı āfāk içre buldı şānile şevket
- 20 Cemāl-i şeyḥde virdükde tābı ḥüsn-i haṭṭ u ḥāl
Cihānı ‘āşık itdi ḥüsn-i haṭṭına der-ān müddet
- 125 b 21 Feraḥnāk itdi ḥüsn-i haṭdan hep şeyḥ ile şābı
Cinān içinde rūḥ-ı pür-fütūḥı aldı çok rahmet
- 22 Ez-īn pes nūktehā-yi’l-veled sırrı beyān oldı
Anuñ’çü[n] oğlu Muştafā Dedenüñ oldı bu ‘izzet
- 23 Alup Dervīş Muḥammed vālid-i mācidlerinden kim
Anı Muḥammed Efendiye virdi iznile ruḥşat
- 24 O da Ḥālid Efendi ḥazretine feyz-baḥş oldı
O daḥi eyledi Dervīş ‘Alīye cānile minnet
- 25 Cezāyirli gelüp Dervīş ‘Alīnün bendesi oldı
Kalemveş şafḥaya yüz sürdi şıdkile idüp ḥizmet
- 26 Ma‘ārif mülkini tutdukca tā ol fāzıl-ı yektā
Şeker-zādeye şundı cām-ı iḥsānile bir şerbet
- 27 İçüp ol cām-ı feyz-āşāmdan bir cür‘a-i şīrīn
Şafāsından dil-i zevk-āşināsı buldı çok ḥālet
- 28 Ḥüseyn ibnü’l-Çorumī tatdı andan soñra ol zevkı
O daḥi Muştafıyyü’l-Mağnisiye luṭf itdi bā-‘ādet
- 29 O da Eş-Şeyḥ Muḥammed Sa‘īdün olmış üstādı
O zāt-ı pāke yazdı ḥüsn-i haṭ temlīkine ḥüccet
- 30 Gelüp Nūrī ‘Alī Adanavī yüz sürüben ḥāke
O dem evc-i ma‘ārif içre buldı ‘izzet ü rif‘at
- 31 O zāt itmişdi Şükriden du‘ā-yı dīgeri taḥşīl
Anuñ’çün şükr ü ḥamdile yazup Qur’ān ider rāḥat
- 32 Bu ‘abd-i ‘āciz-i Nāfi‘ kuluñ maḥdūmı da şimdi
Aña ism oldı Muḥammed Şerīf ey rüy-ı pür-behcet

- 33 ‘Alī Nūrī Efendinüñ haṭından müstefīd oldı
Naşīb oldı aña kesb-i şerefle nūr-ı kurbıyyet
- 34 Hudâyâ levh-i maḥfûza olan cârî kalem ḥaqqı
Bu mezkûrû’l-esāmî rûhına her dem ola raḥmet

ADANAVÎ NŪRÎ EFENDİ’NÜÑ HAṬTINI TAḤSİN MAḤĀMINDA YAZILAN
ÇEND EBYĀTDUR

6

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 126 a 1 Gerçi kim çok kimse bulmış ḥüsn-i ḥaṭṭa şāh-rāh
Niçe evrāk-ı siyāhı eylemiş anlar siyāh
- 2 Lîk şimdi bu ‘Alī Nūrī Efendi ḥaṭṭı kim
İktibās-ı nūr ider gūyā ki andan mihr ü māh
- 3 Nūr-ı ḥaṭ Şükrīden aña oldıgıyçün müntakıl
Ḥaqquñ āyâtın yazup dā’im ider şükr-i ilāh
- 4 Yazdığı āyâtdan görseydi bir elfin ‘İmād
Eyler idi rûy-ı arza reşkden vaż’-ı cibāh
- 5 Ḥāfız ‘Osmān ḥaṭṭını nesh eylemiş ḥaṭṭı bugün
Levhe ta‘lîk olsa lâyıḳ ruḳ’ası bî-iştibāh
- 6 Ola nūr-ı çeşmi desti kuvveti her dem ziyād
Ḥaḳ tuta şıdk-ı emānında anı ḥıfz-ı nigāh

MİŞİR VĀLİSİ MUḤAMMED ‘ALĪ PAŞA VE SER-‘ASKER İBRĀHĪM PAŞA
EFENDİMÜZ MAḤĀDİM-İ KİRĀMLARINÜÑ SŪR-I ḤİTĀNLARINA YAZILAN
ÇEND EBYĀT KAŞİDE-İ ĞARRĀ TAḤRİR Ü TAQDİM-İ DİL-PEZİR
OLINMIŞDUR

7

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bu demde feyz-i feraḥ-baḥş-ı Ḥazret-i Mennān
Cihānı eyledi hep reşk-sāz-ı bāğ-ı cinān
- 2 Hıyām-ı şāh-ı meserret kuruldı āfāka

- Çekildi leşker-i ğam şād oldu ehl-i cihān
- 3 Müretteb oldu feraḥ birle bir sarāy-ı sürūr
O sūra bay u gedā cümle oldılar mihmān
- 4 Quruldı zevķile çetr-i zümürriğin yir yir
Ḥużūr kılmak için anda niçe pīr ü cüvān
- 5 Girince gūşe-i gūş içre nağme-i kânūn
Sürūda başlayup itdükce nāylar efgān
- 126 b 6 Nevā-yı nağme-i muṭribden oldılar ḥāmūş
Sürūda başlayup itdükce nāylar efgān
- 7 Uruldı sīne-i def içre pençe-i sīmīn
Nişār eyledi ‘uşşāk pençe-i nuķre-i cān
- 8 Cemāl göstericek şāhid-i sürūr u şafā
Mişāl-i karn-ı cemāl oldu nā-bedīd aḥzān
- 9 Dü destı ḥalk-ı cihānuñ çekildi bālāya
Kimi berāy-ı du‘ā kimisi raķş-künān
- 10 Bürūc-ı Şevr ü Ḥamel Ḥūt gökde dirler imiş
N’ola bu sūra da bizler olayduk kurbān
- 11 Şifā-yı şadr-ı şudūr itdi kalb-i ‘āşıkdan
Pür oldu şādī-i zevķile cümle ehl-i cihān
- 12 Şarāb-ı şevķ olup zevķ birle nūş-ā-nūş
Döşendi süfre-i ḥāk üzre ni‘met-i elvān
- 13 Açıldı bāğ-ı ümīd içre ğonçe-i maķşūd
Egerçi bir niçe dem olmamış idi ḥandān
- 14 Bu sūr-ı pür-[bere]kāt oldu şehir-i şa‘bānda
Anuñ‘çün oldu gedā bayile kamu şeb‘ān
- 15 ‘Urūc idince hevā üstine hevāyīler
Şihāb-ı şāķīb-ı eflāki kıldılar sūzān
- 16 O deñlü oldu meşābiḥle cihān rūşen
Zemīne indi şanasın ki neyyir-i raḥşān

- 17 Hasedden eyledi tā çāk-i zehresin Zühre
Bu şiveler ile rakşa gelince rakķāşān
- 18 Dehān-ı tōpdan āteş saçıldı āfāķa
Ėasaķdan itdi şafaķ sanki şevķile leme‘ ān
- 19 ‘ Aceb ki gördi mi hīç tās-ı bāz-gün-ı felek
Bu resme bāzī-i ‘ ibret-nümāları bir ān
- 20 Riyāz-ı cennete bir buķ‘ a oldu rūy-ı zemīn
Pūr oldu neşve-i cām u Cem-i feraķla cihān
- 127 a 21 Ėulūb-ı nāsdan olduķda ceyş-i Ėam nā-būd
Neşāt leşkeri burc-ı bedende oldu ‘ ayān
- 22 Feraķ o rütbe ki lebrīz oldu devrāna
Şıķıldı bint-i ‘ ineb ĥumlar oldu şād-revān
- 23 Ėalurdı naķşile her dem bu ĥān-ı yaĖmādan
Egerçi Ėurş-ı Ėamer Ėaçmasaydı pāre-i nān
- 24 Bu şādī-i tārab-efzā bu zevķ-ı bī-hemtā
Neden ola ‘ acabā baña itselerdi beyān
- 25 Diyü bir ehl-i dile açdıĖumca rāz-ı derūn
Baña bu resmile bu sırruñ aşlın itdi beyān
- 26 Didi ki bilme misin sen eyā za‘ īfū’l-ĥāl
Bu deñlü kevkebe-i Ėadr ü şān-ı bī-pāyān
- 27 Kimūñ ne ĥaddi ola şimdi bu Ėadar germī
Ėalāyık üzre ide maĥz-ı lūtfını iĥsān
- 28 Basīť-i ĥākde nā-būd böyle ehl-i ‘ aťā
Meger ki dāver-i Mışr-ı keremver-i devrān
- 29 Veliyy-i ni‘ met-i ‘ ālem ĥıdīv-i a‘ zām hem
Müşīr-i efĥam-ı şāĥib-nüfūs-ı şevket ü şān
- 30 Semiyy-i meĥar-i kevneyn seyyidü’ş-şāķaleyn
‘ Ulüvv-i Ėadr bugün şānına anuñ şāyān

- 31 Hıdıv-i Cem-‘ azamet dāver-i felek-mesned
Sezā dinilse bugün aña ıutb-ı kevn ü mekā[n]
- 32 Bu hüsni-i şūret ü sīretle kâ’im ancaı odur
Serir-i Yūsufa ‘ izzetle ol ‘ azīmü’ş-şān
- 33 Ne cānı var k’ide Hātem yanında cūd u seḫā
Berāber ola mı hiç bir ‘ Arabla şāh-ı cihān
- 34 Şarir-i ḫāme-i emrine hep cihān münkād
Serir-i seyfi öninde dü ‘ abd seyf ü sinān
- 35 Göreydi bunca tedābir-i ḫikmet-āmizin
Ḥacāletile Aristō olur idi pinhān
- 127 b 36 Mekān-ı pākinūn olmuş mekīni ğamdan emīn
Niyāz ehlinedür āsitānı cāy-ı emān
- 37 Göñüller içre zamānında pīç ü ḫam nā-būd
Meger ki mülket-i Çin içre ola zülf-i bütān
- 38 Müşir-i şir-şecā‘ at se semir-i merd-i dilir
Hemişe virmede iklim-girlikde nişān
- 39 Geçerdi mülk-i Ḥaṭā’dan ider idi tārāc
Semend-i ‘ azmine bir kerre virse ‘ atf-ı ‘ inān
- 40 Sümüvv-i rif‘ at ü cāhına çarḫdur hem-ser
‘ Ulüvv-i rütbesinūn şāh-rāhı Kāh-keşān
- 41 Vuḫūş u ṭayr ile ḫayvān luṭfi memnūnı
Hemişe olmada iḫsānına ‘ ubeyd insān
- 42 Zebān-ı dillerini vakf idüp ḫalāyıklar
Şenā vü medḫ-i ḫıdivide olmada her ān
- 43 Neşāṭı bādesinūn bir kemine cür‘ asını
Zamān-ı ḫaşre deġin nūş iden olur şādān
- 44 Hıdıv-i Cem-‘ azamet dāver-i felek-mesned
Bu demde eyledi bir sūr sūnneti ityān
- 45 Fütūḫ-ı feyzile aḫfādlarla evlādı

Naşīb kılmış idi aña İzid-i Mennān

- 46 Dü mîr olmuş idi şulb-i pākden mevrūd
Dü mîr daḥi ḥafīd-i keremver-i devrān
- 47 Egerçi cümlesi bir nūruñ iktibāsıdur
Velīk her biri bir nev-çerāğveş tābān
- 48 Cebīn-i pākleri üzre nūr-ı Aḥmedden
Hemīşe itmededür āb u tāblar leme‘ ān
- 49 Bu ḥüsn-i şūret ü sîret ile o gevherler
Nigīn-i ‘ izzete oldı olar müşār-ı benān
- 50 Kesilmiş idi olara egerçi çok dībā
Kesilmemiş idi bir böyle sürḥ perniyān
- 128 a 51 O mîrler otururken cihānda āsūde
Düşürdi renclere kelle-dārların devrān
- 52 Geçince her biri serden bu rāh-ı mîrīde
Birer mukāṭa‘ a ile çerāğ olup mîrān
- 53 Du‘ āya başla hemān Nāfi‘ ā ḥulūş ile
Ḥıdīv-i a‘ zām-ı şāḥib-zamāna rûz u şebān
- 54 Serīr-i Mısr-ı mu‘ allāda pāydār ide Ḥaḳ
Tekerrür eyleye tā māh-ı visāl ile ezmān

ANṬAKİYYE’DE SER-‘ ASKER PAŞA EFENDİMÜZ YANINA VÜRÜDİMÜZDA
EŞBU KAŞİDE-İ ĞARRĀ TAHRİR OLINMIŞDUR

8

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Yanan her dem gönülde āteş-i şevḳ-ı maḥabbetdür
O şevḳile yine dil ḥānesi pür-zīb ü zīnetdür
- 2 Aḳan seyl-i sirişküm dem-be-dem bu dīde-i terden
Bu bāğ-ı ‘ ālem içre cūş ider bir cūy-ı ḥasretdür
- 3 Çıḳup dār u diyār-ı yārdan mehcūr olmaḳdan
Ğaraż dā’im ḥayāl-i ḥāṭıra ümmīd-i vuşlatdur

- 4 Uçupdur niçe demler mürğ-ı rāḥat lāne-i tenden
Ṭutan cāyın anuñ bir pīç ü tāb-ı mār-ı şıķletdür
- 5 Çeküp derd ü belā-yı miḥnet ü ālām-ı dünyāyı
Ḥırāş-ı cānile düşdigümüz vādī-i ğurbetdür
- 6 O raġbet şimdi mānend-i hümā ma‘ dūm-ı dünyādan
O sāye her kimüñ başına düşdi ise devletdür
- 7 Cihānda sāye-i mürğ-ı hümā didükleri şimdi
Meger bir dāverüñ ḥüsn-i nigāhından kināyetdür
- 8 Vezīr-i bī-naẓīr-i Cem-ḥaşem ferruḥ-ḳadem kim ol
Ki ya‘ nī hem-semiyy-i Ḥazret-i faḥr-i risāletdür
- 9 Der-i devlet mā-beynüñ Sikender sākini olmak
Eger destine geçse baş u hem cānına minnetdür
- 128 b 10 Göreydi bu ḳadr-i d[ā]rāt u ‘ unvānın eger Dārā
Ḳul olup āsitānı üzre dir devlet bu devletdür
- 11 Egerçi mülk-i Mısrı tutmuş idi şīt-i iclālī
Bi-ḥamdil’lāh ki şimdi Şām u Şehbā içre müşbetdür
- 12 Bu tedbīr ü bu ‘ adl ü dād iḥsānile gitdükce
Cihānı ḥükmine almaġa bir vāzih ‘ alāmetdür
- 13 Te‘ ālallāh nedür bu ceyš çün deryā-yı bī-pāyān
Ḥurūşından nice kaşr-ı ‘ adū meşmül-i āfetdür
- 14 Ḥişār-ı āhenīne girse çıkşa ḳulle-i ḳāfa
‘ Aceb kim düşmenine var mı dir bir kes selāmetdür
- 15 Şikār-ı pençe[-i] ḳahrı olup bī-şübhe elbette
İden teshīr-i aḳtārı bu ḳuvvetdür bu ḳudretdür
- 16 Efendim tā ezelden zātuña tevḫīḳ-ı Rabbānī
Yazılmış hem virilmiş destüne imzālī ḥüccetdür
- 17 O ḥüccetle n’ola zabtında olsa ser-te-ser dünyā
Bu da‘ vāya şühūdum şāḥib-i ‘ aḳl u kiyāsetdür

- 18 Veliyy-i ni‘ met-i bî-minneti olup niçe halkuñ
Yaturlar ḥān-ı lütfuñda ğariķ-ı mevc-i ni‘ metdür
- 19 Niçün yüz sürmesün dergāhuña bu ‘ abd-i kemter kim
Ġubār-ı āsitānuñ çeşm-i cāna kühl-i ‘ izzetdür
- 20 O deñlü ārzūmendüm ki pāy-būs-ı iclāle
Yüzüm üzre sürinüp varsam ammā cāna minnetdür
- 21 Senüñ nīm-nigāh u iltifātuñdur baña maķşūd
Benüm aķşā-yı āmālüm fedā-yı serle ḥizmetdür
- 22 Du‘ āya başla Nāfi‘ şıdķile ol āşaf-ı dehre
Ĥitām-ı kārda itmek du‘ ā elbette ‘ ādetdür
- 23 Dem-ā-dem şāh-ı ḥāver seyr idüp encüm-sipāhile
Bu çarķ-ı nīlgün üstinde kārı ‘ iş ü ‘ işretdür
- 24 Hemīşe kāh-ı iclāli bülend ü üstüvār olsun
Vücūd-ı devleti ḥizmet-güzār-ı şer‘ ü sünnetdür
- REŞİD NĀM KÖLE AĞASINDAN ĀZĀD OLMASINI RECĀ EYLEDÜKDE
REŞİD’ÜŇ LİSĀNINDAN BU ÇEND EBYĀT YAZILMIŞDUR

9

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 129 a 1 Ne ğam ehl-i ķulüb olmış ise derd ü ğama mu‘ tād
Yed-i ķudret anı tā ḥāk-i ğamla eylemiş bünyād
- 2 Olur mı anda bir zevķ ümmīdi ḥiç bir ḥāne kim anuñ
Türāb u ābı olmış derd ü hem miķnet ile ābād
- 3 Cihānuñ nīk ü bed esrārına vāķıf olan kimse
Ṭarīķ-ı şabr u teslīm ile eyler kendüsin irşād
- 4 Taķammül gösteren serķüb u devrān-ı pür-āşūba
Olur şābit-ķadem elbette ol mānende-i evtād
- 5 Verā-yı perde-i zulmetde ķoymışken şeb-i tārı
Yanınca şem‘ -i mihr-i ‘ ālem-ārāyı ider īķād
- 6 Olur mı derdi şāfindan cüdā olmaz ise engūr
Şıķılmayınca dest-i ‘ aşrdan zūrile ber-mu‘ tād

- 7 O dil kim çekmese saht-ı kemân-ı çille-i dehri
Nişân-ı maqşadından tîr-i maqşûdı olur ib‘ âd
- 8 Hezârân derd ü miñnetler çeker gülzâr-ı ‘ âlemde
Hemân bir bülbül-i zârı çekince dâmına şayyâd
- 9 Nigîn üstine tâ nakş eyle[y]ince kemterîn nâmı
İder şad-pâre anuñ sînesini zaħmile üstâd
- 10 Degül bu ‘ âlem içre kâr-ı âsân nâm-dâr olmak
Çeker âdem niçe endûh u miñnet tâ koyar bir ad
- 11 ‘ Aceb bir naħl-i bâr-âver ki var mı bâğ-ı ‘ âlemde
Cefâ tîğıyla dest-i bâğbândan görmemiş bî-dâd
- 12 Niçe hûn-ı ciger yutmak gerek bu râh-ı ‘ aşk içre
Ki tâ bir sâlik-i pür-hûş mürşidden ola irşâd
- 13 Hemîşe ‘ âdet-i şun‘ -ı Hudâ kim böyle cârîdür
Be-her eşyâyı kılmış bu cihânda zıddile îcâd
- 14 Hülâşa var her ‘ usruñ verâsında iki yüsr
*Elem neşrahleke*⁵⁷ bu sırrı eyler çün saña îrâd
- 129 b 15 Reşîdâ bu maqâl-i bî-me ‘ âlûñden ğaraż şekvâ
Degüldür belki bu şûretle kılmak hâtırı dil-şâd
- 16 Veliyyü’n-ni‘ met olmuş saña Hayrullâh Efendi kim
Hudâ ğayr ile her dem ni‘ metin kılsun anuñ müzdâd
- 17 Eger bir kerre tûfân-ĥîz olursa baħr-i elţâfı
Ġam u âlâm-ı dünyâyı esâsından idüp ber-bâd
- 18 Hemân bu mürğ-ı bî-bâl ü peri iħsân u şefkatle
Ümîdüm var ğayd-ı bendegîden eyleye âzâd
- 19 Hemîşe âsitân-ı devletinde ol keremkâruñ
Ġul olmak saña ğoşterdür cihânda olmadan emcâd
- 20 Dırâz itme sözüñ Nâfi‘ du‘ âya başla şıdkîle
Şenâsın eyle gel şubħ u mesâda şevķile evrâd

⁵⁷ Kur’ân-ı Kerim, (Biz, senin göğsünü yarıp-genişletmedik mi?)

- 21 Be-ḥaḳḳ-ı leyle-i Ḳadr ü Berât hem şeb-i Mi‘râc
İde her rûzını hem-rûtbe-i âzîne vü a‘yâd

KİLİS MÜFTİSİ MUḤAMMED NECİB EFENDİ ‘AKKA’YA NEFY OLINUP
GİTDÜKLERİNDE TESELLİ İÇÜN BU BİRKAÇ EBYÂT İRSÂL OLINMIŞDUR

10

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Vaḳt-i ‘acinde Ḥudâ’dan kim ki istimdâd ider
Ḥaḳ verâ-yı ğaybdan elbet aña imdâd ider
- 2 Eylemez bir mürğ-ı bî-bâl ü peri ḥabs-i medîd
Şâḥibi bir gün olur ol ḳayddan âzâd ider
- 3 Ḳalb kim beyt-i Ḥudâdur eylemez anı ḥarâb
Dest-i mi‘mâr-ı ḳader bir gün anı âbâd ider
- 4 Necm-i baḥtî nâ-müsâ‘ id olsa ger bir kimsenüñ
Sa‘da taḥvîl ile bir gün Ḥaḳ anı is‘âd ider
- 5 Rûzgâruñ şiddet ü ḳahrına şâbir olmayan
Ḥırmen-i ‘ömrin bu miḥnetgâhda ber-bâd ider
- 6 O şabr iden âhend-dilânuñ şadme-i çâkûcına
Şübhesiz kendin bu kâr-ḥânede üstâd ider
- 130 a 7 Ehl-i derdüñ künc-i miḥnetde dil-i nâ-şâdını
Feyz-i lüṭfindan Ḥudâ bir gün olur pür-şâd ider
- 8 Menzil-i şabrı tutan bulur şafâ-yı ḥâtırı
Kim bu miḥnetgâhda derd-i dili mu‘tâd ider
- 9 Şâni‘üñ mülkinde yokdur medḥali bir kimsenüñ
Ḳahr ile i‘dâm ider lüṭfen kimin îcâd ider
- 10 Cümle eşyâda iden te‘şîr-i ḥükmü-l’lâhdur
Bilmeyen bu sırrı tâ ğayra anı isnâd ider
- 11 Düşmen-i cân ise de bir gün ‘adû-yı bî-emân
Lüṭf-ı Ḥaḳḳile gelür kendin saña münḳâd ider

- 12 Āhen-i serd ise de maḡṡad olurmıṡ kārger
Kim ki sūziṡle dilin ḡün kūre[-i] ḡaddād ider
- 13 Kaṡr-ı iḡbālīñi pūr-tār eyleyen bir gün senūñ
Ḥāne-i dilde niḡe ṡem^ʿ -i ṡafā īḡād ider
- 14 Telḡ-kām ile iden ebrūlaruñ sirke-fürūṡ
Ḳand-i ṡādiyle dehānuñ ṡīṡe-i ḡannād ider
- 15 Ḳahrdan ıṡdār-ı lūṡf itdigin Īzid ^ʿārifān
Ra^ʿ ddan raḡmet ḡurūcı ile istiṡḡād ider
- 16 ṡevḡkile ḡandīl-i ḡalbin eyler elbet rūṡenā
Kim ki bu ḡāh iḡre cāyın mecma^ʿ -ı ezdād ider
- 17 Ey olan bu beyt-i fānīnūñ ^ʿimārına müṡūl
Ḡāḡ olur devrān seni üṡtāduña ırḡad ider
- 18 Bu denī dūnyāya el-ḡāṡıl iden ednā rükūn
Zümre-i ednādan el-ḡaḡ kendūni ta^ʿ dād ider
- 19 Ḥālīḡuñ emrin ferāmūṡile ḡalka yüz ṡutan
Düṡ olup ḡāḡ-ı nedāmet iḡre ḡoḡ feryād ider
- 20 Bendesi ṡāḡ-ı ḡayūruñ olsa ḡayruñ bendesi
^ʿĀr idüp ḡayretle bābından anı ib^ʿ ād ider
- 21 Sūdmend olmaz ne deñlü eyler ise ilticā
Vādī-i ḡayretde anı bir zamān bī-zād ider
- 130 b 22 Bir gün olursa nesīm-i nuṡret-i Mevlā vezān
ṡūre-zār-ı ḡāṡırın luṡfile sa^ʿ d-ābād ider
- 23 Riṡte-i taḡdīre baḡlu gerḡi cümle ḡayr u ṡer
Yine ḡalk ol ḡayddan ḡıkmaḡa istimdād ider
- 24 Her kimi görse añā rāz-ı dilin ibrāz idüp
Naḡd-i ṡekvāsını ḡüyā maṡrafa īrād ider
- 25 Böyledür aḡvāl-i sırrı kā^ʿ inātuñ tā ezel
Nīk ü bed herkes murādı üzre tā bir ad ider
- 26 Ey benüm mānende-i cānum efendim ḡazreti

Kim firākuñ şiddeti âteş-zen-i ekbād ider

- 27 Hük-m-i takdîr ile düşdüñ ise kayda çekme ğam
Bendesin Mevlâ'sı bir gün kim olur âzād ider
- 28 Olmayınca nefy olmaz imiş işbāt-ı vücūd
Kim bu da' vāyı benüm tevḥīd-i Hāḡ işhād ider
- 29 Cān u dilden Nāfi' ā sen de du' āya başla kim
Cümle derd ehlin ola kim bu du' ā hep şād ider

‘ABBĀS PAŞA EFENDİMÜZÜÑ HÜMĀYŪN-NĀME NÜŞHASINA NAZAR
OLINDUĞDA TAHSİN İÇÜN BU EBYĀTLAR YAZILMIŞDUR

11

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bārekal'lāh bu hümāyun-nāme-i ferḡunde-fāl
‘Ālem-i imkānda aña nazîr olmak muḡāl
- 2 Haṡṡ-ı zībāsı müzeyyen naḡş-ı dil-cūsı bedi'
Şafḡa-i ‘ālemde timşāli olupdur bî-mişāl
- 3 Naḡş-ı çin-i şüretin görse nigāristān-ı Çin
Cān atup dīvārlar üzre ḡalurdı bî-mecāl
- 4 Her nuḡūş-ı dil-firībidür anuñ siḡr-i ḡelāl
Her ḡikāyāt-ı ḡarībi dil-pesend-i ḡaş u ‘ām
- 5 Tā'ir-i devlet gibi ḡonsa kimüñ bāzūsına
Pend-i bî-pāyān şayd eyler açarsa perr ü bāl
- 131 a 6 Çoḡ bedi' āsāra düş olmışdı ‘ayn-ı ‘ibretüm
Görmedüm bu nüshaveş bir şāḡib-i ḡüsn-i cemāl
- 7 Bu kitāb-ı müsteṡābuñ şāḡibine rūz u şeb
Maḡşad u āmālını virsün ḡudā-yı lā-yezāl
- 8 Bu kitābı okuyup cevher gibi ḡıfz eyleyen
Kenz-i lā-yefnāya mālīkveş olur mesrūr-ı bāl
- 9 Sāye şalmaz her kişi başına bu bāl-i hümā
Ya' nî kim şāyeste-i iḡbāl olmaz her ricāl

- 10 Bu da elṭāf-ı ḥafıyyāt-ı ilāhiden durur
Böyle ma‘dümü’n-naẓīr āsar olmak aña māl
- 11 Tā ki bu evrāk-ı eyyām-ı leyālī devr idüp
Müstefād olduğca āyāt-ı ğarībinden me’āl
- 12 Hıfz ola zātı anuñ āsīb-i dehr-i dūndan
Nitekim hıfz olduğıyçün bu kitāb-ı bī-misāl

244 TĀRİHİNDE BİÑ NEFER SÜVĀRĪ İSTİ‘FĀSİ İÇÜN ĀSĪTĀNE’YE
VARILDUĞDA ‘AFV OLMASINA TEŞEKKÜREN YAZILAN KAŞİDE-İ
ĞARRĀDUR

12

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Hüsrev-i ḥāver ki idüp şarkdan ğarba sefer
Dem-be-dem gerdūnda eyler celādetle güz̄er
- 2 Hāveristāndan çıkup şad heybet ü iclālile
Nīzesin ber-düş idüp ser-ḥadd-i Çin’i feth̄ ider
- 3 Taht-ı zerrīn-i sipihr üzre olunca dil-nişin
Bağlayup āyīn-i resm-i saltanat bā-kerr ü fer
- 4 Kaşd-ı şeb-ḥūnile çıktıkca yirinden şubḥ-dem
Leşker-i encüm-sipāha kılmayup hergiz naz̄ar
- 5 Raḥş-ı iclālīn sürüp sür‘atle çarḥ-ı çārūme
Şaff-ı ser-bāzān zulmātuñ idüp zirin zeber
- 6 Çetr-i zerrīn-i şeb içre gāh idince ihtifā
Şadrına k̄a’im-maḳāmīle turur bedr-i k̄amer
- 131 b 7 Şemse-i tāḳ-ı zeberced-fāmını tezyīn idüp
Kevkeb-i raḥşāndan bend idüp aña dügmeler
- 8 Her şihāb-ı sākībı zerrīn-tınāb eyler aña
Māh-tāb-ı ‘ālem-efrūzı ider sīmīn-fener
- 9 Bunca resm-i şehryārī şevket ü iclālī ol
Bir şehān-şāh-ı cihān resminden almışdur meger

- 10 Ya‘ nî kim Sultân Maḥmūd-ı melek-ḥaşlet o kim
Zıll-ı ma‘ bûdile olmışdur cihānda müşteher
- 11 Şāhib-i seyf ü qalem müstaḥfız-ı mülk-i ümem
Vâzı‘ -ı kânûn-ı a‘ zam dâfi‘ -i ecnād-ı şer
- 12 Dîn ü devlet sāye-i mülkinde pür-emn ü emān
Mülk ü millet devr-i ‘ adlinde müzeyyen müfteḥar
- 13 Nûr-ı Aḥmed cebhe-i pâkinde lâmi‘ müstenîr
Münderic zât-ı hümayûnında âyât-ı zafer
- 14 Sāye-i şemşîrini gördükde raḥşān māh-ı nev
Ḥaclet ü reşkinden itdi zîr-i ḥāk içre maḥar
- 15 Ḥavfdan dār-ı ‘ ademde daḥi olmaz cāy-gîr
Tîğ-ı kahrından ‘ adûsı ol kadar eyler ḥazer
- 16 Gerçi çok gelmiş selâṭîn-i ‘ izām eslâfda
Gelmemiş bir böyle şāhen-şāh-ı memdûḥü’s-siyer
- 17 Fî-sebîlil’lāh tertîb-i cihād itmek işi
Dîn-i pāk-i Aḥmed-i Muḥtāra ḥizmet bu yeter
- 18 Leşker-i manşûresi olmaḫda manşûrû’l-livā
N’ola olsa nāşırı dîn-i kavîmüñ ser-te-ser
- 19 Beyza-i İslāmı ḥāşā kim iderlerdi şikest
Olmasa zât-ı hümayûnı aña zerrîn siper
- 20 İnṭifā bulur idi nûr-ı çerāğ-ı Muştafā
Şıdkile aña nigeḥ-bān olmasa şām u seḥer
- 132 a 21 At sürüp meydānda itdükce ta‘ lîm-i cihād
Rûḥ-ı pāk-i Muştafā’yı şād ider ol pür-hüner
- 22 Sāye-i remḥine şıdkile idenler ilticā
İktisāb-ı ‘ izz ü cāhile olurlar mu‘ teber
- 23 Ḥükmini icrāya ger bir kerre ikdām eylese
Merkezinden miḥver-i eflāk dönmez kıl kadar

- 24 Nehy bir emre ta‘ alluḡ itse tā rūz-ı kıyām
Müstefīd olmazdı cirm-i şemsden nūr-ı kamer
- 25 Şafḡa-i şadr-ı sipihr üzre ‘ Uṭārid rūz u şeb
Meşḡ idüp ḡaṭṭ-ı hümāyūnın yazup bozsa eger
- 26 Nokṡasına eylemek taḡlīd bir emr-i muḡāl
Böyle taḡḡīḡ itdiler bil’lāhi erbāb-ı naḡar
- 27 Rūḡ-ı yāḡūta olurdı ḡūt-ı evşāf-ı ḡoṡen
Yazsa elvāḡ-ı ḡazā üstine küttāb-ı ḡader
- 28 Tīr-i perrānı ile itse tesābuḡ sehm-i ḡayb
Ol ḡalur yirlerde bu nūh ṡāḡ-ı mīnādan geḡer
- 29 Sehminūñ seyrine insān u melek dil-teşnedür
Cān u dilden şorsalar n’ola mişāl-i nīşger
- 30 Maṡla‘ -ı digerden açsam vaşfin ol şāhen-şehūñ
ḡaybdan emr-i ḡiṡāba lāyīḡ olmaḡdur hūner
- 31 Ey şehenşāḡ-ı mu‘ azzam şehryār-ı baḡr ü ber
Vey Sikender Cem-ḡaşem fermān-revā-yı ḡuşḡ ü ter
- 32 Sensin ol sultān-ı zīşān kim selātīn-i ‘ ızām
ḡāk-i pāyūñ itseler şāyestedür ḡūḡl-i başar
- 33 Nisbet olmaz mülk-i Dārā mülket-i dārātuña
Ola mı seng-i ḡazef hem-pāye-i dürr-i güher
- 34 Mülk-i Çīn ü ḡaṡā ḡākānısın dirsem ḡaṡā
ṡaḡuñı kisrāya teşbīḡ eylesem ḡākūm be-ser
- 132 b 35 Pāy-i taḡt-ı devletūñde zeyn olan māhiyyeler
Māhdan māhiyye dek āfāḡa virmiş zīb ü fer
- 36 Pīşḡāḡ-ı devletūñde ṡīḡ-ı ‘ uryānuñ ‘ adū
Göriceḡ şevb-i ḡayāt-ı müste‘ ārından geḡer
- 37 Her ṡaraf leşkerlerūñ cevālāngeh-i ta‘ līmde
Şaḡ u şol şaf baḡlayup olduḡca birden cilveger
- 38 Eyleyüp ṡōb u tüfengile cihānı lerzenāk

- Hırmen-i a‘ dāya ra‘ d u berķveş āteş şalar
- 39 Bunca şān u şevket ü iclāle mazhar olduĝuñ
İmtişāl-i şer‘ -i pāk-i ĥazret-i ĥayrū’l-beşer
- 40 Bu Bekir-‘ iffet ‘ Ömer-heybetle ‘ Osmān-mekremet
Sensin ol Kerrār-ı ‘ ālī-menķabet ey şīr-i ner
- 41 Nüşa-i şemsü’l-ma‘ ārifdür disem zātuñ n’ola
Ĥāne-i ķuţbı ‘ alā vefķu’l-merām itdüñ maķar
- 42 Sen hemān cām-ı şafā-baĥş-ı müşelleş nüş idüp
Ol murabba‘ ķaşr-ı şāhīde şerefle müsteķar
- 43 Bir elünde naşş-ı ķātı‘ birde seyf-i sātı‘ uñ
Göricek a‘ dālaruñ ĥavfile dir eyne’l-maķar
- 44 Vaşfuñ ey şāh-ı cihān mümkün midür şerĥ ü beyān
Her ne deñlü eylesem taţvīl olurdu muĥtaşar
- 45 Kādayum ben ķanda evşāf-ı şehenşāh-ı cihān
Sen Süleymān-ı zamān ben daĥi mūr-ı muĥteķar
- 46 Kalmışum ĥāk-i mezellet içre ‘ āciz nā-tüvān
Güşe-i ĝurbet esīri olmışum bī-pā vü ser
- 47 Beldemüz ‘ Ayntābdan gelmişdüm istirĥām için
Āsitān-ı devlet-i şevket-me’āba yüz sürer
- 48 Cüş idüp deryā-yı iĥsān-ı merāmum kesretüñ
‘ Afv ķıldıñ ol ahālīden süvārī biñ nefer
- 133 a 49 Birine yüz biñ sürüş-ı ĝayb Ĥaķ virsün saña
Her birinüñ rüyına fetĥ ola biñ bāb-ı zafer
- 50 Eyleme itnāb Nāfi‘ silk-i dürr-i nazmı kim
Söz olur maķbūl-i ŗab‘ olsa müfīd ü muĥtaşar
- 51 Tā ki bu ķetr-i sipihr-i atlas-ı nīlūfere
Ay yıldız resmini yazduķca ressām-ı ķader
- 52 El açup dergāh-ı Ĥaķķ’a şıdkile eyle du‘ ā
Ola cünd-i ķudsiyān āmīn-ĥān mā-ĥazar

- 53 Kevkeb-i baht-ı hümâyûnuñ fûrûzân eyleyüp
Şevketile eylesün Allâh zâtuñ muntaşar

SÂBIKAN BAĞDÂD VÂLİSİ HÂLÂ ŞÂM VÂLİSİ ‘ALÎ PAŞA HALEBÜ’Ş-
ŞEHBÂ’DAN VARUB BAĞDÂD’DAN DÂVÜD PAŞA’YI MERFÛ‘ VE YİRİNE
KENDÜSİ MANŞÛB OLDUĞDA KENDÜYE İRSÂL OLINAN KAŞİDE-İ
ĞARRÂDUR

13

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Künc-i miñnetde dilüm olmışiken ğam-mu‘ tād
Olmayup bir nefes âlâm-ı cihândan âzād
- 2 Hâne-i şabr u qarārımı ħarāb itmek içün
Rûzgār itmiş idi dest-i sitemle ber-bād
- 3 Āsyāb-ı felegüñ gerdiş-i nā-hemvārı
Dāne-i rāhat u āsāyişüm itmiş ber-bād
- 4 Ahter-i bahtum olup sūy-ı ħilāfa rāci‘
Rūy-ı ümmīdimi göstermedi ber-vefk-ı murād
- 5 Felegüñ devr-i çep-endāzı dile gitdükce
İdüp icrā-yı ħuşūmet ile ızhār-ı ‘inād
- 6 Bir gün olmaz ki ide şād dil-i nā-şādum
Bir dem olmaz ki beni olmaya mesrūr-ı fu’ād
- 7 Her taraf eyleyicek leşker-i âlām hücūm
Mülket-i ħatırımı kıldı ħarābe-ābād
- 133 b 8 Rāh-ı âmālüm olup çār cihetden mesdūd
Rūy-ı ümmīdime fetḥ olmadı bir rāh-ı sedād
- 9 Gūşe-i ğurbet-i pūr-kūrbet olup baña maḳām
Olmaz oldu dil-i pūr-zāra gelenler ta‘dād
- 10 Bunca cevır ü sitem-i dehre taḥammül birle
Her taraf çeşm-i ümmīdimi idüp bast u gūşād
- 11 Gül gibi gūşumı yollara tutup ḥasretle

- Bülbülāsā dil-i pür-zârum iderken feryād
- 12 Geldi bir peyk-i şafâ-bağş hemân sür'atle
Güşümü müjde-i şādī ile kıldı dil-şād
- 13 Didi bu müjde-i ferhunde 'Alī Paşa kim
Rûy-ı iqbâline bu demde açılmış Bağdād
- 14 Olmayup satvet ü kahrına 'adū tâb-âver
Eylemiş sāye-i lütfına düşüp istimdād
- 15 'İlm ü sinnine anuñ hürmet idüp ol dāver
Eylemiş katlden ol tîre-nihādı āzād
- 16 Bārekal'lāh ne bu merḥamet-i bī-pāyān
İtmemiş kimseye bu lütfi selefde emcād
- 17 Dā'-i Dāvūd seri üzre 'ayān olmuş iken
Gör şifā-sāzlığıle anı kılmış dil-şād
- 18 Mülk-i Bağdād'a virüp zelzele bīm-i kahrı
Alıcağ zūr ile mānende-i Sulṭān Murād
- 19 Rūḥ-ı pākān-ı imāmānı idüp hep ihyā
Ol diyârı idicek ḥüsn-i himemle pür-dād
- 20 Ḥazret-i şeyḥüñ idüp ḥāk-i derine rümāl
İtdi āsār-ı taşarrufla aña ḥoş imdād
- 21 Alıcağ destine fetvâyı İmām-ı A'zam'dan
İtdi da'vā-yı velāyetde şebātın irād
- 134 a 22 Dāstān oldığı sa' dile ol āşaf dehre
Zīr-destānına itdigi içündür is'ād
- 23 Böyle bir āşaf-ı zī-şān ki nazīrin hergiz
Görmemiş dīde-i çarḥ anı olaldan icād
- 24 Ol bir āşaf ki eger görse Aristō re'yin
Ḥaclet ü reşkile ḥikmetden olurdı bī-zād
- 25 Ḥāric-i ḥayṭa-i imkān bilür evşāfın
Fikr-i bārīkile var kimde ki zihn-i vekḳād

- 26 Kuṭḫbdur dā'ire-i devlete zātı bî-şek
Vüzerā ḫutsa n'ola zeylini hem-çün evtād
- 27 Bāgiyānuñ kesicek 'ırķını seyf-i 'adli
Bāğ-ı 'adn oldı hemān mülk-i 'Irāk pür-dād
- 28 Kāle-i 'adlini ızhār idicek Bağdād'a
Köhne bāzārı sitemkārılarıñ oldı kesād
- 29 Senglāḫ üzre güzār eylese ebr-i lütfi
Anda olurdı 'ayān kâ'ide-i zer' ü ḫaşād
- 30 Ne revādur ki şikest olmaya tîğ-ı a' dā
Var iken kendüde bu kuvvet-i çeng-i fülād
- 31 Zātına dād-ı Hudā'dur bu kadar ḫulḫ-ı ḫasen
Kesbile olmaz imiş bu şeref-i māder-zād
- 32 Kanḫı bir pîr-i ṭarīkat ki ider kendü gibi
Sāliki şāh-reh-i rāh-ı hüdāya irşād
- 33 Maḫz-ı ḫayr oldıgıyçün niyyet-i kalb-i pāki
Açılup rüyına ḫayr ile niçe ḫayr-ābād
- 34 N'ola şimden girü ser-pençe-i teşḫîre çeküp
Emrine eylese aḫtār-ı cihānı münḫād
- 35 Tîğı āvîze olursa n'ola ṭāḫ-ı 'arşa
Biḫ-i a' dāyı bugün kesmede oldur üstād
- 36 Cūdınun ḫaṭresi düşseydi eger deryāya
Ebr-i nīsān oradan geçmeye tā rûz-ı tenād
- 134 b 37 Ḥātemün cānı mı vardur ide da'vā-yı seḫā
Bu kadar cūd ki zātından ider istiḫād
- 38 Ebr-i lütfi şu seper bāğ-ı behişt-ābāda
Ḥaşmı itdükce şerār-ı şer [ü] şūrı îḫād
- 39 Ey vezîr-i hüner-ārā-yı sipihr-i 'irfān
Vey müşîr-i ser-i erbāb-ı dil-i şehr ü bilād
- 40 Sensin ol dāver-i yektā-yı felek-mesned kim

Pâyüñe itse sezâdur vüzerâ vaz‘ -ı ceyâd

- 41 Tâb-ı hüsni-i nazaruñ hâke virür kadr-i güher
Âteş-i kahruñ ider âhen ü fülâdı remâd
- 42 Lütüfuñ âbıyla şuarılsa eger bîd ü çenâr
Mîvedâr olması olmazdı olardan ib‘ âd
- 43 Gevher-i medhüñi yazmağda benân-ı hâmem
Çok şeref bulmağa olmışdı muḳaddem mu‘ tâd
- 44 Felegüñ devr-i çep-endâzını gör kim şimdi
Eylemiş kalbümi mânende-i kûr-ı haddâd
- 45 Tûtî-i tab‘ -ı hōş-elhân niçe demlerdür
Şekker-i lütüfña hırmânile ḳaldı bî-zâd
- 46 Dest-i bî-dâdî-i devrân urup mühr-i sükût
Bağladı dürc-i dehânımuḳzı tâ rûz-ı ma‘ âd
- 47 Şâhid-i şehd-i hayâlünle yine mesrûrum
Çün ırâḳ olmaz imiş ‘ âşıḳa dirler Bağdâd
- 48 Nâfi‘ â eyleme ıtnâb-ı süḫan kim zîrâ
Çok söz olur hele menfûr-ı ma‘ ârif-mu‘ tâd
- 49 Şıḳ u ihlâşile tâ kim el açup eyle du‘ â
‘Avn [ü] nuşretde ola aña melâ‘ik ecnâd
- 50 Tâ ki merfû‘ ola bu saḳf-ı cihânuñ bâmı
Ḥayme-i devleti manşûb ola tâ rûz-ı tenâd
- 51 Rûy-ı iḳbâline fetḫ ola niçe bâb-ı ümîd
‘İzz ü iḳbâlini her dem ide Allâh ziyâd

SÂBIḲAN ŞADR-I A‘ZAM ḤÛRŞİD PAŞA HALEBÜ’Ş-ŞEHBÂ VÂLİSİ İKEN
‘AYNTÂB’DAN HALEB’ÜŦ ŞUYINI MÛZDÂD İÇÜN ‘AYNTÂB’A
TEŞRİFLERİNDE Bİ’L-CÜMLE VÛCÛH-I BELDE VE A‘YÂN İLE ḤÎN-İ
İSTİḲBÂLİMÛZDE BU ḲAŞİDE-İ ĞARRÂ YAZILMIŞDUR

14

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 135 a 1 Merḫabâ ey pâdişahuñ âşaf-ı ser-defteri
Âsumân-ı devletüñ ḥurşîd-ı raḫşân-aḫteri

- 2 Merhabā ey şāhbāz-ı burc-ı evc-i salṭanat
Pīşezār-ı şevketüñ yek-dāne bir şīr-i neri
- 3 Merhabā ey şāhvār-ı dürr-i dürc-i ma‘ delet
Şehr-i bend-i ‘ālem-i kevnüñ ‘adālet güsteri
- 4 Eyledüñ teşrīf yümn-i iḳbāl ü ferruḥ-fāl ile
Maḳdem-i pāküñle virdüñ ‘āleme zīb ü feri
- 5 Teşnegān-ı şehr-i Şehbā’ya şu virmek ḳaşdına
Rence-dār itdüñ tevāzu‘ la o dem pāy-ı seri
- 6 Dīde-i a‘ yān-ı ‘ayn-ı ‘Ayntāb’a niçe dem
Sürme-i müştāḳ idi hep ḥāk-i pāy-i enveri
- 7 Ḥamdü-lil’lāh maḳdem-i pāküñle ḥalḳ-ı ‘ālemüñ
Āsumān ile berāber oldı hep tāc-ı seri
- 8 Menba‘-ı elṭāf-ı cūdından idüp icrā yine
Ḥuşkzār-ı şehr-i Şehbā’ya zülāl-i kevseri
- 9 Böyle bir düstūr-ı zīşānuñ nazarın görmemiş
Çoḳ zamāndur çarḥ-ı gerdün devr eyler serseri
- 10 Yoḳ devletinde teşne-leb bir kimse ḥiç
Şuşamışdur var ise ḳanına bir düzd-i çeri
- 11 İktisāb-ı nūr-ı çeşm eyler derinden ḥāş u ‘ām
Tūtyādur ehl-i ḥacāta bugün ḥāk-i deri
- 12 Dostānı her ṭaraf eyler anuñ şerḥ-i şudūr
Uḡraduḳca sīne-i a‘ dāya bürrān ḥanceri
- 13 Ḥükmini icrāya ger bir kerre iḳdām eylese
Merkezinden ḳıl ḳadar dönmezdi çarḥuñ miḥveri
- 135 b 14 Nehy-ber-emre ta‘ alluḳ itse tā rüz-ı ḳıyām
Almaz idi destine Cemşīd cām-ı sāḡarı
- 15 Āsitān-ı devlet ü iclāline şāyestedür
Olsa cārüb-ı deri mürḡ-ı hümānuñ şehperi

- 16 Rezmgāh-ı ‘ālemüñ bir şaf-şiken merd-efgeni
‘Arşa-i ceng ü veġānuñ ħahramān-ı şaf-deri
- 17 Kūhveş temkīn ile eylerdi anı üstüvār
Olsa lütf [u] himmeti mūr-ı za‘īfūñ yāveri
- 18 Çokdan itfā eyler idi rūzgār-ı pūr-miḥen
Almasaydı zīr-i dāmāna çerāġ-ı ḥāveri
- 19 Tab‘-ı şāf-ı rūşeni āyīne-i ‘ālem-nümā
Meşreb-i pākīzesi gerd-i kūdūretten berī
- 20 Bāġ-ı dehri nergis-i zerrīn ṭabaḳla pūr ider
Pençesinden saçduġı dem rīze-i sīm ü zeri
- 21 Keffidür keştī-i cūduñ bād-bān-ı enveri
Pençesidür baḥr-i zehḥār-ı sūḥānuñ lengeri
- 22 Kām-kārā kām-baḥşā āşafā rūşen-dilā
Ey bütün ḥıfz eyleyen ‘adlile cümle kişveri
- 23 Böyle mi ta‘dād iderdüm ben şenā vü medḥūñi
Urmasaydı ger dehānıma felek engüşteri
- 24 Cevher-i naẓmum kesādından ne ġamdur Nāfi‘ ā
Bir müşīr-i kām-baḥş olduğca aña müşteri
- 25 Hōşca şarf itmiş bu emşāli bir üstād-ı sūḥan
Ḳadr-i zer zerger şināsed ḳadr-i gevher gehveri
- 26 Ḥaḳ te‘ālā devlet ü iclālın itsün pāyidār
Ḥaḳ-ı ‘ālem ola dā’im emriñüñ fermān-beri

MAR‘AŞ ‘ULEMĀ’-İ KİRĀMINDAN MES‘ŪD EFENDİ ḤAZRETLERİNÜÑ
ŞAVBINA YAZILAN MEKTŪB-I MANZŪMEDŪR

1

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 136 a 1 Ey benüm zāt-ı mekārīm-kārum
Ma‘denü’l-faẓl efendim cānum
- 2 Seni hem-vāre ḥudāvend-i kerīm

- Eyleyüp sâha-i şıhhatde selīm
- 3 Kevkeb-i bahtuñı hallâk-ı Vedūd
Burc-ı iqbâlde itsün mes‘ūd
- 4 Şeref-i zâtile ey nîk-hışâl
Bulasın evc-i sa‘ âdetde kemâl
- 5 ‘Ömrüñ efzûn ola mânende-i Nûh
Feth ola rûyuña biñ feyz ü fütûh
- 6 Olasın mazhar-ı sırr-ı lâhût
Görine dîdeñe lâ-şey’ nâsût
- 7 Vera‘ -i zühdüñi Hâk ide füzûn
Olasın şâf-dil pâk-derûn
- 8 Vâsıl-ı rütbe-i kümmel olasın
Şir‘ at-i sâlik-i evvel olasın
- 9 Hâk-pây-i şeref-i devletüñe
Nezd-i vâlâ-yı eşer hazretüñe
- 10 ‘Arz-ı kâlâ-yı du‘ âdan şoñra
Rîziş-i dürr-i şenâdan şoñra
- 11 Maşşad-ı muhliş-i âzâd budur
Marşad-ı bende-i bî-zâd budur
- 12 Dâ’imâ meclis-i pür-envâruñ
Ya‘ nî kim pür-şeref-i dîdâruñ
- 13 Ârzü eyleyüben hasretile
Yollara baķar iken diķķat ile
- 14 Kendü lütf u keremüñden inşâ
Eyleyüp bir varaķ-ı hûb-nümâ
- 15 Yazup itmişsiz efendim irsâl
Şevķile şavb-ı fakra irsâl
- 136 b 6 Yed-i muhlişde gelüp oldı meķin
Şan hümâ lānesine tıtdı kemīn

- 17 Dest-i i' zāz ile tebcīl iderek
Leb-i ta' zīm ile taḡbīl iderek
- 18 Gāh baş üzre idüp anı ' ayān
Hırz-ı cān gibi ki idüp pinhān
- 19 Hāşılı olduk anuñla mesrūr
Oldı virān-zede ḡatır ma' mūr
- 20 İtdigümce aña şevķile nazār
Oldı müzdād o dem nūr-ı başār
- 21 Anda buldum niçe rengīn lügāt
Niçe biñ ḡub edā-yı kelimāt
- 22 Satrlar mevce-i baḡr-i ' irfān
Nokṡalar anda dūr-i bī-pāyān
- 23 Elfi serv-i riyāz-ı cennet
Medleri rişte-i ḡubb-ı ḡullet
- 24 Ḥaste-i hicre şifādur o varāḡ
Tıfl-ı dil andan alur ḡub sebaḡ
- 25 Nazarum her kaçan itsem imrār
Oḡuyup yine iderdüm tekrār
- 26 Dilde ser-nāmeleri zikrüm idi
Bikr-i maẓmūnları fikrüm idi
- 27 Āteş-i firḡatle şām u seḡer
Dilimüz olmuş iken ḡākister
- 28 Bu varāḡ-pāre-i şıḡḡat-eşerüñ
Bu raḡam-kerde-i vālā-ḡaberüñ
- 29 Ḥaber idüp ḡatır-ı işkestemüzi
Şaḡ kıldı bu dil-i ḡastemüzi
- 30 Yoksa bu devr-i sipihr-i ḡaddār
Kec-dil ü kec-reviş ü kec-reftār

- 31 Neler itdi bu dil-i nā-kāma
Derd [ü] miḥnet-keş-i ḥūn-āşāma
- 32 Devr idüp üstümüze nā-hemvār
Dā'imā devresin eyler ızhār
- 33 Bir gün olur ki ṭulū' ide seher
Ṭoğmaya anda niçe dürlü keder
- 34 Bir şeb olmaz ola anda ğurūb
Gelmeye ḥāṭıra biñ ḥüzn ü kürūb
- 35 Bir nefes ḥāṭır-ı derd-ālūde
Hiç mümkün mi ola āsūde
- 36 Her taraf ceş-i elem istilā
Eyleyüp gelmededür şubḥ u mesā
- 37 Reddi güç hazmı daḥi müşkilter
Böyle yazmış bunu bir ehl-i hüner
- 38 'Ālem-i kevn ü fesāduñ rüşeni
Devr-i nā-sāzī-i çarḥuñ her işi
- 39 İtmek erbāb-ı kulūbı nā-kām
'Ādet olmuş aña tā rüz-ı kıyām
- 40 Tā ezel bu felek-i kīne-perver
İtmemiş kimseye bir ḥüsn-i nazar
- 41 Kimsenüñ üstine ber-vefk-ı murād
Dönüben eylememiş kimse '[yi] şād
- 42 Ġālibā devresinüñ fercāmı
Ola kim ḥayra döne encāmı
- 43 Şabrdan ğayrı buña yok çāre
Sen gerek ağla gerek düş nāra
- 44 Yirini bulsa gerekdür taqḍīr
Eyleseñ her ne kadar sen tedbīr
- 45 Emr-i maḥtūmı kim eyler tağyīr

Böyle vaż' eylemiş Allāh kadir

- 137 b 46 Bu kadar çekdigimiz renc ü ta' ab
Cümlesi kesb-i eyādīdür hep
- 47 Ne revā çarha olınmağ isnād
Nik ü bed zāhir olan cümle mevād
- 48 Hakkıñ emriyledür anuñ her işi
Böyledür devr-i ezelden reviş
- 49 Hükmini aḥz idüp ehl-i dünyā
Oldılar ṭab' -ı felekle hem-pā
- 50 O sebeble bu cihān-ı pür-şür
Oldı bir hem-zede-i şerr ü şürūr
- 51 Düşdi araya biraz boş ğavġā
İtdiler dilde ne kim var icrā
- 52 Kiplamış cümle kulüb-ı nāsı
Nefs ü şeyṭān-ı la' īn ü vesvāsı
- 53 Şefkat [ü] merḥamet olmuş ma' dūm
Hüsn-i ḥulķile mürüvvet mezmūm
- 54 Ekser-i nāsda yok bŷy-ı vefā
Kanda var kim görünür nŷr-ı şafā
- 55 Dillerinde ṭoludur ' ucb u ḥased
Kiplamış anlar ḥüsrān-ı ebed
- 56 İmtizāc eylemek anlarla hemān
Cemri ḳabz itme gibidür her ān
- 57 O sebeble bu dil-i ğam-perver
Ḥŷn-ı dil nŷş idŷben şām u seḥer
- 58 Olarak künc-i zevāyāda nişīn
Eyledüm dār-ı ḥafāyāy mekīn
- 59 Yād idüp zāt-ı mekārīm-kāruñ
Bŷlbŷliyŷm o gül-i bī-ḥāruñ

- 138 a 60 Bir dem olmaz ki dil-i zârumdan
Çıka bir vechile ol hulk-ı hasen
- 61 Dâ'imâ hayr-du' añuz yâdı
Dil-i nâ-şādıma virmiş şādî
- 62 Eyleyüp anuñ ile def'-i melâl
Dâ'imâ zevk u sürür istihşâl
- 63 Bir gün ola ki hâzret-i Hallâk
Dil-i müştâka eyleyüp işfâk
- 64 Eyleye hüsn-i mülâkâtı naşîb
Umaruz kim o daği ola karîb
- 65 Siz efendim daği bu nâ-kâmı
Yâd idüp şubhile hayr-ı şâmı
- 66 Hâtır-ı fâhîrünüzdten ihrâc
Kılmayup lütf u keremle iz' âc

ELBİSTÂN KURBİNDA YARPUZ NÂM KAŞABAYA YARIM SÂ' AT MESÂFEDE
KA'İN AŞHÂB-I KEHF HÂZERÂTLARINUÑ ĞÂR-I ŞERİFLERİNE
YAZILMIŞDUR

15

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Bi-hamdil'lâh naşîb oldu ziyâretgâh-ı Yemlihä
Süregeldim yüzimi dergeh-i vâlâya Mişlina
- 2 Dil ü cân Mekşelina merkadine haylî demlerdür
Müşerref olmağı bir kez iderdi ârzü ammâ
- 3 Be-av-n-i hâzret-i Hallâk hağ bu 'abd-i nâçize
İki kerre naşîb-i rü'yet oldu merkad-i 'ulyâ
- 4 İçerken hicr-i Mernuş ile dâ'im cām-ı nîş-âlūd
Debernuşuñ vişâli âbı kıldı bu dili irvâ
- 5 Egerçi çok zamân şevkında dil Kefeştatayuşuñ
Olurdu mürğ-ı dil cism-i nizâr içre tarab-efzâ

- 6 Vişāl-i Şāzenuş ile dil-i nā-şād şād oldu
Gam u ālām-ı dünyā hātırundan oldu nā-peydā
- 138 b 7 İçüp āb-ı furāt-ı hōş-güvā[r] Kıtmîr yalağından
Hayāt-ı tâze buldı teşne-dil çün mâhî[-i] deryā
- 8 İlāhî sûre-i Kehf içre seb‘ ü şāminün hākkı
Be-hākk-ı sûre-i Tâ-hâ ve subhānel’lezî esrā
- 9 Açılson bâb-ı cennet hem der-i dûzah ola mesdūd
Bu ‘abd ü ‘âciz-i Nâfi‘ yüzine zû’l-kerem Mevlā

BA‘Zİ EVKÂTLARDA SÜVÂR OLMAK İÇÜN HÂNEMİZDE BESLEDİĞÜMÜZ
ESBÜŦ FEVTİNE BU [BİR]KAÇ BEYT YAZILMIŞDUR

16

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kendüm için var idi bir (...) hoş-lehce at
Yüklesek erzen aña dimez idi üstümden at
- 2 Bir taḥammül-kâr ḥüb-âyende reh-vâr idi kim
Nâzil olmuş hākkına gūyā ceyād-ı şāfināt
- 3 ‘Arşa-i dehr içre şubḥile idince cüst ü cū
Seyr ü sür‘atde ‘adîli idi anuñ ‘ādiyāt
- 4 Bir semend idi ki kıoysa ḥāke naḳş-ı sümmini
Gerd-i rāhından eşer bulmazdı anuñ müriyāt
- 5 Birtakım aḥlākile Hāḳ anı zeyn itmişdi kim
Gelmemiş şahn-ı cihāna böyle mer‘ıyyü’ş-şifāt
- 6 Kuş uçup kıolan sekmez yirlere gitse eger
Kuşlar uçup eñsesinden kıolan olsa iki kıat
- 7 Almayup terkiye bir ceyrānınuñ ḥargūşını
Şavuşırdı anları mânend-i riḥ-i ‘āşifāt
- 8 Hāşılı bir böyle esb-i bî-‘adîle rûz u şeb
Cân u dilden aña eylerken nigāh-ı iltifāt

- 9 Nāgehān ʔakıldı başı üzre efsār-ı ecel
Oldı cāy-ı rāhatı anuñ bu dem dār-ı memāt
- 10 Cū temennāsyıla her cāyı idince cüst ü cū
Kāhveş cānında hergiz bulmayup şabr u şebāt
- 139 a 11 Hırmen-i ‘ömrin şavırup ‘ākıbet bād-ı ecel
Hāke şaldı cism ü cānın ʔaldı çün ‘azm-ı rüfāt
- 12 ʔaşdımuz ağızın anuñ göge irişdirmek iken
Göge ʔaldırdı ayağın Hālik-ı mevt ü hayāt
- 13 Vaqt-i nez‘ inde lisān-ı hālile īşā içün
Cem‘ idüp başına birkaç dāne erbāb-ı şikāt
- 14 Bu siyāk üzre vaşyyet eylemiş kim anlara
Şıdk-ı da‘ vāya ola tā bu kelāmı beyyināt
- 15 Ben ki bu şaḥn-ı cihānda çāpük ü çālāk iken
Her ʔaraf cevlan idüp sür‘ atle olmuşken bir at
- 16 Niçe şehler ile ferzāne idüp ceng ü cidāl
Şadmesinden fīlümüñ bulmaz iken kimse necāt
- 17 ‘Ākıbet devrān baña ruḥ gösterüp açmazdan
Bir piyādeyle baña kiş itdiği dem ʔıldı māt
- 18 Kimse iḳbāl ü hayāta dehre mağrūr olmasun
Böyle cārīdür ezel aḥvāl-i sırr-ı kâ’ināt

OTUZ YEDDİ TĀRİḤİNDE ḤALEB VE EṬRĀFINDA VĀḲİ‘ OLAN ZELZELE-İ
‘AZĪME ‘AYNTĀB’DA DAḤİ VĀḲİ‘ OLMAGIN ANUÑ TĀRİḤİDÜR

56

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ḥazret-i ʔādir ü ʔayyūm u ‘Azīz ü Vehhāb
ʔābiz u Bāsīt [ü] zū’l-baṭş ʔaviyy ü Tevvāb
- 2 ‘Ālem-i kevnī iden ketm-i ‘ademden ibdā‘
Ḥüsn-i tanzīmīle virmişdür aña revnaḳ u tāb

- 3 Lütf u ahrını idüp biri birine tev' em
Bendegān üzre gehī lütf ider gāh ' itāb
- 4 Sāha-i lütf u ' ināyātına yokdur ğāyet
Şiddet ü ahrına da yok raam add ü esāb
- 5 udret-i bāhire ile yaradup ekvānı
uvvet-i āhiresiyle daı eyler nā-yāb
- 138 b 6 Baqlamışdur seni lā-yūs' el ' ammā yef' al
Kimsenüñ addi degüldür ki vire aña cevāb
- 7 Hükmi bir emre ta' allu idicek ' ālemde
İder elbette anuñ hükmini icrā ' icāb
- 8 ' Ādet-i cāriye-i azret-i Hādur bu kim
Bir ' alāmetle ider ulları her dem irhāb
- 9 Ya' nī ez-cümle bu nev-sāl-i pür-endūh içre
N' oldı izn-i Hāqla diñle bu şehir-i ' Ayntāb
- 10 Erba' ā gicesi sā' at iki buuda hemān
Kimi bīdār idi alkuñ kimisi de der-' āb
- 11 Mutarib oldı bu ecrām [u] zemīn bi'l-cümle
Nitekim seyl-i revān içre olan cām-ı abāb
- 12 Ġazab-ı avf-ı Hudā'yı göricek avfından
Oldılar vālih [ü] ayrān amu şeyh ü şebāb
- 13 Hedm olup bir nie ma' mūreleri ' Ayntābuñ
Nie biñ āneleri oldı ber-endāz arāb
- 14 Nie ma' mūr urā oldı arābe müşrif
ondı dihqān yirine ā' ife-i büm u ğurāb
- 15 H' āb-ı nāzı nie meh-pāre-i nāzik-bedenüñ
Ol şeb-i tīre vü tār içre olup zīr-i türāb
- 16 Tābiş-i āteş-i ahr u ğazabı Mevlānuñ
Cigerin eyledi çok kimsenüñ o şebde kebāb
- 17 ' Ālemi ğar idicek mevce-i tūfān-ı belā

- Eşk-i çeşm-i zu‘ afā eyledi dehri seyl-āb
- 18 Daḥi çok mescid ile medrese vīrān oldu
Kaldı cāyında anuñ var ise şimdi miḥrāb
- 19 İki biñ sāl tūran ḥıṣn-ı ḥaṣīn-ı ḳal‘ a
Hedm olup cümle esāsıyla miṣāl-i gūrāb
- 20 Çok mināre çaluban başını taşdan taş a
Şanki bir ejder-i medhūş iderdi pertāb
- 140 a 21 Niçe biñ ḥāneleruñ geçdi zemīne saḳfı
Ber-hevā oldu niçe ḳaşr da mānend-i seḥāb
- 22 Kaldı sıfru’l-yed o şeb içre niçe şāḥib-i māl
Şol günehkār gibi kim ‘ arz olunup aña ḥesāb
- 23 Yalıñuz belde-i ‘ Ayntāba degüldür bu keder
Şehr-i Anṭākiyye Killīz Haleb oldu yebāb
- 24 Münhedim oldu ‘ imāretleri ol büldānuñ
Kalmadı ḥiç ahālīsine merci‘ le me’āb
- 25 Kimisi eyleyüp eṭrāfile naşb-ı ḥıyām
Kimisi de idüben şayf u şitā içre şitāb
- 26 Cümleñüñ bu hareket şabr u sükūnı aldı
Kaldılar şubḥ u mesā zār ile mānend-i zübāb
- 27 Görmemiş dīde-i encüm buña mānend belā
Çok zamāndur tolaşur çarḥ miṣāl-i dölāb
- 28 İşbu yıl zāhir olan vāḳı‘ a-i ‘ uzmadān
Kalmadı zerre ḳadar ḥiç ḳuşūr-ı aḥbāb
- 29 Hāşılı bunca ḳazāyāya dūçār olduḡumuz
Keşret-i ma‘ şiyet ü fışḳ u fücūr u eznāb
- 30 Gelüñ ey zümre-i İslām niyāz-ı Ḥaḳḳ idüp
Ṭotalum şıdḳ u ḥulūşile hemān rāh-ı şavāb
- 31 Ṭutıcak şıdḳile elbette ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳı
Oluruz vāşıl-ı me’ mülile me’ mūn-ı ‘ ıḳāb

- 32 Ey ki maşnū-ı bu ecrām-ı zemīn-i süflī
V'ey ki kudret ile mebdū'ı olan seb' -i kıbāb
- 33 Hāzret-i faḥr-i cihān ḥürmetine yā Mevlā
‘Afv u ḡufrānuñla kıılma bizi ehl-i ‘azāb
- 34 Bir yaña tıtdı cihānı ḡāzab-ı ḥışm-ı Hudā
Bir yaña cümle ‘ibād üzre sitem buldı nişāb
- 35 Ser-be-ser cevır ü fesādile tölunca dünyā
Ateş-i fitne cihānı idüben isti‘ āb
- 140 b 36 Sālik-i şāh-reh-i Hāḡ olalum bi’l-cümle
Kafera’llahi limen tabe mine’z-zünübbi ve tāb
- 37 Nāfi‘ ā düşdi bu nev-vaḡ‘ aya tāriḡ tamām
‘Ayntābı bu gice zelzele kııldı bī-tāb

BAĞDĀD VĀLĪSĪ DĀVŪD PAŞA REF‘ OLUP MAḲĀMĪNA ‘ALĪ PAŞA NAŞB
OLINDUḲDA MU‘AMMĀ-GŪNE TAḤRĪR OLINAN TĀRĪḤDŪR

57

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Yine bir başḡa şüret gösterüp āyīne-i maḡşūd
O şüretten göründi ‘ālem içre feyz-i nā-ma‘dūd
- 2 Açıldı yine estār-ı ḡafādan ḡehre-i kudret
Zuhūra geldi bu dem niḡe yüz biñ ḡikmet-i ma‘būd
- 3 Tūlū‘ itdi yine bir necm-i raḡşān sūy-ı ḡāverden
Aña mazḡhar olupdur ḡālibā bir ḡālī‘i mes‘ūd
- 4 Toḡup burc-ı Esedden āfitābāsā celādetle
Şaf-ı deycūr-ı a‘dāyı iden bir ḡarbile nā-būd
- 5 ‘AlĪ Paşa-yı düstūr-ı mu‘aẓẓam şīr-şavlet kim
Naẓīri ‘ayn-ı ‘ālem içre hergiz olmamış meşḡūd
- 6 Ser-i devlet-medārı lāne-i mürḡ-ı ḡümā iken
Bu günler anda oldu sāye-i zıll-ı ḡümā memdūd

- 7 Ki ya‘ nî ḥazret-i Sultân Maḥmūd-ı felek-mesned
Aña ḥusn-i nazarla rişte-i ḥubbın idüp ma‘ kûd
- 8 Anı vâlî-i vâlâ-şân-ı Bağdâd-ı behişt-âbâd
İdüp olmuş niçe vâlâ-merâtib zâtına mev‘ ūd
- 9 Mübârek eylesün bu manşıb-ı vâlâ-maḥâmı Hâk
O burc-ı evliyâda ola zâtı feyzile pür-sûd
- 10 Ola fetḥ ü zafer her kanda gitse rehber ü hem-râh
Vücûd-ı devleti olsun cünûd-ı ğaybile mecnûd
- 11 Bu sūr-ı pür-sürûruñ Nâfi‘ â geldükde tebşîri
Şafâ vü zevk u şādiden olurken şârif-i mechûd
- 141 a 12 Dile bâ-‘ avn-i Bârî oldı bu târiḥ-i nev cārî
O demde vâridât-ı ğayb oldı ṭab‘ uma mevrûd
- 13 Feraḥ leb-rîz olup bu cām-ı serşâruñ neşâtından
Açıldı rāh-ı diller olmuşiken niçe dem mesdûd
- 14 Tefe’ülle didüm bâ-şevk bir târiḥ-i ra‘ nâ kim
N’ola akrânuma şimden girü olur isem maḥsûd
- 15 Olup Bağdâddan Dâvûd Paşa ref‘ ile merdûd
‘ Alî Paşa-yı ‘ âlî-cāhı kıldı naşb Hân Maḥmūd⁵⁸

KAYŞERİYYE MÜFTİSİ-ZÂDE SÂLİM EFENDİ ḤAZRETLERİ TEZEVVÜC
EYLEDÜKLERİNDE ‘AYNTÂB’DAN YAZILUP İRSÂL OLINAN TÂRİḤDÜR

58

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Cenâb-ı ḥazret-i Sâlim Efendi rûşenâ-dil kim
Ḥarîm-i bezm-i ḥâşû’l-ḥâşdan bir lem‘ a şevk aldı
- 2 Olurken künc-i ğamda müsteken meksûr bâlile
Bu vâlâ mesnedinde nez‘ -i ḥâfız birle fevk aldı
- 3 Gelüp bir kâmet-i serv-i revân Nâfi‘ didi târiḥ
Bu sâl içinde Sâlim izdivâcî ile zevk aldı⁵⁹

⁵⁸ misraındaki noktalı harfler, ebcedle 246 tarihini vermektedir.

⁵⁹ Misraındaki noktalı harfler, ebcedle 1233 tarihini vermektedir.

MAR‘AŞ ‘ULEMÂSINDAN EL-HÂC MES‘ÛD EFENDİ HÂZRETLERİNÜŇ
MAHDÛMLARI MAHMÛD’UN VELÂDETİNE TÂRİH-İ RA‘NÂDUR

59

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Te‘âlallâh bu feyz-i hâzret-i Kâyyûm-ı bî-hemtâ
Ki nev‘-i âdeme virmiş hezâr el tâf-ı lâ-yuhşâ
- 2 Kemîne taht u tâcı bahş idüp şâh-ı cihân itmiş
Serîr-i ‘izz ü nâz üzre ser-efrâz eylemiş Mevlâ
- 3 Kimin mâl ü menâlile cihânda eyleyüp mesrûr
Cihânda câh u iclâlile kılmış anı pâ-ber-câ
- 4 Kiminüñ rişte-i ümmîdini bend eyleyüp fakra
‘A tâ-yı rûz-ı ferdâ ile kılmış tesliyet-bahşâ
- 141 b 5 Kemîne ‘ilm ü ‘irfân eylemiş ihsân lütfından
İki ‘âlemde kılmış anlar maqbûl ü müsteşnâ
- 6 Kimin mîlâd-ı evlâdile mesrûrû’l-fu’âd itmiş
Gözine kıl kadarca gelmemiş dünyâ vü mâfîhâ
- 7 Cenâb-ı Hâzret-i Mes‘ûd Efendi kim melek-ğâşlet
Vücûdî nüh-şadefde gûyiyâ bir gevher-i yektâ
- 8 Bu eyyâm-ı sürûr-encâm-ı yümn-i iqbâlde tâ kim
Müşerref eylemişdür anı bir ferzend ile Mevlâ
- 9 Nihâl-i ‘ömrini bâr-âver itmemiş idi evvel
Cenâb-ı hâzret-i Hayy-i Qadîm hâliķu’l-eşyâ
- 10 O bir ferzend-i şâfî-meşreb pâkîze-ţal‘ at kim
Cebîninde *tesurru’n-nâzirîn*⁶⁰ olmuş anuñ imlâ
- 11 Gül-i ruhsârını seyr itse ol tıfl-ı nev-âmûz
Olurdu cân u dilden ‘âşîķâmı bülbül-i şeydâ
- 12 Leţâfet hem necâbet hem feţânet vech-i pâkinde

⁶⁰ Kur’ân-ı Kerim, (Bakanların içini açan)

O tıfl-ı nev-residün zâhir olmuş gün gibi haqqâ

13 Serîr-i ʿizzet üzre eylesün Haq ʿömrini efzûn
Kemâl ü ʿilm ü ʿirfânile olsun dehrde ber-câ

14 Mücevher harfden Nâfiʿ düşüp mevlûdına târîh
Zihî bu dehre teşrîf itdi Maḥmûd-ı melek-simâ⁶¹

BİÑ İKİ YÜZ ALTMİŞ TÂRİHİNDE İKİ KERRE MÂH-I MÜNİR HUSÛFA
GİRDİĞİNDE İŞBU TÂRİH LAFZEN VE MAʿNEN YAZILMIŞDUR

60

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Faʿûlün

1 Kevâkibden şümâr oldı bu târîh
Sene sittinde oldı husûfeyn

REŞİD MUŞTAFÂ EFENDİ NİYÂBETLE ʿAYNTÂBA TEŞRİFLERİNDE
ʿAYNTÂB MAHKEMESİNE YAPDIĞI KÂŞÂNENÜN TÂRİHİDÜR

61

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Bi-ḥamdilʾlâh feyz-i ḥazret-i Haq rûşenâ oldı
Gönülde maʿnî-i bigâneler hep âşinâ oldı

142 a 2 Gidüp jeng-i küdürât-ı cihân âyîne-i dilden
Cemâl-i şâhid-i maḥşûdlar şûret-nümâ oldı

3 Şafâ-yı kalbile bir zât-ı vâlâ kim bu günlerde
Emîn-i dil-pesend-i şerʿ-ı pāk-i Muştafâ oldı

4 Vücûd-ı gevherinüñ lâzım iken cümleye hıfzı
Şadefveş aña bu kaşr-ı mücellâ zîb câ oldı

5 Reşâd-ı ʿaql ü şâf-ıînet oldığına şâhiddür
Hemîşe muḥliş ü ismi Reşîd ü Muştafâ oldı

6 Derûnında ola ḥayra muvaffaq sâkin oldukça
Ki el-ḥaḥ zâtına bu dâr-ı ferḥunde sezâ oldı

⁶¹ Mısraındaki noktalı harfler, ebcedle 1239 tarihini vermektedir.

- 7 İki şāhid gelüp işbāt birle söyledi tārīḥ
Bu kāṣāne-i zībā maḥfel-i şer‘e binā oldı

‘AYNTĀBİYYÜ’L-AŞL BOZOĞLI-ZĀDE DİMEKLE MA‘RŪF VE MEŞHŪR
OLAN ‘ĀKİF PAŞA MİŞİR’A GELÜP BA‘DE EDĀ’Ü’L-ḤACC
İSKENDERİYYE’DE VEFĀTİ TĀRİḤİDŪR

62

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Āli ‘Oṣmān vüzerāsından bir ehl-i hüner
Bu sene itmiş idi ḥacc-ı şerīfini edā
- 2 Yine ‘avdetde gelüp mülket-i Mıṣr içre o zāt
Çend rûz anda oturmuş idi bā-‘izz ü ‘alā
- 3 Şoñra İstanbul’a niyyet idüp ol dāver-i pāk
Şehr-i İskenderiyye vardı o merd-i dānā
- 4 Boğazı geçmeden evvel orada peyk-i ecel
Anı bir şıķ boğaz itdi ki gelüp yanına tā
- 5 Mürğ-ı rûḥını anuñ cennete işāl itdi
Ḥûr u ğılmānile buldı şeref-i zevķ u şafā
- 6 Nûr-ı dīdār-ı Ḥaķķ ile daḥi olsun mesrûr
Maḥzar-ı lütf u firāvānile olsun ber-cā
- 7 Nāfi‘ ā ülfetimüz az ise de anuñ ile
Yine tārīḥini taḥrīr bize oldı revā
- 142 b 8 ‘Ademi ḥāl-i vücūdında idüp de taḥsîn
Bir ḳaṣīde yazup itmişdi ‘ademde imlā
- 9 Yazmamışdı o ḳaṣīde gibi bir kes eslāf
Bu cihān olalı tā ketm-i ‘ademden peydā
- 10 Bāķī’yi fāniye terciḥ idüp āḥir-i kār
Menzilin anuñ içün eyledi dār-ı ‘uķbā
- 11 Olmasun kimse bu fānī’-i vücūda mağrûr
Olacaḳdur bu vücūduñ soñı elbette fenā

12 Baķī olmak bu vücūd üzre ‘adīmü’l-imkân
‘Ārif oldur ki vücūdın ide fānide fenā

13 Terk idüp kendü vücūdını didi tārīhin
Oldı dār-ı ‘ademe reh-rev ‘Ākif Paşa⁶²

ARNAVUD MİR HASAN’UN HEMŞİRESİ FEVT OLDUĞDA SENG-İ MEZÂRINA
TAHRİR OLINAN TÂRİHDÜR

63

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 H̱āher-i Mîr Hasan kim fevt olup
Oldı ẖān-ı ẖazret-i Mevlāya dayf
- 2 Cûş idüp cām-ı cinānuñ şerbetin
Nefha-i üns-i Hudādan buldı keyf
- 3 Şol erā’ik üzre itsün ittikā
K’olmaya anda şitā vü daḥi şayf
- 4 Rişte-i enfās-ı ‘ömrin ol mehüñ
Kesdi çün tığ-ı ecel mānend-i seyf
- 5 Geldi bir ḥūrî didi tārīhini
Fâtıma cennāt-ı ‘adne gitdi ḥayf⁶³

SER-‘ASKER İBRÂHİM PAŞA ÜÇ BİN KÜSÜR AĞCA HARC İDÜP BİR ÂTEŞ
VAPURI YAPDIĞINA VE ANUÑLA EṬRÂF-I MIŞR’I İHYÂ İTDİĞİNE
TÂRİHDÜR

VAPUR-I MEZKÛR TAMÂM DÖRT SENE ‘ALE’T-TEVÂLÎ İHTİMÂM İLE
YAPILUP TEKMİLİNDE BU TÂRİḤ TAHRİR OLINMIŞDUR

64

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 143 a 1 Ol cenāb-ı ẖazret-i Ḥayy-i Hudāvend-i Celîl
İtdi bir düstürinı bu demde bir ḥayra delîl

⁶² Mısraı ebcedle 1261 tarihini vermektedir.

⁶³ Mısraı ebcedle 1260 tarihini vermektedir.

- 2 Ya‘ nî kim ser-‘ asker İbrâhîm Paşa dilîr
Meşreb-i pâkidür icrâ eylemek mâ’-i sebîl
- 3 Baḥş idüp deryâ-yı iḥsânın ‘aṭâş-ı ‘âleme
Nîlden zûr ile vâfir aldı mâ’-i selsebîl
- 4 Eyleyüp sîr-âb bâğ u böstân-ı ‘âleme
Niyet-i iḥlâsile buldı niçe ecr-i cezîl
- 5 Efḍal-i ṭâ‘ ât saḳyü’l-mâ’ oldıgın bilüp
Aṭyeb-i mâlin bu râh-ı ḥayrda itdi bezîl
- 6 Niçe biñ naḳd-i ‘azîzin şarf idüp bu râhda
Yapdı ‘âlem içre bir vapur-ı a‘ lâ bi-‘ adîl
- 7 Cûy-ı iḳbâli aḳa her demde ber-vefḳ-ı murâd
Âb-ı iḥsânına olsun gülşen-i ṭab‘ ı mesîl
- 8 Oldı cârî ḥâmeden Nâfi‘ bu nev-târîḫ-i tām
Âteşin vapur ile aḳdı zihî bu âb-ı Nîl⁶⁴

ÇERKES AHÂLİSİNDEN AḤMED NÂM ĞULÂM-I FERRUḤ-FERCÂM ÇİÇEK
‘İLLETİYLE FEVT OLDUĞLARINDA VEFÂTLARI TÂRİḤİDÜR

65

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ehl-i Çerkesden iken bir ḥûbter Yûsuf-liḳâ
Mısr’dan dest-i ḳazâ virmişdi rızḳını aña
- 2 Ḥ‘âherin görmek içün gelmişdi Mısr içre o zât
Yûsufâsâ vaşl-ı iḥvânile bulmuşdı şafâ
- 3 Çend mâh anda iḳâmet eyleyüp ol dürr-i pāk
Vaşl-ı ḥ‘âher ile olmuş idi ḳalbi pür-şifâ
- 4 Ḳaşr-ı ‘âlî içre vâḳi‘ mekteb-i ‘irfânda
Bir zamân anda iḳâmetle bulup ‘izz ü ‘alâ
- 143 b 5 Fâriğ âzâde gezerken gülşen-i ‘âlemde ol
Bir çiçek açdı nihâl-i ḳaddine şun‘-ı Ḥudâ

⁶⁴ Mısraı ebcedle 1260 tarihini vermektedir.

- 6 Şanki giymiş bir çiçekli cāme-i dībāy ol
Kadd-i dil-cūsına virmiş başka bir hüsn ü bahā
- 7 Līk zīnet didigimüz āfet-i cānı imiş
Rāh-ı ‘uqbāya ‘azīmet kıldı ol merd-i Hudā
- 8 Haḡ te‘ālā rūh-ı pākin ṭā’ir-i ḡuds eyleyüp
Mesken ola aña hūrīlerle cennāt-ı ‘alā
- 9 Kaṭre-i eşkümle yazdum Nāfi‘ā tārīḡini
Aḡmedūñ buldı çiçekden bāḡ-ı hūsni de fenā

SER-‘ASKER İBRĀHĪM PAŞA EFENDİMÜZÜŇ MAḤDŪM-I MŪKERREMLERİ
MĪR MUŞṬAFĀ ḤĀVER’ÜŇ EŞ‘ĀR SÖYLEDİĞİNÜŇ TĀRĪḤİDŪR

66

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Derd mā-rā vasıl-ı dermān şode
Hicr mā-rā hāsıl-ı payān şode
- 2 Dürr-i deryā-yı dil-i maksūd-ı men
Ber-kenār-ı arzû galtān şode
- 3 Şahīd-i amāl der-aguş-ı men
Amed ez-zevk-i dil-i şadān şode
- 4 Yek hilāl ez burc-ı izzet ba-şeref
Meymen-ayed der-cihān-ı rahşān şode
- 5 Ez gülistān-ı ma‘arif in zamān
Yek gül-i ter hurrem ü handān şode
- 6 Yani kim purr-ı sipeh salar-ı men
Der zamānı sahib-i irfān şode
- 7 Cevher-i eş‘ārā ān pür-hüner
Kesb-i bi-gerd-veş çün kām şode
- 8 İn kemālāt-ı hünerrā der-cihān
Mi-sitedgān ez dil-i umman şode

- 144 a 9 Yani an kan-ı maarif-i seng-lā
Zāt-ı pākeş mahzen-i irfān şode
- 10 Terbiyet-gerd ān emir-i hub-rā
Der fesāhāt faris-i meydān şode
- 11 Bü'l-lāceb der sinn-i sal-hor-degi
Hem-çünin-i hoş şihrā guyān şode
- 12 Der zamāne çarh der-salih amuz
Şi'r goften şān u şayān şode
- 13 İktisāb-ı fenn-i ilm ü marifet
Der-hakk-ı kabil-i imkān şode
- 14 Ger be-âyanend nev-resan-ı acem
Nazmam ü rā bā-heme hayrān şode
- 15 Hamdu-li'lāh kim der-in ah u şebāb
Ez-hüner hā faik-i akrān şode
- 16 Īn füyuzad-ı Huda-yı müste' an
Der-ezel bā tat' ı u ihsān şode
- 17 Dem-be-dem tab' ı latifeş der-kemāl
Bād der-bahr-ı hüner cuşān şode
- 18 Güft-i Nāfi' cevher-i tarih ü mir-i hāver
Mir Hāver şā' ir-i devrān şode

TĀRİḤ

67

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Sitanbul çamurānından bu dem gelmişdi Mışra tā
İkāmēt eylemişdi қаşrda bir merdüm-i dānā
- 2 Meger kim ol kibāruñ nāzlısı imiş Sitanbulda
Anuñçün sevdiler anı eger a' lā eger ednā
- 3 Egerçi sinni sittini şavuşmışdı anuñ evvel

Velâkin kalmamışdı sinni ağzında anuñ aşlâ

- 4 Mışrdan geçmiş idi destine beş kîsecik aqca
Kemükden bir dizilmiş dişe anı eylemiş i' tã
- 5 O dişlerle anı aḥbâblar gördükde bi'l-cümle
Şürû' itdiler anuñ yazdmağa târiḥini ḥaqqã
- 6 Gelüp altmış iki yaşı idüp târiḥini imlâ
Kemükler ile dişlendi bu günlerde leb-i mollâ

ĠAZEL-İ FUZÛLÎ-İ MERḤÛM TAḤMÎS-İ NÂFÎ'-İ MEKRÛB U MAĠMÛM

3

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 144 b 8 Efendim Ḥaḳ seni maḥfûz ide her dem ḥaṭâlardan
Ḥudâ noḳşanlıġuñ göstermesün bezm-i şafâlardan
Ġaraḫ ḥâl-i dil-i rindâna şefḳatdür recâlardan
Kerem kıl kesme sâḳî iltifâtıñ bî-nevâlardan
Elüñden geldiği ḥayrı dirîġ itme gedâlardan
- 9 Ser-i kūyuñdan özge dilberâ dârü's-şifâmuz yok
Cihânda göz yaşıñdan ġayrı aḳar mâcerâmuz yok
Temâşâ kılmağa âfâḳa çeşm-i rûşenâmuz yok
Esîr-i ġurbetüz biz senden özge âşinâmuz yok
Ayaġuñ kesme başuñ'çün bizüm miḥnet-serâlardan
- 10 Hemîşe yâd idüp ol kâkül-i ḥôş-büy perçemini
Dem-â-dem ḥûn-ı dildür merdümân-ı dîde ta' yîni
Su'âl eyler iseñ derd-i dil-i bîmâr-ı miskîni
Ṭabîbâ ḥâk-i kūy-ı yârdendür eşk teskîni
Bize arturma zaḥmet göz yaşardur tûtyâlardan
- 11 Bu meydân içre bîm-i vaḥşet-i ḥayl ü sipâh itmem
Cihânuñ cümle-i varına bir nîm niġâh itmem
Ġubâr olsam felekden şekve-i baḥt-ı siyâh itmem
Vücûdum ney gibi sūrâḥ sūrâḥ olsa âh itmem
Maḥabbetden dem urduḳ incimek olmaz belâlardan
- 12 Bu şaḥrâ-yı fenâda mezra'-ı ümmîd bî-ḥâşıl
Ne mümkün bu revîşle ola dil maḳşûdına vâşıl

İdüp ben gibi bahtından şikâyet didi bir kâmil
Felekdür mihr zâ'il yâr gâfil 'ömr müsta'cil
Nedür tedbîr bilmen câna yetdüm bi'-vefâlardan

145 a 13 Ğam-ı derd ü belâ-yı dehrden hiç olmayup hâlî
Semend-i nâzuñ olmışlar niyâz erbâbı pâmâli
Kerem kıl itme 'âşık hâtırın şormakda ihmâli
Şabâ küyında dildârûñ nedür üftâdeler hâlî
Bizüm yirden gelürsin bir haber vir âşinâlardan

14 Vefâ ümmîdini bu bi'-vefâ dünyâdan az eyle
Gice tâ şubh olunca şem' veş sûz u güdâz eyle
Yapış zeyl-i recâya Nâfi' â ibrâz-ı râz eyle
Fuzûlî nâzenînler görseñ ızhâr-ı niyâz eyle
Terahhüm umsa 'ayb olmaz gedâlar pâdişâlardan

ĞAZEL-İ ŞÂDIĞ-I ERZURŪMÎ TAĤMÎS-İ NÂFİ' -İ 'AYNTÂBÎ

4

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 'Arş-ı a'lâda sürüş-ı kudsîyân turdukça tur
Görmeyem nokşânî-i zâtuñ her ân turdukça tur
Çarh üzre şâbit [ü] seyyâregân turdukça tur
Ey kamer-ıtal' at serây-ı âsmân turdukça tur
Şu'le-bağş ol 'âleme şems-i cihân turdukça tur

2 Bezm-i hâşşü'l-hâşına bed-h'âhân aşlâ girmesün
Bâğ-ı vaşluñdan 'adûlar tâ ki güller dirmesün
Âfitâb-ı rûyuña Mevlâ kesâfet virmesün
Şemse beñzetmem seni 'ömrüñ zevâle irmesün
Encüm-i nüh-kubbe-i kudret-nişân turdukça tur

3 Bülbül ü gül kıssasın yazsam saña tûl u dırâz
Bir pül oldığını añlarduñ haķıķatden mecâz
Eylesün 'âşıklarûñ mânende-i kumrî niyâz
Ser-firâz ol gülşen-i 'âlemde sen ey serv-i nâz
145 b Kadd-i bâlâ naḥl-i tûbâ-yı cinân turdukça tur

4 Devlet-i ḥüsn içre kâm al 'izzet ü iclâlile
Eyle tâ ḥükmüñ revân 'âşıklara iķbâlile
Gezsün üftâde ser-i rehde perişân-hâlile
Ey perî-peyker siyeh-püş ol bu zülf-i ḥâlile

Ka‘be-i ‘ulyā gibi kevn ü mekân turdukça tur

5 Bezm-i ‘ālemde olanlar nā‘il-i kām-ı lebün
Nûş iderler dā‘imā şahbâ-yı gül-fām-ı lebün
Hâş u ‘āma şart vâkıf olmuş in‘ām-ı lebün
Mürde-dil ‘uşşâka bahş-ı cân ider cām-ı lebün
Hızrveş âb-ı hayât-ı câvidân turdukça tur

6 Yoluña ‘Azrâ-şifat biñ Vâmık olsun sevdigüm
Nâfi‘-i bîmârveş biñ şadıķ olsun sevdigüm
Bâr-ı ‘aşkuñ çekmege biñ lâyıķ olsun sevdigüm
Yoluña Şıdķı gibi biñ ‘âşıķ olsun sevdigüm
Sen hemân ey ğamzesi cellâd-ı cân turdukça tur

ĠAZEL-İ VEHBÎ-İ SÜNBÜL-ZÂDE TAĤMÎS-İ NÂFİ‘-İ TÂHİR-ZÂDE-İ ÂZÂDE

5

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Aç sarây-ı dil-i pür-zârıñı mihmân gelsün
Tekye-i pîr-i ĥarâbâta da mihmân gelsün
Bezme da‘vetler idün zümre-i rindân gelsün
Sâķıyâ sâĝarı şun benzimüze kıan gelsün
Ten-i dil-mürdemüze mey içelüm cân gelsün
- 146 a 2 Nâĥudâ şürta-i eyyâmile açsun yelken
Leb-i cûda idelüm seyr-i temâşâ-yı çemen
Nâz ile tutsun o sîmîn-ten dildâr dümen
Pûpa yelken yürisün zevraķ-ı şahbâ-yı süĥan
Yem-güzârân-ı şafâ mevsimidür yan gelsün
- 3 Kim bu gülzârda şabr ide cefâ-yı ĥâra
Bir gün elbette devâ bula dil-i bîmâra
Vuşlata sen de raķîbâ arar iseñ çâre
Biz de bir ĝonçe ile açıluruz gülzâra
Şabr it ey bülbül-i dil vaķt-i gülistân gelsün
- 4 Bezm-i rindâna o âfet ki ayaĝın atlar
Reşkden dîde-i ĥussâd tulumveş çatlar
Bir iken derd-i dil-i pür-ĝamı iki kıatlar
Ser-i aĝyâra da ey dil ne kıabaķlar çatlar
Hele tur elde girü meclise cânân gelsün

- 5 Dâ'imâ yâre ğazeller dimeden hep ħasbi
Bu edâ dâd-ı Hudâ saña degüldür kisbi
Dest-i Nâfi' den anuñ mümteni' olmuş nehbi
Şekker-i la' l-i leb-i yâr ile besle Vehbî
Tûti-i tab' -ı sühan-pervere idmân gelsün

LÜĞAZ-I SÂ' AT

1

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 146 b 1 Ol nedür kim bir kamer-ı tal' at civân
Mâh-rûlarla ider ülfet her ân
- 2 İbn-i vâkt ü ehl-i dil şâhib-hüner
Nezd-i hâş u 'âmde pek mu' teber
- 3 Oldıgıyçün kendüsi ehl-i derûn
Ülfetidür hep şafâ-bağş-ı derûn
- 4 Herkesün koynına girmekdür işi
Şâhibi eyler anuñla cünbişi
- 5 Herkesi âgâh ider hengâmdan
Bî-dem olmaz ser-nigün bir câmdan
- 6 Bir kıl ile bend olunmış âleti
Gösterür her vâktde bir hâleti
- 7 Çarh elinden haylî çekmişdür cefâ
Reh-nümâlık la ider halka vefâ
- 8 Şanma kim şabr u sükündür 'âdeti
Rağssız geçmez anuñ bir sâ' ati
- 9 Bağludur zencir ile dîvânedür
'Aklile meşhûr bir ferzânedür
- 10 Küfrile tolmış derûnı bî-gümân
Şart-ı İslâm lîk andandur 'ayân
- 11 Dehrde âhîr-zamân olsa eger

Virmede işrâṭ-ı sâ' atdan haber

12 Muḳtedâ-yı ehl-i şavm ehl-i şalât
Lîk virmez kimseye hergiz zekât

13 Kim açarsa bu lügaz sırrın eger
Nâfi' â dehr içre oldur mu' teber

MÜFRED

1

Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

1 Mâl ü evlâda Hâḳ didi düşmen mâ' il olmaz ' adūsına ' âḳil
Her ne deñlü hayâta zehre ise zehrûñ olur ṭabî' atı ḳâtil

KİLİS'DE MERḤŪM ḲARA ṬABİB RİḤ-İ AŞĖARDA VEFÂTI TÂRİḤİDŪR

68

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 147 a 1 Bozulduğında Ḥumusda ' asâkir-i sulṭân
Gelüp oturdı Kilîs içre bir edîb-i ṭabîb
- 2 Yüzi siyâh idi ammâ derûnı idi çü mâh
Fünûn-ı ṭıbdâ Felâṭuna olmış idi ḳarîb
- 3 İderdi bir niçe bîmârlar görüp tîmâr
' İlâclarla ṭolu idi anda dâmen ü ceyb
- 4 Ḥayât-baḥş idi câna anuñ her elfâzı
Çıḳardı zulmet içinden çü âb emr-i ' acîb
- 5 Olurdu kızbi anuñ ḥastegâna ' ayn-ı şifâ
Dir idi dârû-yı şıḥḥat virürse aña zîb
- 6 Bu ḥüsn-i ḥâlile idince çend rûz ârâm
Gelüp didi aña peyk-i ecel kelâm-ı firîb
- 7 Semâda söylediler Nâfi' â aña târîḥ

‘İlâc-ı derûnı bulmadı gitdi K̄ara Tabīb⁶⁵

69

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Fa‘ûlün

- 1 Güzî̄n-i mîr-âlāy-ı kirāmdan
Cenāb-ı Mîr H̄usrev merd-i fālîh
- 2 Anuñ var idi bir nev tıfl-ı pāki
Felek h̄ayfā yedinden itdi sāmîh
- 3 Şefā‘ at eylesün eb ile ümme
Ola her demde bāb-ı ‘adnî fātîh
- 4 Didi Nāfi‘ aña bir tām târîh
Behište ‘āzim oldı Mîr Şālîh

GAZEL-İ NĀBĪ-İ MERḤŪM TAḤMĪS-İ NĀFĪ‘-İ MAĠMŪM

6

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 147 b
- 1 Nevāl ile dimāğın pür iden h̄amyāzesiz qalmaz
Olan h̄‘āb-ı teğāfûl birle memlû yāzesiz qalmaz
Dem-i germāda ehl-i ṭab‘ olan yelpāzesiz qalmaz
Dil-i ġam-perverān-ı ‘aşq dāğ-ı tâzesiz qalmaz
O ġüne h̄āne-i serdūr felek dervāzesiz qalmaz
 - 2 Perîşānî-i h̄atırla çekenler kürbet-i ġurbet
Aña şabr u taḥammûl eylemek lâzım durur elbet
Ne ġam bizden çevirse şimdi rûy-ı ālin ol āfet
Bulur elbette bir ġün rişte-i zülfüñle cem‘ iyyet
Göñül bir nüṣṣa-i kemyābdur şîrāzesiz qalmaz
 - 3 Bu bezm-i dil-ġüşāda kim olursa ‘āşık u şādık
Olur elbette akrānı içinde cümleye fāyık
Dü çeşminden ağan seyli olupdur h̄ālîni nātık
Gelür bir sînesinde dāğ u şerḥa gösterür ‘āşık
Bu bāzār-ı cünûn peymānesiz endāzesiz qalmaz

⁶⁵ Mısraı ebcedle 1230 tarihini vermektedir.

- 4 O kim ehl-i maḥabbet yek-nesaḳda bâṭın u zāhir
Olurlar bir ḳadem üstine Mevlānā gibi dā'ir
Maḳām-ı rāstdan şeh-nāza il nağmesin sâ'ir
Olan mānend-i ney sūrāḥ sūrāḥ hevā āḥir
Der-i dārü's-semā' -i çarḥda āğāzesiz ḳalmaz
- 5 Sevād-ı 'aşḳı yazmış başımıza ḥāme-i taḳdīr
O şevḳ [u] zevḳile dil ḥānesini eylemiş tenvīr
Zebān-ı kilḳ-i Nāfi' 'de ider bu da'vī-i taḳrīr
İder eş'ārı Nābī eşḳ-i ḥūn-ālūdile taḥrīr
Cemāl-i nev-'arūsān-ı maḥabbet gāzesiz ḳalmaz
- 148 a 6 Sevād-ı 'aşḳı yazmış başımuza ḥāme-i taḳdīr
O şevḳ u zevḳile dil ḥānesini eylemiş tenvīr
Zebān-ı kilḳ-i Nāfi' 'de ider bu da'vī-i taḳrīr
İder eş'ār-ı Nābī eşḳ-i ḥūn-ālūdile taḥrīr
Cemāl-i nev-'arūsān-ı maḥabbet gāzesiz ḳalmaz

ĞAZEL-İ NĀBĪ-İ MERḤŪM-I SİḤR-ĀŞĀR VE TAḤMĪS-İ NĀFĪ'-İ BĪMĀR U
ĞAM-GŪSĀR

7

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Mezāyā-yı leb-i la'lün şarāb-ı nābdan ḳalmaz
Dehānuñ ārzūsı 'āşıḳa şehd-ābdan ḳalmaz
Cemālūñ bāğına rūyuñ gül-i şād-ābdan ḳalmaz
Temāşā-yı cemālūñ mihr-i 'ālem-tābdan ḳalmaz
Şeb-i hicrānda fıkr-i ṭal'atun meh-tābdan ḳalmaz
- 2 Leṭāfet gülsitānı içre bir gül-bīzdür sīneñ
Bilürin gerden-i pür-tāba şevḳ-āmīzdür sīneñ
Şafā-yı dürr ü gevher-pāşile leb-rīzdür sīneñ
O deryā-yı leṭāfet-ḥız mevc-engīzdür sīneñ
Ki anda gerdiş-i pistānlarun gir-dābdan ḳalmaz
- 3 Gelüp geçmekdedür her demde cānā tır-i müjgānuñ
Niçe biñ yüz göz açmış sīnem üzre nevk-i peykānuñ
Şabāḥ-ı ḥaşre dek olmaḳdadur 'uşşāḳ ḥayrānuñ
Egerçi ser-be-ser bīdārlıḳdur şām-ı hicrānuñ
Nümūdār-ı ḥayāl olmaḳda ammā ḥābdan ḳalmaz

- 4 Bu ma' nî rû-nümâdur tab' uma tâ rûz-ı mektebden
 'Ayândur 'ayn-ı idrâke bu nûkte rûz ile şebden
 Hâkîkat ehlinin şanma anı sen vüs'-mezhebden
 Olan sergeşte-i cām-ı mecāzî dıyık-meşrebden
 Ne nûş eylerse istifrâğdan dolâbdan kalmaz
- 148 b 5 O şūhuñ câmi'-i hüsniindeki 'uşşâklar el-ḥaḥ
 Olurlar izdiḥām-ı şevkile birbirine mülḥaḥ
 Şalâ-yı 'âm idince seyrine ol dilber-i eşfaḥ
 Teveccühgâh-ı 'uşşâk olmada ebrû-yı dil ancak
 Şikâf-ı ceyb-i pîrâhen daḥi miḥrâbdan kalmaz
- 6 Ne deñlü bu denî dünyānuñ olursa vefâ kârı
 O deñlü ehl-i dünyâdan olur devri vü bîzârı
 Bu gûne merdümānuñ râst gelmez hiç reftârı
 Ne maḥşûda şürû' eylerse ber-'aks olmadur kârı
 Esîr-i miḥnet-i tûl-ı emel mevtâbdan kalmaz
- 7 Kırulmuş meclis-i rindân kim zâtında fâhîrdür
 Letâfet bahşende sâķî-i nevde aña dâ'irdür
 Egerçi isteyüp mey rindler kim saña nâzırdur
 Ne ğam sâķî eger şahbâ dükense âb ḥâzırdur
 Senüñ zemzemleyüp de şunduĝuñ dūşâbdan kalmaz
- 8 Budur 'ādât u resmi dâ'imâ bu çarḥ-ı devrānuñ
 Hemîşe i'tilâdur kâr-ı nâ-hemvârı dūnānuñ
 Bu nûkte zerreveş ḡalbine gelmez ehl-i 'irfānuñ
 Murād-ı dünyevî fevt itdiginden ehl-i dünyānuñ
 Sırışk-i ḥasret-i bed-reng ü bu çirk-âbdan kalmaz
- 9 Bahâr eyyāmı seyr-i bâĝa çıkısa dilber-i ra' nâ
 Leb-i cûda cemāl-i pâkine seyr eylese tenhâ
 Temâşāya dil-i 'uşşâklar hep olsa pâ-ber-câ
 Eger böyle ḡalursa ebr-i nâz u berķ-ı istiĝnâ
 Şaf-ı müjĝānumuñ her târı bir mî-zâbdan kalmaz
- 149 a 10 Cihānda serĝüzeştüm Nâfi' â tezkîre ḡaşd itsem
 Cemāl-i şem'ini dildārumuñ tenvîre ḡaşd itsem
 Şeb-i hicrāndaki sūzişleri taķrîre ḡaşd itsem
 O şūhuñ lerziş-i endāmını taḥrîre ḡaşd itsem
 Devâtumda mürekkeb Nâbiyâ sîm-âbdan kalmaz

ĞAZEL-İ EMLAḤÜ'Ş-ŞU'ARĀ NĀBĪ-İ MERḤŪM VE TAḤMĪS-İ NĀFĪ'-İ
ĞURBETKEŞ [Ü] MAĞMŪM

8

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 150 a 1 Künc-i ğurbetde dil-i miḥnet-güzārum söylesün
Baḥt-ı ma' kūs-ı muḥālif rūzgārum söylesün
Sūziş-i derd-i derūn-ı ḥarḥārum söylesün
Yāre varsun peyk-i nāmem āh u zārum söylesün
Āb-ı çeşm-i girye-i bī-iḥtiyārum söylesün
- 150 b 2 Dest-i sāķīden şunulduķda hemān cām-ı kader
Nışdür bize naşib ü nüş olmışdur meger
Kūy-i yāre ' izz ü devletle eger itse güzēr
Çāk çāk sīne virsün ḥ'āce-i ğamdan ḥaber
Zaḥm-ı ḥūn-pāş-ı derūnum inkisārum söylesün
- 3 Yār gelsün gülşen içre ḥātırı şād eylesün
Dām-ı ğamdan bu gönül mürġını āzād eylesün
Bu revişle bu cihān bāġında bir ad eylesün
Ġonçe gülsün gül açılsun cūy feryād eylesün
Sen ṭur ey bülbül biraz gülşende yārūm söylesün
- 4 Ḥāk-pāyine o şūḥuñ dūr-nişār olduklarum
Pāymāl-i esb-i nāzile ğubār olduklarum
Dīdemüz bir rāhile pūr-intizār olduklarum
Ārzū-yı vaşlile şeb-zindedār olduklarum
Girye-i ḥasretle çeşm-i intizārum söylesün
- 5 Şem' veş cānān bezminde seri itmek fedā
' Āşık-ı şādıklarūñ kārıdur ancaķ Nāfī' ā
Künc-i ğamda bende şamtı iḥtiyār itsem n'ola
Bende yok kudret edāya ḥarf-i şevķı Nābiyā
Ḥāme-i rengīn şarīr-i bī-ķarārum söylesün

ĞAZEL-İ 'ULVĪ-İ MERḤŪM TAḤMĪS-İ NĀFĪ'-İ MAĞMŪM

9

149 b. sayfada yazı yoktur.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 ‘ Aceb rahm ehli var mı dehrde ey bī-vefā senden
Gedā-yı kūyuñ olmış cem‘ iderler ilticā senden
Kaçardum bīm-i ğamzeñ ile cānā cā-be-cā senden
Günāhum bildüm eylersem n’ola şefkat recā senden
Benüm devletlu sultānum haṭā benden ‘ aṭā senden
- 151 a 2 O şāhīn-çeşm nīm-mest olup elde tutar sāgar
İder mürğ-ı dil-i ‘ uşşākı bīm-i cāndan lāgar
Zebānında hemān seyf āyetini eyleyüp ezber
Beni zulmile öldürdün diler ğamzeñ çeküp hancer
Begüm dīvān-ı hüsnuñde şikāyet var saña senden
- 3 Niçe evkātlar geçdi niçe hengāmlar geldi
Niçe dil-sūzlar geçdi niçe ārāmlar geldi
Niçe biñ rüzlar geçdi niçe aḥşamlar geldi
Niçe nev-rüzlar geçdi niçe bayrāmlar geldi
Müyesser olmadı ḳaldı baña bir merḥabā senden
- 4 Egerçi şeh-süvārān içre yektā tünd tiz misin
Hulāşa ceş-i ğamdan gāhice cāy-ı güriz misin
Leb-i la‘ lūñle ḥān-ı vuşlat üzre şehd-riz misin
Ḥayāt-ı cāvidānum şihḥatüm ‘ ömrüm ‘ aziz misin
Ḥudādan isterüm kim olmayam bir gün cüdā senden
- 5 Vişāl-i yār için bu Nāfi‘’de toylamaz ‘ Ulvī
Biḥār-ı ‘ aşkı ḳaddün bu revişle boylamaz ‘ Ulvī
Gerek pāmāl-i nāz eyle gerek ṭur söylemez ‘ Ulvī
Gerek öldir gerek dirgür seni terk eylemez ‘ Ulvī
Cefāña rāzıyum lāzım degül baña vefā senden

NA‘T-I ŞERİF-İ NĀBĪ-İ EFŞAḤÜ’Ş-ŞU‘ARĀ TAḤMĪS-İ NĀFĪ-İ MÜCRİM Ü
GÜNEHKĀR BĪ-NEVĀ

10

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Güşāde-rüy ehl-i cürme bir bābü’r-recādur bu
‘ Uşāt-ı ehl-i İslām içre cāy-ı mültecādur bu
Ḥaḳāyık-ḥāne-i ḥalvet-serā-yı aşfiyādur bu
Şaḳın terk-i edebden kūy-ı maḥbūb-ı Ḥudādur bu
- 151 b Nazargāh-ı İlāhidür maḳām-ı Muştafādur bu

- 2 Ne mümkün ‘adn ola bunun ‘adili zīb ü zīnetde
Şerefle müntehāsı ola mı sidre meziyyetde
Zemīn ü āsumānda eşref-cādur ḥaḳīḳatde
Resūl-i kibriyānuñ ḥ‘ābgāhıdur faẓīletde
Tefevvuk-kerde-i ‘arş-ı cenāb-ı kibriyādur bu
- 3 Olanlar bu zemīnün devlet-i pābūsına nā’ıl
Olur mı ḥiç riyāz-ı cennet-i rıdvāna ol mā’ıl
Dimiş keşf-i kerāmet birle bu ma’nāyı bir kāmīl
Bu ḥākūn pertevinden oldı deycūr-ı ‘adem zā’ıl
‘Amādan açdı mevcūdāt çeşme tūtyādur bu
- 4 Hemīşe mihr ü meh müştāk-ı bāb-ı ḥāk-i pākīdür
Sürüşān-ı semā yüz sürmege biñ gözle bākīdür
Viren ‘arş-ı ‘alāya rif’ati bir zerre ḥākīdür
Felekde māh-ı nev bābü’s-selāmuñ sīne-çākīdür
Anuñ kandīldür ḥūr maṭla’-ı nūr-ı ziyādur bu
- 5 Varup sırr-ı dilün ızhār kıl bir merd-i āgāha
Seni irşādile yol göstere tā kim o şeh-rāha
Yüzün sür Nāfi’ā var ol ḥuzūr-ı ‘izzet-i şāha
Mūrā’āt-ı edeb şartıyla gir Nābī bu dergāha
Meṭāf-ı ḳudsiyādur busegāh-ı enbiyādur bu

ĞAZEL-İ MERḤŪM-I VEHBİ-İ SŪNBŪL-ZĀDE TAḤMİS-İ NĀFİ-İ ĞAM-I
DÜNYĀDAN ĀZĀDE

11

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fa’ülün

- 1 Ḥar-ṭab’ olan ḥikmet-i Yūnānı ne bilsün
Nā-dān olan sırr-ı ḥakīmānı ne bilsün
152 a Her mülḥid-i bed-mezheb imānı ne bilsün
Şūretde olan sīret-i insānı ne bilsün
Zulmetde ḳalan şu’le-i nūrānı ne bilsün
- 2 Esrārın keşf eyleme ābā daḥi olsa
Ednālara meyl eyleme a’lā daḥi olsa
Şeyṭān evine girme ki me’vā daḥi olsa
Nā-dān sözini diñleme dānā daḥi olsa
Tesbīḥci şūfī la’l-i bedaḥşānı ne bilsün

- 3 Devr ider o kim boş yire m̄nende-i raḡḡāṣ
Ol bezm-i ilāh̄ide ned̄im olmaz imiṣ ḡāṣ
Fehm eyleyemez ehl-i dilūn z̄evḡını eṣḡāṣ
Ebḡār-ı ḡaḡīḡatde o kim olmadı ḡavvāṣ
Deryāda ḡıḡan dürr ile mercānı ne bilsün
- 4 ‘Aṣḡ ehline teslīm ideḡör kendüñi ṡurma
Seng-i sitemi kimselerüñ başına urma
‘Aṣḡ z̄evḡını ‘aṣḡ ehline ṣor zāhide ṣorma
Bu rāḡ-ı ḡaṡarnākde var esbūñi yorma
İblīs-i la‘īn ma‘nā’-i Ḳur’ān’ı ne bilsün
- 5 Lāyıḡ mı ki ‘irfān gele bir düzd-i ḡerīye
Dest-āver ide niḡe ma‘ānī’i deriyye
Bu ḡavle tevāfuḡdadur erbāb-ı beriyye
Esrār-ı ḡafī ṣorma ṣaḡın dīv ü perīye
Raḡmānı bilür bu seri şeyṡānı ne bilsün
- 6 Hep böyle durur ḡā‘ide-i ‘ālem-i imkān
Fehm ile ferāsetde degül cümle bir aḡrān
152 b Olmıṣ kimi nādān kimi ‘allāme-i devrān
Her pōst-niṣīn olana ṣorma nedür erkān
Dihḡānī olan ḡizmet-i sultānı ne bilsün
- 7 Ṣol zāt ki mazḡar ola bir ḡalb-i ṣafīyye
Keṣf ola aña niḡe kerāmāt-ı vefīyye
Nāfi‘ saña bes mezḡheb-i pāk Ḥanefīyye
‘Ālemdeki Vehbī gibi ma‘nā-yı ḡafīyye
Yol bulmayan esrār-ı (...) ne bilsün

ĠAZEL-İ ḲUṡBÜ’L-‘ĀRİFİN ĠAVṢÜ’L-VĀṢİLİN MERḡŪM ṢEMSĪ-İ SIVĀSĪ
TAḡMĪS-İ NĀFİ‘-İ ‘AYNTĀBĪ-İ MAĠMŪM

12

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Rūz-ı rūṣen kim bulurdı ṣebde deycūr olmadan
ḡāṡır meftūḡ olur mı ol ki meksūr olmadan
Lāyıḡ-ı ḡazret olur mı ḡayra mehcūr olmadan
Vāṣıl olmaz kimse Ḥaḡḡ’a cümleden dūr olmadan
Kenz açılmaz her ḡöñülde tā ki pūr-nūr olmadan
- 2 Oḡuduñsa mekteb-i sırr-ı ma‘ārifden sebaḡ

Deste alduñsa kitāb-ı kâ'inâtdan bir varak
Şu gibi şâfi-dil ol her hâk-i pāye turma aķ
Sür çıkar ğayrı gönülden tâ tecellî ide Hâķ
Pâdişeh ķonmaz sarāya hâne ma' mür olmadan

- 3 Kimseler kâdir degül ide kazâ-yı Hâķķ'ı red
Olmasa Hâķdan aña feyz ü fütûhile meded
Cür' a-i cām-ı maħabbet nüş ķıldum lâ-yu' ad
Mest olup mestâne geldüm tâ ezelden tâ ebed
İçmişüm ' aşķuñ şarābın āb-ı engür olmadan
- 153 a 4 Nūr-ı Hâķ gün gibi olmışdur cihānda mūncelî
Nice tafşıl eyleyem saña bu lafz-ı mücmeli
Şerh-i hāl itmiş nice gör kim velîler kümmeli
Mest olanlaruñ kelāmı kendüden gelmez velî
Pes ene'l-hâķ nice disün kişi Mansūr olmadan
- 5 Bu cihānda Nāfi' ā olmak dilerseñ şādkām
İdegör ' izzetle tâ kim terk-i maṭlūb u merām
Gör ne sūzişle dimiş bu beyti bir ' ālî-maķām
Bir ' acāyib derde düşmiş tūtuşır Şemsî mūdām
Hâķķ'a maķbūl olmak ister hālķa menfūr olmadan

ĠAZEL-İ NĀBĪ-İ MAĠFŪR VE MERḤŪM TAḤMĪS-İ NĀFĪ-İ ĀURBET-KEŞ Ü MAĠMŪM

13

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Muḥammed sırrın ancak Hāzret-i Veyse'l-ķaren söyler
Ġarām-ı pîr-i Ken' ānı daḡi beytü'l-ħazen söyler
Bu ḡikmet-ḡāneye derd-i derūnın her gelen söyler
Sevād-ı kâ'ināt esrār-ı şun' ı bî-sūḡan söyler
Kitāb-ı mümkünāt āşār-ı Hâķķı bî-dehen söyler
- 2 O dil kim bulmaya bātında sırr-ı lezzet-i vaḡdet
Anı pāmāl-i işġāl eyler elbet tevsen-i keşret
Mecālisme şatup şan' atla hālķa şîve-i şöhret
Şühūd-ı nüşha-i şun' a nev-ā-nev bulmayan ķudret
İdüp tażyî' evķātın ḡikāyāt-ı kühen söyler
- 3 O kim ferş-i zeminden kibr ile tūtsa meķānın ' arş
Muķarrerdür şoñında olmak anuñ cāyġahı ferş

153 b Ne deñlü zülmeti ketm itse de bir zâlim[-i] serkeş
Kenâra sū'-i kaşdı oldığın dimezse ger âteş
Kılâ' üzre lisân-ı tobile burc-ı beden söyler

4 Cihānuñ gelse erbāb-ı 'uḳūli bir yire çoksa
Ne mümkün eylemek işbā' tā şol bir kesi toksa
Revā mı eylemek sem'-i ḳabūle barmağın şoksa
Senūñ gūşuñda isti' dād yok idrākine yoksa
Leb-i cūda kemāl-i şun' ı her berg-i çemen söyler

5 Haḳīḳat ehlinūñ sırrını bilmez ḥikmet erbābı
Aña vāḳıf olur mı İbni Sīnā ile Fārābī
Açılmış Nāfi' ā her kimsenūñ rüyına bir bābı
O şūḥ āyīnede 'aksiyle eyler güft ü gū Nābī
Bilen söyler nikāt-ı rāz-ı ḥüsni bilmeyen söyler

GAZEL-İ FEDĀYĪ-İ MERḤŪM TAḤMĪS Lİ-NĀMIḲİHĪ'L-FAḲĪR

14

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Bu āh u zār-ı 'uṣṣāḳa dirāyet yok mı sulṭānum
Bu bī-dādī-i zulm-i ḥalka ḡayet yok mı sulṭānum
Der-i iḥsānuña geldüm ri' āyet yok mı sulṭānum
Bu nāz u şīveden hergiz ferāḡat yok mı sulṭānum
Cefā vü cevriñe yoksa nihāyet yok mı sulṭānum

2 Olursın dem-be-dem aḡyār ile her bezmde hem-dem
İder ḥatır-ı 'uṣṣāḳuñı zūlfuñ gibi der-hem
Dil-i pür-zāra dest-i lūṭfuñ urmaz ya niçün merhem
Dönüp ḥiç yüzime bakmaz geçersin nāz ile her dem
Ḳuluña zerrece 'avn ü 'ināyet yok mı sulṭānum

3 Budur her dem naṣīḥat saña cānā sūy-ı 'āşıkdan
Bu söz āfāḳ içinde rūşenādur şubḥ-ı şādıkdan
154 a Ne ḥāşıl var 'aceb bilsem bu resm-i bī-vefālıkdan
Helāk itme beni cevruñle hem ḥavf ile ḥālıkdan
Bugün dünyā ise yarın kıyāmet yok mı sulṭānum

4 Gice tā şubḥ olunca tāb-ı hicrūñ ile bīdārum
Gūşād olmuş dü çeşmüm nālīş-i ḥasretle bī-dārum
Ṭabībā pister-i ḡamda yatur pür-derd bīmārum
Seni sevdümse kāfir olmadum lākin güneḥkārum

Meded it bu günehkāra şefā‘ at yok mı sulţānum

- 5 Olup bezmünde ağyārān her dem ‘îş ü ‘îşretde
Hemān bu Nāfi‘ -i bīmār qalmış künc-i miḥnetde
Fedā itmiş ser ü cānın qomış rāh-ı maḥabbetde
Fedāyī derdmendüñdür efendim bāb-ı şefqatde
Ḥarīm-i bāğ-ı vuşlatda icāzet yok mı sulţānum

MÜSEDDDES Lİ-NĀMIQIHİ’L-FAQİR

5

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tīr-i āhum geçmez oldu āh ol sengīn-dile
Bir yanarum yok ki dest-i luṭfile yaşum sile
Var mı bir nabż-āşinā derd-i dil-i zārum bile
‘Ālem içre gelmesün bu derd merd-i muḳbile
Āh kim derd-i derūnum qışşası gelmez dile
Uğradum fāriğ gezerken bir devāsız müşkile
- 2 Ser-nüviştüm böyle yazmışdur hemān kilik-i qazā
Bu qazānuñ çāresidür sevdigüm şabr u rızā
‘Aks-i necm ü ṭālī‘ -i bed böyle itmiş iḳtizā
Şimdi ḥōşdur baḥtile itmek mezā vü mā-mezā⁶⁶
Āh kim derd-i derūnum qışşası gelmez dile
Uğradum fāriğ gezerken bir devāsız müşkile
- 154 b 3 Tā ezelden bu dile nā-şādlik oldu naşīb
Qalmışum ḥāk-i mezellet içre ben tenhā ġarīb
Ḥālüm istifsār ider yoḳdur cihānda bir ḥabīb
Böyle giderse eger bu ġam helākümdür qarīb
Āh kim derd-i derūnum qışşası gelmez dile
Uğradum fāriğ gezerken bir devāsız müşkile
- 4 Sīneme sancur felek çün ḥancer-i bīdādını
Bir gün ızhār eylemez bī-çāreye imdādını
İtse de eflākden bālā eger feryādını
Şād kılmaz kimsenüñ hergiz dil-i nā-şādını
Āh kim derd-i derūnum qışşası gelmez dile
Uğradum fāriğ gezerken bir devāsız müşkile

⁶⁶ Mısraın hemen altında “Velehu” ibaresinden sonra “Çarḥile itsem n’ola şimdi mezā vü mā-mezā” mısraı yazılmıştır.

- 5 Nāfi‘ ā taḳdīrde menşūrī-i Ḥayy-i Ḳadīr
İtmek imiş bu dili bir zülfi zencīre esīr
Ġālibā bundan ḥalāş olmak bize emr-i ‘asīr
Eylemiş bu beyti bir derd ehli dilde cāygīr
Âh kim derd-i derūnum kışşası gelmez dile
Uğradum fāriğ gezerken bir devāsız müşkile

NA‘T-I ŞERİF-I ŞEMSİ TAḤMİS Lİ-NĀMIḲIHİ

15

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ulün

- 1 Şāh-ı rüsülün mülket-i toprağı görüldi
Dil-teşnelere ravzanun ırmağı görüldi
Mürġān-ı behiştilerün uçmağı görüldi
Cānān ilinün güllerinün bāğı görüldi
Dōst iḳlīmünün lālesinün tağı görüldi
- 155 a 2 İtmiş idüm ol rāh-ı maḥabbetde tekāpū
Her bir ṭarafa ḥasretile sürmiş idüm rū
Ġafletdeki ref‘ oldı gözümde daḥi uyḥu
Ḳayġu gicesi geçdi ḳamu ḳalmadı ḳorḳu
Vuşlat düninün gündüzinün ağı görüldi
- 3 Yūsuf ki beşāretle beşīri ebe şaldı
Ol pīr bu pīrāheninün şemmesin aldı
Göñli gözi açıldı şafā baḥrine ṭaldı
Ya‘ ḳūba bugün Yūsufinun ḳoḳısı geldi
Eyyūba daḥi şihḥatinün sağı görüldi
- 4 Māh-ı felek-i evc-i risālet ki zamānı
Geldükde feraḥla pūr idüp kevn ü mekānı
İzhār idüp ümmetlere esrār-ı nihānı
Envār-ı Muḥammed toğuban ṭutdı cihānı
Şaḳḳu’l-ḳamerün mu‘ ciz-i barmağı görüldi
- 5 Dil-şādile dil-mürdelerün cānı bulundı
Her ḳaṭre-i dil-cūlarun ‘ummānı bulundı
Nāfi‘ saña da himmet ü iḥsānı bulundı
Dil-ḥastelerün derdine dermānı bulundı
Şemsi’ye bugün dōstinun otağı bulundı

ĠAZEL-İ EMRÎ-İ MERĤŪM TAĤMÎS-İ NÂFÎ‘-İ MAĠMŪM

16

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Efendim ĥüsnüñe maĥşûşdur bu rûşenâlıklar
Senüñ şâyândur şanıña bu rengin-edâlıklar
Yazılmış tâ ezelden bize de bu mübtelâlıklar
Helâk oldum nedür cānâ bu fırkatler cüdâlıklar
N’olaydı olmayaydı tâ ezelden âşinâlıklar
- 155 b 2 Esîr olmuş niçe dem baĥr-i fırkatde dil ü cānum
Çıkar seb‘-tıbāk üzre nevâ-yı âh u efgānum
Beni kırtar elüm al düşmüşüm ey māh-ı tābānum
Belâ baĥrine ġarķ oldum meded ey şāh-ı ĥübānum
Gözüm yaşını sil itme demidür dil-rübâlıklar
- 3 Ĥudâ ĥaķķı teraĥĥum eyle bir kez bu dil-i şāfa
Şemîm-i zülf-i ĥôş-būyuñ olınca neşr etrāfa
Dil-i pür-ĥün-ı ‘ âşık gelmez oldu ĥadd ü evşāfa
Baña yâr olmaduñ gitdün niçün gelmezsiñ inşāfa
Ben öldüm a benüm ‘ ömrüm nedür bu bî-vefâlıklar
- 4 Dilâ nâ-kâmlıkda illere nāmımı yaymışsın
‘ Aceb kim mestî-i maĥmûrlıkdan şimdi aymışsın
Çıkup tâ kûh-ı nâz üzre ĥırāmān ile kaymışsın
Ay u gün görmemek bizi yadlara şaymışsın
Be hey çok sevdigüm kıanı ezelki âşinâlıklar
- 5 Niçe dem eşk-rizān ile Nâfi‘ sînesin deldi
Ne teskîn eyledi bir kes ne dest-i luĥfile sildi
Ĥuşûrın fehm idüp cürmile ‘ işyān itdigin bildi
Şuçun ‘ afv eyle Emrînüñ ĥapuña yüz süregeldi
İdüp yüz meskenet birle tevāzu‘ la gedâlıklar

ĠAZEL-İ NÂBÎ-İ MERĤŪM VE MAĠFŪR TAĤMÎS-İ NÂFÎ‘-İ MEĤCŪR

17

Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün

- 1 Mürġveş dām-ı der-efgende-i şayyād olasın
Bilmedün nān u nemek ĥaķķını bî-zād olasın

- 156 a
- Hîç mümkün mi bu bîdâdile âbâd olasın
Beni şâd eylemedüñ sen dañi nâ-şâd olasın
Şu‘le-i âh-ı ğarîbân gibi berbâd olasın
- 2
- İtmedüñ devlet-i vaşluñ ile bu çeşmi qarîr
Hâne-i hâtırımı şem‘-i ruhuñla tenvîr
Umarum itdigi[n]i bulasın ey merd-i dilîr
Künc-i hicrânda olup sen de benüm gibi esîr
Rûz u şeb dest-zen-i dâmen-i feryâd olasın
- 3
- Düşesin âteş-i seyyâleye mânend-i sipe[n]d
Tâ gele cevî-i semâ üzre Şüreyyâya pesend
Kâkülün taqsun ayağıña füsûnile kemend
Rûzgâr eylesün eflâke ğubâruñ peyvend
Göreyüm pâzde-i leşker-i bî-dâd olasın
- 4
- Ol kadar eşk-i terüm dîdeden itdüm rîzân
Olmadı hîç dilüm nâ‘il-i feyz ü ihsân
Mâ-cerâ-yı talebüñ dem-be-dem olsun noķşân
Vire nañl-i emelün mîve-i eşk-i hırmân
Bir sitemkâra niyâz itmege mu‘tâd olasın
- 5
- Tıfl-ı dil zârlıĝ itmişdi sitemden niçe dem
Olmadı devlet-i vaşluñ ile bir ğün hurrem
Nâfi‘ â gelmiş idi saña da çok renc ü elem
Eyledüñ Nâbî-i bî-çâreye çok cevî ü sitem
Yok ümîdüm ki mükâfâtıdan âzâd olasın

ĠAZEL-İ FİT̤NAT-I MU‘CİZ-EDÂ TAĤMÎS-İ NÂFİ‘-İ NÂ-ŞÂD [U] GEDÂ

18

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 156 b
- 1
- Qanda kim âyîne var dîdâr kendin gösterür
‘Âşık olsa câ-be-câ dildâr kendin gösterür
Bir tabîbi görse çün bîmâr kendin gösterür
Her ğöñülde tâb-ı rûy-ı yâr kendin gösterür
Qanda varsañ mihr-i pür-envâr kendin gösterür
- 2
- Sûziş-i derd ü maĥabbet nerde kim olsa ‘ayân
Yanması taĥkîkdur ol hâne bî-reyb ü ğümân
Maĥrem-i esrâr-ı dil elbet olur bir ğün beyân
Ârzü-yı la‘l-i yâr olsun mı hîç dilde nihân

Cām-ı minādan mey-i serşār kendin gösterür

- 3 Eylemiş bād-ı şabā zülf-i siyāhın tarmār
Nergis-i devrinde yokdur kimseye hergiz qarār
Her ne dem kim hem-dem olsa hār ile ol gül-‘ izār
Būseye minnet mi var geldükde sebz-i haṭṭ-ı yār
Nev-bahār eyyāmı elbet yār kendin gösterür
- 4 Kūy-ı ‘aşķuñda niçe üftādeler idüp güzer
Her biri pāmāl-i esb-i nāzda zīr ü zeber
Zāhirinde naķş olur bāṭındaki derd ü keder
Gurre olma hūsne kim bir gün zuhūr-ı haṭṭı ider
Dūd-ı āh-ı ‘āşık-ı ğam-ḥār kendin gösterür
- 5 Rāh-ı ‘aşķ içre şu kim çekmiş niçe biñ germ ü serd
Hāl ü zārın söyler anuñ lāğar-ı ten rüy-ı zerd
Her ne deñlü Nāfi‘ ā ketm itse derd-i ‘aşķı merd
Söyler elbet hālını Fıṭnat meşeldür ehl-i derd
‘Aşķ ola bir sīnede eş‘ār kendin gösterür

ĞAZEL-İ RİKḲAT-ENGİZ-İ MERḤŪM SULTĀN SELĪM TAḤMĪS-İ NĀFİ‘-İ
ĞURBET-GÜZİN-İ BĪMĀR U SAḲĪM

19

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 157 a 1 Gülsitān içre baña mürğ-ı hōş-elhān ağlar
Āsumān üzre melek hākde insān ağlar
Kāfir ağlar baña bi’l-cümle Müselmān ağlar
Rūz u şeb derdüñile didelerüm ḵan ağlar
Vāķıf olan benüm esrārıma her ān ağlar
- 2 Gör neler itdi baña ṭālī‘-i nā-mes‘ūdum
Olmadı bir gün anuñ bed revişinden sūdum
Umarum dādum ala şonra o Ḥan Maḥmūdum
Kimse fehmi itmedi hayfā ki nedür maḵşūdum
Gice gündüz ne içün dīde-i giryān ağlar
- 3 Şāh itmişdi beni ‘āleme Allāh ğanī
Ben daḥi itmiş idüm mazḥar-ı elṭāf seni
Ey ‘adū gerdine ṭaḵduñ ne içün bu reseni
Dāğ-ı sīnem göricek ḥūñile ālūde beni
Raḥm idüp hālūme ezhār-ı gülistān ağlar

- 4 Cān u dilden niçeler olmuş idi baña ḥabīb
Ḥāk-i dergāhuma şevkile olurlardı münīb
Kimseden olmadı dermān baña bir emr-i ‘acīb
Gördi çün derd-i dil-i zārımı raḥm itdi ṭabīb
Didi ey ḥaste-i hicrān saña dermān ağlar
- 5 Tīğ-ı bī-dādı çeküp düşmen-i cān bed-peymān
Kaşd-ı cān itmek için geldi o bed-kīş yaman
Yalvarup didüm ise her ne kadar aña emān
Yine raḥm eylemez aşlā baña ol āfet-i cān
Böyle bīmār görüp ḥālūme yārān ağlar
- 157 b 6 Çok kese itmiş idüm rāz-ı derūnum i‘lān
Olmadı kâbil-i te’sīr kelāmum ey cān
Sırrum elbette bilür ehl-i şu‘ūr u iz‘ān
Ġam degül bilmez ise rāz-ı derūnı nādān
Fehm ider ḥālīmüzi şāḥib-i ‘irfān ağlar
- 7 Ḥan Selīm gibi olan pādīşeh-i İslāmı
İtdiler katline bir niçe ‘adū iḳdāmı
Nāfi‘ ā gör ne dir o şeh idüp istirḥāmı
Derdile ruyuña bakdukca dil-i İlhāmı
Gerçi ḥandān olur ammā cigeri kan ağlar

ĠAZEL-İ RĀŞİD ‘ALĪ BEG MERḤŪM VE MAĠFŪR-I ŞEHĪD TAḤMĪS-İ NĀFİ‘-İ
ḤASTE-İ ĠARĪB [Ü] NĀ-ÜMĪD

20

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Çatup ebrûların bir ḥancer-i sīne-güzār atdı
Şanasın kim nigāh-ı ḥışmile bir zü’l-fıḳār atdı
Niḳāb-ı çehresin gül-geştde ol gül-‘izār atdı
‘İzārından kemend-i ṭurresin gülşende yār atdı
Kopardı sünbüli reşkile hep bād-ı bahār atdı
- 2 İdelden beste tār-ı zülfine ol meh dil ü cānum
Ser-i sevdāzedemde kalmadı bir zerre sāmānum
Çıxup nüh ṭāḳ-ı minā üstine bu āh-ı nālānum
Ṭanīn-endāz-ı āfāḳ olmasun mı şīt-i efġānum
Felek cām-ı dil-i nā-kāma seng-i inkisār atdı

- 3 O şūhuñ mişli rıdvānuñda huld-ı berīninde
Niçe diller esīr-i bendi olmış zūlfı çīninde
Hemīşe kākūl-i hoş-būsını ol meh cebīninde
Görenler hāl-i Hindū ‘ izār-ı âteşīninde
Sipend-āsā vücūdın nāra hep bī-ihtiyār atdı
- 158 a 4 Düşelden şöhet-i hūsn-i cemālūñ sūy-ı âfāka
Degül güncīde sūz-ı ‘ aşk-ı diller niçe evrāka
Niçe demler ki pinhān olmış idūñ çeşm-i müştāka
Muķīm-i gülşen-i nāz idūñ ammā semt-i ‘ uşşāka
Seni var ise ey berg-i gül-i ter rūzgār atdı
- 5 Cihāna Nāfi‘ ā olduķca āb-ı cūy-ı dil vārid
Dem-ā-dem itmede şahrā-yı deşt-i ma‘ nī-i rā’id
Olurken çeşme-i dil-cūy-ı tab‘ um gün-be-gün zā’id
Yine fışkıyye-i mecrā-yı feyz-i hāme-i Rāşid
Hıyāz-ı nev-zemīn-i şi‘ re nazm-ı ābdār atdı

MÜSEDDDES Lİ-NĀMIKİHİ’L-FAKİR

6

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Bu fenā ‘ ālem içün eyleme bīhūde keder
Sūda hurremlık idüp olma ziyāna muğber
Çünki taķdīr olan her ne ise nef‘ ile zarr
Vāşıl olur sañ elbette ne kim hayr ile şer
Nīk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkām-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihān böyle gider
- 158 b 2 ‘ Ālemūñ pest ü bülendine baķup ‘ ibret ile
Şun‘ -ı āşār-ı Hudāya nazar it ḥibret ile
Ḳalma vādī-i ḍalāletde hemān şirret ile
Rāzī ol emr-i Ḥaķķa itme cedel kudret ile
Nīk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkām-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihān böyle gider
- 3 Menzil-i vaḥdetūñ it sūy-ı sedādına sülūk
Kec-revişlik ile her vādiye olma meslūk
Ref‘ kıl āyīne-i ḳalbden āşār-ı şükūk
Bir durur ‘ ārif-i āgāhlar[a] sūr ile sūk
Nīk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkām-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihān böyle gider

- 4 ‘Ömr kim haylî girân-mâyedür ey hayr-ı halef
İtme bîhûde anı hâk-i mezelletde telef
Sâlikân künc-i kanâ‘ atde bulur ‘izz ü şeref
İttifâk üzre dimişler bu sözi cümle selef
Nîk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkâm-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihân böyle gider
- 5 Manşib-ı devlet-i pâ-der-be-hevâya ey dil
Çıķ da ser-keşlik idüp olma o rāha mā’ıl
Olmasun perde-i ğaflet nazarıña ḥā’ıl
Pend-i pîrâneñi gūş it ol anuñla ‘āmil
Nîk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkâm-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihân böyle gider
- 159 a 6 Gördigün ‘ālem-i fānide niçe ḥōş-ḥālî
Şanma kim sîne-i şandūkı kederden ḥālî
Kimi ednā-yı merātib kimi olmuş ‘ālî
Nāfi‘ ā ḥükm-i Ḥaḫa eyleme kıl ü kālî
Nîk ü bed bulsa gerekdür yirin aḥkâm-ı kader
Sen gerek ağla gerek gül bu cihân böyle gider

SER-‘ ASKER İBRĀHĪM PAŞA EFENDİMÜZÜŇ İKİ EVLĀDİ FRENGİSTĀN’A
GİTDÜKLERİNDE KÜÇÜK OĞLU MĪR MUŞTAFĀ’NUŇ LİSĀNINDAN
YAZILAN MÜSEDDİDÜR

7

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

- 1 Bülbül-āsā bir gül-i gülzārdan oldum cüdā
Bü’l-beşer-veş cennet-i dīdārdan oldum cüdā
İki nūr-ı dīdem olan yārdan oldum cüdā
Hem dü naḥl-i tāze-res dildārdan oldum cüdā
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nūr-ı dīde-i ğam-ḥārdan oldum cüdā
- 2 Bāğ-ı elṭāfına olmuşdum birinüñ ‘andelīb
Biri de derd-i dīl-i pür-zāra olmuşdı ṭabīb
İkisi de cān u dilden baña olmuşdı ḥabīb
Şimdicek oldum cemālinden olaruñ bī-naşīb
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nūr-ı dīde-i ğam-ḥārdan oldum cüdā

- 3 Dā'imā vaqt-i hāzarlarda baña kardaş idi
Daḥi hengām-ı seferlerde güzel yoldaş idi
Mekteb-i 'irfānda benümle ḥ'ācedaş idi
Sözleri her rûz u şeb kardaşına sâbâş idi
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nûr-ı dīde-i ğam-ḥ'ārdan oldum cüdā
- 159 b 4 Meclis-i devletleriyle kanda buldumsa şeref
Naḳd-i cānum yollarına ben de eylerdüm telef
Kanda bulsun ḥātırım anlar gibi ḥayr-ı ḥalef
İkisi de oldılar şimdi yanumdan berṭaraf
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nûr-ı dīde-i ğam-ḥ'ārdan oldum cüdā
- 5 Ārzû eyler gönül vuşlatların her şubḥ u şām
Anlaruñ şevkıyla eylerdüm bu 'ālemde kıyām
Zevḳ alurdum sâḥa-i 'ālemde anlarla müdām
'Ālemüñ zevḳ u şafâsı baña anlarsız ḥarām
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nûr-ı dīde-i ğam-ḥ'ārdan oldum cüdā
- 6 Anlar ile bezm-i ḥāşşü'l-ḥāşda ḥandān iken
Birbirimizle okuyup yazmada yeksân iken
Ḥalk gözinden merdümān-ı dīdeveş pinhān iken
Sāye-i cedd ü pederde hemser-i sulṭān iken
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nûr-ı dīde-i ğam-ḥ'ārdan oldum cüdā
- 7 Yalıñuz koydı felek şimdi beni zār u za'îf
Bār-ı ḥasret eyledi bu cism-i bīmārı naḥîf
Ḥālûme raḥm eylesün cümle vazî' ile şerîf
Leşker-i endūhuma bu ğam daḥi olsun redîf
Ḥayf pāk-i gevher-i şehvārdan oldum cüdā
İki nûr-ı dīde-i ğam-ḥ'ārdan oldum cüdā

SER-' ASKER İBRĀHĪM PAŞA EFENDİMÜZÜŇ MAḤDŪMLARI AḤMED BEG
FRENGİSTĀN'A ME'MŪR OLDUḠLARINDA TESLİYET-NĀME YAZILMIŞDUR

17

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Bu demde bî-dād felek çeşmümi giryān eyledi
Bu kārda ins ü melek feryād u fiğān eyledi

- 160 a 2 ‘ Aksine esdi rûzgâr ‘ aqlımı itdi tarmâr
Bir kâra itdi ibtidâr âfâkı nâlân eyledi
- 3 Zevkum yirinde şād iken dil hānesi ābād iken
Hurrem dile mu‘ tād iken bir demde vîrân eyledi
- 4 Huşk oldu çün bāğ-ı emel kaşr-ı gönül buldı halel
Kondı dile ceyş-i kesel bî-dāda fermân eyledi
- 5 İtdi beni çarh-ı nigūn derdile bî-şabr u sūkūn
Bîdādile bağrımı hūn itdi ne çok kan eyledi
- 6 Hār oldu çeşmü[m]e bāğlar gül gitdi kaldı zāğlar
Gönümde niçe dāğlar devrân pinhân eyledi
- 7 Hâtır evine tıldı gam dil çehresi oldu behem
Girdi dile derd ü elem yaşımı cūyân eyledi
- 8 Bunca küdürāt-ı cihân aşlın su ’āl itseñ hemân
Cevrin bu çarh-ı bî-amân bî-ḥadd [ü] pâyân eyledi
- 9 Ya‘ nî ki bir mîr-i ḥalîlû’ş-şân kim merd-i aşîl
Evşâf-ı ḥüsn-i bî-‘ adîlin dehre destân eyledi
- 10 ‘ İlm ü kemâlât u hūner kesb ile olmış müfteḥar
Şimdi anı seyr ü sefer sevdası zîşân eyledi
- 11 Mîr Aḥmed şāhib-kemâl erbāb-ı fażl [u] ḥurde-sāl
Her bir sözün ‘ ıkdü’l-le ’āl yâkūt u mercân eyledi
- 12 Olmışdı cedd-i ekremi Mışruñ ḥıdîv-i a‘ zāmı
Dehrūñ müşîr-i efḥamı ‘ âlemde bir şân eyledi
- 13 Evlād-ı ekbādın o zāt aḥfād hem ‘ ālî-şıfāt
Göstererek şabr u şebāt bir emre fermân eyledi
- 14 Avrupaya gitmek’çün olar görüldi tertîb-i sefer
Naql oldu ḥ’ân-ı mā-ḥazar rāḥat-dih-i cān eyledi
- 15 Emr-i şerîfe imtişāl itdi o mîr-i zü’l-kemāl
Gösterdi bir ḥūb-cemāl şîrâne cevlan eyledi

- 160 b 16 İtdükce ol ‘azm-i sefer hîç görmesün rûy-ı keder
Çarh üzre tâ şems ü kamer devr ile pûyân eyledi
- 17 Ol Hâzret-i Rabb-i Şefîk tevfiķını itsün refîķ
Reh-ber ola Hakk-ı haķîķ her kanda cevlan eyledi
- 18 Dirîne Nâfi‘ bendesi ihsânınun şermendes
Elţâfinun efgendes bu resme pûyân eyledi

TERCİ‘-İ BEND-İ MÜSEDDES Lİ-NÂMIKİHİ’L-FAĞİR

8

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Oldı bu tıfl-ı dilüm üftâde-i çâh-ı zeķan
Bûlbûl-i dil ‘aşıķuñdur saña ey gül-pîrehen
Reşķ iderler bâğda reftârına serv-i semen
Ėâmet-i dil-cûña baķ bir kerre kıl seyr-i çemen
Var mıdur bir saña beñzer hûb ey vech-i Ėasen
Ėanda ‘azm eyler iseñ sen olasın şağ u esen
- 2 Şîve-i reftârına meftûn olup Ėalk-ı cihân
Ėüsniñ eţvârına âşüftedür Ėûr-ı cinân
Rûyuña müştâķdur cümle zemîn içre zamân
ÂĖ elüñden ey felek feryâd elüñden el-amân
Var mıdur bir saña beñzer hûb ey vech-i Ėasen
Ėanda ‘azm eyler iseñ sen olasın şağ u esen
- 3 Zülfi zenciriñe oldum niçe demdür kim esîr
Ėâkülün sevdâsı taķdı boynuma bend-i keşîr
Bizi bu kayd u belâdan Ėurtara Ėayy-i Ėadîr
Düşmesün ben gibi bir kimse şağîr ile kebîr
Var mıdur bir saña beñzer hûb ey vech-i Ėasen
Ėanda ‘azm eyler iseñ sen olasın şağ u esen
- 161 a 4 Serv gibi bâğ-ı ‘âlem içre ben âzâd idüm
Râğat u ârâm ile reftâr ider dil-şâd idüm
Ėahrını bu ‘âlemün çekmekde bir üstâd idüm
Naķş-ı Ėüsnün yazmada mânende-i Bihzâd idüm
Var mıdur bir saña beñzer hûb ey vech-i Ėasen
Ėanda ‘azm eyler iseñ sen olasın şağ u esen
- 5 Nâfi‘ â mihr ü mağabbetden kim ise bî-Ėaber

Ehl-i ‘irfān anı ta‘dād ideler mānend-i ḥar
Seng yā āhendür sīneñ senüñ ey şīr-i ner
Nāle-i efgān-ı ‘āşık saña hīç itmez eşer
Var mıdur bir saña beñzer ḥūb ey vech-i ḥasen
Kanda ‘azm eyler iseñ sen olasin şağ u esen

ṬŪL U DIRĀZ MIŞR-I KĀHİRE’DE ĞURBET-GŪZĪN OLDIĞIMUZDA
YAZILMIŞDUR

9

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Göñül sūy-ı vaṭandan dūr olup fırkatdedür şimdi
Diyār-ı yārdan maḥrūm olup zaḥmetdedür şimdi
Geçüp vādī-i zevk u ‘īşden külfetdedür şimdi
Duçar olmuş belā gird-ābına şiddetdedür şimdi
Düşüp yād illere dil şanma kim rağbetdedür şimdi
Belā-keş zümresinüñ hem-demi ğurbetdedür şimdi
- 2 Şabāḥum zevkden dūr u mesāmuz şevkden mehcūr
Dil-i pūr-zārımız yek-laḥza olmuşdur degül mesrūr
Ḥarāb oldı vüçūdum mülketi olmuş iken ma‘mūr
Zücāc-ı ḥātırım seng-i ḥavādişle daḥi meksūr
Düşüp yād illere dil şanma kim rağbetdedür şimdi
Belā-keş zümresinüñ hem-demi ğurbetdedür şimdi
- 161 b 3 Yok mıdur ey çarḥ-ı gerdün sende hīç nāmūs u neng
İtdigün bīdādı itmez ehl-i İslām’a Fireng
Başum üzre n’ola bārān yirine yağarsa seng
Ehl-i dille dā’imā itmekdesin perḥāş u ceng
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daḥi n’itseñ gerek
- 4 Tıfliken şalduñ bizi ğurbetlere zār u zebūn
Ḥāş oldı deşt-i ḥayretde baña mülk-i cünūn
Tīr-i ğamla eyledüñ ol deñlü kim bağrımı ḥūn
Ḥātırımda kalmadı bir zerrece şabr u sūkūn
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daḥi n’itseñ gerek
- 5 Çünki olmuşdum cihān içre be-taḥdīr-i Ḥudā
Çardeh sālinde oldum ümmile ebden cüdā
Niçe demler eyledüm seyr ü seferler her yaña

Derd ü ğamla künc-i mekteb şimdi cāy oldı baña
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daħı n'itseñ gerek

6 Cām-ı zehr-ālūd-ı çarħı eyledüm her demde nüş
N'ola deryālar mişāli eylesem cüş u ħurüş
Şimdi dehrüñ sanki bir abdālıyum ħāne-be-düş
Kimse tutmaz nāle-i feryād u efgānıma güş
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daħı n'itseñ gerek

7 Göz açup ğurbetde gördük kendümüz tenhā ğarīb
Ĥün-ı ğam zehr-i sitem hep bize olmışdur naşīb
Oğurum *naşrun minallāhı* dirüm *fethun karīb*⁶⁷
Söylesem derd-i dilüm olsaydı baña bir ħabīb
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daħı n'itseñ gerek

162 a 8 Böyle giderse bu ğurbet miñneti tül u dirāz
Bulması emr-i muğarrerdür vüçüdüm ihtizāz
Baña bir raħm itmez oldı her kime açdumsa rāz
Ey felek itmem saña da şimdi ben nāz u niyāz
Dād elüñden ey felek feryād elüñden ey felek
Eyledüñ ber-bād cism ü cān daħı n'itseñ gerek

ṬŪL U DIRĀZ MIŞR-I KĀHİRE'DE ĞURBET-KEŞ Ü İKĀMET OLDIĞIMUZDA
ĤĀL Ü ZĀRIMUZA MŪNĀSİB BU MŪSEDDDES YAZILMIŞDUR

10

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Gönül sūy-ı vaṭandan dūr olup fırkatdedür şimdi
Diyār-ı yārdan maħrūm olup zaħmetdedür şimdi
Geçüp vādī-i zevk u 'işden külfetdedür şimdi
Duçar olmuş belā gird-ābına şiddetdedür şimdi
Düşüp yād illere dil şanma kim rağbetdedür şimdi
Belākeş zümresinüñ hem-demi ğurbetdedür şimdi

2 Şabāħum zevkden dūr u mesāmuz şevkden mehcūr
Dil-i pūr-zārimuz yek-laħza olmışdur degül mesrūr
Ĥarāb oldı vüçüdüm mülketi olmuş iken ma' mūr

⁶⁷ Kur'ân-ı Kerim, (Allah'ın yardımı ve yakın bir zafer.)

Zücâc-ı hâtırüm seng-i havâdişle daḥi meksûr
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâkeş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

3 Vaṭan sevdâsı itmişdür bizi bîmâr u ser-gerdân
İşüm vâdî-i miḥnet içre olmaḡdur hemân pûyân
Ciger sûzân göz giryân mürġ-ı hâtırüm nâlân
Degül düşmen aḥibbâlar da andan daḥi rû-gerdân
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâ-keş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

162 b 4 Vaṭan sevdâsı gitmez bir nefesde levḥ-i hâtırdan
Ferâġat ile geçmiş göñli bi'l-cümle meżâhirden
Çevirsem n'ola yüz şimdi eşâġirden ekâbirden
Uşandum ġurbetüñ vâdîlerini devr ü dâ'irden
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâ-keş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

5 Felek her devrde kılmış bizi bir miḥnete dūçâr
Gehî derd ü firâḡ-ı yâr gâhî miḥnet-i aġyâr
Gehî şıḥḥat virürse gâhî eyler derd ile bîmâr
Ḳomaz destümde bir kez nûş idem bir cām-ı pür-serşâr
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâ-keş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

6 Derûnumda kûdürâtı cihānuñ vaḡf olup her dem
Olupdur gice gündüz hâtır-ı nâ-şādımız der-hem
Göñülde yâreler çoḡdur velî nâ-bûddur merhem
Dem-â-dem zevḡ u 'îş ü nûşı olmış nişile müdgām
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâ-keş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

7 Ezelden 'âdetidür dâ'imâ bu çarḡ-ı gerdûnuñ
Bülendi pest ider geh ḡadrini a'lâ ider dūnuñ
Eger rif' atde ise Nâfi' â ḡam çekme mādūnuñ
Olur mesrûr bir günler gelür kim ḡalb-i maḡzūnuñ
Düşüp yâd illere dil şanma kim raġbetdedür şimdi
Belâ-keş zümresinüñ hem-demi ġurbetdedür şimdi

MÜSEDDES

- 1 Her pāke ‘urūc itse semā üzre ser olmaz
Her yemden olan berzede dürr ü güher olmaz
Fah̄r eylese cāhil ne kadar müfteħar olmaz
Her serle miyān lāyık-ı tāk u güher olmaz
Dāver bulunur dehrde çok dādger olmaz
- 163 a 2 Ol kes ki olup mālīk-i tīg u kemer ü tāk
Şādīlīk ile olmasa bir zerreye muhtāk
Ṭab‘ında kanā‘at yogise yine odur ac
Her tāk giyen eyleyemez ‘ālemi tārāk
Her nāmīle mevşūf olan nāmver olmaz
- 3 Her vādiye pūyān olarak şu gibi aķma
Bir mürşidüñ elden etegin tāk ki buraķma
Bir bīkesi taħķīr idüp başına kaķma
Taħķīķile sen sīrete baķ şūrete baķma
Mir‘āt-ı dil-i şāfda jeng ü keder olmaz
- 4 Bir toğrı yola rāhrev ol ḥaddiñi aşma
Mevc-āver olup Nīl gibi her yire taşma
Sūd isteme her tīre-nihādāna yanaşma
Baķ rūyına sevdā-yı ser-i zülfe tolaşma
Şeb-tārda hīç māye-i feyz-i şehir olmaz
- 5 ‘Ālemde kimi gördüm ise derd ile der-hem
Olmuş ġamīle ehl-i dilüñ ḥātırı müdğam
Nāfi‘ arama boş yire ‘ālemde çeküp ġam
Nādir bulunur ehl-i hüner dehrde her dem
Her gördüğün eşcār serinde şemer olmaz

ELLİ ALTI TĀRĪḤİNDE KAŞR’DA VĀḤĪ‘ MEKTEBE ḲORANTĪNA GİRÜP ÜÇ
MĀH MAḤBŪS OLDIĞUMUZDA YAZILMIŞDUR

12

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Ser-ā-pā ‘ālemi geşt ü güzār itmiş idüm ben heb
Arardı dā‘imā bir cāy-ı āsāyiş hemān meşreb
Ne bir bey‘ ü şirā olurdu maķşad baña ne mekseb
Hemān bir ḥātır-ı ḥōş olması idi baña maṭleb
- 163 b İlāhī düşdi dil kayda ḥalāş eyle bizi yā Rab

Şanasın dūzaḡ olmışdur bu günlerde bize mekteb

2 Gezerken lāubālī ‘ālem içre ḡatırum ḡurrem
Derūnum olmışiken āşinā biġāneye maḡrem
Cihānda lafz-ı ḡorintina bilmez iken aḡdem
Dil-i meksūrıma āzādelik olmış iken merhem
İlāhī düşdi dil ḡayda ḡalāş eyle bizi yā Rab
Şanasın dūzaḡ olmışdur bu günlerde bize mekteb

3 Teraḡḡum itmediler taḡdılar hep bizi bir dāra
Ḳulaḡ aşmadılar ḡiḡ kimseler bu āhile zāra
Bu sūziş birle yaḡsam çok ḡökleri nāra
Buña teslīm ile yoḡdur ḡazādan ḡayrı bir çāre
İlāhī düşdi dil ḡayda ḡalāş eyle bizi yā Rab
Şanasın dūzaḡ olmışdur bu günlerde bize mekteb

4 Mekān taḡşış ḡılmışlar bize bir tīre zindānı
Şovuḡdan görse nār içre ḡaçar hep zemherīr anı
Yatan bir gicecik ol tīre cāy içre virür cānı
Bize lāzım du‘ā itmek oḡuyup lafz-ı Ḳur‘ānı
İlāhī düşdi dil ḡayda ḡalāş eyle bizi yā Rab
Şanasın dūzaḡ olmışdur bu günlerde bize mekteb

5 Ḡöñül itmiş iken her demde tenhālık ile ülfet
Ḥuḡur eyler iken künc-i ferāḡat içre bir müddet
Mişāl-i ḡargele bir cāya düşdük şimdi bā-miḡnet
İderseñ Nāfi‘ā şabrı bulursuñ sonra sen ‘izzet
İlāhī düşdi dil ḡayda ḡalāş eyle bizi yā Rab
Şanasın dūzaḡ olmışdur bu günlerde bize mekteb

ANṬĀKİYYE MIŞR’A EMR OLINDIĞIMUZDA BAḡRDE MÜBTELĀ
OLDIĞIMUZ EZİYYET VE ŞİḲLET İÇÜN TAḤRİR OLINMIŞDUR

13

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ulün

164 a 1 El-minnetü lillāh açıldı dil ü dīde
Ḥaḡḡ-ı emelüm levḡ-i dile oldu keşīde
Keştī-i vücūdı sürerek rāh-ı sedīde
Yelken kürek ile atılup bevn-i ba‘īde
Şaldum bu ḡöñül zevraḡını baḡr-i sefīde
Oldum müteveccih ḡaraf-ı rāh-ı ümīde

- 2 Ğurbetde koyup illere eṭfāl ü ‘ayālī
Gördük yine bir gice içinde bu ḥayālī
Yollara düşüp çağırarak yellī yelālī
Beylān’da bī-lāne yaḫub perr ile bālī
Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 3 Evvel çıkuban sūzişile sūy-ı vaṭandan
Cān mürğī şanasın ki çıkar burc-ı bedenden
Taḫdīr-ı Ḥudādur bu ne senden ve ne benden
İmdād umarak Ḥazret-i Veysī-i Ḳaren’dan
Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 4 Biñ ḥavf u hirāsile çıkup sūy-ı kenāra
Ḥasret ile yaḫdum dīl-i pūr-zārımı nāra
Baḥr içre inüp diyerek Allāh oñara
Bindük hemān ol fülk-i felek-sāya ne çāre
164 b Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 5 Bindük gemiye miḥnetile çār u nāçār
Birkaç rüfeḳā ile olup derde giriftār
Olduk müteveccih-ı ṭaraf-ı ḥālīḳ-ı Cebbār
Kār eyleyerek rüz u şeb evrādile ezḳār
Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 6 ‘Arz eyleyicek āyīne-i baḥre cemālüm
Ḳalmadı yüzime naḫar itmege mecālüm
Çalḳandı gönül fülki yaman oldu ḥālüm
Müzdād olarak ḫüzn ile endūh-ı melālüm
Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 7 Mısr’uñ şekeri lezzeti ḥōş geldi mezāḳa
Ḳismet anuñ içün bizi çok yordı uzaḳa
Ğam baḥrine ḍalup yanarak nār-ı firāḳa
Mānend-i meges düşdi gönül böyle duzaḳa
Şaldum bu gönül zevraḫını baḥr-i sefīde
Oldum müteveccih ṭaraf-ı rāh-ı ümīde
- 8 Görmüş degül idüm keder-i baḥr-i girānı

165 a Sevdāzede itdi beni şugrā feverānı
Geh cūşış-i deryā geh re'sūñ deverānı
Endūh-ı firāķile yaķub bu dil [ü] cānı
Şaldum bu gönül zevraķını baħr-i sefīde
Oldum müteveccih ıaraf-ı rāh-ı ümīde

9 Nāfi' bu ķadar felekde çekdükse felāket
Bir gün ola Hāķ'dan saña ğam çekme 'ināyet
Her renc verāsında muķarrer nice rāħat
Çün emr-i veliyyü'n-ni' ama idüp iṭā' at
Şaldum bu gönül zevraķını baħr-i sefīde
Oldum müteveccih ıaraf-ı rāh-ı ümīde

MÜSEDDDES TERCİ'-İ BEND Lİ-NĀMIḲIHİ'L-FAḲĪR

14

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Men ki dīvāne degül de yā neyin
Nüh şadefde şanki bir dür-dāneyin
Bī-ser ü sāmān bir dīvāneyin
Cām-ı 'aşķile ezel mestāneyin
Şem'-i ħüsne şevķile pervāneyin
Yanayın ey şem'-i rüşen yanayın
- 2 Zülf-i müşğīnün ruħuñ üzre gören
Nāfe-rīz olmış dir āhū-yı Hoten
Reşķ-i rindānuñla hep dürr-i 'Aden
Dil şikest olmaķda ey ğonçe-dehen
Sen gül açıl gül gibi gülşende ben
Yanayın ey şem'-i rüşen yanayın
- 165 b 3 Olmuşum deşt-i melāmetde devān
Hāşılumdur deşt-peymālıķdur hemān
Dehr bāzārındadır sūdum ziyān
Süz-ı 'aşķum saña ger kılsam beyān
Baña dirsın ıurma 'aşķ odına yan
Yanayın ey şem'-i rüşen yanayın
- 4 Künc-i ğamda bu dil āh u zār ile
Hem-dem oldı bu dil-i bīmār ile
Giceler tā-şubħ baħt-ı tār ile
Kārımız geçmekde kār-zār ile

Sûz-ı dilden âh-ı âteş-bâr ile
Yanayın ey şem‘ -i rûşen yanayın

- 5 Bir lebi şîrîn için Ferhâd olup
Kûh-kenlikde ‘aceb üstâd olup
Tîşe-i ğam urmağa mu‘tâd olup
Maḥv idüp bu cismümi ber-bâd olup
Ḥaşre dek dilde bu resme yâd olup
Yanayın ey şem‘ -i rûşen yanayın
- 6 Söylesem bir kez saña derd-i derûn
Zâhir olur anda biñ dâğ-ı cünûn
Oluban şabr u şebâtum bî-sükûn
Sûz-ı sînem olmada ḥadden füzûn
Evc-i eflâke diküp âhum sûtûn
Yanayın ey şem‘ -i rûşen yanayın
- 7 Gerden-i sîminin ol şûḥuñ müdâm
Kıluram endîşe-i ḥulyâ-yı ḥâm
166 a Boynuma zülf-i girihgîrini dâm
Eyleyüp Nâfî‘ bu dil mürğını râm
Âteş-i ‘aşķile tâ rûz-ı kıyâm
Yanayın ey şem‘ -i rûşen yanayın

ĠAZEL-İ HEVÂYÎ

1

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün

- 1 Kaçduñ bu Mışırdan yine sen Şâma mı düşdüñ
Gündüz mi ulaşduñ yâḥûd aḥşâma mı düşdüñ
- 2 Atılmış idüñ hem-çü şapan taşı hevâya
Şehr içre şoķaķlara mı ya tama mı düşdüñ
- 3 Bozacılara bir daḥi gitmem didüñ ammâ
Cem‘ iyyet-i fellâḥile ibrâma mı düşdüñ
- 4 Çingânelerüñ düğüñine da‘vet olındüñ
Ṭavul ile zurna ile ikrâma mı düşdüñ
- 5 Ṭutduñ orucu başdan ayağa ramazânda
Şimdi heves-i lu‘bile bayrama mı düşdüñ

6 Pervendlik ile medh olunurduñ il içinde
Gerden kelek ile yine düşnāma mı düşdüñ

7 Bu deyr-i fenā içre hevāyī niçe demler
İrmeni keşīşi gibi aşnāma mı düşdüñ

HEVĀYĪ

2

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Vücūdumda yigitlik olmamağ cānsızlığıumdandur
Yüzümde bu ʔarāvet yoklığı ʔansızlığıumdandur
- 2 Bu deñlü acıkup ʔarnum çağırup āh çekmekden
Şabāḥ aḥşāmlarda çok gelür nānsızlığıumdandur
- 3 Elümde bardağımı ʔoldururken düşdigüm cānā
Ayağum dolaşup yollarda iz' ānsızlığıumdandur
- 166 b 4 Ğarīb yigitlik ile gezmemez hep köylerin Mısr' uñ
'Uyün-ı nāsda yek zerrece nānsızlığıumdandur
- 5 Şovuk şıcağ dimeyüp yaz u kışda cübbesiz
İki şaltayla malṭa daḥi 'irfānsızlığıumdandur
- 6 Babasız bir çocukken yine babalandığım ḥalka
Edebsiz oturup meclisde erkānsızlığıumdandur
- 7 ʔapağı atdı gitdi her ne kim var idi kīsemde
Aşımız pişmediği şanma ʔazğansızlığıumdandur
- 8 İşerdüm ben ṭabībūñ baḫduğı ʔarūreye ammā
Baña bunca tekāsül cümle dermānsızlığıumdandur
- 9 Beg ü pāşā olup da göñlüm ister çok gezüp tozmağ
Ne çāre at ʔatır çādırla sāyvānsızlığıumdandur
- 10 Bizüm kör ḥāne içre dört yaña seyr itmeyüp yatmağ
Baḫar bir pencereyle daḥi eyvānsızlığıumdandur
- 11 Bu ḥāristān-ı 'ālemde Hevāyī ʔorḫusız gezmek

Kayış tonile güleşci gibi dāmānsızlıgumdandur

3

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 İlün çifte öküzinden bizüm bir tanımuz yegdür
İlün hürmenlerinden tā bizüm bir dānemüz yegdür
- 2 Kibāruñ maṭbahında tabḥ olan güc ile güllācdan
Bizüm ocaḡda bişen kayğısız kayғанamuz yegdür
- 3 Bütün Anaṭolu içinde olan begile paşadan
Bizüm Rūm illerinde çalgıcı çingānemüz yegdür
- 4 Gice şoḡbetlerinde fındık u fıstık bulunmazsa
Pişüp āteş içinde çatlamış kestānemüz yegdür
- 5 Feraḡ günleri içre ya sürūr diyü çağırmaḡdan
Keder fikr itmege tenhāca bir ḡam-ḡānemüz yegdür
- 6 Hikāyāt-ı ‘acīb-i kışsa-i Şīrīn ü Leylā’dan
Gice ḡam-ḡānemüzde bir qurı efsānemüz yegdür
- 167 a 7 Dügün hengāmesinde sāz u sözler ḡuş kıılmaḡdan
Şadā-yı āhı nāya uydırup eḡānımız yegdür
- 8 Hezārān ehl-i ‘aḡla ḡul olup maḡkūm olmaḡdan
Çıḡup dīvānda ḡūkm itmege bir dīvānemüz yegdür

SER-‘ ASKER PAŞA İLE İSKENDERİYYE’YE VARDIĞIMUZDA YAZILMIŞDUR

4

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sāye-i ser-‘ askeride hep şaḡīr ile kebīr
Vefḡ-ı dil-ḡāh üzre olmış her biri bir cāygīr
- 2 Kimi ‘ālī ḡaşrda olmış şerefle müsteken
Kimi ‘izz ü nāz ile olmış serīr üzre ḡarīr
- 3 Herkesün ḡalince başt olmış bisāṭı altına

Hep pür olmuş cümle mefrûşâtile bālâ-yı zîr

- 4 Lîk bu hattâtile bî-çâre ‘âciz Nâfi‘’ün
Anlara olmuş haşîrûn üsti tâ bi’se’l-maşîr
- 5 Çünkü yokdur anların ahvâlini eyler su’âl
Hağ te‘âlâ anlara olsun hemân ni‘me’n-naşîr
- 6 Yaz günü yatmak haşîr üzre egerçi hoşdurur
Lîk tahta kehle sinek şabrı bir emr-i ‘asîr
- 7 Çünkü herkes buldığı bisâta oturmuş hemân
Bulmaduk bir şey konağlar içre biz ğayr ez-haşîr
- 8 Âh kim bir şâhibü’l-hayr olsa da kıysa idi
Altımuza bir bisât itseydi mebsûtü’z-zamîr
- 9 Olsa idük bârî erbâb-ı tecerrüdden hele
Eyler idük böyle yirde kalmadan hażz-ı vefîr

TERCİ‘-İ BEND-İ MÜSEDDES Lİ-NÂMIKİHİ

15

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 167 b 1 Cebînüñ evc-i hüsne âfitâb-ı ‘âlem-ârâdur
Temâşâ itmek için rûyuña ‘âlem müheyyâdur
Dü çeşmüñ üstine kaşuñ kurulmuş çünkü bir yâdur
Tururlar her yaña ‘âşıqların emşâli ber-pâdur
Şeref burcında toğmış ruhların bir mâh-ı ğarrâdur
Cebînüñde fûrûğ-endâz olan nûr-ı tecellâdur
- 2 O dem kim dest-i kudret tînet-i pâküñ idüp tahmîr
Gül-i firdevsden bûy-ı laţîfûñ eylemiş ta‘tîr
Meşâm-ı cân-ı ‘uşşâkı idüp ol bûydan ta‘tîr
Bu vechile senüñ şanıña şâyân oldı bu ta‘bîr
Şeref burcında toğmış ruhların bir mâh-ı ğarrâdur
Cebînüñde fûrûğ-endâz olan nûr-ı tecellâdur
- 3 Görenler şîve-i nâz ile cânâ hüsni ü eţvârûñ
Ser-â-pâ oldılar âşüfte vü dil-sûz bîmârûñ

Nigāh it raḥmile ḥālī nedür bu ‘āşıḳ-ı zāruñ
Ḥulāşa başḳa bir sırr-ı Ḥudā’dur seyr-i didāruñ
Şeref burcında toğmış ruḥlaruñ bir mäh-ı ğarrādur
Cebīnünde fūrūğ-endāz olan nūr-ı tecellādur

- 4 Bu ḳadd-i dil-güşā vü ḳāmet-i dil-cū ki var sende
Cihānuñ ser-firāzānı niçün olmaz saña bende
Kimi pāmāl-i esb-i nāzuñ olmuş kimi efgende
‘Aceb bir sen gibi gelmiş midür dünyāya nāzende
Şeref burcında toğmış ruḥlaruñ bir mäh-ı ğarrādur
Cebīnünde fūrūğ-endāz olan nūr-ı tecellādur
- 5 Senüñ bu āteş-i ruḥsāruñ ile sūziş-i sinem
İki ‘āşıḳdur olmuş birbiriyle şanasın hem-dem
168 a Bu sūzişle olurlarsa n’ola anlar dil-i ḥurrem
Bu maẓmūnı okur erbāb-ı diller şānuña her dem
Şeref burcında toğmış ruḥlaruñ bir mäh-ı ğarrādur
Cebīnünde fūrūğ-endāz olan nūr-ı tecellādur
- 6 Cihān içre nihāl-i nevres-i bāğ-ı melāḥatsın
Henüz açılmamış bir gonçe-i şāḥ-ı sa‘ādetsin
Giyüp gülgün libāsı gün gibi gülşende rāḥatsın
Ḥırāmān ḳaddile gūyā kıyāmetden ‘alāmetsin
Şeref burcında toğmış ruḥlaruñ bir mäh-ı ğarrādur
Cebīnünde fūrūğ-endāz olan nūr-ı tecellādur
- 7 Şeh-i ḥüsn-i bahāsın nāz ile geldükde reftāra
Niyāz erbābınuñ tāḳat mı var ağızında güftāra
Biri üftādegānuñ Nāfi‘-i bīmār u bī-çāre
Yazar bu resmile vaşf-ı cemīlūñ çarḥ-ı devvāra
Şeref burcında toğmış ruḥlaruñ bir mäh-ı ğarrādur
Cebīnünde fūrūğ-endāz olan nūr-ı tecellādur

TERCİ‘-İ BEND-İ MÜŞEMMEN Lİ-NĀMIḲIHİ

1

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Çün be-taḳdīr-i Ḥudā-yı ḥazret-i Ḥayy-i Ḳadīr
Aḳdemā olmuş iken ben ḳayd-ı mektebde esīr
Kārimuz çekmek iken her demde endūh-ı vefīr
Söylesem derdimi ta‘dād idemem yüz biñde bir
Ḥaste-ḥāne içre şimdi ḥālimüz oldu ‘asīr

Şimdi bu cāy olmuş ise bize tā bi 'se'l-maşīr
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşīr
Tā ki bu derd-i dil-i zārum ola şıhhat-peẓīr

- 168 b 2 Cism-i zārum eyledi bu derd [ü] zaḥmet nā-tüvān
Gice gündüz bu meşakkatden dil eyler çok figān
Her zamān böyle gider ise olur ḥālüm yaman
Derdimi ızhār kılsam da ger itsem de nihān
Kimsenüñ girmez kulağına bu sūz-ı dil hemān
Eyler imdādı baña ancak o Rabb-i müste'ān
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşīr
Tā ki bu derd-i dil-i zārum ola şıhhat-peẓīr
- 3 Nev-civān iken felek bizi düşürdi ğurbete
Pister-i ğamda bizi uğratdı niçe kürbete
Dür olup sūy-ı vaṭandan düşdi dil çok miḥnete
Ḥâtırum öğrenmiş iken dōstlarla ülfete
Şimdi acı gelür düşmek bu deñlü zaḥmete
Eylerüm şabr u taḥammül bu belā-yı şiddete
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşīr
Tā ki bu derd-i dil-i zārum ola şıhhat-peẓīr
- 4 Bir yaña ğurbet esīri bir yaña derd-i firāk
İtdi dünyā miḥneti tā ṭākat-i kaddimi ṭāk
Yok durur yanumda bir yār-i nedīm ehl-i vifāk
Hem-nişīn yārlar var ise de benden ırāk
Şimdi kıldı telḥ-ter şīrīn iken evvel mezāk
Böyle giderse degül dür olmamuz ehl-i merāk
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşīr
Tā ki bu derd-i dil-i zārum ola şıhhat-peẓīr
- 169 a 5 Raḥm ider her bir gören ḥāl-i dil-i zārum benüm
Olmaz itfā baḥrlar nūş eylesem nārum benüm
Var bu cānı virmege cānāna ikrārüm benüm
Bir 'ilāc eylerse derd-i zārıma yārüm benüm
Ḥ'ābı görmez şubḥa dek bu çeşm-i bīdārüm benüm
Nāfi' ā sağ ola bir gün cism-i bīmārüm benüm
İsterüm ancak Cenāb-ı Hakk ola bize naşīr
Tā ki bu derd-i dil-i zārum ola şıhhat-peẓīr

TERCİ' -İ BEND-İ MÜSEDDES Lİ-NĀMIKIHİ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Güzelsin nūr-ı ‘aynum çarh-ı hüsne mäh-ı tábānsın
Bu gülzâr-ı cihānda hûb bir serv-i hırāmānsın
Olursın ins-veş zāhir perî-veş gāhî pinhānsın
Girersin ‘aşık-ı bî-çāreler gönline bir cānsın
Efendim cism-i ‘uşşāka degül cān belki cānānsın
Neden bu hüsni dil-süzile tâ bizden gürizānsın
- 2 Dil-i nā-şāduñı itmedüñ lütfuñla bir gün şād
Ġarīb-i nā-tüvānı kılmaduñ ihsānıñile yād
Raķībüñ hātırını hōş idüp kılduñ aña imdād
Dil-i ‘uşşākı kılduñ dā’imā derd ü heme mu‘tād
Efendim cism-i ‘uşşāka degül cān belki cānānsın
Neden bu hüsni dil-süzile tâ bizden gürizānsın
- 3 Senüñ nār-ı firāķuñ gelmesün dünyāda bir ferde
Ġudā düş itmesün bir kimse’[i] ‘ālemde bu derde
Nümāyān mı ‘aceb bu sözler āteşile aķkerde
Ne dilde táb u tākāt var ne ‘aķl ü hūş var serde
Efendim cism-i ‘uşşāka degül cān belki cānānsın
Neden bu hüsni dil-süzile tâ bizden gürizānsın
- 169 b 4 Düşelden baħr-i ‘aşka keştî-i ümmîd hayretle
Ser-ā-pā dönmede girdāb-veş başum felāketle
Yoluñda görmedüm bir gün geçe rûzum meserretle
Hemān sağ ol efendim dehrde sen ‘izz ü devletle
Efendim cism-i ‘uşşāka degül cān belki cānānsın
Neden bu hüsni dil-süzile tâ bizden gürizānsın
- 5 Serîr-i kāmranî içre sen bul zevķ-ı bî-pāyān
Hemîşe vuşlatuñ bezmine ‘aşıklar ola şāyān
Vişālüñ mîvesinden kalmasun Nāfi‘ daħi hırmān
Şafālarla serîr-i şıhhat üzre sen de ol şādān
Efendim cism-i ‘uşşāka degül cān belki cānānsın
Neden bu hüsni dil-süzile tâ bizden gürizānsın

TERCİ‘-İ BEND-İ MÜSEDDES Lİ-NĀMIĶIHİ

17

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Düşdi gönلüm bir saçı Leylāya oldı çün esîr

Haḡdan özge ḡāl-i zārumdan degül kimse ḡabīr
‘Aşḡ odı yaḡdı dil-i pūr-zārı mānend-i sa‘īr
Kimden ümmīd-i necāt itdiyse bu ‘abd-i faḡīr
Māh-ı maḡşūdum dilümde olmadı ḡiç müstenīr
İsterüm virsün necātum baña Allāh-ı Ḳadīr

2 Vādī-i ‘aşḡ içre ser-gerdān olup gezdüm revān
Kūh u deşt oldı baña mecnūn mişālī āşiyān
Ḥālūmi ol māha itdümse ne deñlü ben beyān
Olmadı ol dilber-i mümtāz yanında ‘ayān
Çārsū-yı ‘aşḡda oldı bugün sūdum ziyān
İsterüm virsün necātum baña Allāh-ı Ḳadīr

170 a 3 Nāz ile perverde olmuş sen ki bir maḡbūbsın
Zümre-i ‘uşşāḡ nezdinde ziyāde ḡūbsın
Ehl-i raḡbetler yanında dilber-i merḡūbsın
Cām-ı billūr içre şan bir kāse-i meşrūbsın
Bu cemāl-i ḡūbile bir şūḡ-ı şehr-āşūbsın
İsterüm virsün necātum baña Allāh-ı Ḳadīr

4 Derd-i ‘aşḡa düşeli oldı dilüm āşūfte zār
Ḥāne-i şabr u ḡarārüm oldı birden tārümār
Şūret-i ḡāl-i derūnum kime itsem āşikār
Sāḡa-i ümmīdden eyler kenār üzre firār
Luḡfile yanumda itmez bir nefes daḡı ḡarār
İsterüm virsün necātum baña Allāh-ı Ḳadīr

5 Nāfi‘ā şabr it belā bārına sen merdān olup
Ḳıl taḡammül dehr-i dūnuñ derdine pūr-cān olup
Düşdüñ ise nār-ı ‘aşḡ içre bugün biryān olup
Bir gün olur ḡōş olursın dehr dīger-sān olup
Ḥāḡır-ı maḡzūnımız da ḡurrem ü ḡandān olup
İsterüm virsün necātum baña Allāh-ı Ḳadīr

NA‘T-I ŞERİF-İ RESŪL-İ EKREM ŞALLALLĀHU ‘ALEYHİ VE SELLEM

5

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1 Ey risālet ḡüsnine rūyuñ ki virmişdür şu‘ā‘
Pertev-i zātuñdan oldı kā’ināta iltimā‘

2 Ṭolmuş idi şöhret-i ḡüsnüñ senüñ āfāḡda

- Sırr-ı ğayb itmiş degüldi vechden keşf-i kınâ⁶⁸
- 170 b 3 Hıbb-ı pākūn cānuma odlar burakmışdı o dem
Şīt-i iclāl-i nübüvvet itmiş idüm istimâ⁶⁸
- 4 Ravza-i pāke okurlar zā'ir-i ervāḥ-ı kıuds
Bu durur eşref mekân [u] bu durur ḥayrū'l-bükâ⁶⁸
- 5 Cāy-ı āsāyişleri olmaḳdadur düzaḥ-nişān
İtmeyenler şir⁶⁸ at-i İslāmuñ üzre ittibâ⁶⁸
- 6 Dü lebünden zāhir olan ḥükmüñ icrâ oldı hep
Kim dimişler *küllü sırrın cāveze'l-isneyni şā⁶⁸*
- 7 Yâ resûlallāḥ şefâ⁶⁸ at kânısın redd eyleme
Senden eyler Nâfi⁶⁸ -i bīmār ancak intifâ⁶⁸

ĠAZEL

222

Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Bî-vefâ yâri yâr olur şandum
‘Ahdine üstüvâr olur şandum
- 2 ‘Arz-ı ḥâl eyledüm rikâba düşüp
Kaydımız der-kenâr olur şandum
- 3 ‘Aşkuñ olmazmış ihtiyârı hîç
‘Āşıkâ ihtiyâr olur şandum
- 4 Mekş ider şan bu çarḥ-ı devvârı
Devrine ber-ḳarâr olur şandum
- 5 Mîve-i vaşl-ı yâri kıldum ümîd
Tâ anı âbdâr olur şandum
- 6 Kayd-ı dünyâya aldanup kıaldum
‘Ālemüñ soñı var olur şandum
- 7 Nâfi⁶⁸ â bâğ-ı dehr-i fânîñüñ

⁶⁸ Kur'ân-ı Kerim, (Sırrını üçüncü kimseye duyurma, her sırrı ancak ikinciye açmak caizdir)

Her nihālinde bār olur şandum

ZÜ'L-FİKÂR EFENDİ TÛL [U] DIRÂZ MEKTEBDE İKÂMETİNDE
YAZILMIŞDUR

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 171 a 1 Bâreka-l'lâh dem-be-dem hoşdur likâ-yı Zü'l-fikâr
Meşreb-i pâkize vü kalb-i şafâ-yı Zü'l-fikâr
- 2 Nakd-i cânın bezl ider bulsa reh aḥbâbına
Ol kadar keşretde olmışdur seḥâ-yı Zü'l-fikâr
- 3 Dâ'imâ kesb-i kemâlât itmede kârı anuñ
Cidd ü sa'yiyle geçer şubḥ u mesâ-yı Zü'l-fikâr
- 4 Dâhil olmuş mekteb-i 'irfâna ol nev-sâl iken
Başmamış bir câya andan özge pâ-yı Zü'l-fikâr
- 5 Halkdan yüz döndirüp itmiş dilin ğamdan emîn
Bâb-ı Hâk olmuş dem-â-dem ilticâ-yı Zü'l-fikâr
- 6 Şîr-i Yezdân-ı Hudâdan oldığıyçün yâdigâr
Herkes şîrîn gelmişdür edâ-yı Zü'l-fikâr
- 7 'Unşur-ı pâkinde vardur cevher-i zâtı anuñ
Kıymetile olsa ger 'âlem-bahâ-yı Zü'l-fikâr
- 8 Nağme-i dil-cüyile olsa eger Kur'an-h'ân
Sâmi'ine rûḥ-baḥş olur şadâ-yı Zü'l-fikâr
- 9 Devr-i cevrenden niçe dem ḥûn-ı ğam nûş eyleyüp
Derd ü ğam cevr ü sitem olmuş ğıdâ-yı Zü'l-fikâr
- 10 Kabza-i taqdîre virmişdür zimâm-ı kudretin
Ḥabl-i teslîm ile bağlanmışdur ridâ-yı Zü'l-fikâr
- 11 Zerreâsâ künc-i 'uzletde ger oldıysa nişîn
Zâhir olur şems-veş bir gün ḥafâ-yı Zü'l-fikâr
- 12 Hurde-sâl iken anı Mevlâsı itmişdür yetîm
N'ola çün dürr-i yetîm artsa bahâ-yı Zü'l-fikâr

- 13 Zîver-i ser-levḥa-i ‘arş üzre yazsunlar anı
Çıkṣa üstâdı lisânından du‘ â-yı Zü’l-fikâr

ĠAZEL-İ HEVÂYÎ

4

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 171 b 1 Kırık bardaklarum var evde ammâ şerbetüm yokdur
Çanaḡ çömlek çok ammâ maṭbaḡumda ni‘ metüm yokdur
- 2 Meger kim kara taḡdan artık imiş kıymet ü kadrüm
Şanurdum yârümün yanında aṣlâ sıḡletüm yokdur
- 3 Gümüşcilik idüp çok pâre cem‘ itmek idi kaşdum
Velîkin bir çöpi ḡaldurmaḡa hîç ḡudretüm yokdur
- 4 Sürüldümse yeñi aylar mişâli şehrdan şehre
Biḡamdillâh hele şimdi o deñlü şöretüm yokdur
- 5 Harem ağaları elüm öpüp başına ḡorlar hep
Beg ü paşaların yanında şanmañ ḡürmetüm yokdur
- 6 Uzun Çarşuda bir dükkân açup olur idüm ḡoş-ḡâl
Elümde n’eyleyüm ser-mâyem ile şan‘ atum yokdur
- 7 Nedür fır fır ṭolaşmaḡ iki çuval arduñ ardınca
Bu yıl degirmeni içre benüm bir nevbetüm yokdur
- 8 Uşandum her bir işden n’ola bir sâ‘î olursam da
Ne çâre gitmek içün yola seyr ü sür‘ atüm yokdur
- 9 Ġarîblik yazusı evvel yazılmış başuma cânâ
Anuñ bu yad illerde aṣlâ raḡbetüm yokdur
- 10 Neseble iftiḡâr itmek baña ḡoş iş idi ammâ
Velîkin bir şeref ehline ḡaṭ‘ â nisbetüm yokdur
- 11 Çok işler çıkarup bir birine dehr ḡatardum ben
Biraz mâl ü ‘asâkirle elümde fırşatum yokdur

- 12 Oruc vaḳti gelüp herkesle imsāk eylerüm ammā
Ne çāre ḳoynum içre baḳmaḡa bir sâ' atüm yoḳdur
- 13 Nizām içre girüp de biñ başı olmaḡ idi ḳaşdum
Alaylarda velākin giyecek bir kisvetüm yoḳdur
- 14 Hevāyî māl-i ḥulyālarla ṭoldurdum taḡ u ṭaşı
Biḥamdillāh hele bu yolda ṣimdi ḥissetüm yoḳdur

LÜĞAZ-I SÂ' AT

2

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 172 a 1 Ol nedür kim bir ḳamer-ṭal' at civān
Māh-rūlarla ider ülfet her ān
- 2 İbn-i vaḳt ehl-i dil şāḥib-hüner
Nezd-i ḥāṣ u 'āmda pek mu' teber
- 3 Oldıḡıyçün kendüsi ehl-i derün
Ülfetidür hep şafā-baḡṣ-ı derün
- 4 Herkesün ḳoynına girmekdür işi
Şāḥibi eyler anuñla cünbişi
- 5 Herkesi āḡāh ider hengāmdan
Bir dem olmaz ser-nigün bir cāmdan
- 6 Bir ḳıl ile bend olınmış āleti
Gösterür her vaḳtde bir ḥāleti
- 7 Ḥalk elinden ḥaylî çekmişken cefā
Reh-nümālıḳla ider ḥalka vefā
- 8 Şanma kim şabr u sükündür 'ādeti
Raḳṣsız geçmez anuñ bir sâ' ati
- 9 Baḡlu zencîr ile bir dīvānedür
'Aḳlile meşhūr bir ferzānedür
- 10 Küfrile ṭolmuş derünü bî-gümān
Şarṭ-ı İslām lîk andandur 'ayān

- 11 Dehrde âhir zamân olsa eger
Virmede işrâṭ-ı sâ' atdan haber
- 12 Muḳtedâ-yı ehl-i şavm ehl-i şalât
Lîk virmez kimseye hergiz zekât
- 13 Kim açarsa bu lügaz sırrın eger
Nâfi' â ' âlemde oldur mu' teber

ŞEB-İ YELDÂ MEŞHÛR BEYTİNİ AḤBÂBDAN BİRİSİ TAZMÎN İÇÜN RECÂ
EYLEDÜKLERİNDE YAZILMIŞDUR

223

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 172 b 1 Kimi gördüñ bu cihân içre gelür râḫatdur
Aña elbette ğam u ḫüzn ü keder ' âdetdür
- 2 Kim ki başmış bu belâ dârına bir kerre ḳadem
Bil ki başına gelen derd ü ğam u ḳasvetdür
- 3 Bâ-ḫuşûşâ o kesüñ ḫâli yamandur kim anuñ
Rûz u şeb çekdigi hep bâr-ı ğam-ı ğurbetdür
- 4 Görmemiş kimse vefâsını bu çarḫ-ı dūnuñ
Şanma dârü diyü virdigi saña şıḫḫatdür
- 5 Nûşı nîş ile mürekkeb emeli cümle elem
Devletinüñ şoñını fîkr eyle gör kim letdür
- 6 ' Ömrine olmasa da çarḫda ḫadd ü ğâyet
Vaḳti geldükde şanasın k'anı bir sâ' atdür
- 7 Bu fenâ devleti olmaḳda fenâya mülḫaḳ
Âḫiret devletini iste ki ḫōş devletdür
- 8 Dâr-ı bî-' âḳıbeti dâ'durur dūnyānuñ
' Âlemüñ bâr-ı ğamın çekme şaḳın şıḳletdür
- 9 Düşme sevdâ-yı ser-i kākül-i zülfi-yâre
O da bir ṭurfe cünün özge ğam [u] ḳasvetdür

- 10 Dāne-i ‘ömri hebā itmededür gerdiş-i çarḥ
Āsyāba gelenün kārı da bā-nevbetdür
- 11 Ayağun bağlamada rişte-i tül u emelün
Kim ki bu ḥabli keser aña büyük devletdür
- 12 Bu küdürāt senün toğmadan ol toğdı
Senden ayrılmaması eski ḫadīm ‘ādetdür
- 13 İstemez ‘ākıl olan şād ola bu dünyāda
Hem-çü dīvāne iden herkesi bu ḡafletdür
- 14 Şehrden şehre gezüp mäh-veş olma rüsvā
Şöhret-i ḥalk bilürsin ki begüm āfetdür
- 173 a 15 Eyleseñ künc-i ḥafāyāda ḫanā‘atle sükün
Bī-tekāpūy gelen pāyüñe çok kısmetdür
- 16 Seng-i a‘ dāya senün sine-i şabruñ var ise
Kıl taḥammül ki o iş cān u dile minnetdür
- 17 Vaḥdet-i zātını Ḥaḫḫuñ ider işbāt-ı vücūd
Görinen şüret-i eşyādaki bu keşretdür
- 18 Reddi nā-mümkin olur gelse eger tır-i ḫazā
Anı zīrā ki atan saña yed-i ḫudretdür
- 19 Bu fenā dārda ger biñ yıl iḫāmet itseñ
Yine bir gün idecek kār senün rıḫletdür
- 20 Söylemişdür saña bu beyti bir üstād-ı sülḥan
Nāfi‘ ā ḫālī bu beytile anuñ müşbetdür
- 21 Şeb-i yeldāyı müneccimle muvaḫḫit ne bilür
Mübtelā-yı ḡama şor kim gice[ler] kaç sâ‘at

ÇEGEM-ZÂDE HÜSEYİN EFENDİ KUDÜS-İ ŞERİF’E MÜTESELLİM
OLDUĞLARINDA MIŞIR’DAN KENDÜYE TAHRİR OLINAN MANZÜME
MEKTÜBDUR

2

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fa‘ûlün

- 1 ‘İnāyetlü gözüm nūrı efendim
Eyā feyz-i Ḥudā’dan behremendüm
- 2 Olasın ‘izz ü devletle ser-efrāz
Daḥi aḳrānlaruñ içinde mümtāz
- 3 Dem-ā-dem ‘izz ü cāhuñ olsun efzūn
‘Adūnuñ bağırı dā’im ola pür-ḥūn
- 4 Serīr-i şıḥḥat üzre kāmrān ol
Daḥi maḳbūl-i her pīr ü civān ol
- 5 Refīḳ olsun saña her demde tevḥīḳ
Umūruñ Ḥaḳ ide ḥaḳḳile taḥḳīḳ
- 6 Ola nezdüñde maṭlūbuñ müheyyā
Ne deñlü olur iseñ deşt-peymā
- 173 b 7 Açılsun gül gibi tab‘uñ dem-ā-dem
Bu gülzār-ı cihānda ola ḥurrem
- 8 Şafā vü zevḳile kalbūñ ola şād
Dilūñ ekdār-ı dünyādan da āzād
- 9 Şerefyāb olasın ḳanda olasın
Ne yirde olasın ‘izzet bulasın
- 10 Ümīdūñ bāğı sebz olsun pey-ā-pey
Anuñ hīḳ berg ü bārı görmesün dey
- 11 Selām olsun saña bī-ḥadd ü pāyān
Du‘ālar iderüm şıdḳile her ān
- 12 Du‘āña vaḳf idüp her dem zebānum
Şenāña şarf idüp dürc-i dehānum
- 13 Firāḳuñ şiddetiyle dīde giryān
Olurken ḥasretile zār u nālān
- 14 Gözüm yollarda ḳalmışken bir eyyām
O cānibden şorarken ḥūb u peygām
- 15 Gelüp bir nāme-i maḳbūl ü merḡūb

Yazılmış müşgile şan nāme-i hūb

- 16 Ne dem kâşîd elinden oldu vâşıl
Sürûr-ı bî-şümârum oldu hâşıl
- 17 Me 'âl-i dül-güşâsından ferahnâk
Olup kalb-i cerîmüm buldı tiryâk
- 18 Haberler virdi baña şîhhatüñden
Ferah kesb eyledüm bu rihletüñden
- 19 İdüp Kuds-i Şerîf mülkine teşrîf
Müsellemlikle olmuş sizde talîf
- 20 O hâk-i pâk-i aqdeste seni Hâk
İde her bir umûruñ hayra mülhâk
- 21 Her insâna naşîb olmaz bu devlet
K'ide bu Mescid-i Akşâ'ya hîdmet
- 174 a 22 Maḳāmât-ı 'alâ-yı enbiyāya
Yüzüñ sürmek o hâk-i ıstıfāya
- 23 Hemîn hâdim olup maḥdûm olmaḳ
Ne hōş bu 'âleme ma'lûm olmaḳ
- 24 İşitdüm bize itmişsin du'âyı
Hużûr-ı şahratu-l'lâhda şenâyı
- 25 İde enfâs-ı pâküñ bize te'sîr
Kıla bu hâl ü zârum tâ ki tağyîr
- 26 Bizi kırtara bu ğurbet elinden
Girîbânım ala kürbet elinden
- 27 Biraz da hâl-i zârumdan şikâyet
Hużûr-ı 'izzete idem hikâyet
- 28 Ezelden buyimiş taḳdîr-i Yezdân
Bizi uğratmaḳ imiş derde her ân
- 29 Vaṭanda kendü hâlümde ṭururken
Şafâ vü zevḳile ḳâ'im olurken

- 30 Şıgār ile kibāruñ hem-niṣ̄ini
Mekān-ı hūb u zībānuñ mekīni
- 31 Yirüm bülbül miṣ̄ālī gülşen iken
Evim dār-ı cinān-āsā şen iken
- 32 Olurken her günüm bir ‘īd-i nev-rūz
Gicem mānende-i şem‘ -i şeb-efrūz
- 33 Kūdūrāt-ı cihāndan dūr iken dil
‘Anā vü derdden mehcūr iken dil
- 34 İderken herkes ile germ-ülfet
Şovuk şudan kılarken nūş-ı şerbet
- 35 Olup aḥbāblarile zevke meşgūl
Olurken herkesüñ ‘indinde maḳbūl
- 174 b 36 Beg ü paşa vezīr cümle a‘yān
Yanında bulmuş iken ‘izzet ü şān
- 37 Dem-ā-dem uğramazken ḥāneme ğam
Sūrūr olmuş iken ṭab‘ umla hem-dem
- 38 Şafāyile geçerken şubḥile şām
Feraḥ birle mūrūr eylerken eyyām
- 39 Egerçi yok idi ḥāl-i refāhum
Velīkin çok idi ümmīd-gāhum
- 40 Degülken bir kesüñ ḥikmiyle maḥkūm
Olurken ceyş-i ğam ṭab‘ umda ma‘dūm
- 41 Dilüm āzādelikle ḥurrem iken
Gözüm şādī ṭarabdan bī-nem iken
- 42 Ma‘ārif ehli olmuşdı enīsūm
Hünermendān-ı dehr idi celīsūm
- 43 İderdüm her dem ülfet pāklerle
Düşerdüm ḥāk-i pāye ḥāklerle

- 44 Gözümdə kıl kadar yok idi ‘ âlem
Ne ğam tağlar gibi gelürse de ğam
- 45 Geçerdi bu revişle rûzgârım
Bulunurdu ne ğam ne ğamgüsârım
- 46 Oğunsa kankı meclis içre eş‘âr
Aña vaqf olmışıdi gûşum ey yâr
- 47 İşitsem kanda bir hûb şadâyı
İderdüm hırz-ı cânım ol nidâyı
- 48 Temâşâ eyledükde gül-ruhâna
İderdüm ‘ andelîb-âsâ terâne
- 49 Çıkup yârân ile geh seyr-i bâğa
Gelürdi neş’e zevk andan dimâğa
- 50 İderdüm yâr ile ki seyr-i gül-geşt
Bize cennet olurdu kühile deşt
- 175 a 51 Serv gibi başum âzâde iken
Gönülde maṭlabum âmâde iken
- 52 Bizi bir derde itdi kim felek düş
Zamân-ı haşre dek olmaz ferâmûş
- 53 Düşürdi ğurbet-i pür-kûrbet içre
Meşâ’ibden mürekkeb zaḥmet içre
- 54 Olup derd ü meşakḳat birle yoldaş
Keder olmuşdurur hânemde ferrâş
- 55 Ne bir yâr ü enîsüm hem-nişînüm
Ne bir dâr-ı laṭîf ü dil-nişînüm
- 56 Ne ḥâlüm ‘ arz idecek hem-demüm var
Ne ‘ arz-ı ḥâl yazmağa demüm var
- 57 Kelâmum aṇlamazlar söylesem de
Ḳulaḳ aşmazlar anı ger disem de
- 58 Eger bulsam da tâ bir tercemânı

O da ‘āciz dimeden baña anı

- 59 Yoğiken bizde hîç bir zerre nāmūs
Bizi kapladı şimdi baqq u nāmūs
- 60 Gözüm aḥbāblar hicriyle giryān
Dilüm nār u firāk u ğamla nālān
- 61 Ne ğamdan özge var yār ü celīsüm
Ne hemden ğayrı bir merd-i enīsüm
- 62 Dir idüm var imiş ğurbetde raġbet
İderlermiş ğarībe ‘izz ü ḥürmet
- 63 Olurmuş ğurbet ehli şād u ḥandān
İdermiş aña meyli insile cān
- 64 Meger kim şimdi ref‘ olmuş o ḥālet
Ġarībūñ işi olmuş hep melālet
- 65 Kırarmış ādemūñ zāhrını ğurbet
Çeken bilür imiş kāhrını ğurbet
- 175 b 66 İderseñ giceler fıkr ü telāşı
Günüz çekmekdesin kayd u ma‘āşı
- 67 Gice sende ne rāḥat ile var ḥāb
Olurum gündüzinde daḥi bī-tāb
- 68 Öürsem daḥi şormaz kimse ḥālüm
Ziyād olmaḳda gün günden melālüm
- 69 Mekānum gerçi kim fevka’l-‘alādur
Velīkin ḳadrimüz taḥte’ş-şerādur
- 70 Şayarlar ḥalk bizi mün‘imāndan
Bilürler māl ıssı kāmrandan
- 71 Bizüm yoldaşımızdur şimdi iflās
Ne vechile anı derk eylesün nās
- 72 Bir oḳ ḳandan gelür ḳavs-i ḳazādan
Nişāndur gönlüm aña ol yañadan

- 73 Baña an yutdırup s-i gerdn
mdm ksesini itdi vrn
- 74 Bularu cmlesine abr iderken
Bu slb zre ayretle giderken
- 75 Grinr ret-i lem mkedder
Cihn ehli ama dm ser--ser
- 76 Yanarlar av gibi herkes derndan
Egeri ande eylerler birndan
- 77 Bel brn yamaa mheyy
Olup eyler met - abri yam
- 78 Bu derd  am dil-i zrumda merkz
arbe trumda cmle meknz
- 79 udy mear-i lem yn
Cenb- zret-i dem yn
- 80 Dai drs tedrs yn
Bin-y er i tess yn
- 176 a 81 Duyn cenb- pk-i Nu
Aılan ryna feyz-i ftu
- 82 Anula syleen bi bir kelm
all'ine viren berd-i selm
- 83 Be-- zret-i s bin Meryem
Be-srr- sre-i yt- mukem
- 84 al eyle bizi bu derd  amdan
Reh kl pymz ayd- elemden
- 85 Muammed mmetini eyle mesrr
Bild- Mslimn eyle ma mr
- 86 Bellardan emn  um
bd zre gzet inm-m

KÖSE MUHAMMED PAŞA MAR‘AŞ VĀLĪSĪ OLDUĞLARINDA MIŞIR’DAN
TEHNIYE-NĀME OLARAK YAZILAN KAŞİDEDÜR

18

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Cihān ki olmuş idi dīdem üzre tīre vü tār
Ne yār sevgisi kalmışdı dilde ne ağyār
- 2 Diyār-ı ğurbete düşmüşdi dil kūdūret ile
Göñül serāçesine çökmüş idi reml ü ğubār
- 3 Vücūdum olmuş idi āb u tābdan mahrūm
Gözime ħ‘āb ħarām olmuşidi leyl ü nehār
- 4 Tükenmiş idi metā‘ -ı heves bu ħātırdan
Revācdan kıluben nağd-i vaqtimüz ey yār
- 5 Riyāz-ı bāğ-ı emel bir dem olmayup sīrāb
Ĥazāna varmış idi anda cümle bīd ü çenār
- 6 Felek düşürmüş idi fülk-i bahtı girdāba
Ne serde rāhatı kalmış ne dilde şabr u qarār
- 7 Göñül yitürmüş idi gevher-i ümmīdini hep
Bilüm bükülmüş idi aña bakmadan her-bār
- 176 b 8 Şebāb vaqti gidüp gelmiş idi vaqt-i meşīb
Şavulmuş idi bu sūk-ı ħayātdan bāzār
- 9 Gül-i ümmīdime olmuş degüldi destresüm
Vücūdum itmiş idi ħār-ı ye’s-i pūr-āzār
- 10 Hücūm itmiş idi kılbe leşker-i endūh
Bu ‘abd-i ‘ācizi itmişdi cāndan bīzār
- 11 Firākuñ āteşi yakmışdı kılbe-i müştākı
Gözümde ağlamadan kalmamışdı şu deyyār
- 12 Kırılmış idi mizācum zücācı her yirden
O deñlü seng-i melāmet serümde kıldı nişār
- 13 Açılmış idi temāşāya niçe revzenler

- Havâdiş oğları s̄inemden eylemiřdi gūzār
- 14 Bu deñlü derd ü elem birle ğamda k̄ā'ım iken
Bu nağme-i ferağ-engīz oldu gūş-gūzār
- 15 Didüm nedür bu mağām içre rāhatü'l-ervāh
Şabāya beste olup būselikde kıldı qarār
- 16 Didi bu müjde-i pāşā-yı merd-i şāhib-şān
Diyār-ı Mar' aşā olmış o sāye-bağş-ı vağār
- 17 Semiyy-i Aḥmed-i Muḥtār şāf-dil dāver
Şafā-yı ḳalbile ma' rūf hem dilīr ü kibār
- 18 Dilinde cevher-i zātīsi gün gibi rağşān
Elinde ḳabza-i şemşīri tāb u berḳ-niğār
- 19 Vezāretinde müşār benān iken evvel
Mağām-ı mīr-i emīrānda bugün o müşār
- 20 Şafā-yı her süḥanı neş'e-bağş insāna
Şifā-yı şadr-ı şudūr olmada dem-i güftār
- 21 Elinden ayru ḳomaz şer'-i 'adl mīzānın
Yanında birdür anuñ 'adlde şığār u kibār
- 22 Olursa öz gözi de düzdi ḥāyin-i bī-dīn
Ya ḳaṭ'-ı rāh-ı nefes eyler anı ya ber-dār
- 177 a 23 Cemīl-i ṭab'ına ḥüsn-i cemālidür şāhid
Zamīr-i pākinüñ eyler şafāsını iğ'ār
- 24 İderse bir kes ile 'ömrde selāmullāh
Ferāmūş itmez anuñ ḥaḳḳını be-rūz-ı şümār
- 25 'Adū-yı cānı olup aña ilticā itse
Teraḥḥum ile ider nağd-i cānın aña niğār
- 26 Nizām-ı mülk ü beled şān-ı pākine şāyān
Ḥuzūr-ı ḳalb-i ümem aña aḳdem-i efkār
- 27 Niçe menāşīb-ı 'ulyāya sāye-bağş olup
Niçe zamān zemīn itmiş idi ol i' mār

- 28 Ne cānı var k'ide Hātem yanında cūd u seḥā
Ne zūrı var k'ide Rüstem şecā' atin ızhār
- 29 İçen raḥîḳ-ı şafā-baḥş-ı iltifâtın anuñ
Gelür mi ḥatır-ı şādına bir mey-i serşār
- 30 O pāk-zād hünerver dilr-i pāk-güher
Gelüp bu cāy-ı feraḥ-baḥşa eyleyince qarār
- 31 Bu def' a eyleyicek ' Ayntāba teşrîfi
Bu ' abd-i ' ācizi lütf ile idüp istifsār
- 32 Qadīm-i ḥaḳḳ [u] ḥuḳûḳı ferāmuş eylemeyüp
Zebān-ı nātıḳa-perdāzda idüp tekrār
- 33 O demde ḥāzır aḥbāblar cevāb virüp
Dimişler oldu o şimdi ğarīb-i dār u diyār
- 34 Muşır olup Mışra atdı şimdi anı felek
Ḥaḳîr-i derbeder eyler o yırde geşt ü güzār
- 35 Gözinde müşg-i Ḥoten gibidür sevād-ı vaṭan
Çeker gözine geçerse eline zerre ğubār
- 36 Bu resme viricek aḥbāblar cevāb-ı şavāb
Bize maḥabbet ü şevḳ eyleyüp olar ızhār
- 37 Gülüp biraz kesemüzden olup o dem ḥurrem
Neşāt-ı ḳalbünñze bā' iş oldu bu tezkār
- 177 b 38 Bu meclisi bize emr-i veliyy-i ni' met ile
Yazup bir ehl-i dil itmiş bu bendeye iḥbār
- 39 Gelüp neşāt-ı firāvān ḳalb-i maḥzūna
Sürür u zevḳ ile oldu derūnımız serşār
- 40 Du' āya başla hemān Nāfi' ā o şır-i nerūñ
Devām-ı devlet ü iḳbālını idüp tekrār
- 41 Hemîşe Ḥazret-i Ḥallāk-ı pāk ' azze ve cell
Serîr-i ' izz ü sa' âdetde ide berḥurdār

BAĞDĀDĪ İBRĀHĪM EFENDİ'NÜŇ TA' LĪK HÜSN-İ HAṬṬINI MEŞHŪD
EYLEDİGİMÜZDE TAHSİN OLAN MANZŪMEDÜR

19

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Ey benüm nūr-ı çeşmüm İbrāhīm
Olasın gülşen-i şafāda muķīm
- 2 Levḫa-i ḫāṭıruñ ola hemvār
Olmaya hıç umūruñ düşvār
- 3 Rūy-ı baḫtuñ ola her devrde aķ
Varaķ-ı maķşaduñ andan berrāķ
- 4 Nūr-ı ' irfān kalemüñden cārī
İde her demde o Ḥayy-i Bārī
- 5 İstikāmetde kalemveş dā'im
Olasın fenn-i raķamda kâ'im
- 6 Hüsni-i ḫaṭṭuñ ile mümtāz olasın
Çok ma' ārifle ser-efrāz olasın
- 7 Yazdıgınca kalemüñ ḫüb-raķam
Zişt-rū görmeye çeşmüñ bir dem
- 8 Sābit oldukça bu tā seb' şidād
Kalemüñden aķa çok cūy-ı murād
- 9 Baḫrveş cūş ide cerr-i emelüñ
İde teşhīr cihānı kalemüñ
- 178 a 10 Āferīn-ḫ' ānuñ ola ins ü melek
Saña taḫsīn oķuya ehl-i felek
- 11 Levḫ-i ḫaṭṭuñ ola ta' līk-ı semā
Aña reşk eyleye māh-ı ğarrā
- 12 Şadr-ı dīvānda kâ'im olasın
Mesned-i ' izzde dā'im olasın
- 13 Çünkü bu dā'i-i dīrīn-i kādīm

Hubb u ihlâşuñ olmışdur muķīm

- 14 Ser-i rehlerde olup gāhī dūçār
Eyleyüp gāhī maḥabbet ızhār
- 15 Gösterüp ḥüsn-i cemīl ile cemāl
Ḥüsn-i aḥlāķuñ iderken ikmāl
- 16 Çeşme-i çeşmüm olurken rüşen
Ḥāne-i ḥatırüm olurken şen
- 17 Şimdi n’oldı aña niçe günler
Gözden ayrıldı o dürr-i gevher
- 18 Her yaña eyler isem ger tek ü pū
Gözime girmez o ḳadd-i dil-cū
- 19 Çün perī oldı nazardan pinhān
İtmez oldı bize bir ‘aṭf-ı ‘inān
- 20 ‘Acebā ḳanķı gülün bülbulidür
Ḳanķı gülzāruñ ‘aceb sünbülidür
- 21 Ḳanķı mehveş yüzine ḥāl olmuş
Ḳanķı ‘anķā ḳuşına bāl olmuş
- 22 Ḳanķı bağ içre ider geşt ü güzār
Ya ider ḳanķı maḳām içre ḳarār
- 23 Çün hümā tā ki o vālā-vāye
Tā kimün başına şalmış sāye
- 24 Diyüp etrāfa şorarken ḥaberün
Gūşa gelsün diyü vālā eşerün
- 178 b 25 Gülşen-i Menīl’e teşrīfñüzi
Aḥsen-i vechile ta‘rīfñüzi
- 26 Çend ebyāt-ı belāgat-‘ unvān
Ḥüsn-i ḥatṭile olınmış bünyān
- 27 Muştafā bize getürdi anı
Pür-şafā ḳıldı dil-i bī-cānı

- 28 Gördüm ol ھاٲٲ-ı revān-baḥşı hemān
Oldum ol naḳş-ı bedī‘ e ḥayrān
- 29 Elfi ḳadd-i bütānveş mevzūn
Ḥāsı biñ sırr-ı ḥikemle meşḥūn
- 30 Ğurre-i māha virür rāsı ḥacel
Böyle yapmış anı Ḥaḳ ‘ azze ve cell
- 31 ‘ Aynı yenbū‘ -ı ḥikemdür baḳsañ
N’ola şu gibi o sūya aḳsañ
- 32 Lāmıdur zūlf-i bütānuñ çīni
Dir görenler sefer-i Māçīni
- 33 Ḥāşılı seyr-i o ھاٲٲ-ı dilkeş
Dil-i pūr-zārıma şaldı āteş
- 34 Nazar itdükce o ھاٲٲ-ı ḥūba
Baḳmadum ḥiç ruḥ-ı maḥbūba
- 35 Oldı gönüm ḥōş ḥātır ḥurrem
Ne keder ḳaldı dilüm içre ne ğam
- 36 Seni görmiş gibi mesrūr oldum
Derd-i dilden de biraz dūr oldum
- 37 Sende var tā ki bu ھاٲٲ-ı aḥsen
Dehr merġūbı olursañ n’ola sen
- 38 Ḥüsn-i ھاٲٲuñ ola her demde ziyād
‘ Ömr ü iḳbālünüñ olsun müzdād
- 39 Bir eyü ḳıṭ‘ a yazup diḳḳat ile
Gönderürseñ anı tā sür‘ at ile
- 40 Ḥātırım olur anuñla ḥurrem
Çok du‘ ālar iderüm saña da hem

- 179 a 1 Ey gözüm nûrî ' inâyetlû Murâd
Eylesün ' ömrîni Allâh ziyâd
- 2 Olasın ' izzet ile berhûrdâr
Tutasın mesned-i devletde qarâr
- 3 Şâhid-i bahtı der-âgûş idesin
Câm-ı maqşûdları nûş idesin
- 4 Tâ'ir-i bahtuñ ola der-bâzû
Yazıla defteriñe hõş yazu
- 5 Ser-nüviştüñ hûb u dil-keş
Rû-ı bahtuñ ola dâ'im mehvêş
- 6 Kâruñ âsân ide dâ'im Mevlâ
Saña her dem bu du' âmuz evlâ
- 7 Ba' dezîñ dâ'î-i dîrîñ-i qadîm
Hâne-i hâtıruñuz içre nedîm
- 8 Ya' nî bu Nâfi' -i bîmâr-ı zebûn
Künc-i ğurbetde kederden meşhûn
- 9 Kâhir-i qahrına olmış mu' tād
Emr-i Mevlâsına olmış münkād
- 10 Rûz u şeb çekmededür renc ü ' anâ
Qâmet-i râstı olmış dü tâ
- 11 Bulmamış anda o bir cây-ı penâh
Meger illâ ki ola baht-ı siyâh
- 12 Qaşrdan Mışra hemân leyl ü nehâr
Güzêr itmek bize olmışdur kâr
- 13 Nâr-ı hasretle yanmaqdur işüm
Böyledür şimdi pek a' lâ revîşüm
- 14 Giceler hüzn ü elem baña refîk
Gündüzin bâr-ı keder baña şefîk

- 15 Hem-dem-i yār-ı muvāfıķ nā-būd
Rāh-ı şādī vü şafāmuz mesdūd
- 179 b 16 Bir güler yok ki anuñla gülelüm
Biraz anuñla meserret bulalum
- 17 Yañılup her kime virsek de selām
Söylemez saña cevābında kelām
- 18 Şād yokdur bile şād olalum
Qayd-ı ğamdan biraz āzād olalum
- 19 Cümle qaşruñ işidür hep maqşūr
Līk evvel revişinden ma' mūr
- 20 Resm-i ūlāsı olupdur taġyır
Dil ile vaşfi olunmaz ta' bīr
- 21 Naqş-ı zībāsı olupdur bisyār
Aña çok sīm ü zer oldu īşār
- 22 Mektebün hāl ü me'ālī ma' lūm
Ĥamdü-l'illāh okunur anda ' ulūm
- 23 Qalmamış eski uşaklar anda
Qandadur o dem-i hōş bu qanda
- 24 Qaşr'da oldu dü şā' ir peydā
İkisi biri birinden a' lā
- 25 Biri aḥvel ki nazīri nā-yāb
Biri ceb-ḥāneci kim ḥāne-ḥarāb
- 26 Şimdi ikisi de eş'ār-ı laṭīf
İdüp inşād tenāsübile zarīf
- 27 Ekşeri sözleri hep Fāris'dür
Gülşen-i şi'ri olar ḥārisdür
- 28 Anlara şimdi qaşīdeyle ğazel
Söylemek oldu hōş-āyende güzel
- 29 Birine Sa' dī-i Şīrāz disem

- Birine ‘Urfi-i mümtâz disem
- 30 Pek sezâdur olara bu elķāb
İki gevherdür olar kim nâyāb
- 180 a 31 Oķuruz anlar ile geh eş‘ār
İderüz anlara şî‘rî iş‘ār
- 32 Bu ĥadāšetde bu deñlü manzūm
Söyleyen ‘ālem içinde ma‘dūm
- 33 Nazar-ı bedden oları Mevlā
Şaklayup ĥıfz ide her şubĥ u mesā
- 34 Gelelüm ĥāl-i dil-i pūr-zāra
Künc-i miĥnetde ġarīb āvāre
- 35 Gice gündüz işi āĥ u feryād
Olmayup ĥatırı ġamdan āzād
- 36 Ancaķ olmış bu vücūd ĥoş-dem
Sāĥa-i şihĥate olmış mülzem
- 37 Zıkr ü fikri şüb ü rüzān saña
Eylemekdür saña şıdķile du‘ā
- 38 Bir dem olmaz saña ey nūr-ı başar
Ķalbimiz itmeye kūyña güzer
- 39 Mürġ-ı dil evc-i ĥayālünde hemān
Der-hevā olmada eyler tayerān
- 40 Buyımiş kısmet-i taķdīr-i Ĥudā
Eylemek bizi senden de cüdā
- 41 Niķe aĥbābdan olduķ mehcūr
Niķe biñ ehl-i mürüvvetden dūr
- 42 Her biri cāndan e‘azz idi olar
Ādemün ħalbi maĥabbetle tolar
- 43 Ġıbta eylerdi bize ins ü melek
Belki bu zevķımuza ħarĥ-ı felek

- 44 Şimdicek bizi belâ girdâbı
Döndirüp başımuza dölâbı
- 45 Ğarķ idüp baķr-i firâķ u eleme
Niçe biñ miķnet [ü] endüh u ğama
- 180 b 46 Bir ğün olmaz ki kedersiz ola dıl
Ħâl-i zâr olmaya aşlâ müşkil
- 47 Bir gice geçmeye kim ķalb-i ħazın
Olmaya niçe belâ aña ķarın
- 48 Ne enīs ü ne refīķ u ne şefīķ
Leme‘ân itmededür dilde ħarīķ
- 49 Cismde rāķat-ı cāndur nâ-būd
Ne ķadar dilde feraķsa maķşūd
- 50 Dâ‘imâ böyledür aķvâl-i cihân
Miķnet-i derd ü kederden her ân
- 51 Bir nefes eylemek âsûde-ķâl
Âdemün ħâtırını emr-i muķâl
- 52 Nîşini sancar eger virse de nûş
Virse bir bâdesin eyler ser-ķoş
- 53 Sûrınun āķirin eyler mâtem
Ğam ile nağmesi olmış müdĝam
- 54 Kimseye eylese bir zerre vefâ
Şad-hezârân ider aña cefâ
- 55 Bozar elbette dil-i her cem‘i
Söyündürür yaķar ise bir şem‘i
- 56 Zerrece kimseye virmez ârâm
Ħâb-ı rāķatı ider aña ħarâm
- 57 Cümle mâtem evi bu dâr-ı ğurūr
Ğâfil ol dârda olur maĝrūr

- 58 Siz daḥi ſimdi bu derde nā-ḩār
Oldıñuz ḩudret-i Ḩaḩla dūḩār
- 59 Mıſrda ḩaſr'da mektebde her ān
Kārıñuz zevḩ u ſafā idi her ān
- 60 Rūz u ſeb belde-i İslāmda hep
Cennet olmışdı size bu mekteb
- 181 a 61 Okuyup yazmaḩ iken leyl ü nehār
Rāḩat ile idüp evḩāt-güzār
- 62 Zevḩile dehri iderken seyrān
Mürḩveſ evci iderken tayerān
- 63 Oldıñuz ſimdi ki bir derde eſīr
Andan ayrılmadıñuz emr-i ‘aſīr
- 64 Dīniñuz dīnine uymaz evvel
Hep ‘ibādātlarıdır mühmel
- 65 Şāniyā ṭab‘a muḩālif ekſer
Küfr ile ṭōp ṭoludur zīr ü zeber
- 66 Yiyüp içdükleri mel‘ūnānuñ
Ṭab‘a ſıḩmaz işi ol dūnānuñ
- 67 Ḩükveſ birbirine leyl ü nehār
İşleri eylemek iken āzār
- 68 Ehl-i İslāma ne yüzler kıllalar
‘Āṭıfet sāyesi üzre olalar
- 69 Her kimüñ kim ola İslām'ı ḩavī
Yapmasun öyle vilāyetde evi
- 70 Ehl-i İslām olana ol Mevlā
Böyle göstermemek işi ola
- 71 Ḩāzret-i Ḩayy-i Ḩudāvend-i ḩadīr
Zāt-ı pāki ki hemān ola naſīr
- 72 ḩurtarup böyle belādan fi'l-ḩāl

‘An-ḳarīb eyleye mesrūrü’l-bāl

- 73 Çeşm-i dünyā ile görüşmemizi
Hem naşīb eyleye ḳavuşmamızı
- 74 Ḳadriñüz bu imiş ne çāre
Şabrdan ğayrısı yok bu kāra
- 75 Saña benden budur ey nūr-ı başār
Gezme şol yirde ki var dīne zarar
- 181 b 76 Bu sözüm ile tamāmen sen gūş
Sem‘ -i iḳbālūne eyle mengūş
- 77 Dīñüñi hıfz idegör ḳādir iseñ
Nefsüñi zabṭ idegör māhir iseñ
- 78 Şūret-i ‘āleme olma meftūn
Olma bu mekr-i cihāna maġbūn
- 79 Kim bu gün var ise yarın yokdur
Ne ḳadar māl ü menāli çokdur
- 80 Ne zamān kim boġazuñ şıksa ecel
Fā’ide saña viren ḥüsn-i ‘amel
- 81 Uyma ol zümreye kim yok dīni
Baḳma ol şūrete kim yok beyni
- 82 Kāfirüñ kārıdurur şerr ile şūr
Dü cihān içre olur anlar ḥōr
- 83 Kim ki anlar gibi eyler hareket
Zerre ḳalmaz evinde bereket
- 84 Ger bulam dirseñ eger sen de murād
Şerr-i kevn pāk ola gör sende murād
- 85 Ḳalbüñi gerd-i kederden dūr it
Şuġl-ı şeyṭāndan anı mehcūr it
- 86 Her işüñde bulasın ‘izz ü ‘alā

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 182 a 1 Dil-i nā-şādımı bir kerre şādān olduğın görsem
Gül-i bahtımı bu gülşende handān olduğın görsem
Nevā-sāz ile bülbüller de nālān olduğın görsem
Bahār olsa yine seyr-i gülistān olduğın görsem
Güzel seyr eylemek ‘uşşāka āsān olduğın görsem
- 2 Hevālar i‘tidālin bulsa cānā baħr ile bir de
Ġam-ı ālām-ı dünyā zerre deñlü kalmasa serde
Açılsa dīde-i zevķ-āşināyı derdi bu yerde
Leţāfetden görünse āsumānuñ ‘aksi her yerde
Ġamuñ hātırdā nā-peydā vü pinhān olduğın görsem
- 3 Felekden kām alup ālām-ı dehri tārūmār itsem
‘Adū-yı bed-liķā dil-hānesini hāksār itsem
Binüp esb-i murāda zevķile seyr-i şikār itsem
Yine rez duħterin peydā idüp ‘azm-i kenār itsem
Çemende başķa bir ‘ālem nümāyān olduğın görsem
- 4 Ķurulsa bezmde peymānesi hep ‘ahd ü peymānuñ
Dü bālā olsa heb zevķ u neşātı cümle rindānuñ
Şafālardan açılsa hātırı bi’l-cümle yārānuñ
Kızarsa gül gül olsa tāb-ı meyden rüyı cānānuñ
Ruħ-ı cānān hem gül hem gülsitān olduğın görsem
- 5 Derūn-ı ‘āşıkı bir kerre idrāk itse dilberler
Dil-i nālānı şayd-ı bend-i fitrāk itse dilberler
Derūn-ı sīne-i billūrını pāk itse dilberler
Şafādan birbirinūñ sīnesin çāk itse dilberler
Güzeller mest olup çāk-i girībān olduğın görsem
- 182 b 6 Ne deñlü olsa cārī dīde-i ġam-dīdemūñ def‘i
Ne mümkindür dil-i pūr-sūzişümden naķş-ı ġam ref‘i
Hulāşa Nāfi‘ā meh-rū durur ‘ālemde ġam def‘i
Muhaşşal böle bir gün görmeden ölürsem ey Nef‘i

⁶⁹ Kur’ân-ı Kerim, Nisa Suresi 69:4 (Allah Teala, bize yeter)

Felek ben ölmeden hâkile yeksân oldığın görsem

19

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Neşr olub âfâķda zevķ u sürür
‘ Âlem içre neş’e-baķş oldı bu sür
Hâş u ‘ âma oldı çok hazz-ı vüfûr
Baķsa bu sūra sezâ ğılmân u hûr
Oldı bu sür-ı mübârek bî-ķuşûr
Eylesün halk-ı cihân anda huzûr
- 2 Oh hıdîv-i a‘zam-ı vâlâ-nijâd
Niçe nâ-şâdı idüp luţfile şâd
İtdi bu dem bâb-ı ihsânın ğuşâd
Eylesün Allâh ‘ömrini ziyâd
Oldı bu sür-ı mübârek bî-ķuşûr
Eylesün halk-ı cihân anda huzûr
- 3 Görmemiş mişlini bu sūruñ selef
Hem daķi görmek ne mümkindür halef
Dâver-i devrâna lâyıķ bu şeref
Dürr-i luţfile pür olmaķ nüh şadef
Oldı bu sür-ı mübârek bî-ķuşûr
Eylesün halk-ı cihân anda huzûr
- 4 Seyr idüp halkı o memdûhu’s-siyer
Seyrine kaldı taña nev‘-i beşer
Çıkdı bâm-ı çarķ üzre bu haber
Câh-ı vâlâsında olsun müstaķar
Oldı bu sür-ı mübârek bî-ķuşûr
Eylesün halk-ı cihân anda huzûr
- 183 a 5 Zühre alsa destine çengile ‘ūd
İtse bu sür içre lâyıķdur sürūd
Sâl-i sâğarda bu sır buldı şühūd
Mest-i şevķ olsa n’ola ehl-i şühūd
Oldı bu sür-ı mübârek bî-ķuşûr
Eylesün halk-ı cihân anda huzûr

70

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Benümle mekteb içre var iken bir ‘âkil-i hem-râh
Yoğiken beynümüzde zerre deñlü nefret ü ikrâh
- 2 Okuyup yazmada olmuş idi her dem sebağdaşum
Anuñla fırkatimüz olmamışdı rûz u şeb peydâ
- 3 Huşûşâ şarf-ı evkât eyler iken nazm u eş‘âra
Zebân-ı Fârisile pür-şeker eyler iken efvâh
- 4 Dirîğâ âteş-i fırkat düşüp mâbeynümüz içre
Cüdâ itdi felek birbirimüzden bizleri nâgâh
- 5 Bu iki zâr u giryānuñ olupdur hâli dîger-gün
Şafâ vü zevkımuzdan dūr kıldı bizleri Allâh
- 6 Hudâdan isterüm ki dîde-i dünyâ ile bir kez
İdelüm hâl-i zârı biri birimüzden istiknâh
- 7 Döküldi iki gözden göz yaşum Nâfi‘ didüm târiḥ
Diyâr-ı Parise gitdi Muḥammed Kâmilüm ḥayf âh⁷⁰

71

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hâne-i ḳalbüm sürûr u zevķile ṭoldı bu çağ
Bu küdürât-ı cihânı eyledüm dilden ferâğ
- 183 b 2 Kim bu günlerde niḳâm içre bir erbâb-ı nühâ
İzdivâc-ı zevķile oldı hemân şîrîn-dimâğ
- 3 Hâne-i iḳbâlin anuñ eyleyüp Hâḳ rûşenâ
Güyyâ ḳondı nişân-ı matlebine şeb-çerâğ
- 4 Hâḳ mübârek eylesün sūr-ı meserretgâhını
Ola dâ’im hâne-i devlet-serâsı içre şağ
- 5 Cevherî ḥarfile Nâfi‘ söyledüm târiḥini

⁷⁰ Mısraı ebcedle 1254 tarihini vermektedir.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Âh kim bu çarḥ-ı ğaddâr [u] sipihr-i bî-amân
Virmemişdür kimseye şemşîr-i қahrından emân
- 2 Nûşunuñ zımnında ḥâzırdur hezârân nişler
Sûrı şûrile mürekkebdür baқılsa bî-gümân
- 3 Virmemişdür kimseye devrinde bir cām-ı neşât
Ḥûn-ı ğamdur virdiği saña şarâb-ı ergavân
- 4 Bağ-ı ‘ömrine tarâvet gelmeden bir kimsenüñ
Ḥâksâr eyler anı mânende-i berg-i ḥazân
- 5 ‘Âkıbet bir gûra қor gerek ecel bir gün anı
Rüstem ü Behrâmveş olsa da dehre dâstân
- 6 Nitekim bu dem ‘azîz-ı Mışr ḥ‘âher-zâdesin
Ḥâkile yeksân idüp kıldı zemîn içre nihân
- 7 Ḥānumānın kürbet-i mevtile yakdı âteşe
Düşdi evlādile ḥ‘îşāvende feryād u fiğân
- 8 İrmemişdi süllem-i ‘ömrü anuñ çil sâline
Ḥilye-i pâkinde yokdı müy-ı beyzâdan nişân
- 9 Yümn-i iқbâliyle de mülk-i Yemen içre varup
Olmış idi ol mübârek buқ‘ alarda pâsbân
- 184 a 10 Kırmamışdı ḥâtır-ı târını ḥiç bir kimsenüñ
İtmemişdi ḥâşıl-ı ‘ömrinde bir şahşa ziyân
- 11 Ümmü dünyâ içre ol baba ‘âlem oldıgın
Şıdқile iқrâr iderler idi ebnâ-yı zamân
- 12 Anda ḥatm olmuş idi ‘ilm ü kemâl ü ma‘rifet

⁷¹ Mısraındaki noktalı harfler ebcedle 1262 tarihini vermektedir.

- Olmış idi ‘adl ü hem dād ile meşhūr-ı cihān
- 13 Hılķat-i zātında merkūz idi zūhd ü merḥamet
Sīret-i pākinde meknūz idi cümle ‘izz ü şān
- 14 Kālb-i şāfī oldığıyçün ‘ilm ü ‘irfāna maḥal
Dest-i pākinde kalemle seyf tutmuşdı mekān
- 15 Mīr-i mīrān-ı kirām içre ‘adīmü’l-miṣl olup
Olmış idi bu vücūd içre müşārün bi’l-benān
- 16 Seyr iderken bu temāşāgāh-ı dehri çend rūz
Göz yumup i’rāz kıldı ol temāşādan hemān
- 17 ‘Āķıbet peyk-i ecel geldi peyām-ı mevtile
İrci’ī emriyle anı eyledi ḥuld-āşiyān
- 18 Hāķ te‘ālā eylesün ol zāt-ı pākūñ merķadin
Nūr-ı rahmetle münevver ‘izz ile cennet-mekān
- 19 ‘Afv u ğufrānına maḥzar eyleyüp Mevlā anı
Bakmaya anuñ kuşūrına Hudā-yı ins ü cān
- 20 Sūz-ı ḥasret birle yazsam n’ola bir tārīḥ aña
Nāfi‘ā bu vaķ‘a-i dil-sūzdan yandı cihān
- 21 Çıkdı āfāķa ser-i āhum didüm tārīḥini
Küçük İbrāhīm Paşa oldu ‘adn içre revān⁷²

⁷² Mısraı ebcedle 1263 tarihini vermektedir.

E) SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Nâfi‘, tarih düşürme geleneğinde çok başarılı bir şairdir. Divân’da yer alan tarih manzumelerinin değişik konularda söylenmiş olması dikkat çekmektedir. Şair iyi bir tarihçidir. Bu bir yönüyle şairin dış dünyayı ne kadar gözlemlediğini göstermesi açısından da ayrıca üzerinde durulması gereken bir özelliktir. Devrinin bazı siyasi olaylarına da yazdığı tarih manzumeleriyle ışık tutmuştur.

Nâfi‘, Divân şiiri kültürüne ve Divân şiirinin bütün inceliklerine vâkıf bir şairdir. Nâfi‘ kendisinden önceki şairler gibi iyi bir eğitim sürecinden geçmiş, Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsçayı başarılı bir şekilde kullanmıştır. Şiirlerinde halk söyleyişleri, atasözleri, veciz sözler ve deyimler dikkat çekecek derecede çoktur. Deyimleri beyit içerisinde farklı anlamlara gelecek, gerçek ve mecaz anlamlarını hissettirecek şekilde başarıyla kullanır. Bütün bunlar Nâfi‘’nin dile olan hakimiyetinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Şair kendisinin hünerli bir şair olduğunu söyler. Şiirlerinde de yeni söyleyiş tarzları bulduğunu ifade eder. Şair, Divan şiirinin alışılmış imajlarından farklı olarak bazı teknik unsurları da orijinal benzetmeler çerçevesinde kullanmıştır.

Nâfi‘’nin şiirlerinde Nabî’nin öncülüğünü yaptığı düşünce ağırlıklı hikmetli söz söyleme geleneği olarak tanımlanan hikemî şiir tarzının etkisi de görülmektedir. Şairin, geniş bilgi, tecrübe ve seziş gücünden kaynaklanan olgunlukla, insanı ve toplumu uyarmayı, onlara doğru ve güzel olan şeyleri göstermeyi amaçlayan şiirler yazmaya yöneltmiştir.

Nâfi‘, tasavvufî yönü kuvvetli bir şairdir. Şiirlerinde zaman zaman tasavvufî tabir ve mecazları ancak tasavvufun bütününü ya da belirli bir yönünü öğretmeyi amaç edinmemiştir.

Nâfi‘, geleneğin bir tezahürü olarak bir çok şaire nazire ve tazmin yazmıştır. Nazirelerinde aynı vezin, aynı kafiye ve genellikle aynı konuyu işlemekle birlikte model aldığı şiire hayaller ve mazmunlar yönünden bağlı kalmamıştır. Tanzir ve tazmin ettiği şiirdeki hayallerin dışına çıkmış, yeni hayal ve buluşlar ile gazellerini yazmıştır.

Sonuç olarak Nâfi‘’nin 19. yy. şairleri içinde şöhreti bulunmasa da Divân’ı kültür tarihimiz için göz ardı edilemeyecek bir şahsiyet olduğunu göstermektedir.

F) KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim-Güçlü, AYL A; **Gaziantep Meşhurları**, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara, 2004
- AKSOY, Ömer Asım, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, TKY yay., Ankara 1976.
- AYNUR, Hatice, “**Dipnot ve Bibliyografi Gösterme Teknikleri**”,Boğaziçi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, 2004
- BEZİRCİ Asım, **Deyimlerimizin Sözlüğü**, Gendaş Yayınları İstanbul, 1991
- BİLGEGİL, M. Kaya, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, I. Belâgat, Ankara, 1980.
- CUMBUR, Müjgan, **Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu**: Arap Harfli Türkçe Eserler.
- ÇANTAY, Hasan Basri, **Kur’an-ı Hakim ve Me’al-i Kerim**, İstanbul, 1980, 3 Cilt.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, MEB.yay., Ankara,1998.
- Faî n DAVUD, Hâtimetü’l-Eş’âr, (Hzl: Yrd. Doç. Dr. Ömer ÇİFTÇİ) , Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.392-393
- DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca- Tiirkçe Ansiklopedik Lügât**, Ankara, 1970
- DİLÇİN, Cem, **Örneklerle Tiirk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2000
- FAİK REŞAD, **Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyye**, İstanbul, 1327.
- HORATA, Osman, **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara, 2003
- İMLA KILAVUZU, TDK Yay. , Ankara, 1996
- İPEKTEN Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yay., İstanbul, 2001
- İPEKTEN, Haluk-İsen, Mustafa, **Basılı Divanlar Kataloğu**, Ankara, 1997.
- KANAR, Mehmet, **Farsça Türkçe Büyük Sözlük**, Birim Yay. , İstanbul, 1998
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, **Türk Edebiyatı Antolojisi**, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1967.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Edebiyat Yayınevi, Ankara,1970.
- KORTANTAMER, Tunca, **Eski Türk Edebiyatı Makaleler**, Akçağ yay., Ankara, 1993.
- LEVEND, Agah Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1998

- MEHMET Süreyya, **Sicil-i Osmânî yâhut Tezkîre-i Meşâhir-i Osmâniye**, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1997
- MENGİ, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ yay., Ankara, 2005
- ONAN, Necmettin Halil, **İzahlı Divan Şiiri Antolojisi**, İstanbul, 1993.
- ONAY Ahmet Talat, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Ankara , 1993
- ÖZTUNA, Yılmaz, **Büyük Türkiye Tarihi**, C.4, Ötüken Yay., İstanbul, 1983
- PAKALIN, M. Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, MEByay., İstanbul, 1993
- PALA, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Akçağ Yay., Ankara 1995.
- ŞÜKÜN, Ziya, **Farsça-Türkçe Lügat**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1967.
- TANYERİ Mehmet AH, **Örnekleriyle Dîvân Şiirinde Deyimler**, Akçağ Yay., Ankara, 1999
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, **Osmanlı Türkçesi Grameri 3**, Alfa Yay., İstanbul, 1997
- TOLASA Harun, **16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Akçağ Yay., Ankara, 2002
- TOLASA Harun, **Ahmet Paşa'nın Şiir Diinyası**, Akçağ Yay., Ankara, 2001
- TULUM, Mertol, **Tarihî Metin Çalışmalarında Usûl**, Deniz Kitabevi, İstanbul, 2000.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, C.4, İstanbul 1981
- ÜNVER, İsmail, **“Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”**, Türkoloji Dergisi, C.11, S.1, Ankara 1993, s.51-89
- YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ**, TDK yay., Ankara, 1983

G) OSMANLICA METİNDEN ÖRNEKLER

Palat. Ediz. Varial. rinden Sat. Mal. enler. F. enler. Varial. No. 1976. Sayı : 514-515	مردمانک وصفی بر دم خاطر مهروده نکر باریک اندک بر جای نهند	ناله سحر صفتی نکلن ایتم نامفی اشتب جاپاک غلغله خاند دلدار	یا فوید زارش غارت ایلموم کباب سا ایمان کیم یکه سینی دفر افروغ راجح بوسکر دانی حصرت کجاندن زار اندر یتیم روی جسیم کو رک اولد سربسب کج کجوت ننداره باجیجه کند ز قشربین جملاند ناف بر کسک بوز بوز کجک	دلمه کسک خاک زغ بر دل آله در جان دچشم حصرت بر هفت لک نالشی رنج اولد کجوت غش ز شکون فرق نایز فرانک نندانی تاب و نال کسک راجح ناله اولد آله بوز کجک اولد خال اولدوی قش بر دم و صول باریک در خاک
Palat. Ediz. Varial. rinden Sat. Mal. enler. F. enler. Varial. No. 1976. Sayı : 514-515	اسم کیم حصرت دیوانه ایتم نسخه عاده نکر خیر یار اولد	دیوان معافه جوان ایتم دیوانه کیم ایتم س نال کیم	بارت کیم لطفک قیل رشتن کج داده آید آید دست قدر بر لطف داده خاورینی کو رسون کوزی بر بکم کماله پارتین قدم کجک کیم نال کیم کج زغ کجک کماله کیم کج	نقش زغ شعنه بر سوز دل کج چهره ساقی کج دیوان اولد بوز وصفی ناله ایتم انجی ج کج داده حصرت بر دست سنبدر کج شغریش کج قریا دج کج سوز قش بر دم نال کج کج

بر غیش طبعده هیچ بوی عشق نماند خواب ناز بجز صفای لاله یا تو در بزم رج عقب ایچره طبعش کنی رضایان	باغ دره رکن بر غایتش سن دهر خواب خوشی ویدید ایامش سن دهر خس کبر تخم بسد و رایعش سن دهر
نامی اولش و صدون دور اولش سن دهر عاشق خلق او ستند بر رایعش سن دهر	نامی اولش و صدون دور اولش سن دهر عاشق خلق او ستند بر رایعش سن دهر
شب بجزان پاره زور و صراحت نماند غم دشمن تیر و عالم ایچره بک هر غزلان طلوع ایچره بکامروی افروز صبح لیم عجب شرم فیه بکرمی بکرمی صبح لیم خط و مرشد نشیند بکرمی بکرمی صبح لیم ملک دور ایچره بکرمی بکرمی صبح لیم	عجب شب که بوق آند و امید صورت خزا غم بجز اجابت که بکرمی بکرمی صبح لیم کجه سوز که از امید اگر بامده دم سراسر که ناظر کن بکرمی بکرمی صبح لیم روای سوز که بکرمی بکرمی صبح لیم عجب اول است تا نو رسد و رایعش سن دهر
امامت جنته را صاف بوجای فایده کمی که درک تو فرخنده عاید با برجا	امامت جنته را صاف بوجای فایده کمی که درک تو فرخنده عاید با برجا
سینه صاف که بر صفا دهر سینه که آینه عالم در دهر	سینه صاف که بر صفا دهر سینه که آینه عالم در دهر

ناله زلف بر هیچ پاره اولش سن دهر نیجه دم که کفر کاک سواد با نماند کله و عوفت ارباب نه بوق قیصر ایچون نافه صاف بکرمی بکرمی صبح لیم	ناله زلف بر هیچ پاره اولش سن دهر نیجه دم که کفر کاک سواد با نماند کله و عوفت ارباب نه بوق قیصر ایچون نافه صاف بکرمی بکرمی صبح لیم
بهر آس بر کعبه عارف اولم جد دل و یروب اولش بکرمی بکرمی صبح لیم فرط صبر نماند صبر نماند بکرمی بکرمی صبح لیم سردی آید صبر نماند بکرمی بکرمی صبح لیم شدت فرقت زبان نطق بکرمی بکرمی صبح لیم حکمت کن خاطر خاطر بکرمی بکرمی صبح لیم بکرمی بکرمی بکرمی بکرمی صبح لیم	بهر آس بر کعبه عارف اولم جد دل و یروب اولش بکرمی بکرمی صبح لیم فرط صبر نماند صبر نماند بکرمی بکرمی صبح لیم سردی آید صبر نماند بکرمی بکرمی صبح لیم شدت فرقت زبان نطق بکرمی بکرمی صبح لیم حکمت کن خاطر خاطر بکرمی بکرمی صبح لیم بکرمی بکرمی بکرمی بکرمی صبح لیم
نظام اولم و بهای جمیع نافع نوله پرسخته کعبه بکرمی بکرمی صبح لیم	نظام اولم و بهای جمیع نافع نوله پرسخته کعبه بکرمی بکرمی صبح لیم
به ناله پادشاهی بکرمی بکرمی صبح لیم ناله بکرمی بکرمی بکرمی صبح لیم	به ناله پادشاهی بکرمی بکرمی صبح لیم ناله بکرمی بکرمی بکرمی صبح لیم

بکرمی

اولاد	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج

اولاد	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج
مخارج	مخارج	مخارج	مخارج

اولاد

دوام بیدار گویان کسب فیض شکر نوران	دوام بیدار گویان کسب فیض شکر نوران
هم شوق لغزیده معجزات فخر کو سینی	هم شوق لغزیده معجزات فخر کو سینی
که در است فکرت نوریز اول سینه دلده	که در است فکرت نوریز اول سینه دلده
صباح بخیر عین نافع آتش برده است	صباح بخیر عین نافع آتش برده است
ساقی بپایان اندون نوش بپایان عالم	ساقی بپایان اندون نوش بپایان عالم
خون دلغ شوق ایستاد و بجز دره درایه	خون دلغ شوق ایستاد و بجز دره درایه
عارضه لاری ارف سیاه بیکه کوکون	عارضه لاری ارف سیاه بیکه کوکون
بیمه بیک عشق ایلر با مالک است ناز	بیمه بیک عشق ایلر با مالک است ناز
سکن اول کینج نو فکده ایدم آرام دل	سکن اول کینج نو فکده ایدم آرام دل
نافه و بر سر دل بر زاره که مرا اضطراب	نافه و بر سر دل بر زاره که مرا اضطراب
عاشق کواکلن بیا هر دم صدای غلب	عاشق کواکلن بیا هر دم صدای غلب
صدق تجمش طریق کلشنی به انس ب	صدق تجمش طریق کلشنی به انس ب
حدودن افروز آردوی گلده چکده ضیا	حدودن افروز آردوی گلده چکده ضیا
غبار دنان بیدگی بیخ فضایی عاقبت	غبار دنان بیدگی بیخ فضایی عاقبت
انگ جشم شبنم کافوش شراب	انگ جشم شبنم کافوش شراب
بود در اندام رسوم مولوی تصویر بیدار	بود در اندام رسوم مولوی تصویر بیدار
بتوان در هر دلبسته حاله تقریر بیدار	بتوان در هر دلبسته حاله تقریر بیدار
یک اوجش بوجها عین صفای غلب	یک اوجش بوجها عین صفای غلب
کوهش کلشن عاقله کار غلب	کوهش کلشن عاقله کار غلب
سوزش کلشن جکده خدای غلب	سوزش کلشن جکده خدای غلب

برکت جانش که در عالم عاقله بر کنویش
 در سینه زلف فروخته چون کاشان
 فصل گلستان بر خیزد در بستان
 فصل بستان در بستان
 در کمال حاشینند کلام و کلام اول
 غمزه در ترک تنه است اکنون بر جان
 عارض دلداده خورشید کنان
 در بهار سوسن خاک کین دور جان
 چهره بار طغنه اغیار غدر روزگار
 سوزش از دل زارین بیاندیش
 خواجه دلداده و نغم کجاست نام شب
 حاضران و فتنه دافع کجاست نام شب
 کعبه چرخ زده به چرخ و چرخ زده
 صبح که کجاست زیند زیند کجاست
 زین عالم جام شادی ایام و ایام
 رشتنی از دایره حوض غریبه بر کنش
 به خیزد زیند که کجاست کعبه نام شب
 خون غمزه و کجاست زیند کجاست
 کعبه و کجاست کعبه کجاست کجاست
 اول کعبه و کجاست کعبه کجاست

H) DİZİN

A

āgūş, 49, 69, 78, 237, 241, 251, 367
Âdem, 76, 189, 233, 266, 360
Âh-ı âteşbâr, 83
âh-ı ‘andelîb, 52
Âh-ı maôlÿm, 72, 155
Anatolu, 343
Aḥmed-i Muḥtâr, 243, 264, 267, 362
‘Abdullâh Şerîf, 244, 245
‘Acem, 217
‘Akka, 235
‘aks-endâz, 48, 256
‘Alî Nûrî Efendi, 270
ârâm-ı dil, 50, 105
âşikâr, 23, 78, 82, 89, 105, 118, 139, 235, 348
âşinâ, 36, 43, 76, 77, 100, 126, 131, 151, 179, 212, 214, 230, 257, 303, 323, 338
âteş-i ğurbet, 44, 236
âyîne-i ‘âlem, 47, 110, 113, 253, 290
âyîneveş, 46, 82
‘Ârız-ı dildâr, 51
‘arz-ı ihtiyâc, 58
‘asâkir-i sulṭân, 313
‘Ayntâb, 189, 242, 256, 289, 298, 299

B

Bağçe-i mu‘teber, 87
Bağdâd, 189, 286, 287, 288, 301
bâb-ı ğâra, 54
bâd-ı bürût, 56
baña, 22, 25, 43, 44, 47, 53, 91, 105, 106, 128, 130, 137, 138, 139, 141, 147, 159, 162, 167, 170, 173, 177, 178, 179, 182, 205, 215, 220, 221, 222, 224, 225, 229, 231, 246, 255, 256, 259, 272, 276, 286, 297, 318,

327, 328, 331, 335, 338, 346, 348, 349, 352, 356, 359, 368

Baḥr-i ğamda, 46
Bâķî, 86, 221, 262
Baṭṭâl Beg, 257
bed-ṭînet, 90
Behîşt, 119
Bekir-‘iffet, 284
berg-i kâhdan, 43
ber-ķarâr, 72, 81, 119, 155, 164, 350
Berķ-ı ḥâṭîf, 53
Beyza-i İslâmı, 282
Bezm-i ‘âlem, 52
Bîhûde, 33, 43
bisÿâr, 64, 86, 149, 152, 185, 197, 368
bî-şübhe, 58, 276
bî-vefâ, 18, 20, 36, 57, 161, 310, 318
Bî-vefâ, 63, 349
Bî-vefâlar, 46
bîzâr, 76, 165, 362
burâķ-ı cinân, 119
Burc-ı ‘aķreb, 46
bûlbûlüm, 43
Bûy-ı pîrâhen, 102

C

Câm-ı mey-i ümmîd, 53
Câm-ı ḥâṭır, 81
câm-ı şarâb, 18, 49, 50
câmi‘-i ḥâṭırda, 48
cây-gîr, 59, 109, 114, 223, 282
cây-ı dil-cû, 54
cây-ı ‘izzet, 28, 58
cây-ı fânîde, 47
cây-ı ğürîz, 93, 318
cây-ı râḥat, 19, 63
cây-ı sükût, 56
cây-ı taḥayyüldür, 44
cây-ı ķarâr, 186

Cem, 26, 31, 72, 74, 87, 104, 141, 142,
155, 156, 192, 238, 272, 273, 274,
275, 283, 379
Cemşid, 218, 290
cezr ü med, 73
cevr ü cefā, 64, 176
cüst-cû, 70, 88
cüybār, 124

Ç

Çār-deh, 90
Çār-ebrvānī, 83
çarḥ, 16, 18, 19, 44, 48, 52, 69, 72, 81,
96, 97, 100, 101, 103, 105, 107, 108,
110, 112, 116, 128, 134, 136, 140,
144, 155, 158, 165, 182, 184, 189,
190, 199, 202, 203, 214, 215, 223,
228, 232, 237, 239, 276, 282, 287,
289, 300, 316, 332, 334, 337, 345,
347, 350, 353, 354, 370, 374, 376
çārsū-yı dehrde, 28, 54
Çeh-i Bābil, 123
Çehre-i sākī-i gül-rūyān, 25, 44
çerāğ, 114, 132, 204, 252, 253, 274,
283, 290, 376
Çeşm-i fettān, 83
Çeşm-i ümmīdüm, 43

D

Dāğ-ı cigerle, 43
Dād, 43, 260, 334, 335
da‘ vā, 33, 43, 56, 94, 287, 288
Dahhāk, 26, 72, 155
Dāver, 337, 374
Dāvūd Paşa, 301
dem ḥalāş, 71, 156
dergeh-i ‘abd, 100
Ders-i ğamdan, 51
deryā-yı firḳat, 57
Dest-i bī-dād, 53
dest-i felek, 95
dest-i kazā, 91, 160, 206, 307
Devlet-i Rūsiyye, 197
dil-figār, 70, 78, 117, 157, 237

dil-i bīzāra, 50
Dil-i pūr-sūz, 57
dil-ḥırāş, 44, 259
Dil-sīr, 92
dil-zindedür, 83
Dīvān-ı ma‘ārifde, 33, 43
duçar, 53, 72, 81, 106, 155
dünyâyı ḥar, 76
dürc-i dehān, 67
dür-nişār, 89, 90, 317
dürr-i kelāmuñ, 80
dūçar, 91, 166, 228, 300, 336, 365, 371

E

Ebnā-yı dehr, 125
ebvāb, 48, 183
Edhem, 193
ednā-meşrebe, 44
Efrīdūn, 26, 72, 155
ehl-i derd, 48, 96
Ehl-i İslām, 199
ehl-i ḥired, 48
ehl-i vilāyet, 55
Ermenī, 198
Erzigānī, 243
Esfel-i süflī, 28, 58
Esmā, 96
Esrār-ı Hudā, 64, 84
Eşk-i çeşmüm, 108
evc-i saltanat, 289
evlā, 46, 367
evtār-ı ‘ankebūt, 54
eyyām-ı meşīb, 53
eyyām-ı şebāb, 52, 53
eyyām-ı şīb, 52

F

faşş-ı nigīnveş, 79
Faşl olmaz, 56
faḥūr, 17, 67
Farṭ-ı ḥayretiden, 46

Fâtih, 17, 116, 123, 185, 197, 198
Felâṭûn, 27, 100, 145
Felek, 27, 47, 77, 87, 118, 142, 150,
165, 167, 177, 246, 247, 314, 329,
336, 361, 374
Fezâ-yı şâmuñ, 49
ferâğ, 108, 114, 253, 375
ferah-baḥşâ, 186, 240, 250
Ferhâd, 23, 67, 108, 160, 237, 341
Ferhâd u Kays, 67
feryâd-ı ġarīb, 52
fevt-i ‘âlem, 63
feyz ü fütûḥ, 59, 291
feyz-baḥş, 243, 244, 269
feyz-i Hakk, 57
Fıtnat, 327
Fikr-i bârik, 44

G

gevhher-i ümmîd, 57
giryenâk, 27, 69, 81, 86
güher, 17, 67, 68, 76, 97, 140, 191, 209,
217, 218, 283, 288, 337, 363
gül-i bi-ḥârdan, 45
Gülsitân, 52, 135, 253, 327
Gülşenî, 51, 253, 254
Güm-sürâğ, 49
güşâd, 48, 53, 152, 241, 286, 374
güş, 74, 179, 182, 218, 230, 241, 271,
330, 335, 343, 362, 372
güşiş, 64

H

Ḥâb-ı nâz, 46
Ḥaşırcı-zâde, 242
ḥabīb, 51, 120, 324, 328, 331, 335
ḥâcet, 97, 116
ẓâhir, 96, 98, 182, 183, 196, 207, 226,
294, 300, 303, 315, 347, 349
Ḥâlid Efendi, 269
ḥâme, 100, 125, 341
Ḥan Maḥmûd, 301
ḥazret-i Hakk, 48, 107, 260, 303

ḥasret-i la‘l-i lebûñ, 48
Ḥâtem, 363
Ḥaṭab-zâde, 195
ḥâtır-ı mehcûr, 128
ḥaṭṭ-ı dil-cûlar, 66
Ḥaṭṭ-ı yâr, 68
Ḥayâl-i ebruvânı, 48
hâle, 47, 49, 69
Hârût, 123
Heft, 89, 169, 191, 207
Hengâm-ı şubḥda, 43
hergiz, 19, 29, 50, 51, 54, 58, 63, 91,
94, 127, 161, 164, 165, 237, 281,
287, 297, 301, 313, 322, 324, 327,
353
hevâyî, 97, 342, 343
Hezârân, 62, 133, 202, 236, 241, 247,
277, 343
hicrân, 47, 68, 78, 150, 173, 328
Hümâ, 71
hünerver, 363

I

Işfahân, 87
ızhâr, 36, 72, 99, 114, 185, 186, 207,
238, 254, 255, 268, 285, 287, 293,
310, 319, 324, 346, 363, 365

İ

İbrâhîm Paşa, 40, 196, 205, 207, 306,
377
ibtidâ, 43
ictisâr, 72, 155
İ‘tilâ, 89
İktisâb-ı zevk, 60
İltifât-ı yâr, 80
imlâ, 33, 43, 229, 250, 303, 305, 309
intihâ, 16, 33, 43, 213, 219
ihtifâ, 48, 218, 282
İskender, 26, 103, 156, 182, 192, 218,
263
İsmâ‘îl, 201, 248

İstanbul, 9, 10, 12, 13, 14, 40, 186, 195,
197, 304, 379
istivā, 250
işrāb, 18, 49, 191, 220, 222
İkāmēt, 47, 309
ikāmēt-i dūzaḥ, 73
iktidā, 33, 40, 43, 204

J

jeng-i sivādan, 77

K

Ka‘be-veş, 115
kākül, 35, 55, 71, 75, 94, 150, 310, 329,
354
Kām almaḡ, 90
kāmkārest, 55
Kārgāh-ı kudret, 54
Kār-ı ‘ālem, 15, 80, 115
kāruñ, 47, 189, 295
Kāruñ, 367
Kaşr-ı iḡbāl, 72
ḡābil-i ta‘dād, 86
ḡābil-i ta‘mīr, 67
ḡadd-i bütānveş, 366
ḡadr ü Berāt, 278
ḡalb-i selīm, 119
ḡalem-zenlikle, 17, 67
ḡāmet-i bālā, 83
ḡāmet-i zībā, 47
ḡandadur, 52, 59, 368
ḡara Ṭabīb, 314
ḡarīb, 51, 258, 295, 313, 324, 335, 372
ḡarīb, 21, 66, 182
Kātib-i cān, 194
Kātib-i inşā, 17, 67
keşret, 81, 90, 322
kebāb, 50, 52, 61, 69, 95, 299
kebābāsā, 44
Kemāl ü ma‘rifet, 24, 45
kemāl-i lütfuñ, 43
Ken‘ānveş, 65
Kerbelā, 189

Kerem, 35, 36, 82, 85, 167, 309, 310
Kevşer, 260
kevkeb-i raḡşānsın, 46
kibr, 56, 91, 322
Kitāb-ı kā’inātuñ, 48, 165
kühsārda, 43
Kühveş, 290
Kūy-ı yār, 71

L

La‘l-i nigār, 86
laḡt-ı ciger, 52
leb-i şīrīn, 45, 80, 141
leb-i şīrīn-dehen, 45
leb-rīz, 205, 255, 301
Leşker-i manşūresi, 282
Levḡ-i ḡaṭṭuñ, 365
Leylī-i zülfine, 24, 67
Libās-ı ‘aşḡ, 20, 92
Līk, 47, 51, 71, 98, 126, 127, 206, 207,
270, 307, 313, 344, 353, 368
luṭṭ, 43, 77, 117, 118, 131, 161, 201,
203, 266, 270
lücce-i gird-āb, 48

M

Maḡfīret, 89
maḡrūr, 86, 195, 297, 305, 371
ma‘mūre-i ‘ālem, 28, 49
ma‘nā, 33, 43, 94, 149, 161, 184, 320
māh-ı nev, 60, 62, 92, 167, 282, 319
Māh-rūlar, 75
Mānend-i elif, 53
Maḡmūd Ḥān, 240
Maḡmūd Şāh, 235
maḡşer, 48, 74, 107, 246, 267
Maḡv iderler, 68
maṭbaḡ-ı cihānda, 76
maṭbūḡ, 60
maḡdem-i meymūn, 60
Maḡrūn idüp, 53

Mecnûn, 23, 24, 62, 67, 95, 108, 160
 mecruh, 44, 87, 142
 meftûn, 26, 47, 65, 83, 84, 104, 249,
 333, 372
 mehâr-ı rûzgâr, 70
 Menîl Bâğı, 216
 Merâ-der, 61
 Merbûṭ idüp, 92
 mersûm, 79
 mesâğ, 114
 Mescid-i Akşâ, 356
 mest-i ḥarâb, 50, 152
 meşhûd, 94, 128, 153, 164, 182, 301
 meşhûn, 79, 185, 366, 367
 Meşķ idüp, 283
 metâ‘ -ı kâsid, 57
 metâ‘ -ı ma‘ rifet, 58
 mevşûf, 115, 337
 Mevc-âver, 337
 Mevlevî, 50, 109
 mevt, 63, 197, 297
 mevzûn, 69, 83, 178, 216, 366
 mey-i yâķûṭ-reng, 128
 mey-ḥâne-i dehr, 50
 Mısr, 15, 24, 34, 104, 112, 120, 137,
 148, 153, 177, 180, 184, 186, 191,
 198, 199, 203, 206, 207, 208, 239,
 241, 242, 243, 251, 252, 253, 273,
 274, 304, 307, 340, 342, 376
 Mîhmân, 198, 213
 miḥrâb, 48, 299
 Mîr Battâl, 256
 Mîve-i vaşlın, 89
 muğber, 48, 119, 175, 329
 Muştafâ Dede, 269
 Muḥammed ‘ Alî Paşa, 251
 Muḥammed ‘ İzzet, 242
 Muḥammed Fâ‘iķ, 202
 Muḥammed Fâyık, 261
 Mübrem, 43
 Mülk-i Çîn ü Ḥaṭâ, 284
 Mülk-i ‘ aşķuñ, 29, 54, 138
 Mülk-i Rûm, 27, 80

münfek, 202
 mürğ-i dil, 82, 93, 94, 100, 165, 296,
 318
 Mürğveş, 326, 371
 Müselmân, 327
 Müslimân, 199
 müşg-i Ḥoten, 216, 363
 mütelezziz, 64

N

naşb-ı ḥıyâm, 299
 Nâbiyâ, 317, 318
 nâ‘il-i ‘ izzet, 52
 nâle, 43, 57, 64, 109, 148, 154, 335
 nâmver, 337
 Naẓîrin, 245, 250
 Naḥs-ı ekber, 46
 nâ-peydâ, 47, 239, 296, 373
 Naķd-i cân, 28, 54, 124
 Naķd-i ḥulûş, 57
 naķd-i vaķtüm, 52
 naķş, 51, 68, 87, 94, 98, 138, 141, 148,
 157, 159, 166, 183, 185, 203, 212,
 245, 261, 277, 280, 296, 327, 366,
 374
 necm-i ġisûdâr, 46
 nesc, 54
 nihân, 61, 71, 72, 107, 127, 165, 238,
 255, 327, 346, 376
 Nîk ü bed, 280, 294, 329, 330
 Nîl, 112, 123, 131, 191, 207, 208, 217,
 255, 306, 337
 Nizâm-ı mülk, 363
 nizâr, 75, 153, 296
 Nüh, 75, 141, 340
 nükte-i nûrun, 67
 nükte-i sırrın, 48
 Nüşa-i ‘ âlemde, 16, 33, 43
 nüvîs, 230
 Nüh, 59, 266, 291
 nûş idüp, 50, 284
 nûş-ı şarâb, 51, 147

P

pāk-şīd, 19, 59
pāk-zād, 363
pāşā-yı Kāmil, 238
pāy-ı maḥabbet, 56
pāymāl, 50, 83
Pençe-i luṭfina, 93
perde-i nāmūs, 48
peri-rū, 23, 78, 79
perīves, 100, 109
Pervīn, 68, 185
peydā, 48, 60, 61, 62, 107, 134, 209,
238, 263, 305, 368, 373, 375
pey-rev, 68, 150, 244
piç ü tīb, 57, 74, 152, 189, 249, 275
pinhān, 28, 56, 62, 72, 79, 84, 123, 132,
159, 273, 292, 329, 331, 332, 365,
373
Pīrlık, 53
pūr-şafā, 52, 211
pūr-āb, 95
pūyān, 333, 336, 337

R

Rāğīb Efendī, 203, 204
Rāh-ı cānān, 101
rāh-ı dest-gīri, 21, 66
Rāşid, 329
raķīb, 51, 97
Raķīb-i se-meniş, 82
Ravza-i pāke, 349
rāz-ı ḳalbūñ, 82
Redd, 43
resm-i heycādan, 60
Reşk ü ḥased, 76
revāc, 58
Rızķ, 108, 230, 259
rikābāsā, 44
risālet, 264, 265, 325, 349
Rüstem, 26, 72, 155, 157, 182, 192,
218, 363, 376

Rūm, 15, 27, 80, 104, 120, 122, 145,
217, 240, 343
rūşenā, 43, 137, 182, 207, 214, 216,
218, 219, 279, 302, 303, 376
rūy-ı felāḥ, 19, 59
rūy-ı ḥabībüm, 44
rūz-ı vaşl, 47
Rūz-ı vuşlat, 89

S

Saḥt-ı kemān, 123
Sāķī, 18, 49, 50, 103, 220, 221, 222,
223
Sāķī-i dehrūñ, 50
Sāķī-i devrān, 18, 49
Sāyeves, 49, 98, 136
sedd-i rāh, 94
seng-i cefā, 18, 48, 91
serāb, 18, 49, 53, 153, 196
ser-firāz, 47, 99, 214
ser-gerdāni-i ḥasret, 44
ser-nümā, 89
serşār-ı neşāt, 53
serv-i bülendüm, 76
Sevād-ı leyl, 50
sevķ eyleyüp, 235
Seyr eyle, 75
Seyr itmek, 217
sırr-ı lāhūt, 291
Sikender, 113, 275, 283
Silk-i ma‘āniye, 17, 76
silk-i nazm, 58
Sīm ü zer, 60
Sīne, 47, 79, 82, 124, 175
Sīne-i şāfuñ, 47
Sultān Mecīd, 34, 241
sultān-ı ‘āle, 48
Süleymān, 26, 52, 63, 191, 264, 284
Sünbül, 93, 220, 222
süvār, 78, 106, 119, 172
Südmend, 81, 279
sū’-i mizāc, 58
süre-i Kehf, 296

sūy-ı ğayra, 203
sūz u gūdāz, 36, 47, 95, 310
Sūz u gūdāz, 126
sūzān, 86, 100, 137, 142, 175, 272, 336
sūz-i ciger, 61

Ş

şāh, 16, 23, 47, 49, 57, 65, 67, 73, 76,
78, 94, 99, 103, 107, 111, 120, 121,
122, 126, 130, 138, 140, 144, 147,
155, 160, 167, 169, 171, 178, 179,
197, 201, 216, 232, 235, 244, 250,
260, 263, 270, 271, 273, 276, 279,
282, 284, 287, 300, 302, 325
Şahid-i amāl, 307
şāh-rāh, 49, 94, 140, 155, 201, 235, 250,
270
şāhvār, 70, 75, 118, 125, 140, 215, 289
Şāneveş, 122
şāhsār-ı bāġveş, 46
Şarāb-ı la‘l-fāmuñ, 45
şeb-i Mi‘rāc, 278
Şehbā-yı şām, 15, 104
Şehr-i An‘ākiyye, 195
şem‘-i rūşen, 340, 341
Şems ü Mevlānā, 260
şerefġir, 92
Şerh, 80, 152, 321
Şeyh Maḥmūd Efendī, 195
şeyh ü şāb, 49, 53, 249
şīb ü firāz, 99
Şibrā, 87
şidād, 19, 63, 364
Şiddet-i fırkat, 46
şi‘r-i hūb, 73
Şikār eyler, 124
Şikest, 74, 87, 161, 164, 174, 189, 239
şitāb, 53, 138, 225, 249, 299
şīve-i taqḍir, 92
şu‘le-i cevvalēdür, 45
şürb-i şifā, 48, 217

T

taşvīr, 100, 138

tāb u tevānı, 45, 107
tāc-ı serken, 87
Ta‘aşşub, 117
taḥşīl idüp, 60
taḥmīr, 91, 345
Tekye-i ‘aşk, 60
Telḥ-kām, 46, 279
temāşā, 20, 29, 72, 155, 158, 311
Teneffür, 119
tenfīz, 49
tenvīr iderler, 21, 66
Tertīb-i teheccī, 229
Teslīm-i rızā, 92
teslīm-i zimām, 101
teşhīr-i ma‘ānī, 44
teşrif idüp, 244
tevcīh, 56, 164, 209
tevekkül, 20, 29, 62, 72, 155
Türk, 3, 7, 9, 11, 13, 18, 31, 34, 217,
379
Türkmān, 187

U

‘Ulüvv-i şān, 94
‘Ulvī, 318
‘Uṭārid, 250, 283

V

vālī-i vālā, 251, 252, 301
Vehbī, 312, 320
velī, 54, 136, 157, 321, 336
vülūc, 58

Y

Yā Rab, 43
yād, 16, 33, 35, 43, 52, 102, 159, 310,
334, 336, 337, 341, 347
Yād-ı lebūnle, 22, 44
Ya‘kūb, 49, 103, 211
yār-i şefīk, 117
yed-i kudret, 51
Yedi yıl, 235

Yehīd, 198
Yek-nesaḡ, 24, 71
Yūsufāsā, 81, 206, 307
Yūsufveṣ, 49

Z

zād-ı ġarīb, 52
Zād-ı uḡrā, 60
Zāl-i gerdūn, 26, 72
Zebān-ı Fārisī, 188

Zebān-ı kilki, 94
zebān-ı nuṭṭum, 46
zerrīn, 50, 69, 115, 172, 174, 239, 263,
281, 282, 283, 290
zeyn, 48, 87, 183, 210, 284, 297
zīb-i ġuṣum, 53
Zīr ü bālā, 99
Zīr-i lebinde, 82
zūlf-i siyāh, 50

1) ÖZGEÇMİŞ

1977 yılının Ocak ayında Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra 1995 yılında Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 1999 yılında bu bölümden mezun oldu. Halen Elazığ Korgeneral Hulusi Sayın Lisesi'nde Türk Edebiyatı/ Dil ve Anlatım öğretmeni olarak görev yapmaktadır.